שבועון ידיעות אחרונות

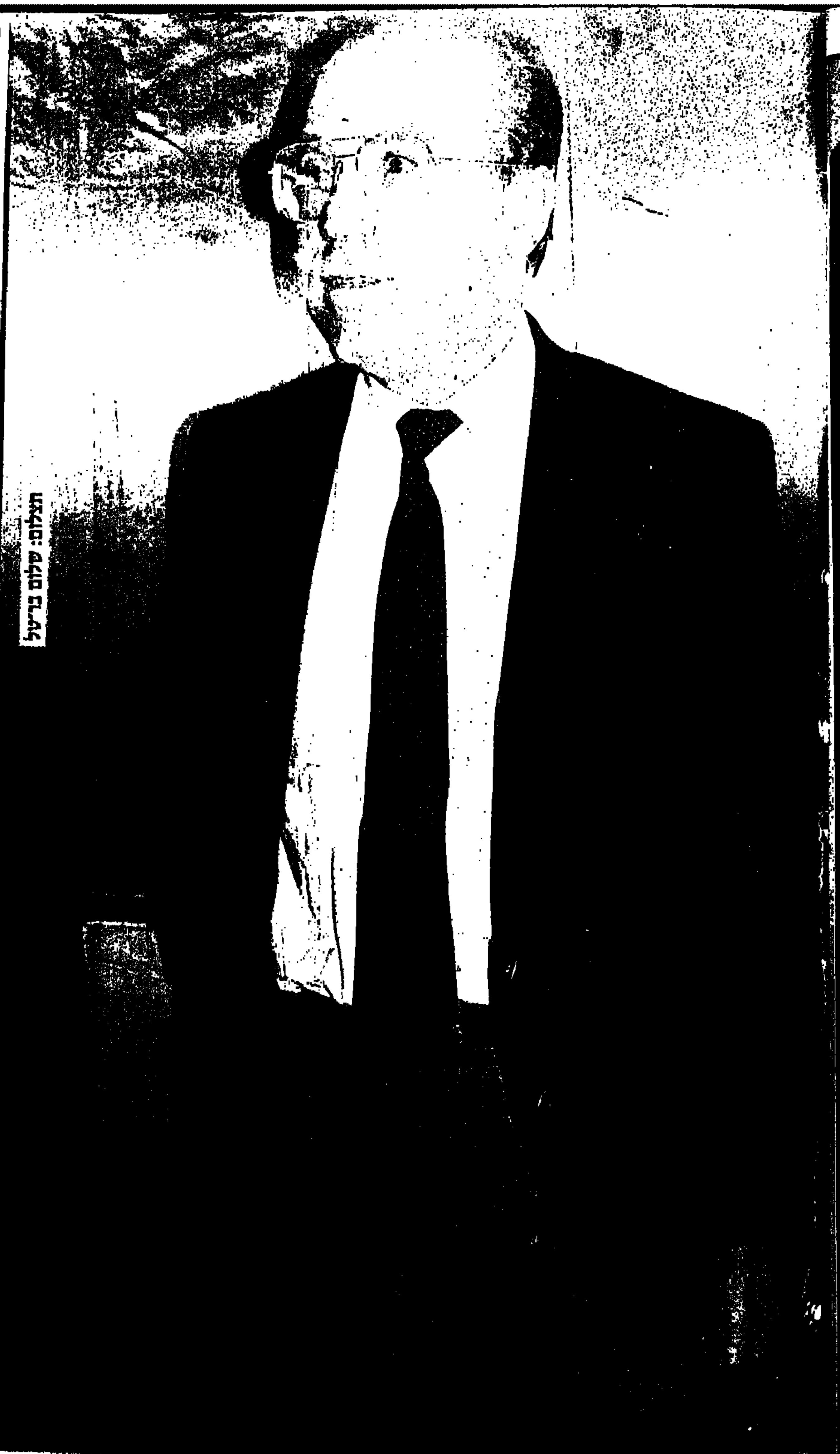

צילום: שלום בר-טל

ריטה חוזרת, לאט

בחצי השנה האחרונה, היא נעלמה מהתקשורת, דחתה הצעות מקומיות וזרות. היא נשברה • ריטה חוזרת עם תקליט חדש: "ימי התום" • ראיון עם איציק יושע

צילום: מיכל חיימן

יוסי גנוסר:

אני מתנצל בפני איציק מרדכי

על העוול שגרם לו בפרשת אוטובוס 300... אין שום עניין אישי ביני לבין נאפסו... אני מצטער על כך שלא נעשיתי ראש השב"כ

גנוסר, איש השב"כ לשעבר, בראיון עם אדם ברוך

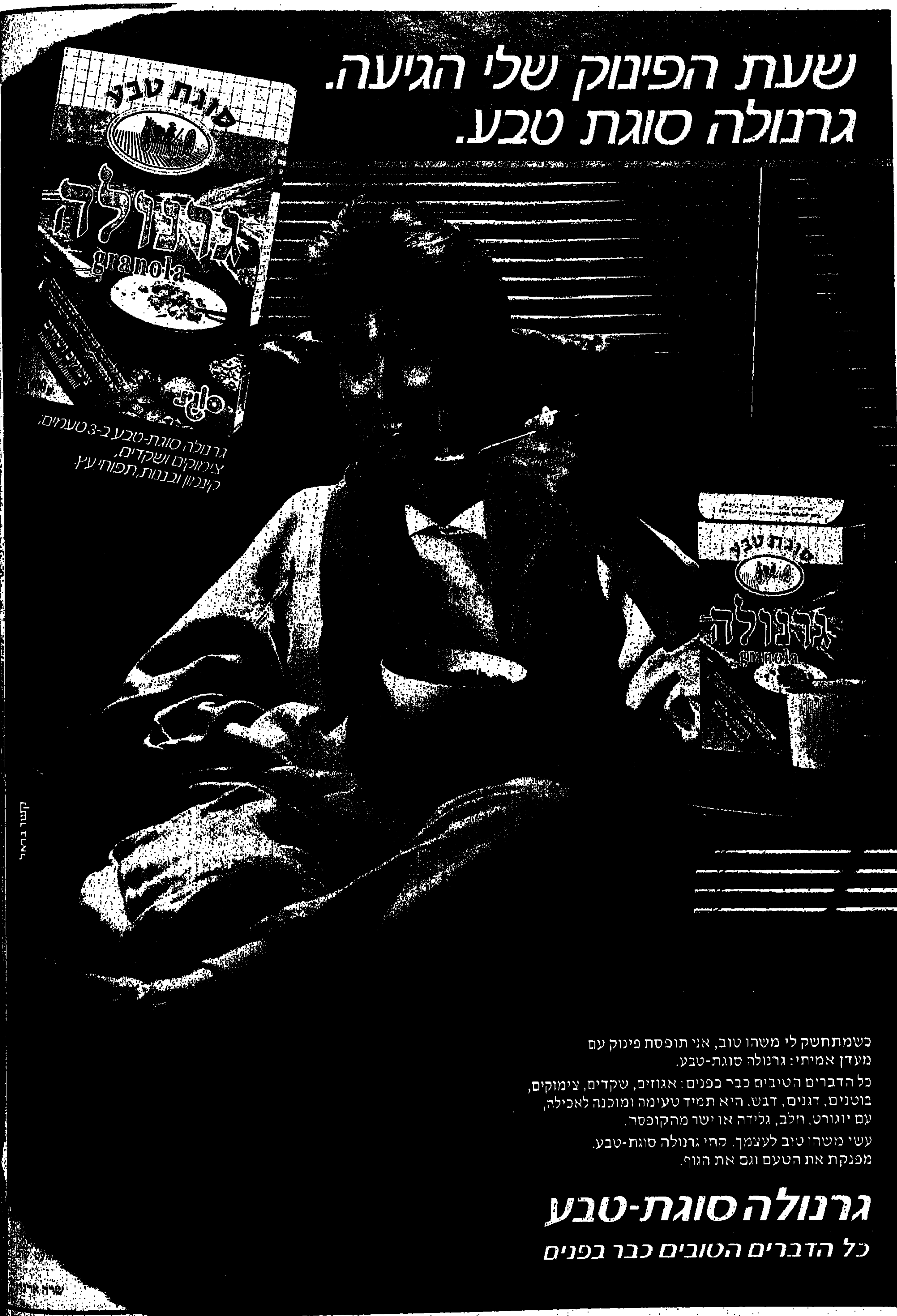

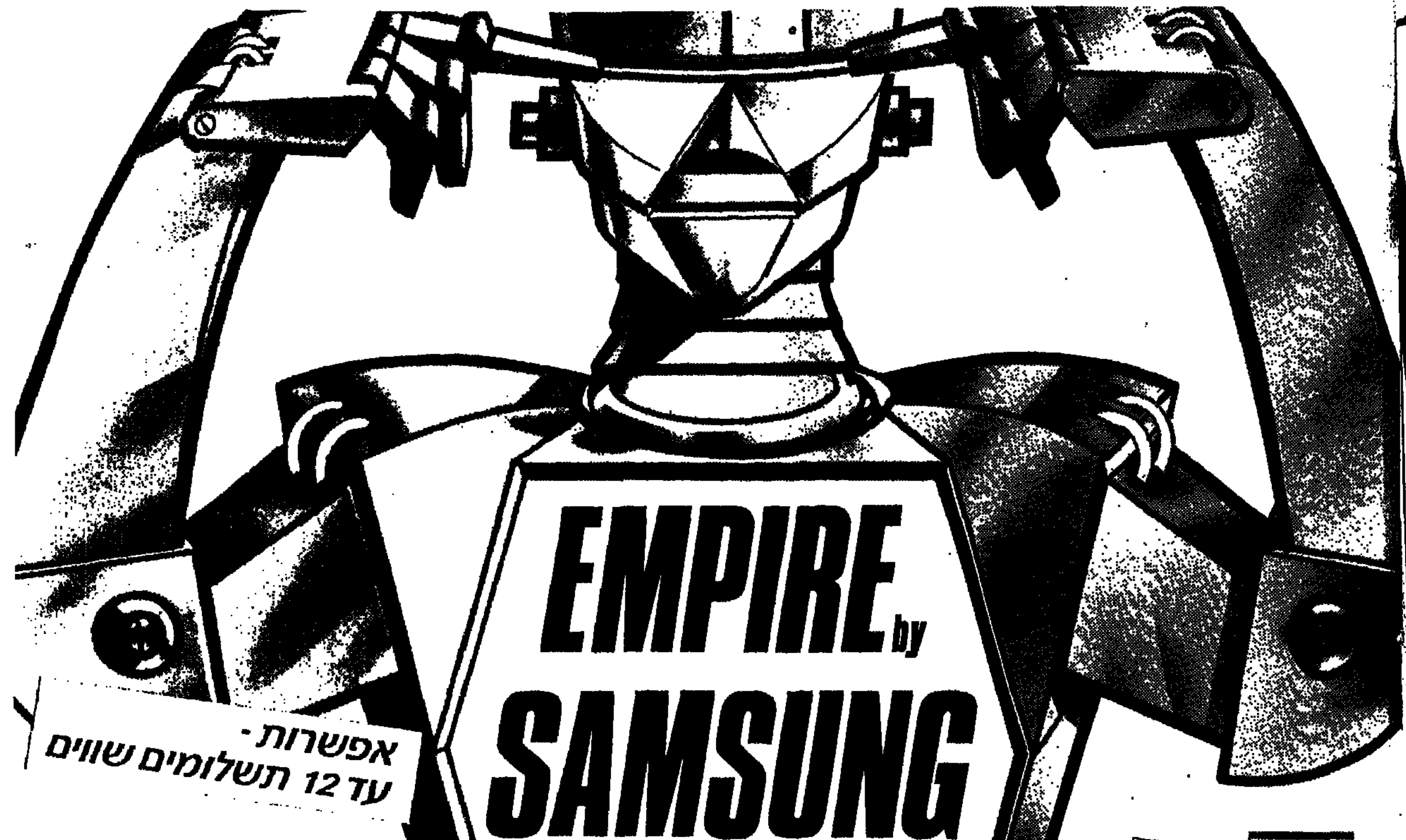

אפשרות -
עד 12 תשלומים שווים

קוריאה את היפנים!

את המחיר אתה כבר מכיר בוא תשווה את האיכות.

רק 1490 ש"ח

טלויזיה "20 דגם CZ-528ZQ
• 1+7 טיטות • שלט רחוק

רק 1190 ש"ח

טלויזיה "14 דגם CB-348Z
• 1+5 טיטות • שלט רחוק

רק 1890 ש"ח

דגם SCM-7000
מערכת סטריאופונית משולבת
• טייפ דבל קסטה • פטיפון • קומפקט דיסק • טיונר דיגיטלי עם אפשרות לתכנות תחנות • מגבר משולב עם אקולייזר גרפי בעל 5 תחומים

רק 1890 ש"ח

דגם MQ-6
מערכת סטריאופונית בחלקים
• פטיפון • טיונר - עם תכנות וסורק תחנות • מגבר משולב עם אקולייזר בעל 5 תחומים • טייפ דבל קסטה עם ראש מתהפך וכניסת מיקרופון

קח מכשיר וידאו משוכלל EMPIRE BY SAMSUNG
וקבל מנוי ל-100 סרטים בשווי 350 ש"ח - חינם
(בספריות אימפריה של קולנוע בלבד).

רק 1890 ש"ח

VX-626 וידאו עם שלט רחוק אוטומטי ושתי שיטות שידור: SECAM-I PALL

קח קומפקט דיסק מעולה EMPIRE BY SAMSUNG
במחיר היכרות ואל תשכח לבקש את 5 תקליטי
קומפקט דיסק בשווי 200 ש"ח - חינם.

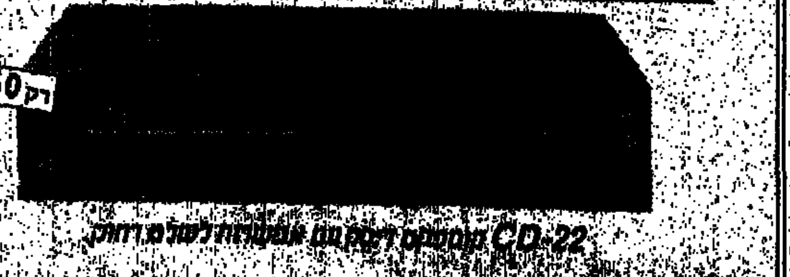

רק 760 ש"ח

CD-22 קומפקט דיסק עם אפשרויות לשלט רחוק.

רק 537 ש"ח

דגם W-65J
• טייפ מהודר • דבל קסטה • אקולייזר גרפי • הקלטה מהירה • כניסות לפטיפון, CD

רק 237 ש"ח

דגם ST-A35
• אקולייזר גרפי • 4 רמקולים,

רק 427 ש"ח

דגם PD-49
• דבל קסטה • רמקולים ניתקים • אקולייזר גרפי • הקלטה מהירה

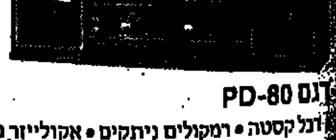

רק 759 ש"ח

דגם PD-80
• דבל קסטה • רמקולים ניתקים • אקולייזר גרפי • כניסה לפטיפון • ראש מתהפך (Auto Reverse)

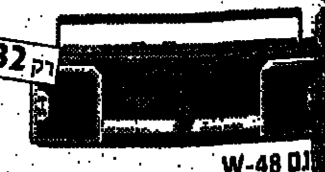

רק 332 ש"ח

דגם W-48
• דבל קסטה • אקולייזר גרפי • הקלטה מהירה • 4 רמקולים

רק 569 ש"ח

דגם PD-65
• דבל קסטה • רמקולים ניתקים • אקולייזר גרפי • הקלטה מהירה • ראש מתהפך (Auto Reverse)

יותר קוריאני מיפני

אימפריה

להשיג בחנויות המובחרות וברשתות השקם, המשביר לצרכן, סופר-סל, כל-בו שלום וברשת אימפריה של קולנוע.
משרד "אימפריה" ירושלים רח' המלך ג'ורג' 16 טל. 02-224633; רמת-גן: בית אבנר, ז'בוטינסקי 5, טל. 03-7520140;
באר-שבע: החלוץ 118, טל. 057-7967; חיפה: יוליוס סימון 60, מפרץ חיפה, טל. 04-734615

בואו לבקר ולהתרשם מאולם התצוגה החדש - ירושלים רח' לונץ 10

מבצע מתנה נמשך

vetrella®

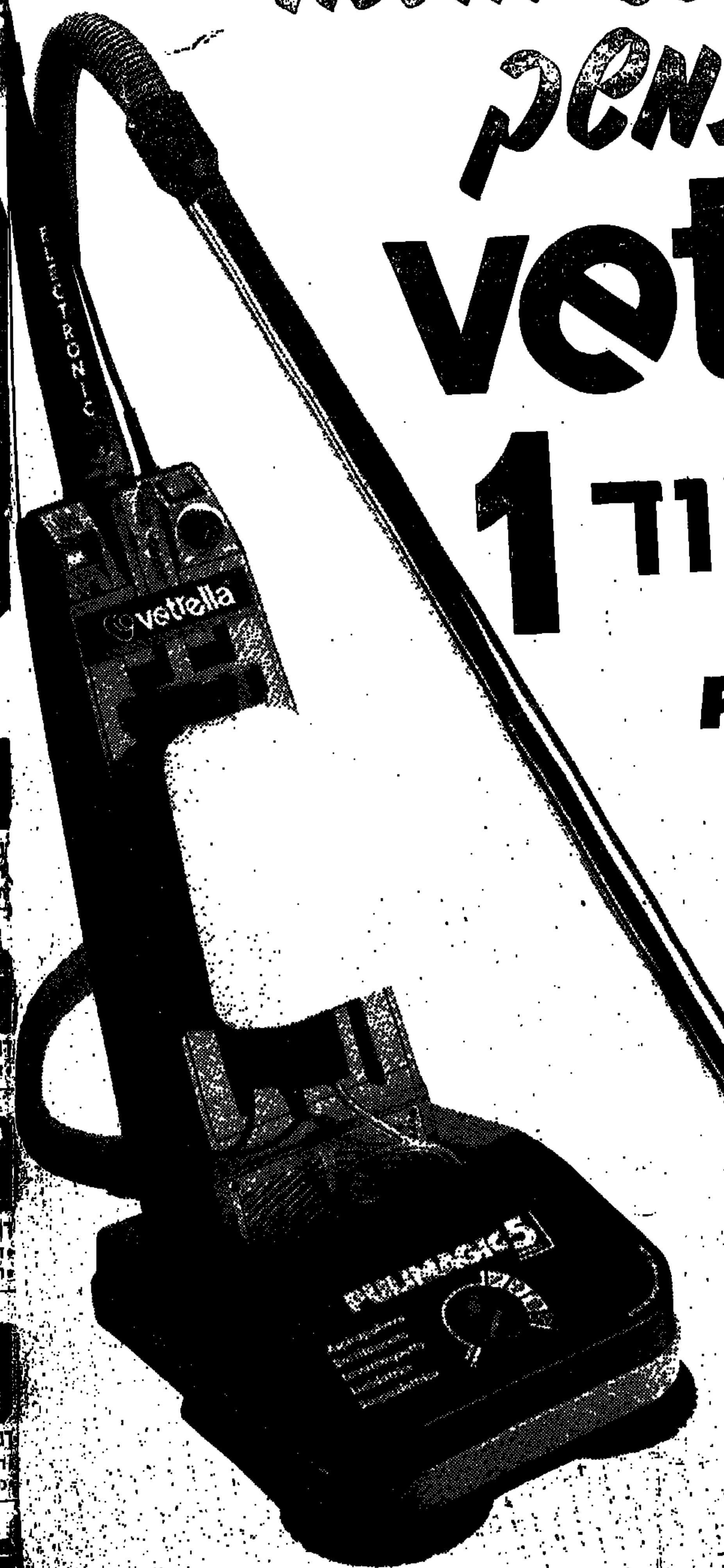

5 ב-1 ועוד 1

דגם — PULIMAGIC 5
המכשיר היחיד הכולל 5 מכשירים!

1 שואב אבק אלקטרוני (1000 ואט)
2 מנקה שטיחים בקצף יבש ונוזל
3 מבריק רצפות (פוליש)
4 חובט ומבריש
5 מטאטא ריצפה

ועוד
1 מגהץ אדים מתנה!

במסגרת מבצע מתנה,
תקבל בעת רכישת שואב האבק המשוכלל ביותר בעולם —
גם מגהץ אדים מתנה.
המבצע בתוקף רק עד ה- 31.1.88 קבל להחמיץ!
וטרלה — מחכה לך בחנויות החשמל המובחרות וברשתות השווק.

vetrella®
למה לקנות פחות?

יבוא ושרות: וטרלה בע"מ 210650, 210040, 03-258160

סוף סוף

סוף העונה

בתל-אביב ובכל-בו שלום החדש בחיפה

כל-בו שלום

אלפי פריטים בהנחות ענק עד 50%

פינת ה Sale! בקומת המרתף

הזדמנות בלתי חוזרת:

- 20% הנחה על מבחר גדול של מערכות ג'ינס לצעירות.
- 20% הנחה על אופנת יבוא אחרונה מפריז: חצאיות, מכנסיים וחליפות (רק בת"א).

לבני נשים

- עד 50% הנחה על מבחר של גרביונים
- 20% הנחה על מבחר תחתונים אופנתיים.
- 20% עד 50% הנחה על חלוקים, כותנות לילה ופיג'מות יבוא.

MADE IN THE USA

אופנת גברים

- 30% הנחה על סוודר "סאבר" שיא האופנה (רק בת"א), במקום 84 ש"ח רק 58.90 ש"ח. חולצת פלנל "מנהטן" רק 49.90 ש"ח.
- 25% הנחה על מוצרי אופנת "ברוך", לדוגמא: מכנסים "נברסקה" במקום 119 ש"ח רק 89 ש"ח. מכנסים "אלבמה 5" במקום 99 ש"ח רק 75 ש"ח.
- 25% הנחה על חליפות אקסלוסיביות מאנגליה לדוגמא: חליפה לצעירים עם שרוול מתקפל במקום 264.90 ש"ח רק 199 ש"ח.
- 30% הנחה על חולצות צרפתיות בגזרה חדישה ובצבעים מוליקים, במקום 99 ש"ח רק 69 ש"ח.

- 20% הנחה על כל מוצרי "ליגת".
- 50% הנחה על גמר סריות של חולצות אופנתיות לגברים

הלבשת ילדים

- 30% הנחה על מכנסי קורדרוי יפיפיות לגיל הרך, במקום 27 ש"ח רק 18.90 ש"ח.
- 25% הנחה על חליפת אפליקציה "בילי ג'ון" מידות 2-5, במקום 41.90 ש"ח רק 29.90 ש"ח.

הלבשת ספורט

מבצע! 30% הנחה על כל בגדי הספורט מתוצרת "ספולדינג".

טקסטיל בית

- 20% הנחה על מצעים ומגבות של "כיתן", על מצעי "צולי", על מגבות "וינגרד" ושטיחוני "כרמל", וכן על כל מפות השולחן, כריות הנוי, סינורים וחלוקי מגבת.
- הנחות גדולות על כל השמיכות המחממות של "פיק". בלעדי בכל-בו שלום!
- 20% הנחה על מצעי משי סאטן מתוצרת צרפת.

תיקים, ארנקים ואביזרים

- עד 50% הנחה על כל תיקי הנשים מעור ומסקאי, ועל מבחר חגורות אופנתיות וכובעי נשים.

טקסטיל בית וכלי בית חשמליים

הפתעות

50% הנחה
מצעי "נילי" בדיגמי ריבועים,
מגבות "כיתן" מעודפי יצוא,
שעוניות, על כסויים אופנתיים למכשירי חשמל.
הנחות ענק על מבחר מוצרים, לדוגמא:
מגבות מטבח מפיקה רק 3 ש"ח.
[illegible]ית שהופכת לשמיכת פיקניק רק 29.90 ש"ח.
[illegible]לפון לחצנים לקיר ולשולחן עם חיוג חוזר בכל [illegible], במקום 39 ש"ח, רק 24.90 ש"ח.
[illegible]בש שיער דגם 1500W A531 רק 54 ש"ח.
[illegible]לחץ אדים "ג'ירמי" (שימוש במי ברז) רק 59 ש"ח.
[illegible]וסטר "קופץ" "ג'נרל אלקטריק" רק 95 ש"ח,
[illegible] טייפ סטריאו "TENSAI" שעונים מעוררים [illegible] ועוד ועוד.

[illegible]פות וסריגי נשים

[עד] 50% הנחה על דגמי "KOOKAI" החדשים מפריז [ו]גמר סדרות מפוסטר "Club Med" מפריז.
20% הנחה על מבחר אדיר של סריגים ממיטב [היצר]נים מאיטליה ומתוצרת הארץ.

אשראי לשנה על מוצרי סאניו בכל-בו שלום

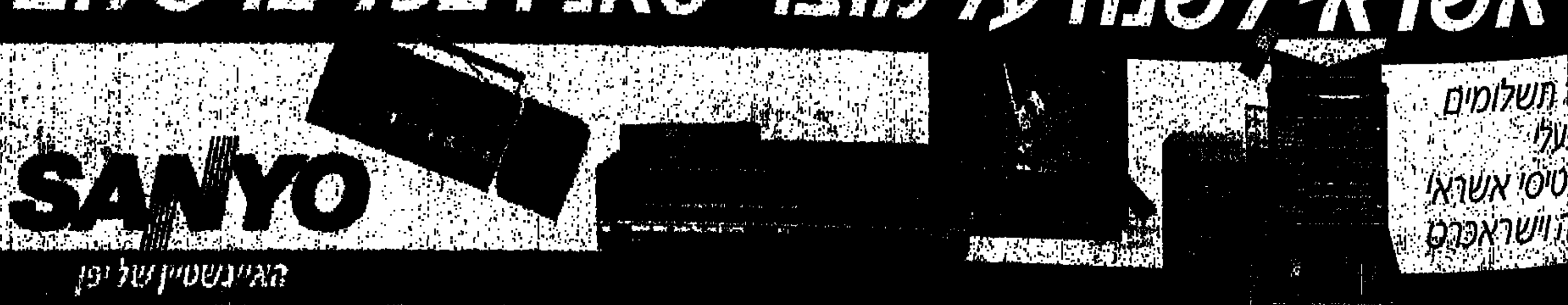

[תל]-אביב: מגדל שלום רח' הרצל 1 | חיפה: מרכז פנורמה, מרכז הכרמל שדי הנשיא 109.

בקרוב: 1,700 צבעים שהעולם עוד לא ראה.

א.ב. צבע היט בע"מ 03-814046

לך לפי "דפי תפוז" כדאי לך (אתה יודע למה)

"תפוזון" - שעשועון נושא פרסים, המתייחס לעסקים המופיעים במדריכים המסווגים אשר הופצו באמצעות ידיעות [אחרונות] באזורים: ת"א, השרון, השפלה, פ"ת, חיפה, ירושלים. אם עדיין אין בידך את מדריך העסקים המסווג לאזורך (ואתה [גר] באחד האזורים הנ"ל) פשוט חייג ל-"דפי תפוז" טל. 03-5103813, 5103846 והמדריך ישלח אליך חינם.

אזור ת"א - בחסות "תפארת המכונית" [ב]ע"מ הראשונה במתן אשראי לרכב יצחק שדה 34 ת"א טל. 03-336431.

השפלה, שרון ופ"ת - בחסות תכשיטי "שרף" מדרחוב קציר 7, פ"ת טל. 03-9341614

ירושלים וחיפה בחסות "דפי-ת[פוז]"

S.O.S. - רופא, שירות רפואי [illegible] 03-343434/5
[illegible] 03-226020
[illegible] 03-668126
[illegible] 03-761701
NATURE BEAUTY [illegible] 03-744061
[illegible] 03-200324/306662
[illegible] 04-256246/623217
[illegible] 04-604491

להלן רשימת הזוכים:
4 מכונות גילוח-קונדי טריידינג [illegible]
[illegible]
מכשיר כתיבה בסך 50.- ש"ח [illegible]
[illegible]
מכתבים ישלחו לזוכים.

ענה וזכה - לכל אזור שאלה אחת, עליך למצוא [את התשובה] לגזור את התלוש השייך לאזורך ולשלוח:
- אזור ת"א - ת.ד. 11681 ת"א.
- אזורים: השפלה, השרון, ופ"ת - לת.ד. [illegible]
- אזורים: חיפה וירושלים לת.ד. 11811 [illegible]

תשובה	שאלה
(4)	עמי 2 - מדור אופנה, השלם [illegible] יצרני אופנת ___ לא ___ ו[illegible] / שם / כתובת
(4)	עמי 32 - מה שם החברה [illegible] שאינה שייכת לאף אחד מהסיווג[ים] / שם / כתובת
(4)	עמי 56 - מדור קונדיטוריות [illegible] הקונדיטוריה ששמה מקבל[illegible] / שם / כתובת
(4)	עמי 37 - כמה מבתי העסק [illegible] ממוקמים ברחי חובבי ציון / שם / כתובת
(4)	עמי 26, קחו את שתי הספרות [illegible] של מסי הטלפון וחברו, התוצ[אה] / שם / כתובת
(4)	עמי 51 - למי שייך מסי [illegible] 04-660981 ובאיזה סיווג מופיע [illegible] / שם / כתובת

הפרסים

3 ימים (2 לילות) מתנת קלאב אין בוילה מפוארת באילת קאופמן 6 ת"א (בית גיבור) 03-660241/2

טבעת יהלום אחת לחודש מתנת "תכשיטי שרף" מדרחוב קציר 7 פ"ת

גל בטוח - בהנהלת פיני גל חבילת נופש לרודוס (ליחיד) טיסה + 7 לילות 1/2 פנסיון (לא כולל מיסים) שדי בן גוריון 63 ק.ביאליק

כל שבוע חוות דעת אישית ויעוץ ע"י הגרפולוג משה צורי "משה" רחי מקור ישראל 2 ת"א טל. 03-612530

מסעדה סינית מקורית ארוחה זוגית כל שבועיים מרכז מסחרי חדש (קומה ב') ליד בית המרקחת האגוז 1, נוה אילן, יבנה

ספה דגם "שרון" כל 3 חודשים מתנת "סילטקס" רהיטים תוצה מרכזית, בית אגד, רחובות

בן אלעזר מרכז ליבוא ושיווק כלי בית, כלי עבודה, פיקניק [illegible] רחי הרצליה 9, חיפה

סוף שבוע זוגי במלון 5 כוכבים מתנת "דפי תפוז"

קונדי טריידינג מוצרי חשמל ואלקטרוניקה 4 מכונות גילוח TANCHO טל. 832796

מושב אורטופדי אחת לחודש מתנת "המרכז הבריאותי" [illegible] טל. 03-290559

חיון שלום - מכשירי כתיבה פוס וצעצועים כל שבועיים מכשירי כתיבה ב-50 ש"ח רחי יפו 95, חיפה

יום של כיף כל 3 חודשים מתנת בית היופי פלורנס הרצל 64 אשקלון טל. 051-27667

מסעדת אום מסעדה מזרחית מס' 1 בחיפה בכל שבוע ארוחה זוגית שדי הציונות 10 חיפה

מדריך חדש [illegible] מתנת [illegible]

טיסה לאירופה [illegible] מתנת כלנית ת"א, רח' אחד העם 28, 03-650871, 650802 [illegible] 03-651951

מיטה (ללא מזרון) + 2 שידות + טואלט + מראת קריסטל [illegible]

שעות התצוגה: א'-ה' 9-13, 16-20 ו' 9-13 ובכל מוצאי שבת. ביום ג' אחה"צ סגור.

לכל השנה החדשה והחופשה הנעימה סלונים עד 50% הנחה!

מיטה (ללא מזרון) + 2 שידות + טואלט + מראת קריסטל 6 חלקים

פתוח כל מוצ"ש

מפגש הרהיט הבינלאומי חולון

המרכז הגדול ביותר לחדרי שינה תוצרת גרמניה

"בואנים בלעדיים": שד' קוגל 45 חולון (בחניון) מול קולנוע דינה טל. 03-847891

סוכנות בלעדית בירושלים לחדרי רהיטי כדורי בע"מ רח' יפו 39, ירושלים טל. 02-227911 רח' כורש 6, ירושלים. טל. 02-222767

דפי תפוז

הכל-בו לעסקים

מבחן הקרחת
(ופתרון בסופו)

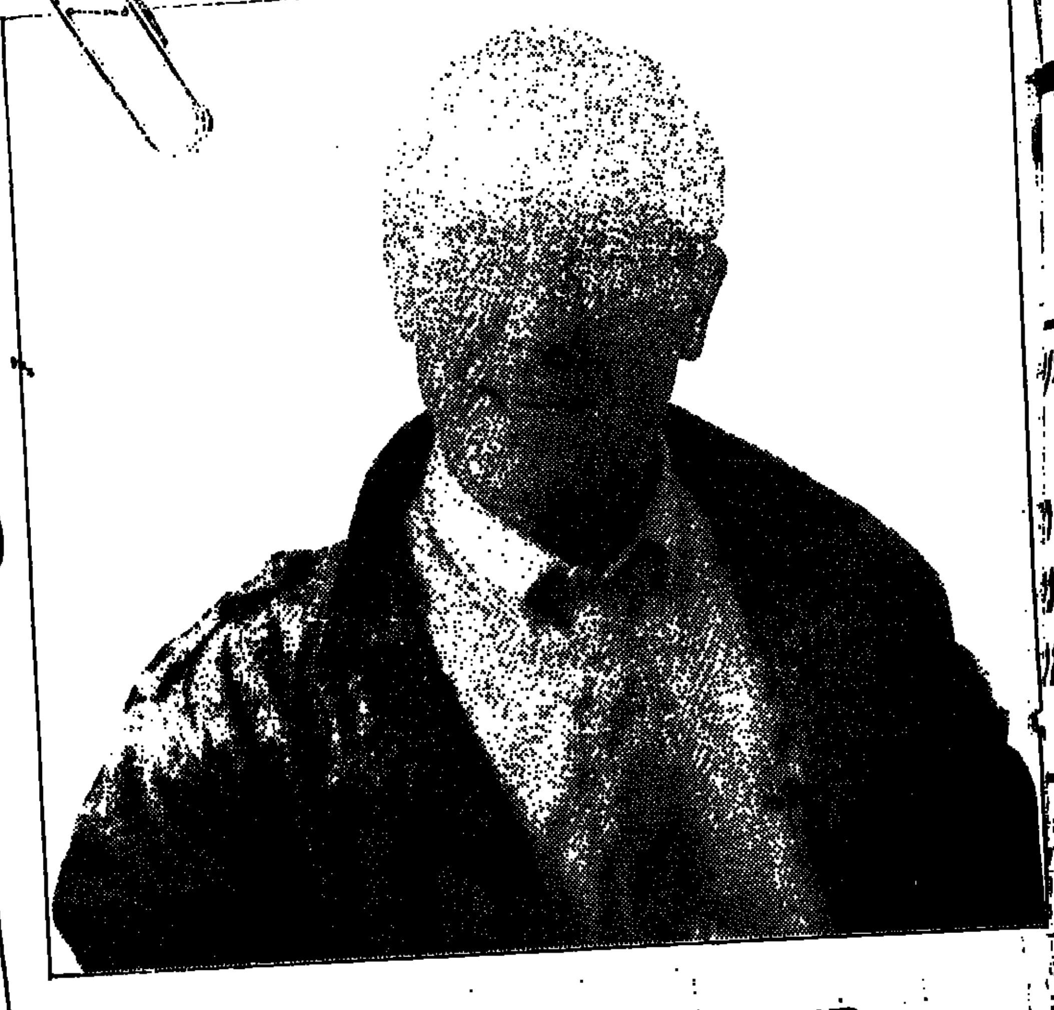

האם גם אתה עלול למצוא עצמך ללא שיער? ערוך לעצמך המבחן הבא והסק את המסקנה ההגיונית היחידה!

1. האם אתה מבחין בשערות הנותרות על המסרק לאחר שהסתרקת?

אם כן המשך הלאה.

2. האם אתה מוצא על הכרית, בקומך בבוקר, שערות פזורות?

אם כן, המשך הלאה.

3. האם אנשים הקרובים לך מעירים לך ששערך מתדלדל והולך?

אם כן, המשך הלאה.

4. האם כשאתה מושך בין אצבעותיך קווצות שיער של ראשך, נשארות רבות מהן בידיך?

אם כן, המשך הלאה.

5. עמוד מול המראה ומשוך את שיערך אחורנית כך שהמצח יתגלה, האם אתה מבחין ב"מפרצים"?

אם כן, המשך הלאה.

6. האם היית רוצה שאזורים דלילי שיער בראשך יהיו סמיכים יותר?

אם כן, המשך הלאה.

7. האם אתה מעונין להמנע מהקרחה נוספת?

אם כן, הגעת.

הגעת לניו ג'נריישן.
התכשיר שכבר בלם את נשירת-היתר בראשיהם של רבבות ישראלים, גברים ונשים.
ניו ג'נריישן הוא תכשיר המיוצר בארה"ב (ונמכר שם במליונים מדי שנה) על בסיס פיתוח של מדענים פינים.

השימוש בו מסדיר את חילוף החמרים בקרקפת, מזין את שרשי השערות (הן השרשים הפעילים והן אלו שחדלו לפעול אך עדיין לא התנוונו) וכך גורם לבלימת הנשירה, להתאוששות ולהתחדשות השיער.

ואז... תוצאות השימוש מדהימות: אצל כ-95% מהמשתמשים נבלמת נשירת היתר תוך שבועות אחדים, אצל כ-2/3 מהמשתמשים מורגש בבירור תהליך של התאוששות והתחדשות השיער.

התכשיר שאין לו ריח, צבע, או תופעות לוואי.
התכשיר הנוח לשימוש בכל יום ובכל מקום.

הכנס לבית המרקחת והוא שלך - ולשירותך.

הפתרון להקרחה!

ניו ג'נריישן

ברשיון משרד הבריאות

למידע והזמנות חינם: 08-401343, 08-469135, בע"מ סחר יבואנים ומפיצים בישראל של ניו ג'נריישן 08-401340

כדאי

מאת ג. יפ

הלנה מגיעה לחיפה
צפויה עליה בשיעור הנישואין.

מקומות הבילוי הרבים שנפתחו בחיפה לא שינו את מפת הבדידות. פגישה מקרית אינה מבטיחה בהכרח קשר קבוע שיוביל להקמת משפחה. סניף של „הלנה אינטרנשיונל" נפתח בימים אלו בחיפה, ועמו הנוסחה הבדוקה: איכות אנושית גבוהה של המועמדים ובניית תקשורת אמיתית ביניהם, לאחר התאמה של נתוניהם האישיים. מעתה יוכלו החיפאים להצטרף להצלחה של – 6,000 הנישאים המאושרים.

גם בחיפה יש פנויים ופנויות, גברים ונשים המבקשים להקים משפחה אך מתקשים למצוא את בן הזוג המתאים. עד כה נאלצו להרחיק עד תל-אביב, כדי להעזר ב„הלנה אינטרנשיונל". למרות ההצלחה הגדולה, התקשו רבים להגיע בקביעות לתל-אביב והלחץ על פתיחת סניף בחיפה גבר והלך.

בחיפה, כמו במקומות אחרים. פוגשים גברים ונשים מקסימים ומעניינים, אבל לא תמיד ביחד. הם אינם מוצאים אלו את אלו. לעתים קרובות גם כשהם יושבים בסמוך או אפילו משוחחים – הם לא ממש יחד. צל של חשש, של אי-ודאות, מונע את שבירת המחסום. וקיימת גם הבעיה האמיתית: האם זה האדם המתאים להסרת החציצה? זה יכול להיות מסוכן. למרות שמקומות הבילוי בחיפה פורחים בשנים האחרונות, למרות שאנשים יוצאים יחד למועדונים, לקולנוע ולבתי קפה הומים, הם שבים הביתה לבדם.

לכן הורגש בעוצמה כזו הצורך ביד מקצועית. לא עוד פגישות עוורות, לא שדכנות ולא הימורים, אלא עקרון קפדני: להפגיש בין האנשים המתאימים ביותר.

התאמה לחיים משותפים

ההחשפות בפני בן-זוג חדש איננה משימה קלה. זהו תהליך שעשוי להצליח רק אם הוא מושתת על אמון הדדי כהחלט. משום כך אין תחליף לבטחון שהאדם העומד לפניך מעוניין באמת ובתמים בקשר עמוק וקבוע וכי הוא מתאים לאישיותך. בטחון כזה יכולה רק „הלנה אינטרנשיונל" להעניק לך. בתהליכי הקבלה הקפדניים לא מקבלים כל אחד. ב-17 שנות פעילותה בישראל, ויתרה הלנה על 60%1 מהפונים אליה. „שכנועים" ולחצים אינם עוזרים. המשרד נעזר באופן קבוע בשירותים מקצועיים לאימות נתונים: חוקר פרטי, פסיכולוג, גרפולוג.

המטרה כפולה:

1. לעמוד על טיבו האמיתי של הפונה.
2. להגיע להתאמה האופטימלית בין בני-הזוג, על-פי ניתוח מקיף של נתונים אישיים.

במשפט אחד: שירות אנושי, אך מקצועי לחלוטין. ב„הלנה אינטרנשיונל" מאמינים שלכל אחד מאתנו הזכות האנושית להקים בית ומשפחה. וזהי אחת התקוות הגדולות שלנו. ההתייחסות הרצינית צריכה להיות בהתאם. „הלנה אינטרנשיונל" ממזגת נסיון עשיר עם עבודת הכנה מאומצת, המושקעת בכל פונה. כל אדם הוא עולם ומלואו: אופי, דרישות, העדפות, הרגלים. כל גורם רלבנטי נלקח בחשבון כדי ליצור את המגע הנכון. כך מסירים את המכשולים הגורמים למתחים במפגש הראשון. עכשיו אפשר לעשות זאת בראש שקט. הצורך בהעמדת פנים נעלם, אין יותר „משחק" לצורך הכרות. מעתה מדובר בשני אנשים המוכנים לפגישה אמיתית אשר תוביל לקשר עמוק ולחיים משותפים.

סודיות מושלמת

המדיניות של „הלנה אינטרנשיונל" היא חד משמעית: דיסקרטיות מוחלטת. אין הדלפות, הכל מתנהל בחשאיות גמורה. לאחר הנישואין גם הזוג המאושר לא תמיד זוכר שזה החל אצל הלנה. ובאמת, לעתים קרובות זה לא קרה אצל הלנה. שכן, מי שאינו רוצה לבוא למשרד, אינו חייב לוותר על השירותים של „הלנה אינטרנשיונל". אפשר לקבוע פגישה אישית בלתי מחייבת גם בבית-קפה או בבית.

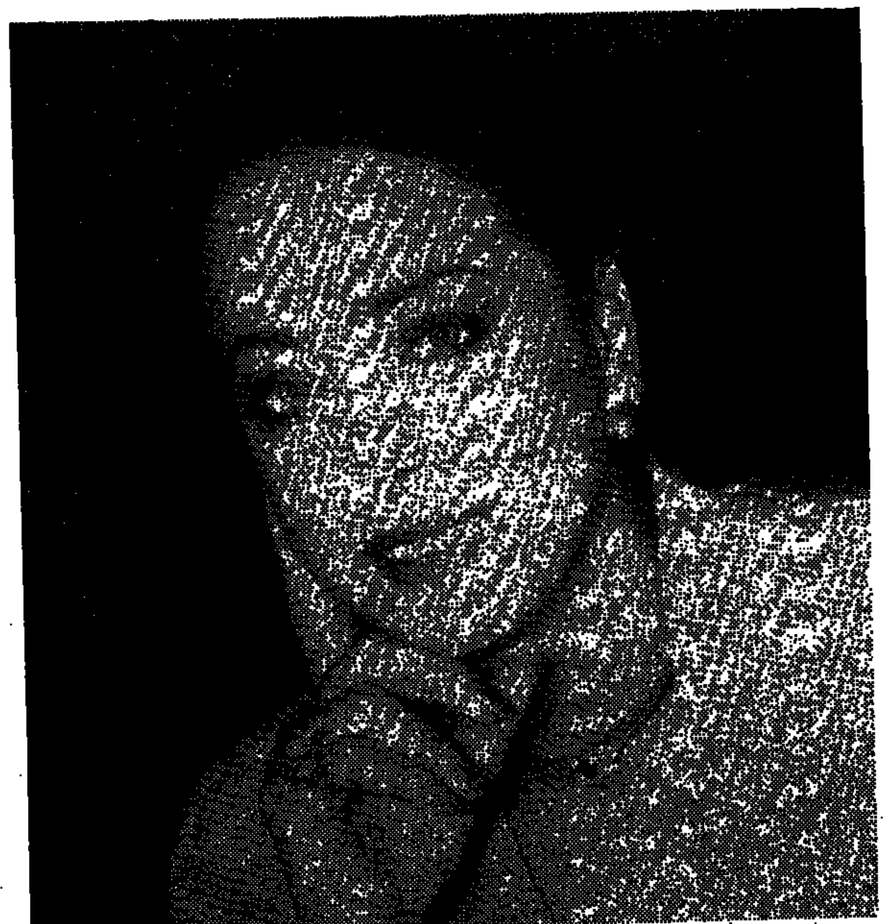

יש בכך כדי לעקוף את מבוכת הרגע הראשון. זה לא קל לבוא ולספר על הציפיות מבן-הזוג, למסור פרטים על עצמך, לגלות את תקוותיך. אלא שהבעיה קיימת רק בעת התלבטות בבית, לפני שמחליטים להתקשר. עם שיחת הטלפון הראשונה מתגלה האמת: גישה חמה ואנושית היוצרת מיד תחושה של קשר ושייכות. גם מן הצד השני עומדים אנשים, והמטרה המשותפת היא לפעול יחד כדי לפרוץ את חומת הבדידות. הרי כולנו, בסופו של דבר, באותה סירה.

הצלחות מוכחות

דעות מגוונות יש על כל נושא שבעולם. אבל על ההצלחה של של „הלנה אינטרנשיונל" יש הוכחות: יותר מ-6,000 בני-זוג שנישאו באושר. אלפי ילדים ומשפחות שמגע הקסם המקצועי שלה תרם להם את חלקו הנכבד, עם הצלחה כזו אי אפשר להתווכח, והיא קנתה גם את הלב האמריקני. גם שם הפכה לשותף סמוי ביצירת הרבה [illegible] מאושרים. הגישה החמה והאנושית + [illegible] מחלטת + עבודת רקע מקצועית [illegible] יסוד המחוללת את המפנה בכל [illegible] מדובר באנשים, ומאפשרת את [illegible] פריצת תא משפחתי חדש לאוויר העולם.

איימי, גרפיקאית מניו-יורק, אפילו [illegible] לישראל באמצעות „הלנה אינטרנ[illegible] „עד שהפגישו אותי עם יורם לא [illegible] שאפשר לחוש נינוחות בפגישה ראש[illegible] גבר. פתאום לא היה צורך בהעמדת [illegible] מאז הם יחד ואיימי לא מוכנה לשנות [illegible] על הבדידות של ניו-יורק.

השירותים הסודיים מהרים
היכרויות לילדים ללא ידיעתם

„הלנה אינטרנשיונל" מפעילה [illegible] מיוחד: היכרות מותאמת מראש [illegible] ללא ידיעתם. מכוונתם של [illegible] מדובר בפגישה מקרית [illegible] בעל התרגום השובבים ביותר [illegible] למשפחה.

* * *

גם בבית הקפה
או אצלכם בבית

מי שאינו רוצה [illegible] [illegible]

„הלנה אינטרנשיונל"

תל-אביב
רח' בן-יהודה 14
תל-אביב
טלפונים:
03-204430, 03-204431

חיפה
[illegible]
טלפקס:
04-538556

NEW YORK
HELENA V.I.P. CLUB
ADDRESS: 380 MADISON AV.
MANHATTAN NY.
TEL: 212-4718870

LONDON
ADDRESS:
HILL ST. MAYFAIR
LONDON W1
TEL: [illegible]

7 ימים

10

תיק גנוסר

לאחר אוטובוס 300, פרשת נאפסו, ועדת־לנדוי – יוסף גנוסר, לשעבר איש צמרת השב"כ, בראיון מקיף ● אדם ברוך

20

אחים יקרים

בחמ"ל של משפחת ואנונו. האח אשר מנצח על המערכה הישראלית ● ענת טל־שיר

25

איפה היתה

ויטה חוזרת. נעלמה אחרי "גבריתי הנאווה". מה עבר עליה בששת החודשים האחרונים. חשיפה ● איציק יושע

30

אולי דובק

אחרי עליתו משפחתו ... את דובק. ברובק, בינתיים ... מולקים, שנקולד ● לאה אתגו

32

איש השנה

מיכאיל גורבצ'וב. צוות כתבי ה"טיים" מרים את המסך מעל חייו הפרטיים. ילדות עניה, לימודי משפטים, הפגישה עם ראיסה ● ג'ורג' צ'רץ

יש תקוה

נרקומנים עוזרים לנרקומנים להיגמל. השיטה הצרפתית והיישום הישראלי. אתה יכול לצאת מזה ● יותם ראובני, אבי לן

39

שחיתות בירושלים

שכונת פאר מתקופת הורדוס שוחזרה באחרונה. דקדוס גוסח בית שני. מה שהיה הוא שיהיה? ● דבי הירשמן

40

ציפורה שרעי

נאסי וראיסה. תצלום: סיגמא. במערב עוקבים בעניין אחר כל גילוי על חייו הפרטיים של גורבאצ'וב

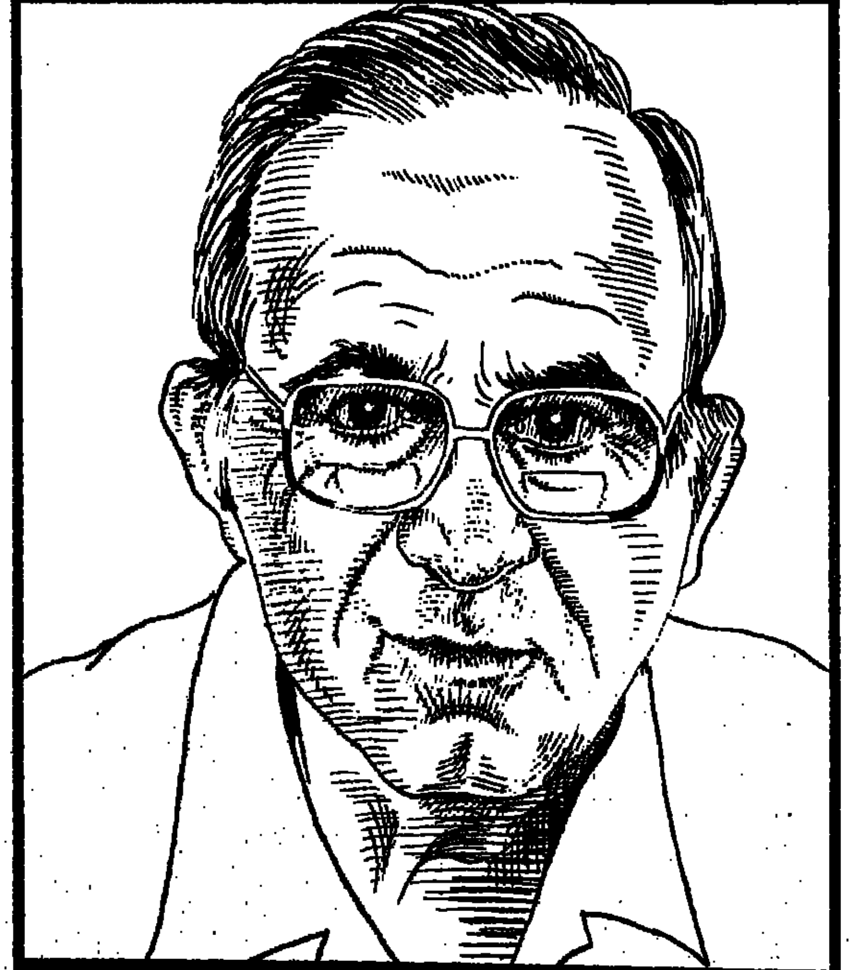

ראש־ועדה זורע. איור: אורי פלשבסקי. גנוסר מתאר את השתלתו בוועדה כמהלך רגיל של השב"כ

השתלמויות מקצועיות למזכירה הבכירה. קידום צעד אחר צעד.

עולם העסקים נדרש לעבור מהפיכה של ממש, שעיקרה חתירה למצויינות מינהלית - תוך האצלת סמכויות ואחריות למנהלות הלשכה והמזכירות הבכירות.

מכון IDEA - המכון הבינלאומי ללימוד מקצוע ניהול הלשכה - מאפשר לך ליטול חלק במהפיכת הניהול. תוכנית ההשתלמויות של מכון IDEA מיועדת להקנות למזכירות בכירות בעלות נסיון ידע מקצועי חדשני לניהול הלשכה במשרד המודרני, ברמת המצויינות הנדרשת היום.
תוכנית ההשתלמויות מציעה בחירה של קורס אחד (או יותר) בנושאים החשובים ביותר של מקצועות ניהול הלשכה. בחירת הקורסים היא עפ"י הדרישות המקצועיות ותחומי ההתעניינות האישיים של כל מועמדת.
הקורסים והסדנאות מועברים ע"י צוות מומחים ומרצים בעלי שם. הלימודים מתקיימים במתקן חדיש, השוכן בקומה ה־7 של בנין "אבנד" בקרית הבורסה ליהלומים. מתקן הלימודים מצוייד במעבדות מחשבים, סדנאות לימוד ותרגול ובציוד עזר אלקטרוני משוכלל.

הלימודים מתחילים ביום ג' 16.2.88. בסיום כל קורס תוענק תעודה של מכון IDEA.

להרשמה ולקבלת ידיעון על תוכנית הלימודים פני עוד היום לטלפון 7512814/5, 7512676, 03-7512655.

רשימת הקורסים והסדנאות:

- שפה עסקית - אנגלית.
- התנהגות ארגונית.
- ניהול אפקטיבי.
- טיפוח התדמית המקצועית.
- תקשורת אסרטיבית.
- ארגון ישיבות ורישום פרוטוקולים.
- העשרה תרבותית.
- תרגום ועריכה - עברית/אנגלית/עברית.
- הכרת המחשב ושימושיו.
- עיבוד תמלילים.
- שיפור הזיכרון.
- ארגון ותכנון הניירת העסקית.
- ניהול יעיל של זמן.
- קצרנות עברית.
- קצרנות אנגלית.
- יסודות השיווק, הפרסום ויחסי ציבור.
- מסמכי סחר חוץ.
- הכרת שווקים בינלאומיים.
- התמודדות עם שחיקה.

לימודי תעודה במסלול הכשרה לשיפור כשרי הניהול של המזכירה הבכירה

התלמידות בתוכנית ההשתלמויות יוכלו להרחיב את מסגרת הקורסים לרמה של לימודי תעודה, בהיקף של כ־300 שעות לימוד. למסיימות תוענק תעודת הסמכה של מכון IDEA.
פרטים במשרדי IDEA.

idea

בנין אבנד, רח' ז'בוטינסקי 5, רמת־גן 52520
טל: 7512814/5, 7512676, 03-7512655.

idea המכון הבינלאומי ללימוד מקצוע ניהול הלשכה

מיסודה של קבוצת ואן־ליר · חבר האקדמיה האירופית

- לימודי תעודה לתואר מנהל/ת לשכה (900 שעות)
- לימודי תעודה במסלול הכשרה לשיפור כשרי הניהול של המזכירה הבכירה (300 שעות)
- השתלמויות מקצועיות מודולריות למזכירות בכירות (עפ"י בחירה)

יוסף גנוסר, המכונה „גימל”, לאחר ועדת לנדוי: אם אתם לא רוצים קבוצה שעושה עבורכם את העבודה המלוכלכת והולכת בביזובים – אז תסדירו את זה בחוק

זה גימל

היה לו סיכוי להיות ראש השב"כ

ועדת לנדוי: מדובר בנורמה, לא בגנוסר

אדם ברוך

איורים: אורי פלשבסקי

גנוסר, החקירות בעניין אוטובוס 300, חקירות שהוטעו על ידך, בשבתך בוועדת זורע, כמעט צלבו את איציק מרדכי, היום מפקד פיקוד דרום, אלוף. אתה מסוגל להסתכל לו בעיניים? השב"כ ואתה כמעט הקרבתם קורבן־אדם, את איציק מרדכי. האם היה זה במסגרת 'הביטחון השוטף' של השב"כ כארגון כוחני, המגן על עצמו בכל האמצעים?

„אתה נותן לי הזדמנות מצויינת לעשות משהו שכבר מזמן רציתי לעשות: להתנצל כפומבי בפני איציק מרדכי, על הסבל שנגרם לו בפרשת אוטובוס 300.

„ובאשר לחלק האישי שלי בוועדת זורע, יש לי חדשות בשבילך: לא הטיתי אף עדות. לא הדחתי אף עד. לא פיברקתי שום מסמך. מה כן עשיתי? מסרתי לראש השירות ולאחרים את העובדות המובאות בפני הוועדה ואת המגמות המסתמנות.

„אף איש שב"כ, למיטב ידיעתי, לא תודרך להעיד נגד איציק מרדכי. אף איש שב"כ לא האשים, בפני הוועדה, את איציק מרדכי בהריגת המחבלים. הרצון של השב"כ היה, שאיציק מרדכי לא ייפגע ושאיש לא יואשם בהריגת המחבלים.

„ראש השירות אמר לנו שאם איציק מרדכי יואשם בהריגת המחבלים, הוא, ראש השירות, יחשוף את כל הפרשה, כדי לחלץ את מרדכי.

„ועדת זורע קבעה במסקנותיה, שאין קשר בין המכות שיוחסו למרדכי, על ידי העדים שהופיעו בפניה, למותם של המחבלים. כמו כן קבעה, שלא ניתן לזהות מי הרג את המחבלים. זה (הוועדה) קרה בסוף מאי '84.

„אך היו כאלה שרצו באמת להמשיך ולחקור בשאלה כיצד נהרגו המחבלים. אלה שרצו לחקור היו מעטים, אבל, לצערי, הם היו הקובעים.

„וכך, החקירה נמשכה כ־14 חודש נוספים. במשך כל התקופה הזאת לא הייתי בארץ, ולא הייתי מעורב במהלכים שהיו בשירות בטיפול בחקירה זו.

„מי שהתעסק במשך כ־14 חודש (!), לאחר תום עבודת ועדת זורע, בשאלה כיצד נהרגו 2 מחבלים, שחטפו אוטובוס וגרמו למותה של חיילת, – שותף לגרימת הסבל של איציק מרדכי”.

– גנוסר, מה הרגשת כשבחרו בך לעבור על ועדת זורע, בעניין אוטובוס 300, להטות אותה. מה הרגשת כשהאמת יצאה לאור, בעניין? זהו היית פראייר של המערכת? הרגשת שתרמת למערכת שלך?

„אדם, אחת ולתמיד לחלץ העובדות האמיתיות על ציהופי לוועדת זורע: 1. בין ה־13 לאפריל '84, הבוקר בו נהרגו המחבלים, לבין ליל ה־25/26 לאפריל, לא הייתי מעורב בשום דבר שנגע לאוטובוס 300.

„2. ב־26 לאפריל בבוקר, נקראתי לראש השירות, שסיפר על הריגת המחבלים בהוראתו, על כי דיווח על כך לראש הממשלה, על קיומו של לחץ של המערכת המשפטית להקמת ועדת בדיקה, ועל ניסיון ראש הממשלה למנוע את הקמתה, ניסיון שלא עלה יפה. וכן, כי על דעת ראש הממשלה ובידיעתו המלאה, הנני מתבקש להצטרף כחבר לוועדת זורע על מנת לסייע בהסתרת חלקו של השירות בהריגת המחבלים. אז אתה שואל אותי? מה חשבתי? חשבתי שאני עושה שירות למדינת ישראל.

„שלושה ימים מאוחר יותר עמדתי לצאת לחוץ לארץ. הנסיעה בוטלה על ידי ראש השירות, לאור המשימה שהוטלה עלי. האמן לי, נוח יותר לשבת במלון בארץ רחוקה מאשר במשרד קטן בתל אביב ולהתעסק בשאלת הריגתם של המחבלים, כנציג השב"כ בוועדה.

„האם מישהו באמת מעלה בדעתו שכאשר אומרים לאיש שירות במעמדי שרצונה של המדינה, על דעת ראש הממשלה, להסתיר את אופן הריגתם של שני מחבלים, לא אקבל על עצמי את המשימה הזאת? ואם לזה ייקרא פראייריות, אז אני פראייר”.

■■■

גנוסר, אם כן, מייחס את עינוי הדין הממשי שנגרם לאיציק מרדכי למערכת המשפטית („14 חודשו”), שביקשה למצות את החקירה בעניין הריגת המחבלים.

אדם רגיל, אני לדוגמה, משתאה מעט נוכח פרשנות זו. אבל, עם הזמן, ולאחר השעות הרבות הארוכות בחברת גנוסר, 42, אני נוטה להאמין שגנוסר נוטה להאמין שפרשנות משונה זו תתקבל על דעת חלק מן הבריות. גנוסר מומחה ללא מעט דברים, ומומחיות אחת שלו היא אנשים וכושר הספיגה והקליטה שלהם.

אוטובוס 300 ופרשת נפאסו ילדו את ועדת־לנדוי. ועדה זו באה לאחר הוועדות והחקירות למיניהן, והיא מבחינת הציבור, ומבחינת הנוגעים בדבר, המסמך המסכם, לפחות לפי שעה.

לפני כחודשיים, ועדת־לנדוי פרסמה מסקנותיה. חלק מהדו"ח שלה חסוי, חלקו גלוי. גנוסר, לאחר אוטובוס 300 ולאחר נאפסו, לא זועמו לדין.

השופט משה לנדוי, 76, לשעבר שופט בית המשפט העליון, נחשב, במשך שנים, מעוז של שפיות וליברל בנוסח האירופאי הקלאסי. עליו ועל שכמותו גאוותנו. חברוהי בו: מראש הוועדה, וחוקרת את השב"כ, משוחק שיקול דעת משפטי רחב־מבט, וכן שנונות מן הסוג המובחר ביותר שמערבת השונקטים לשעבר מסוגלת להפיע מתוך שורותיה.

בקיאים בפסיקה ובפילוסופיה המשפטית של לנדוי, פילוסופיה המתבררת מן הפסיקה שלו, נטו לחשוב שלנדוי, מבחינת יוסף גנוסר וחבריו, הינו בחירה לא במיוחד. אחרים נטו לחשוב שהיא אכן ממש.

שופטים עליונים לשעבר לוקחים על עצמם ראשות ועדות חקירה ממלכתיות מכל סיבות אחרות. הראשונה שבהן הינה מידת אחריות לאומית ושליחות ציבורית, שהם הורגלו מתחילת הקריירה שלהם. וכן, הם העזו, שלעיתים אינו בר כיבוש, להנחיל נופך נוספת לחברה הישראלית את המוסר האישי שלהם, את האמת שלהם.

לאחר זאת יבואו, בסדר כזה או אחר, סיבות שאין אדם בישראל שאינו יכול לזהות אותן. כגון: הרצון להגיע מן הגימלאות, לפחות אחת נוספת, אל עין הסערה ואל הזירה הציבורית. וזהו הרצון הטבעי, הקרוי בפי העם: 'להיות בעניינים'.

■■■

פה ושם, עם מינוי השופט לנדוי, נפגש עם אחרים 'הנוגעים בדבר'. פגישות מקריות, שהגדרתן המקצועית: 'אוף רקורד'. נכון לומר, שהם מעט נחרדו מפני לנדוי. יועציהם, ולא רק אלה שהם משפטנים, סיכמו בבהילות את האשווי הפסיקתי של לנדוי, בכל הנוגע לעניינים ממין העניין שיוצג לוועדה, ובכל הנוגע לעניינים שנהוג להכלילם תחת הכותרת: חירויות הפרט, זכויות האזרח, ניהול חקירות ועדויות אמת. התחושה היתה: 'לנדוי יתלה אותם'.

פגשתי את האנשים עם פרסום דו"ח־לנדוי. אם לביטוי 'ירד ממנו הר' יש משמעות פיסית, הרי הוא הוכח בפועל עליהם. לנדוי, עם גינויה החריף של שיטות השב"כ, נתן להם ללכת הביתה, תחת 'מטריית הנורמה', ותחת 'מטריית שיקולי התועלת'. כלומר, מוטב לרפא את הגוף מאשר לרסק אותו. העמדה לדין, ומה שכרוך בה, היתה לדעת הוועדה, פיתרון אפשרי אך בלתי רצוי, בהיותו מרסק.

■■■

השב"כ, על המיתולוגיה והפרסונות כבראה השאיר בסך הכל רושם טוב על הוועדה. עם פירסום הדו"ח, שאלתי את יוסף גנוסר אם מישהו מהם יכול היה לקוות לדו"ח טוב ממנו, מבחינתם. גנוסר, מיומן ומנוסה מבעוד יום לראיון זה ולראיונות נוספים, עד על עצמו, בלא מאמץ, עמדה מעין פילוסופית ובחר להתייחס לחשיבות הדו"ח כ'מראה־דרך מוסרי'. בהמשך, בראיון איתו, גנוסר מפתח בעניין משקלו המוסרי של הדו"ח.

לא כל הוועדות בתולדות ישראל, ולא כל החלטותיהן, זכו להיות מוערכות מבחינת מעמדן־המוסרי, הן על ידי ממשלות ישראל והן על ידי מי שנידונו על ידן. ועדת כהן (סאברה ושאתילה) לא הוארה, על ידי האנשים שנידונו על ידה, מצד מוסריותה הגבוהה.

גנוסר, חרד מחידוש העניין הציבורי של פירסום הראיונות, ובאותה שעה מייחל לו. אם לא ממש תאב לו – יודע שמוניטין המשפט של השופט לנדוי מעניק להמלצות של לנדוי נופך מיוחד, ערך מוסף.

כלומר, לגנדוי, שבידיו היתה האפשרות להוביל את הדיון עד שיקוב את ההר, הוא לנדוי שאינו ממליץ על העמדה לדין. והוא גם הקובע שהיתה נורמה כללית. כלומר, אין הנורמה מיוחדת ליוסף גנוסר.

■■■

לנדוי הוא מייצגה הנעלה של האינטליגנציה הישראלית. וזו, האינטליגנציה, חייבת להניח שלנדוי הציב לפניו את כל השיקולים הראויים. לא רק הנימוס המשפטי אלא גם ההגיון האזרחי הטוב אינם מעודדים הירהור מסובך מדי בהחלטות ועדת לנדוי.

לנדוי, הקובע שחוקרי השב"כ שיקרו לבתי המשפט מתחילת שנות ה־70, במנגנון באופן גורף, בחלק הגלוי של הדו"ח. ממסקנות אישיות ביחס לאישים מסויימים, ראשי השירות, אלה שהנהיגו את הנורמה ואלה שירשו אותה ולא מיחו או שינו, ממליץ לא נפסלו על ידו לתפקידי פיקוד בעתיד.

ועדת כהן וועדת בייסקי (הבנקים) בחרו לנצל את מלוא תחום השיפוט והחוקרות המוענק להן על פי מנדט הוועדה. והן פסלו אישים מסויימים ממילוי תפקידים מסויימים בעתיד.

על השאלה האם ועדת לנדוי הוכיחה לדעתו 'אחריות פוליטית ולאומית', עונה גנוסר עונה שאין בהחלטות דבר פוליטי. גנוסר אינו מיתמם בכך. הוא עושה הכל אך הוא נותן אפס לאינטליגנציה שלו, חכוגראפית שלו. אולי הוכיחה לו האינטליגנציה אוכלוסיה שלמים ראויים לציון זה, את איתו בביטחון.

שתי מלים על חוכמת של גנוסר. חיית השדה, וחוכמת הדג הבולע, היודע שעתידו להיבלע.

■■■

כמה מלים על דו"ח לנדוי ועל 'השמאל הישראלי'. בחברה הישראלית פועלת תוכנה בטחוניסטית, וזו מעין תוכנת מחשב, שעקרונותיה הפנימיים וחוקתה אינם משתנים. אף המליצות („טובת המדינה”) אינן משתנות.

התוכנה משותפת לימין ולשמאל הישראליים. גם 'השמאל הישראלי' לא היה באמת מעוניין בשבירת השב"כ על ידי ועדת לנדוי. אחרים מנציגיו היו מעוניינים בראשו של גנוסר. ראשו היה מספק אותם. גנוסר יכול היה להיות סמל נוח. והוא בנה עצמו לכך: ארוגנטי, אלים, נתפס כעדמומי, מתנצח, שאפתן.

גנוסר, בתשובה לשאלה חוזרת על נאפסו, יכול לשחרר אמירה כגון: „השתיקה שלי בעניין נאפסו רועמת”.

והוא יעשה זאת בשיחה איתך, פנים אל פנים, כאילו הוא יושב באיזה ערב ראיונות בכפר המכביה, בפני קהל המסתפק בשתיקות רועמות. הוא לא מכוון אליך, כשהוא אומר „שתיקה רועמת”, הוא מכוון לקהל־כברות.

לזכות גנוסר אולי תוקף מעט תמימות. פה רשימה חלקית של אנשים המזוהים כ'שמאל הישראלי', שלהם 'קשר קריירה' כזה או אחר עם השב"כ, הארץ היתה מזדעזעת, כמו שאומרים. ומדובר באותו שב"כ, שהוגדר על ידי ועדת לנדוי כפי שהוגדר. היזהרו מן הצבועים.

■■■

כשפרצה המחלוקת הפנימית בצמרת השב"כ, הסתדרה לה, כמעט מעצמה, החלוקה השאבלונית של 'הטובים' ו'הרעים'. אלה מאנשי השב"כ, שיזמו את הפנייה לראש הממשלה ודיווחו על 'הניוון המוסרי' של השב"כ, נתפסו כ'טובים'. גנוסר נתפס כ'רע'.

והנה, מי שקורא את דו"ח הוועדה, והרי אין באמת סיבה טובה שלא לקרוא אותו באמת – מבין שגם 'הטובים' היו שותפים לשיטה ולנורמה משנת 71' והלאה. שימו לב לכך והיזהרו מן הצבועים.

ההיסטוריון של העתיד, מתוך הערכה מלאה לוועדת לנדוי ולשיקול הדעת שלה, אולי לא יוכל שלא לראות במסקנותיה גם מעין אישור נוסף, עקיף אך כמעט בלתי נמנע, לעקרונות התוכנה הבטחוניסטית.

■■■

– גנוסר, תן לי היום, אחר 20 שנות שירות, את הפואטיקה של השב"כ, את

יוסי גנוסר. הוא נואם, מרבה במליצות, מהיר, ארוגנטי. כנראה שהרוב באמת איתו

במהלך הראיון, מוצעת לו האפשרות שהוא עצמו היה קורבן המערכת (השב"כ) שלו. גנוסר אינו פורץ בצחוק לשמע השאלה, או הודף אותה כשאלת־עורמה. הוא עונה בפשטות: „אני? קורבן?”. ראשו של גנוסר היה משביע את הכל, את השמאל, את צמרת השב"כ. הוועדה הותירה את ראשו בין כתפיו.

'השמאל הישראלי' והשב"כ מנהלים ביניהם קשר פעיל והיסטורי. הקשר מתקיים לפחות בשתי רמות. ברמה הנמוכה, או המיידית: בבתי קפה, במסיבות ליל שבת, בקשרים בינאישיים, בפולקלור זחתני. „הכית האדום” הירושלמי ו„בוננזה” התל אביבי, שני בתי קפה, הינם בפועל פארודיה על אי קיומו של כל מרחק אמיתי בין השב"כ לבין השמאל. לגנוסר אין בעיה להעביר ערב בבות ידידים עם יגאל תומרקין, פסל ישראלי. ולתומרקין אין בעיה. והם העבירו.

ברמה המושגית? השמאל ייסד את השב"כ. עד לקשר הגלוי עם אריק שרון, חשבו את גנוסר, חבריו בשירות, לאיש מערך על פי הכרתו. לא מעט מאנשי השמאל שורתו בשב"כ, הגישו לו שירותים. אם הייתי נותן

ההגדרה הפנימית, את הקונסטיטוציה הלא כתובה, דיברת על הארגון הזה כ'תרבות אחרת'.

„זאת דרך חיים וזאת תרבות חיים. אני מניח, שתרבות דומה קיימת במוסד. המידור ואי החשיפה כלפי חוץ, מאפיינים במידה רבה את התרבות היחודית של השירות. לפחות איפיינו אותה ב־19 השנים שהייתי בה. עד לאותם אירועים שהובילו לפירסום ולחשיפה”.

– באחת השיחות, ניסית לתאר את יחודיות הארגון גם באמצעות מערכת הקשר הבינאישית של אנשי הארגון. והנה, ברגע שנקלעתם לצרות, או יותר נכון ברגע שהצרות יצאו החוצה, אכלתם אחד את השני כמו שאוכלים בכל מוסד אחר בחברה הישראלית.

„כאן אולי המקום לגעת בעניין האישי והאנושי. מי בכמה [illegible] עם כל [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] כשירות משירותו [illegible] להעמיד [illegible]

זה גימל

האיש, האמביציה, הדעות

„ראש השירות אמר לנו, שאם איציק מרדכי יואשם בהריגת המחבלים, הוא, ראש השירות, יחשוף את כל הפרשה, כדי לחלץ את מרדכי”

„לא הדחתי אף עד. לא פיברקתי שום מסמך. מה כן עשיתי בוועדת זורע? מסרתי לראש השירות ולאחרים את העובדות המובאות בפני הוועדה ואת המגמות המסתמנות”

„...על דעת ראש הממשלה ובידיעתו המלאה, התבקשתי להצטרף כחבר לוועדת זורע, על מנת לסייע בהסתרת חלקו של השירות בהריגת המחבלים”

„נאמר לנו בצורה מפורשת ביותר שקבלת החנינה, למעט זו של ראש השירות, לא תפורסם, היא תשאר חשאית”

עוצמה כואת של מהלונות, כפי שאני ספגתי – ושתקתי. ואני ממשיך [illegible]. אני שותק ונושא על גבי יום־יום את [illegible] הגדול, הכבד הזה, רק משום שהמדינה גזרה 'לחשוף' אותי, יוסי גנוסר, מי שפעל בשירותה, צריך למרותה ומצא עצמו, בסופו של דבר נאלץ להתראיין היום איתך, כדי להסביר שכל מה שעשיתי היה עבור המדינה.

„לא שמעת אותי משמיץ או מדליף פרשיות בטחוניות רגישות, במטרה לאזן את ההתקפות האישיות עלי. המערכת הבינאישית בשב"כ התבססה על נורמה של מסדר סגור. מי שהחל בתהליך, כרסם בנורמה ופגע בתרבות הייחודית של המסדר הזה”.

■■■

– גנוסר, כל הדברים האלה ואוטובוס 300 אולי לא היו נחשפים אם הייתם כבינים קצת יותר בתקשורת, ואם הייתם מבינים מה קרה לתקשורת ב־10 השנים האחרונות. כלומר, אם הייתם יודעים ש'עידן הדיילים' בתקשורת הסתיים, ושקמה בישראל תקשורת חדשה. והיא שחשפה את העסק, ופוצצה אותו. תנסה לנתח את כשל־ההבנה העמוק הזה שלכם.

„קודם כל אני מסכים איתך. אנחנו לא הבנו בתקשורת. המוטו של איש ארגון חשאי כפרט, ושל הארגון כארגון, זה להיות רחוק מכל מה שכרוך באור הזרקורים. רחוק ככל שניתן, עמוק ככל שניתן, מוסתר ככל שניתן. ולכן, ההתמקדות בכל הנוגע ליחסי ארגון כזה והתקשורת, היא לא התמקדות בהבנתה, לא התמקדות בניסיון לימודה. בוודאי לא התמקדות בניסיון להשתמש בה. היא התמקדות בניסיון להסתלק ממנה. פשוטו כמשמעו.

„אני לא חושב, שגם לפני עשר שנים היתה לנו, כארגון או כפרטים בתוך הארגון, הבנה בתקשורת. גם אז לא היתה לנו הבנה. מה שאני אומר, אני לא אומר כנציג שב"כ. אני לא מייצג את השב"כ, ואני לא דוברו”.

– האם השב"כ בנה על שתיקה ('פטריוטית') של התקשורת? על נוסחה שהזדקנה?

„אני לא יודע להגיד לך על מה הם בנו, וגם אם הייתי יודע, אני לא יודע אם הייתי אומר לך. אני יכול להגיד לך: התקשורת, בעיני ומולי, לא עמדה כמרכיב בדרך פעולתי, בדרך עבודתי, בדרך ציותי להנחיות, בדרך ההנחיות שנתתי”.

– גנוסר, האם הכשל בהבנת התקשורת לא היה, מבחינתכם, הכשל הנוראי ביותר. כלומר, מבחינתכם לא המעשה היה הכשל. אלא חשיפתו היתה הכשל.

„כאשר שותפתי בעניין אוטובוס 300, זה היה אחרי שהתקשורת עסקה בכך, פרסמה וריברה וכתבה וכו'. אני עורבתי בזה רק שבועיים אחרי אירוע אוטובוס 300, ולא לפני כן. לא עסקתי בכלל, ולא הייתי מעורב, בשום מערכת של שיקולים איך תפעל התקשורת סביב האירוע הזה. קיבלתי מצב עובדתי, שהתקשורת כבר עסקה באירוע הזה. כך שלא נדרשתי לצפות מה התקשורת תעשה”.

■■■

– המערכת, כל מערכת, תעדיף לסחוב את הגנוסרים שלה מאשר לסחוט את עצמה. האם אתה רואה עצמך 'קורבן'?

„'קורבן'? אני? לא. כאשר החלה פרשת נאפסו, על סמך הלקחים של פרשת 300 בתחום התקשורת, לא היה לי ספק שהפרשה תהיה בתקשורת, ושהתקשורת תעסוק בה. אי אפשר להפתיק את התקשורת, אני יודע. הכל כניע, ומה שמגיע סופו להתפרסם.

„לא כוח התקשורת הפתיע אותי. הפתיע אותי פיתוח הפעולה המאסיבי איתה, מצד הרבה גורמים ואנשים. כרגע לחץ מסויים, הכל מגיע לתקשורת. אנשים, וביניהם אנשי ביטחון מקצועיים, רצים לתקשורת. הדברים האלה בהחלט הפתיעו אותי, בתחום זה אני יכול להגיד, שההתפתחות שקרתה בשנים האחרונות היתה, לטעמי האישי, מדהימה. סודות רגישים, חלקם מסוגים מאוד, הגיעו לידיעה של כלי התקשורת, בצורה של ששפון. נפרץ סכר”.

■■■

השנה האחרונה עשתה את גנוסר מבין־בתקשורת. הוא יודע מתי מוספים יורדים לדפוס. הוא מבחין בין טובליציסט לסובליציסט וביחסי כוחות תוך מערכתיים. ההבנה שלו מעצבנת משתי סיבות. האחת, זו כבר לא הבנה, זו התמחות. האחרת, הוא לא נותן לך לשכוח אותה.

לא רק ההבנה שלו מעצבנת, גם הוא, לעיתים קרובות, מעצבן. מין ישראלי חכם מעצבן כזה. לפעמים, אתה נוטה להאמין לו, שהוא באמת לא מבין מה רוצים ממנו. בסוף הכל הוא עם הלב, הגרוב איתו. [illegible]

והוא יודע כמעט כל מה שאתה יודע [illegible]

עולה חדש

– גנוסר, אתה דוחה את הפרשנות, שהצטרפות שלך בגיל 22 לשירות, באה על רקע העובדה שהגעת לארץ כנער עולה חדש, והשירות נראה לך אז הדבר הישראלי ביותר, האוטנטי ביותר?

„אני יכול בהחלט לחשוב על דברים הרבה יותר ישראליים מהצטרפות לשירות הביטחון באותם ימים. השירות לא היה אז סמל לישראליות, אלא ביטוי אקטואלי למאווי ולאמונתי באותם ימים”.

שואו ביזנס

– יש אצלה אותה אלמנט של שאו ביזנס'. ואתה אותו שנים ארוכות שחייבו היפוכו של דבר. מה זה 'שואו ביזנס', ביחס אליך? זה מסיבות, פתיחות, רואים אותך, מצלמים אותך. הלכת להדלקת הנרות של שרון, כידיעה שהצלמים יחכו לך.

„אני שמח על השאלה. ובכלל, מדוע אינטלקטואלי פתאום, אחרי שנהה במה פתאום עכשיו. אני מחליט להתראיין בגלויות, ויותר במנהרה, או במצווה, או מה שאתה קורא 'רחם' – והוצאו אותי מהחום כרמונו־עשן, ולפעמים גם ברמונו־ורסם. לא יצאתי משם בכוונה. לא רציתי לצאת משם, לא חיפשתי פירסום.

„נגררתי מהמאורה הזאת ובכוח. אבל לא יכול להיות שזה ישלוט על כל אורחות חיי. לא יכול להיות שאני אצטרך לשקול אם אלך להיות בהדלקת נר חנוכה, מתוך שיקול אם תהיה שם עיתונות או לא תהיה.

„אני גם לא כונה מזה שאני נכנס לבית קפה או למסעדה ואני רואה שמזהים אותי. [illegible] אנשים [illegible] [illegible]

זה גימל

האיש, האמביציה, הדעות

עליו, כי אתה יודע את זה מחבריו לשעבר, ומארכיון העיתון שלך. ומה שאתה בעצם יודע, אחרי הכל, הוא שקיימת בעצם אפשרות של סיפור פשוט מאוד: השב"כ התפתח להיות עוד אירגון כוחני; כל מה שקרה בו נמצא בתחום טבע האדם; ראש המערכת עשה שגיאה אחת גסה גדולה; נוצרו בריתות וסוגי תלות וחובות ופרעון חובות וציפיות לפרעון חובות וחשבונות; התפתח מאבק פנימי, עם מבט אל הירושה; הרעים לא היו רק רעים, והטובים לא היו רק טובים; ואם לא העיתונות, אולי הכל היה בתוך המשפחה. דברים כאלה. לא מי יודע מה.

גנוסר יודע שאתה יודע שאומרים שהוא בן־יונה, שהוא נתן שירות לראש השב"כ, אברהם שלום (אוטובוס 300), ציפה לתגמול, חשב ששלום צריך ללכת, ניתק משלום. הוא יודע שתמיד ישוו בינו לבין האחרים (חזק ורדאי) וישירו את תהילת הישראליות שלהם, מול עוברת ההגירה שלו ושירותו הצבאי הבלתי הירואי.

הוא יודע את כל הסיפורים. אבל, הוא יודע עוד משהו. הוא יודע, שהאינטלגנציה שלך תנחה אותך שלא להגיע למסקנות על פי רכילות, חצאי דברים.

■■■

עם ההתמחות התקשורתית של גנוסר, לא חלה התפתחות נאה בסגנונו. הוא כמעט נואם. אתה יושב איתו בחדר סגור והוא נואם. השפה שלו נעה בין שפת דובר צה"ל („על סמך הלקחים"), לבין מין ישראלית של ראיונות („קודם כל אני מסכים איתך"), המנסה לייצר לעצמה נפח מלאכותי. הוא תקוע בשפה שכוחה אבד, ומרבה במליצות. ה'שפכו את דמי' הישראלי השחוק, עושה אצלו שעות נוספות. ציפיתי ממנו, בתחום זה, למיומנות גבוהה יותר.

הוא מסוגל להזכיר יותר מפעם אחת, שהוא „ניקה את הביוב" כדי שעיתונאי כלשהו יוכל לכתוב את המאמרים שלו. אם זה לא עובר עליך, זה אולי יעבור על חלק מהקוראים. גנוסר יודע שזו דמגוגיה. הוא ניקה את הביוב משום שזה הג'וב שלו. והעיתונאי כתב את המאמרים משום שזה הג'וב שלו.

לידתו של הראיון הזה בקשיים, והריונו ממושך ביותר. גנוסר בחר את העיתוי. אני לא יודע למה השבוע הזה נוח לו משבועות אחרים, קודמים או עתידיים.

העניין בגנוסר אינו מוגבל לפרשיות. עיקר העניין, לפחות מבחינתי, הוא בגנוסר כמי שהיה עשוי לעמוד כראש השב"כ. באתיקה שלו ובפרקטיקה שלו. רציתי לשאול אותו בפשטות: מי אתה יוסף גנוסר? לא יצא. השאלה הטובה והפאתטית הזו לא יצאה לי. אולי משום שבו אין דבר פאתטי. הוא לוחמני ומהיר. ואולי משום שיועציו היו אומרים לו, שזו שאלה לא טובה (מסובכת, מי צריך את זה), מבחינתו.

■■■

עו"ד אמנון זכרוני, אחד מיועציו. כל אחד יודע מי זה אמנון זכרוני. הוא 'השמאל הישראלי'. גם אני יודע מיהו. במשך שנה וחצי הייתי מתמחה משפטים במשרדו. מבחינת זכרוני, הקשר בינו לבין גנוסר אינו חייב הסבר; כי אינו מעורר קושי.

יש מידה של הומור בקשר זה, לדעתי. זכרוני התמחה גם בהכרת ובעידוד ארגונים פוליטיים שוליים או חריגים. וליוסף גנוסר, כאיש השב"כ, היתה, בעיקרון ובתיאוריה, אפשרות להציע הגדרת ארגון כזה או אחר כ„קבוצה חתרנית". לדוגמה, את הרשימה המתקדמת לשלום.

אגב, גנוסר שלא יגמור את חייו הפעילים במכון הייצוא, רואה עצמו גם ברמות אברש'ה טמירית כזאת; שותף לתוכניות־מסגרת בדבר הסדר שלום באזור.

גנוסר משתמש גם בשירותיו של עו"ד דובי וייסגלס, שחלק מפירסומו קשור להיותו עורך דינו של אריק שרון. ויסגלס וגנוסר (גינזבורג) למדו באותו תיכון רמת גני. מרוב עורכי דין גנוסר רואה גם את היער וגם את הציפורי־הכחולה שלו.

■■■

— ועדת לנדוי מתייחסת לנורמות שהיו בשב"כ, ופוטרת אותך מהתווית: 'נורמת גנוסר'. האם היית 'שותף שקט' בנורמות, או אחד הנסחים הבולטים של הנורמות. אתה יודע, נורמות לא שומרות לאורך זמן על יציבות. מטבען, או שהן מתנוונות או שהן מתפתחות.

„אני פשוט הייתי חלק מהנורמה. חידדתי את הנורמה? הרגשתי אותה? בשום פנים ואופן לא. בשום פנים ואופן לא. כפירוש הייתי חלק מהנורמה".

— תהיה קצת פילוסוף בעניין. הרי לא מדובר בנורמה להפעלת מכונות כביסה.

„אני מבין את כוונתך. אבל, אני מצאתי נורמה קיימת. לכן לא יכולתי להיות בין מנסחי הנורמה. ולא הייתי בין משכללי הנורמה. נכון שמעולם לא התקוממתי מול הנורמה. אני לא מכיר אחד שהתקומם מול הנורמה. הוועדה קובעת, שלא קמו נגד הנורמה הזאת".

— כלומר, הסתדרת עם הנורמה. התאימה לנסיבות, התאימה לך?

„מה אתה רוצה? אני אומר לך בצורה מוחלטת ביותר: לא קמתי נגד הנורמה, פעלתי על פיה, וגם כשהייתי ברמות פיקוד, לא התקוממתי נגדה. קיבלתי אותה ופעלתי על פיה וחייתי איתה. למה? מפני שחשבתי שאני מנקה את תעלות הביוב, ושאין דרך אחרת לנקות את תעלות הביוב האלה. זה בדיוק מה שחשבתי. לא ראינו אלטרנטיבה אחרת".

■■■

— אתה מסיים 20 שנות שירות בעור שיניך, צמוד לנאפסו, לאוטובוס 300 ולמסקנות הוועדה. איזו השפעה היתה לך במשך 20 שנה על המערכת שלך? איזו תרומה?

„מוטב שיעידו על כך אחרים. אני יכול להגיד לך מה שהרגשתי ומה שאני מרגיש: נטלתי חלק בתקופה די סוערת בעשיה למען הביטחון של אזרחי המדינה ושלומם. אמנם המשפט קצת מליצי, אבל מדוייק".

— אבל גנוסר, במקביל, התפתחה התפתחות פשוטה וישירה גם הקריירה הפרטית של יוסף גינוסר, שלך. היית עשוי להיות ראש הארגון הזה.

„חזרתי ואמרתי לך, שאני לא מנתק שום פעילות כזאת מהעובדה של הסיפוק האישי".

— הסיפוק האישי הוא ביטוי 'רך'. אני מדבר על משהו מוצק: קריירה, החתירה לראשות השב"כ.

„הסיפוק האישי בהחלט כולל קידום אישי, כולל קריירה".

— יוסף, אחרי 20 שנה, אתה בחוץ. והנה, אתה לא ראש הארגון. אתה מנהל מכון הייצוא. כבוד לא קטן, אבל לא הכבוד הגדול שאליו חתרת מגיל 22. היית חלק מארגון כוחני, ואתה בחוץ. מה אומרת לך העובדה שלא השלמת את מה שרצית ב־20 שנה אלה?

ועוד משהו, גנוסר, מה בעצם קרה? למה נכשלת במירוץ לצמרת? האם נכשלת משום שהאיסטרטאגיה שלך לא היתה נכונה. משום שלא הבנת בדיוק את המערכת, את שיקולי המערכת, ואת המיכניזם הפנימי של המערכת?

„תניח לי לענות באריכות, לפחות כמו השאלה שלך. בשאלה שלך כמה הנחות סמויות שאני לא מקבל. לא נכון שבכל 20 השנה שאפתי להיות ראש המערכת. לא נכון להגיד שאתה נכנס למקום ומהתחלה רוצה להיות בראשו, והנה אחרי 20 שנה לא הגעת — אז כאילו ש־20 השנה לא שוות כלום.

„אבל, זה בהחלט נכון שבשלב מסויים, כמו בכל ארגון כזה, כשאתה מגיע לרמה מסויימת בצמרת שלו, לחלק מסויים מהצמרת יש שאיפות להגיע לראש הצמרת. ואני בהחלט הייתי בחלק הזה או בקבוצה הזאת.

„העובדה שלא הגעתי לראש הצמרת, אינה לשביעות רצוני. זו אמת פשוטה. האם זה קרה מפני שלא הבנתי את המערכת, את שיקוליה ומרכיביה? אני באמת לא יודע לענות.

„מסכת האירועים, שהביאה לכך שעזבתי את הארגון, ועזבתי מרצוני המוחלט, מעולם לא נתבקשתי לעזוב — נהפוך הוא: התבקשתי שלא לעזוב — מסכת האירועים אפשרה לי להעריך שאני לא אהיה בראש הארגון, והגעתי להערכה שאני צריך לבנות לעצמי מסלול מסוג אחר.

„האם לא הבנתי עד הסוף את המערכת? יכול להיות שהבנתי עד הסוף, ובכל זאת אני בחוץ. מישהו אמר לי: 'אתה בחוץ, כי היית מעורב בתאונת דרכים כאשר לא אתה נהגת את המכונית'. וגם דברים כאלה קורים".

■■■

— גנוסר, העילה העיקרית לראיון אינה נאפסו, ולא אם ירקת על נאפסו או לא. אגב, אם כן ירקת, השאלה היא מאיזה עומק נפשי ירקת. העילה לראיון היא 'אנחנו'. אתה, במשך שנים, כסטריאוטיפ, היית 'אנחנו'. ייצגת אותנו. את האומץ הפיזי ואת התושיה שלנו, הישראלים. וייצגת את האתיקה שלנו. ולא תמיד ידענו מהי בדיוק האתיקה הזאת. ולא תמיד היינו מעוניינים לדעת. ועילה נוספת: הרצון לשמוע את הפילוסופיה החברתית והפוליטית של מי שהיה מועמד לראשות השב"כ. ולמה אתה נשען על דו"ח לנדוי בלהיטות כזאת? רק מכיוון שיש בה זיכוי ציבורי, במרכאות או בלי מרכאות?

אגב, גנוסר, אני, ביני לביני, לא מאמין שאתה ממש מתרגש מהדו"ח. הוא פשוט נוח לך. הוא חילץ אותך. במלים נוספות, אני חושד שאתה בעצם ציני ביחס למחות הפנימית של הדו"ח, והיא שופטת אתכם בחומרה. אתה ציני, כי גדלת להיות אדם ציני, מתחת למליצות על התנדבות והקרבה.

„אני מודה לך על הפתיחות שלך. הניסיון להפוך אותי לסטריאוטיפ ישראלי או לרגל, אינו במקום. אני בחרתי בחירה חופשית ללכת דווקא באפילה. לא ראיתי עצמי כרגם ישראלי, אלא במשרתה של המדינה. חשבתי שהעבודה של חברי ושלי זוכה להערכה גבוהה בכל שכבות הציבור, אשר לעיתים אף אינו רוצה לדעת את פרטיה. כמו רבים אחרים בקהיליית המודיעין. כנראה שנגזר עלי להמשיך ולהיעטף בחוכת השתיקה, לגבי אותו חלק בפעילותי אשר ללא ספק יכול היה לשנות באופן קוטבי את הדימוי שניסו להדביק לי.

„באשר לתחום הפילוסופי והאתי אליו אתה מכוון: האמנתי שאני פועל למען מטרה נעלה במסגרת, ועם חבורת אנשים שהקודים המוסריים המנחים אותה, והמשמעת הנוקשה אליה היא כפופה, הם ברמה הגבוהה ביותר שאני מכיר בחברה הישראלית.

„העיקר בדו"ח לנדוי, בעיני, אינו ברמת המסקנות האישיות, אלא ברמת הניתוח וקביעת העמדות הנורמטיביות. מבחינה זאת, הדו"ח עושה צדק עם העניין, ואין כאן כל מקום לציניות.

„בכל הקשור לנאפסו, אני שותק שתיקה רועמת. שתיקה זו יפה למקרה זה כמו למקרים אחרים".

■■■

פרשת החנינות, והחנינות עצמן, גיחכו את השב"כ ואת המערכת הפוליטית. גנוסר היה אחד החנונים. הוא לא חלם לסיים שירות כחנון. נשיא המדינה איבד את חינו הבריטי עם החנינות. שמעון פרס נראה כמחזיק גחלים בוערים בפיו. החנינות הנמיכו את הפרופיל של אנשי השב"כ.

עם החנינות, גנוסר, יהודי חכם, הבין שהעסק הולך למות, שהוא רק מאבך ומן בשב"כ. ראש השירות היה אמור לקבל חנינה בדרכו החוצה; ולא היה סביר שראש השירות החדש יהיה אחד החנונים.

— יוסף, קיבלת חנינה מהנשיא, בתהליך משונה, חפוז למדי, ומסובך מבחינתך. תפארתך אינה על החנינה. למה הסכמת לקבל אותה?

„אני רוצה לתת לך על זה תשובה אולי בדרך עקיפה. בתקופת פרשת אוטובוס 300 באותו לילה מפורסם של ליל החנינות והתצהירים וההתהליכים לחיזוק בקשת החנינה שבאו בעקבותיו — אני התנגדתי באופן חריף ביותר לנושא החנינות. לא סברתי שאני צריך את החנינה.

„לקחתי את החנינה הזאת משתיים שלוש סיבות עיקריות. סיבה אחת: הוצג לי, בלחץ חברתי כבד, שאם לא אקח את החנינה הזאת, אני עלול לפגוע בזכותם של האחרים לקבל

אלוף איציק מרדכי. גנוסר מתנצל, ובאותה שעה מפנה אצבע לעבר המשפטנים

מצד שני

[illegible]

„כאשר החלה פרשת נאפסו, לא היה לי ספק שהפרשה תהיה בתקשורת. אי אפשר להשתיק את התקשורת, אני יודע. הכל מגיע, ומה שמגיע סופו להתפרסם"

השאלה לא אם ירקת על נאפסו או לא. אגב, אם כן ירקת, השאלה היא מאיזה עומק נפשי ירקת?

„אני חוזר ואומר: אין שום עניין אישי ביני לבין נאפסו. שום דבר כזה. לא היה, איננו, וגם לא יהיה"

האם הכשל בהבנת התקשורת לא היה, מבחינתכם, הכשל הנוראי ביותר. כלומר, מבחינתכם לא המעשה היה הכשל, אלא חשיפתו היתה הכשל?

עיזאת נאפסו. נאפסו רואה תצלום בעיתון. גנוסר מנחש שעוד כדור שלג החל להתגלגל

את החנינה, שחלק מהם רצו בה. היה לי קשה לקחת על עצמי את האחריות לפגוע בזכות הזאת.

„סיבה אחרת: נאמר לי, בצורה מפורשת ביותר, על ידי מי שהיו בעיני הכי מוסמכים לומר לי את זאת, שהחנינה הזאת לא תהווה כל כתם על עתידי.

„סיבה נוספת: נאמר לנו, שהחנינה היא הדרך היחידה למנוע חקירה, אשר בה, לצורך הגנה על עצמם, עלול להיות שהאנשים ידרשו לחשיפת שיטות עבודה ופרשיות חשאיות ורגישות".

— גנוסר, אתה חושב שאני מטומטם? מספיק עם הנארבג'. הרי זה גארבג' (זבל, שטויות) גמור. איך האנשים האלה יכולים לשלוט בעתיד: מה יהיה כתם ומה לא יהיה כתם? איך עולה ברעתך שאני אאמין לך שאתה האמנת שמישהו ישלוט בצורת הכתם בעתידך? יוסף?

„תן לי לענות לך. אלה הדברים הכי מהודקים והכי אמיתיים. אתה מנסה לחפש איזשהם דברים שאולי לא היו. אני מספר לך את הדברים כהווייתם. יכול להיות שזה מעיד על איזה מידה של נאיביות שלי"...

— חאלס, יוסף, מספיק.

„אני אומר לך את זה בכל הרצינות".

— יוסף, תראה, הראיון הזה מספיק מסובך מרוב הליכה על ביצים, או למה תוסיף. איך זה יכול להיות? אדם כמוך שומע פונקציונרים פוליטיים אינטרסנטיים אומרים לו, שהחנינה ותרגיל־החנינה לא יהיו כתם בעתיד, והוא אומר לעצמו, כן, יוסף, לא יהיה כתם? ובגלל זה היום, לאחר מעשה, אתה מסביר שלקחת את החנינה, שקודם לכן התנגדת לה? באמת?

„אדם כרוך, אני אומר לך דברים כהווייתם. אתה יכול לקבל את הדברים, אתה יכול לא לקבל אותם, אלה הדברים שהיו".

— תנסה לשכנע אותי שזה יכול להיות.

„אתה לא נותן לי לסיים. אני לא רוצה לשכנע אותך בכלום. אני מוסר לך דברים שהיו. והדבר הנוסף היה: נאמר לנו בצורה מפורשת ביותר, באותו לילה, שקבלת החנינה על ידי אנשי השירות, למעט זו של ראש השירות, לא תפורסם, היא תשאר חשאית.

„מדוע ללחץ החברתי היה משקל רב ביותר? מפני שבאותו מעמד נאמר גם, שלא רק שזה יפגע בזכותם של אחרים אולי לקבל את החנינה, אם אני לא אקח אותה, אלא כאי לקיחת חנינה עלולה להוביל להקירה של כל השירות, על כל אורחות ודרכי פעולתו, דבר שעלול להביא נזק חמור מאוד. ואילו לקיחת החנינה תעצור את התהליך הזה לחלוטין, ולא תהיה בעקבותיה חקירה; וכזאת היא הדרך היחידה לעצור את התהליך הזה.

„כידוע, כמעט כל דבר מהדברים האלה לא התממשו. עכשיו, אתה יכול להגיד חאלס פעם, פעמיים או שלוש. ולהגיד את זה במיקנה תוקף על ידי הבטריטון שלך, אבל זה לא ישנה את תיאור המצב כפי שהוא היה.

„ואני אכן האמנתי לזה, למה שאמרו. ואגיד לך משהו, לא רק אני האמנתי לזה. גם אחרים האמינו לזה".

■■■

— גנוסר, יש לי הצעה, בעצם פרשנות. היתם בהיסטריה והייתם בפאניקה. השיטות הישנות לא עבדו יותר. ובאותן נסיבות של לחץ והיסטריה, של ליל החנינות, איבדתם את המכנסיים. אתם, כלומר כולכם, אתם והדרג הפוליטי. ואז, קפצתם על [illegible] החנינות. כולכם יחד וכל אחד לחוד. כאילו אמרתם לעצמכם: בואו נצא מזה כבר, חנינות שיהיה חנינות, העיקר לצאת מזה.

„אני לא יודע להגיד לך לגבי אחרים, או יותר נכון לא רוצה להתבטא לגבי אחרים. לגבי אני, בהחלט לא.

„יום לפני רעיון החנינות, כאשר נאמר לנו שלא ניתן למנוע מהיועץ המשפטי לפתוח בחקירה משטרתית, הצטרפתי [illegible] בראשות ראש [illegible] ועדת חקירה [illegible] ראינו בה [illegible] הנושא בכלליותו.

„ואני חוזר ואומר לך, שגם אחרי [illegible] בקשת החנינה, כאשר בא [illegible] צריכים לפרט [illegible] את הנסיבות [illegible] הסיבות שבגללן אנחנו מבקשים את החנינה; אני חזרתי והתנגדתי להרחבה הזאת, עד אשר חזרו [illegible] הדברים פעם נוספת, בעניין אי ההשפעה על העתיד ופגיעה במעמד וכיוצא באלו".

— יוסף, אני עושה עניין מהחנינות, כי אתה עושה עניין מזה שלא רצית חנינה. איך להבין את החנינה? מה הסיפור שלך? יותר להבין, שמבחינתך היה זו כמו קבלת 'דין התנועה', כלומר, גנוסר, נוסח ישראלי, בתוך עמו הוא חי, נשמע ל'דין תנועה'? כה, יוסף, אתה בסופו של דבר נין מפא"יניק קטן שקיבל את 'דין התנועה'? ודרך אגב, אני לא מגנה אותך. אני לא הייתי נוהג אחרת.

„תורה רבה. אני לא רואה, פרט לזה שאתה מצייר את הדברים בצורה ציורית מאוד, פלסטית מאוד, עם צבעים של אדום כחול סגול, אני לא רואה הבדל בין הניסוח שלך לבין הניסוח שלי. מפני שבסופו של דבר, מה שאתה אומר זה שאתה מבין מדוע האמנתי לזה. אתה אומר לי: רצית להאמין בזה. השאלה הקודמת שלך אמרה, 'אתה יוסי גינוסר, אתה האמנת לזה?'; והנה אתה בעצמך מגיע למסקנה שאני אכן האמנתי בזה.

„האם רציתי להאמין בזה, או האם האמנתי לזה בתום לב? למיטב שיפוטי, באותם רגעים האמנתי בזה. האם פסיכולוגית זה נולד מהעובדה שאני כל כך רציתי שזה יהיה? שתהיה חנינה ושהעסק יגמר? יכול להיות. אבל, בין זה לבין זה שאתה מטיל ספק אם אכן האמנתי, המרחק רב".

— המרחק הוא מטר אחד.

„לא. המרחק הוא אלפי קילומטר".

— איך היה, באותה נקודת זמן, לגמור שירות בתוך הגוף?

„לא גמרתי אז את השירות".

— כן, אבל זה כבר היה מלגמור.

„לא. בשום פנים ואופן לא".

■■■

— אם היית נעשה ראש השב"כ, היית משנה את הנורמות?

„אני לא חושב שזאת שאלה שאנחנו צריכים לדון בה כעת. השאלה היא תיאורטית, ומה שאני לא אומר, זה לא יהיה תשובה רצינית ואותנטית".

— דרך אגב, יש בכבנה שלכם אפשרות לחזור לשירות?

„תיאורטית, השירות יכול לגייס את מי שהוא רוצה".

— כן, אבל בכבנה.

„אני לא חושב. אני חושב שזה סוג של מערכות, שכשיוצאים מהמסגרת יורדת אחריך דלת, מסך עבה. לא חוזרים. צה"ל רומה במידה רבה. האם התפטרתי בנקודת זמן אופטימלית, מבחינתי? אני לא חושב שזאת שאלה שאפשר לתת עליה את התשובה בכלל. מתי התחלתי להבין מה קורה, את המכמעויות? אחרי החנינות, ואחרי שראיתי ש'מחול השדים', כפי שקרא לו בזמנו נשיא המדינה, לא נעצר במהלך החנינות.

„הייתי נאיבי בהליכים מסויימים וסביב ההתרחשויות הספציפיות שקרו בפרשה הזאת. כמה הייתי נאיבי? באותם הדברים שאתה שאלת. בדיוק באותם הדברים. בהחלט הייתי נאיבי. ואגב, אני רק רוצה להבהיר, על מנת שלא יהיה ספק: אני לא חושב שכאשר הדברים נאמרו לנו, בעניין החנינה, היה בהם כוונה להטעות. אני חושב שהיתה בהם כוונה של תום לב מוחלט. של כל מי שעסק בעניין הזה של החנינות. הם באמת האמינו שאכן בצעד הזה יהיה סוף פסוק".

— גנוסר היקר, איך זה מסתדרת הנאיביות הזאת לא מתיישבת עם הביוגרפיה הלא־נאיבית שלך.

„מה אתה כבר יודע על 'הביוגרפיה הלא־נאיבית' שלי? אבל, פשוט מאוד: הביוגרפיה הלא־נאיבית שלי הופנתה כלפי יריבים. היא הופנתה כלפי אויבים. היא לא הופנתה אף פעם כלפי האנשים ולאחור".

— לא מספק.

„את פיי".

— אותי לא מספק.

„אתה באופן כללי רוצה כל הזמן למצוא

מי מישל

— גנוסר, אתה הרי עדיין חושב במושגים של 'אנחנו'. [illegible]

שוקולדים קטנים-לאפיה גדולה
אופנהיימר
שוקולד-צ'יפס
מחיום הוסיפי לאפיה
אופנהיימר שוקולד צ'יפס
ותראי איך הופכת
כל עוגיה ועוגה לעוגדה.
חובה לכל אופה
טיסה לפריז
סוף שבוע זוגי
במלון מוריה באילת
כולל טיסה באמצעות ארקיע
מכשירי חשמל מבית רטפון
מאות חבילות שי של אופנהיימר
חוברת מתכונים לכל משתתפת
פרטים על האריזות.
ההשתתפות אסורה על עובדי "אופנהיימר" ופרסום מי-טל.
אופנהיימר
שוקולד צ'יפס
chocolate chips
אופנהיימר-מסורת מתוקת יומין

משהו טוב קורה למשהו·טוב
קרם שמנת. קרם תות.
2 טעמים
חדשים
משהו·טוב
ופל מצופה בשוקולד חלב, ממולא בקרם תות
עלית
משהו·טוב
עלית
משהו·טוב חטיף גלילית מצופה וממולא.
שירה • מאיר • שוב:עמי

איזה אייטם חדשותי. מסכן, בדל של סקופ אין לנו בשיחה".

■■■

– ואז, יוסי, עוד לא נרגעת מההנינות, והנה מ'השמיים' נופלת פרשת נאפסו. עיזאת נאפסו ראה צילום עיתונו של גנוסר החנון.

„נכון. זה תיאור המצב. ראשית כל אני רוצה לומר, שכאשר התגלגלה פרשת 300, וכאשר הסתיימה כפי שנסתיימה, היתה לי כבר תחושה שזו לא הפרשה האחרונה. ואני די חששתי, ונתתי גם ביטוי לכך. התרעתי על כך. לא רק שחששתי, אלא התרעתי על כך.

„חזיתי את האפשרות מתוך הסתכלות ריאלית. הבנתי שכבעת הכללים משתנים. האם הרגשתי שהנה נדבק אלי 'הנאחס'? שאני לא אצא מסיפורים כאלה או אחרים? אני לא זוכר אם המחשבה שעברה בראשי היתה מחשבה של 'נאחס', אבל היא היתה מסוג הרגשות האלה: הנה אני צריך לעמוד עוד פעם במערכה דומה למערכה שהתרחשה באוטובוס 300, ואני נמצא במוקד".

– תאר לי את הבוקר שמגיעה תקשורת־נאפסו? אתה פותח עיתון ורואה ש. תתאר את הדברים, אל תנאם, תתאר אותם, תהיה קצת אנושי. מה קורה לך בבוקר כשאתה מחזיק את העיתון?

„מה קורה? תמונה נשקפת, תמונתך נשקפת מתוך עיתון, כותרות שחלקן עולבות ביותר, ויומיים שלושה של כותרות קשות ביותר. עוגמת נפש. תחושת עלבון. צער. וניסיון לעמוד בתוך זה, ולהמשיך בחיים כהרגלם, עד אשר הדברים האלה ימצאו את סידורם.

„ואני כבר בעבודה האזרחית, מנהל את מכון היצוא. והיו כמה כותרות שבהחלט הקציפו והחריפו את תחושת הפגיעה. משפחה, ארבעה ילדים, ואני צריך לשתוק ולספוג".

– גנוסר, ברמה הקונספטואלית (המושגית), בלי פרטים, לא המכות, רק ברמה הקונספטואלית: איך נראית לך היום פרשת נאפסו, מבחינתך האישית ומבחינתך כישראלי?

„אני לא מבין את השאלה שלך".

– כשאתה חושב על פרשת נאפסו, מה אתה רואה? אתה רואה את עצמך באור מסויים? אתה רואה שיברה?

„אני חוזר ואומר: אין שום עניין אישי ביני לבין נאפסו. שום דבר כזה. לא היה, איננו, וגם לא יהיה".

■■■

כמה מלים על מכון הייצוא. אני בטוח שהם עושים שם עבודה מצויינת. בטוח שגנוסר תורם שם תרומה מלאה ומפעיל את רוב כישוריו. מישרת מנהל מכון הייצוא, מבחינת גנוסר, היא ברכה גדולה. מה הוא היה עושה לאחר הפרישה? מה הם בדרך כלל עושים? חלקם ניתקל בקשיים עצומים להמשיך לחיות חיים שיש בהם כבוד ועניין ועמדה. אברהם שלום עובד אצל שאול אייזנברג, מיליונר יהודי. אחרים פותחים כל מיני משרדי ייעוץ, או מנסים להתעסק בענייני נשק. אחרים ניקלטים במערכות הציבוריות־מיפעליות, המקיפות כחגורת־אהדה את אנשי השב"כ.

כשאתה מתקרב אליהם, בפרט בשעת משבר, מה אתה רואה? אתה רואה אנשים, בסך הכל אנשים. ואתה רואה אנשים מודאגים מן המחר שלהם, כולל דאגה פשוטה לפרנסה פשוטה, כולל דאגה נוכח המעמד החברתי והאישי הנאסף, מול עיניהם, אל ההיסטוריה.

אחרים מהם, בלתי מצויידים ל'חיים בחוץ', בני כ־50, דבקים בקני־קש, בקבלנים למיניהם המציעים תעסוקה, ובאנשי עסקים המבקשים קישוט לעצמם.

אריק שרון, משרד המסחר והתעשייה, שולט במכון הייצוא. אם תותר לשון עממית, הרי ששרון החליק לגנוסר את המכון. גנוסר ניתפש כאיש־שרון.

– יוסף, לאחר 20 שנה בהן ייצרת ביטחון, היום אתה מייצר דבר אחר, כמנהל מכון הייצוא. עד אתמול יוסף גנוסר ייצר ביטחון, ועכשיו, במכון הייצוא, הוא מזיז מעילי גשם ממגדל העמק לקאופהאוף של מינכן. איך אתה מסתדר עם זה?

„מגיע רגע, בו מי שמשרת במערכות בטחוניות מפסיק לשרת, והוא צריך לפתוח מסלול חיים אחר, 'קריירה שניה'. זה בדיוק מה שאני עושה. אני לא מזיז מעילי גשם. אבל, התיאור שלך, הפלסטי הזה, בהחלט תיאור נכון. אני עוסק בדברים אחרים מביטחון. אלמד לחיות עם זה, ליהנות מזה, לתרום לחברה הישראלית, בתחום הכלכלי־ניהולי.

„נכון שהיום אני מייצר דבר אחר, וזה נכון שבימים הראשונים זה נראה מוזר. באיזשהו מקום הייתי מוכן שזה יהיה אחרת, ולכן לא הרגשתי את עצמי כמי שנופל ומקבל חבטה אוירית".

– גנוסר, על איזו חבטה אתה מדבר, הרי אתה בר מזל. המערכת כן קלטה אותך. יכולת להישאר מחוץ לשב"כ וללא סידור כמו המכון לייצוא.

„אני לא חושב שאני צריך להרגיש את עצמי בגלל זה בר מזל. אני לא חשבתי שהמערכת לא צריכה ליקלוט אותי, ולכן"...

– לא עברו לך אף פעם מחשבות, לפחות בתקופות היותר קשות, בשנה וחצי שנתיים האחרונות, לא עברו לך מחשבות דרמטיות בראש?

„מהן מחשבות דרמטיות?"

– מהן מחשבות דרמטיות? אני יכול להציע מילון של מחשבות דרמטיות.

„תציע את המילון".

– נגיד, ירידה מן הארץ. מישהו אצלכם למעשה עשה את זה.

„לא. לא חשבתי שאני צריך לשנות את אורח החיים שלי בצורה דרמטית. וזאת גם השלמה לתשובה לשאלה קודמת שלך, בשיחה קודמת: מדוע הופעתי במקומות בילוי, בציבור. לא חשבתי שאני צריך להיכנס למקלט. האמנתי בטענות שטענתי ובהסברים שהסברתי".

– לא עבר צל חולף אפילו?

„אני לא יודע מה זה צל חולף".

– גנוסר, כשעזבת את השירות, עם כל הבלאגן סביבך, לקחת בחשבון אפשרות שלא יתנו לך ישר את מכון הייצוא, ויגידו לך, קודם כל, לך שנה לדוג, תחזור כשהאבק ישקע? תסכים איתי, שהחליקו אותך יפה למכון הייצוא.

„אל תשכח שאז עוד לא הייתי דמות תקשורתית, במרכאות, לפחות לא כזו. הייתי בטוח שהמערכת בחוץ תקלוט אותי. לא הופתעתי, ידעו מי אני, מה אני מייצג, מה אני יודע לעשות. אני רואה את זה פחות קונסטרוקטיבי ממך".

■■■

– גנוסר, בא נשאר עוד דקה בעניין מכון הייצוא. אני תופס את המכון הזה גם כ'מטאפורה ישראלית': כלומר כ'מכון קליטה' מסוג מסויים. נחתת ישר למכון הייצוא. האם הקמת לעצמך מערכת קשרים מתאימה לכך, עוד כשהיית בשירות?

„לא, אתה שואל אם בניתי מראש קריירה. שלושה ארבעה חודשים לפני שעזבתי את השירות, לא חשבתי שאחליט ללכת.

„מישהו המליץ עלי למכון הייצוא. זה היה אריק. הכרתי את אריק כשהיה אלוף פיקוד דרום. הייתי קשור בעבודה איתו. כשהיה שר הביטחון, נוצרה כימיה".

– איך אתה תופס את המערכת הנוכחית שלך? האם היא אריק שרון? במסיבת חנוכה של לילי ואריק שרון, נראית כמו לוויין קטן של שרון. מה הנטייה והתיכנון הפוליטיים שלך? איך אתה מתמקם בתוך המערכת הכוחנית החדשה שלך?

„לוויין קטן? אתה ממש נשמה טובה. יש לי היום מספר מערכות. מערכת העבר, שאני לא מנותק ממנה. מערכת ההווה מתפתחת, קשרים חדשים וכו'. אני לא חושב שאני שייך לאיזו מערכת כוחנית כזאת או אחרת.

„אני מזוהה כחלק מהמערכת הכוחנית של אריק שרון? אם אני מזוהה אז אני מזוהה. אני רואה את עצמי כידיד של אריק שרון, איש שאני מאוד מעריך אותו. אני לא מסתיר את זה. לא חושב שאני צריך לתת הסברים. זה עניין אישי לחלוטין. אריק שרון הוא מנהיג גוניל ברמה הלאומית. זו היתה דעתי, לא רק בשנתיים האחרונות".

■■■

– גנוסר, אתה פותח ביום ששי את „ידיעות אחרונות", ואתה רואה ראיון עם יצחק זמיר, לשעבר היועץ המשפטי. ואתה מבין מזה: העניין ההוא (אוטובוס 300) לא מת.

„אני לא חושב שהייתי גאה לוא הייתי במקומו של יצחק זמיר, כפי שהוא השתקף לאורך כל המסלול שעברנו מאז ועד עתה. דרך הטיפול של זמיר בפרשת 300, החלישה גם את המוסד של היועץ המשפטי ואת המערכת המשפטית. אני קצת מתפלא על ניסוחיו בראיון עם שייקה בן־פורת. למשל, יצחק זמיר אומר שהוא רואה זהות בין הגישה שלו, בתחומים מסויימים, לבין מסקנות ועדת לנדוי. איני חושב שאין זהות. הגישה שלו היתה: יקוב הדין את ההר. והגישה של הוועדה: לא יקוב הדין את ההר.

„הוועדה אומרת, צריך שהביטחון יהיה במסגרת החוק, והיא גם מצביעה על דרכים להסדיר שהביטחון יהיה במסגרת החוק. ואילו אני לא ראיתי בתקופתו של היועץ יצחק זמיר, מתוך ניסיון אישי בעבודה, ומתוך הכרות עם אנשים שלנו שעבדו בצמוד אליו ואיתו – לא ראיתי נסיונות של מערכת היועץ המשפטי לתת פתרונות לבעיות שמתעוררות בתחום הביטחון. ואני מתכוון לסוג של בעיות, שאין להן פיתרון מיידי במצב המשפטי הקיים.

„לא ראיתי יוזמות ולא ראיתי מצבים שבהם המערכת, בתקופתו של יצחק זמיר כיועץ משפטי, נכתה בקשיים ואמרה: בואו ניתן לזה פיתרון בתחום הייעוץ המשפטי. אם זה ביוזמת חקיקה, או יוזמות בלתי שגרתיות.

„המערכת של היועץ המשפטי זמיר תרגמה את תפקידה לא למערכת מייעצת, אלא למערכת מבקרת.

„לעיתים קרה, שהמערכת המשפטית הזו כאילו הרחיבה את תחום השיפוט שלה. לדוגמה, הם היו מתערבים בשאלה האם אכן מדובר בסיכון בטחוני, או האם צעד כזה או אחר יעמוד במבחן הביקורת הציבורית והבינלאומית – ולא מצטמצמים בשאלה האם החומר המוגש להם עומד במבחן משפטי.

„מתי אתה נזקק לייעוץ? כשאתה נכנס למצבים שאין עליהם תשובות ברורות. במצבים אלה, אני לא ראיתי את היוזמה, לא ראיתי את הגישה הקונסטרוקטיבית של היועץ, ולא ראיתי את הניסיון להתמודד עם השאלה של ביטחון וחוק.

„גם המערכת המשפטית עצמה ניזוקה. העובדה שבתקופתו של יצחק זמיר, קברניטי המדינה נזקקו ליעוץ משפטי פרטי, היתה תופעה קשה ומדברת בעד עצמה.

„איך זמיר יצא כל כך טוב, מבחינת דעת הקהל, או הדימוי, ואנחנו כל כך רע? קל מאוד להוציא את זמיר טוב, וצריך גישה הרבה יותר מורכבת בכדי להוציא אותנו טוב. אבל, השאלה היא: איפה ובעיני מי יצאנו רע? היו לא מעט הכרים בקורתיים על המערכת המשפטית, כולל אצל אלו שתקפו אותנו".

■■■

– אני לא מרחיב איתך את עניין היועץ זמיר, כי אני לא מבקש ממנו, במסגרת זו, תגובה. נחזור לדו"ח לנדוי. החלק הבלתי חסוי של הדו"ח יישר לך את הגב?

„לא הייתי משתמש במונח 'יישור גב'. הדו"ח, בחלק המסקנות שבו, אימת את שטענתי בחודשים האחרונים. טענתי שפרשת נאפסו לא היתה פרשת 'גינוסר', ושאני לא הייתי חריג, מבחינה זו. אני בהחלט שבע רצון, הייתי בין הראשונים שרצו, וגם נתתי ביטוי לרצון, בהקמת ועדת החקירה הזאת. איך נתתי ביטוי? בשיגור מכתב אישי לראש הממשלה. גם בפרשה קודמת, אני ומספר חברים אחרים, בשלב מסויים, בקשנו בצורה די תקיפה הקמת ועדת חקירה ממלכתית.

„באופן טבעי הייתי מתוח לקראת פירסום דו"ח הוועדה. יש במסקנות הוועדה אימות לטענותי. ולא רק זאת, יש במסקנות צידוק לחלק מהפעולות בהן פעלתי, במסגרת חבורה, כמגזר, החקירות – שזה רק חלק מתקופת שירותי בשירות הביטחון הכללי – ובשימוש באמצעים שונים במהלך אותן חקירות.

„האם הייתי ער להבדל שבין ועדת חקירה לבין חקירה משטרתית/פלילית רגילה? הייתי. אני לא מתייחס להבדל הזה כפי שאתה מתייחס. לא ביקשתי את ועדת החקירה מפני שהיא נוחה מבית משפט, או מחקירה משטרתית, או כאילו פחות מאיימת. למה רציתי ועדת חקירה? סברתי שמאחר והפעולות שבגינן נדרשת חקירה, היו פעולות במסגרת מערכת ארגונית ממוסדת, שיטתית, מגובה בהנחיות ובהדרכות – אין זה הולם

זיכרון 1

– יוסי, מהו זכרון השורש הראשון שלך בארץ?

„אחד הזכרונות הראשונים שאני זוכר שבאו לי בבית הספר. 'רוסי' 'קומוניסט'. ברוסיה, כילד, קראו לי 'זיד' – [illegible]. ואת אומרת, שלב: המשמעות שלי [illegible] הישראלית. היו יומיים אלה במבחן [illegible] אמת עברה מלחמות. 'רוסי' 'קומוניסט'. מה היתה ההרגשה שלי? רעה. הלקתי מכות. זה חרה לי. זה נמשך עד שהתחלתי לדבר עברית. לא זוכר אם סיפרתי להורים שלי. התמודדתי עם זה במורה, בכיתה. הסברתי להם למה זה לא בסדר ששם הייתי 'זיד', ואיך זה יכול להיות שפה אני 'רוסי'. העניין הסתדר".

זיכרון 2

– זכרון ילדות אחרון ברוסיה?

„[illegible] בביתנו, צילום לפני שעזבנו. [illegible] לגבול הפולני. משם עלינו על ספינה. זו החברה האחרונה. אני לא זוכר את הפרטים. אני רק זוכר שבאו חברים [illegible] שרו שירים באידיש, לא בעברית. [illegible] זה אני זוכר. הזכרון הזה לא חוזר אלי לעיתים קרובות. [illegible]".

זה גימל
האיש, האמביציה, הדעות

„אני לא מכיר אחד שהתקומם מול הנורמה. הוועדה קובעת, שלא קמו נגד הנורמה הזאת"

„איך זמיר יצא כל כך טוב מבחינת דעת הקהל, או הדימוי, ואנחנו כל כך רע? קל מאוד להוציא את זמיר טוב, וצריך גישה הרבה יותר מורכבת בכדי להוציא אותנו טוב"

„העובדה שלא הגעתי לראש הצמרת, אינה לשביעות רצוני. זו אמת פשוטה. האם זה קרה מפני שלא הבנתי את המערכת"...

„כאשר התגלגלה פרשת 300, וכאשר הסתיימה כפי שנסתיימה, היתה לי כבר תחושה שזו לא הפרשה האחרונה"

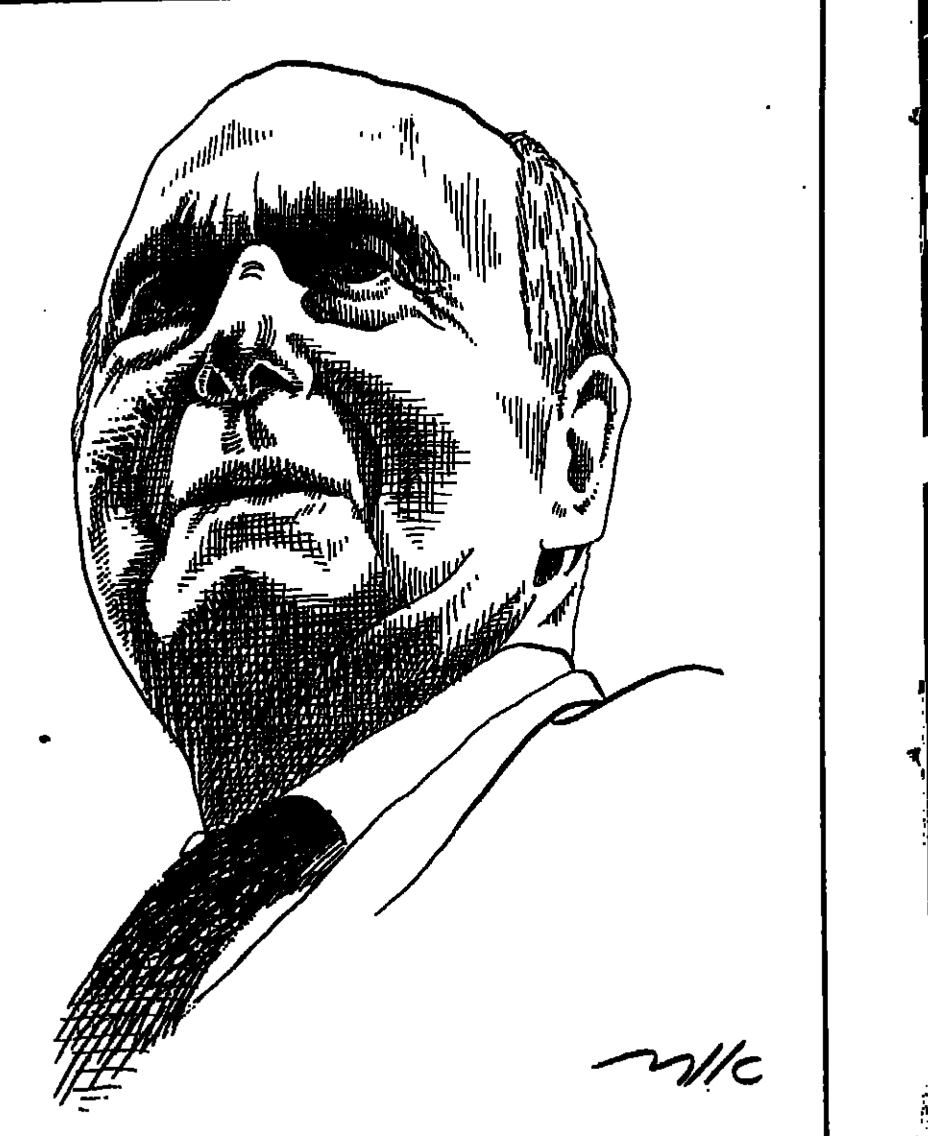

השופט לנדוי. השיטה התחילה ב־71'. גם 'הטובים' היו חלק מהשיטה

יועץ זמיר. לפי גנוסר, היה ניסיון להרחיב את תחום שיקול הדעת של המשפטנים

לבדוק נושא כזה על ידי חקירה משטרתית פלילית רגילה".

– גנוסר, הוועדה, שקיבלה על עצמה מעין 'אחריות לאומית', היתה מוטרדת מהנזק הנובע מהעמדה המוגית שלכם לדין. כלומר, אם לא היה נזק, אולי היתה ממליצה להעמיד אתכם לדין. שמת לב לאפשרות הזאת?

„אני רואה בדו"ח מספר חלקים עיקריים. נתחיל דווקא מהמשמעות החמורה. יש בדו"ח גינוי חד משמעי לעובדה, שננקטה בארגון הזה שיטה של הסתרת דרך פעולתו בחקירות הטרור, על ידי אי אמירת אמת לבית המשפט. לצד זה, יש ניתוח, שאולי לא ניתן היה לעשות אותו בצורה יותר שלמה ויותר יפה – של המניעים שהובילו את הארגון הזה, את צמרתו ואת פקודי הצמרת ואת חייליו בשדה, לנקוט בשיטה של אי אמירת אמת. ניתוח מקיף, ולדעתי מרשים.

„חלק אחר: התייחסות לעצם שיטות החקירה. הוועדה מוצאת צידוק לשימוש בשיטת חקירה מסויימות במגזר הטרור הערבי. והיא סבורה שגם לעתיד עשויים להיות מצבים שיזדקקו לסוג מסויים של חקירות, לשימוש בשיטות דומות. אמנם, היא מגבילה ומנחה דרך הביצוע ודרך בקרה, אבל בסך הכל היא מוצאת לכך צידוק.

„היו על הדו"ח הזה הרבה פרשנויות, וכל אחד רצה למצוא בו את הפיסקה התואמת את השקפתו, או את ציפיותיו. אי אפשר לקחת פיסקה אחת מהדו"ח ולנתק אותה".

– גנוסר, אם אני מבין משהו במושג 'אידיאלי', אז מבחינתך זהו דו"ח אידיאלי.

„אידיאלי? זה היה יכול להיות אידיאלי רק אם כל זה לא היה קורה. מה פה אידיאלי? תרשה לי להשלים את התשובה לשאלה הקודמת שלך. הוועדה הביעה אמון בגוף (בשב"כ) כגוף, וגם בפרטים שהרכיבו אותו, ועל כן היא איננה מוצאת לנכון לפגוע בגוף כגוף, יחד עם כל הנקודות האחרות שהוזכרו.

„חלק נוסף של הדו"ח – ואני רואה בו אולי אחד האירועים החשובים ביותר שקרו ב־20 שנה האחרונות בתחום הזה של מלחמה בטירור – שיש כאן, לראשונה, ניסיון אמיתי, אמיץ מאוד, חזותי, להתמודד עם הבעיה של היכולת של המדינה להגן על עצמה במלחמה בטרור, גם בדרכים שאינן מקובלות. וזו בהחלט אבן דרך משמעותית מאד.

„אם אני לוקח ומחבר את האמור בדו"ח הזה למה שאמרה בזמנו השופטת מרים בן פורת, בבג"ץ של חנוני פרשת אוטובוס 300 – יש בשני המסמכים האלה, לפי דעתי, מקור חדש, שלא היה קודם לכן, סיכול לאפשר לרשויות השלטון במדינה לגבש גם מדיניות וגם קווים אופרטיביים לסוג הזה של הלחימה. ואלה מקורות בהרמה המוסרית הגבוהה ביותר הקיימת במדינה.

„ואני מצטט מדברי השופטת: '... אכן, בכל שהסטיה מהנורמה החוקית קלה יותר, כן ייטב, ורצוי היה להגיע למצב האופטימלי, בו החוק והשמירה על הביטחון ידורו בכפיפה אחת. אך אל לנו כשופטים, שבתוך עמנו אנו יושבים, לשגות באשליות, והמקרה הנוכחי יוכיח: מצב כזה מביך ובלתי רצוי הוא. יש, מן הסתם, מקרים, בהם קברניטי המדינה, הנושאים באחריות לקיומה ולבטחונה, רואים בסטיות מסויימות מהחוק לשם שמירה על בטחון המדינה הכרח בל יגונה'.

– גנוסר, זמנים טובים על ישראל, אתה זוכר בעל פה פסקי דין. איך אתה מתייחס לאחריות הפוליטית־לאומית, שהוועדה קיבלה על עצמה?

„הייתי משמיט את המלה 'פוליטית'. אני לא חושב שיש באיזשהו פסיק או תג או שורה בדו"ח הזה, איזשהו ביטוי לעניין הזה, הפוליטי. ובקשר ל'אחריות לאומית', הוועדה היא כלי שמחייב ראיה מתוך אחריות לאומית כוללת. בוודאי כך".

– האם בעדות שלך בפני הוועדה, ואני לא נכנס לעדות עצמה, היתה לך תחושה שאתה מיידע את הוועדה בתחומים או בפרטים לא ידועים להם? היתה לך תחושה של נאשם? תחושה של אדם פרטי? תחושה של חבר בצוות?

„כפי שאתה בוודאי יודע מהשכלתך המשפטית, דיוני ועדת החקירה הממלכתית הוגדרו כסודיים. כל המהלכים שלה וכל האנשים שהופיעו בפניה, חייבים בשמירת סודיות. אני לא מוכן להתייחס בשום צורה לשאלה הזאת".

■■■

– אתה שאפתן, ארוגנט ומתוחכם, ואתה צף קרימה, אתה לא צף לרוחב. יש לך שאיפות, [illegible] אנחנו עוד [illegible] ללמוד לתוות. הסוג שלך לא יוצא לפנסיה [illegible] יוצא למניניהם. מה היית באמת רוצה לעשות, עם הפרישה מהשירות?

„תורה על הכל. יש לך טכניקה מיוחדת לחבב את עצמך על המרואיין שלך, ואותו על הקורא. לשאלתך, אם למשל הייתי נקרא או מתבקש לעסוק בנושא של השלום, בנושא של משא ומתן, בנושא של בניית תוכניות לתחום הזה, אני יודע שזה היה מפתה אותי. מה שמקנה לי את הכישורים להיות שותף בעתיד להתוויית מהלכים לקראת שלום ישראלי־ערבי, היא הביוגראפיה והניסיון המקצועיים שלי. הרקע והידיעות שלי. נזדמן לי להשתתף במשאים ומתנים. זה סוג של מדע המדינה.

„אני חושב שההתמצאות שלי בנושא של מזרח תיכון, הבעיה הפלסטינית, ערביי ישראל, הארגונים שמנחים את הפלסטינאים, אש"ף וגרורותיו – אלו כישורים שלא יכולים להיות מנוצלים רק לעניין של טיפול נגטיבי, אלא בהחלט גם לטיפול פוזיטיבי.

„בעבודתי בעבר, בדברים מסויימים, בתקופות מסויימות, הזדמן לי לתרום תרומה, כזאת או אחרת, קטנה או קצת יותר גדולה בנושא של הידברות, משא ומתן, קשרים חיוביים. אין סתירה בין הצורך ללחום ללא פשרות בטרור ולמנוע התפרעויות על מנת להשליט סדר וביטחון, לבין הצורך והחובה לפעול למען יעד שהוא פיתרון מדיני של הבעיה במזרח התיכון. הפעילויות האלו מכלימות זו את זה. לא תהיה הידברות בלי הסדר והשקט".

„ככלל, התקשורת תפסה לא נכון את 'הפוליטיזציה' של אנשי השב"כ. הגישה הכללית אמרה: אם האיש בא מתוך המערכת הזו, הוא מוכרח להיות בעל תפיסה פוליטית מסויימת.

„ההקשר הזה לא קיים, פשוט לא קיים. הכרתי, במשרד שלי, אנשים שהשקפות הפוליטיות שלהם היו קרובות לר"צ, אבל בתחום הלחימה בטרור הם היו באיזור הימני המוחלט. הם היו מוכנים לעשות את כל המעשים שרק צריך לעשות, ולא תמיד שרק אפשר לעשות בלחימה בטרור, בלי קשר להשקפה הפוליטית שלהם".

– במשך השנים, פיתחת יחס מיוחד כלפי אדם בצמרת הטרור, מישהו המקביל לך בתפקידו?

„לא אצלי. לא זוכר שיצרתי זיקה עם אחד בצד שכנגד, שכאילו ניהלתי מולו לבר משחק. במקרה של ריגול כן, לא במקרה של הטרור. למה? הערים של הטרור נתעבים מכדי ליצור סימפטיה או זיקה אישית. ביחס לאחד ממנהיגיהם, אפילו על הרמה המקצועית.

„עם זאת, זה לא מפריע לי כמוא זה לחשוב על הצורך להידבר עם פלסטינאים, ולהיות מסוגל לעשות את זה בצורה הכי כונה, מתוך ראיה של מטרה סופית: חיים יחד".

■■■

– גנוסר, ועדת לנדוי מאחוריך. עם הראיון הזה, אתה אולי מחרש דיון בנושא. לא תמיד הצלחתי, באשמתי, להגיע איתך לדיון מושגי. תן לנו, בבקשה, את עיקרי הדיון

בן 12

– יש משהו בחינוך שלך, בבית, שהביא אותך לחשיבה ערכית כזאת? היית בתנועת נוער?

„אתה צריך להבין משהו. מדינת ישראל בשביל בחור כמוני, עולה חדש מברית המועצות, נער בן 12 שהגיע זה עתה מהגולה, המדינה לא היתה עבורי דבר מובן מאליו. היא היתה חלום רחוק, קשה להשגה. אין ספק, שמציאות זו השפיעה לימים על דרכי החשיבה שלי. כמובן שהייתי בתנועת נוער, בצופים, אך לא בזה העניין.

„השבתי לאורך השנים, ואני חושב גם היום, בשל הייחוד של מדינת ישראל כמדינה של העם היהודי, שהייתי צריך, וגם יכולתי, לתרום לביסוסה של המדינה והחברה שמתגבשת בה".

– גנוסר, אתה נואם עכשיו? למי אתה מוכר עכשיו את כל 'הביסוס' הזה של המדינה?

„זו דרך החשיבה שהתגבשה אצלי. והיא אינה מנותקת באופן מוחלט מהספציפי והאישי שלי. ואני לא נואם, אני בסך הכל מנסה להכניס לך משהו לראש. ומצער הדבר, שבתקופתנו, ערכים בסיסיים והכרחיים לקיומנו כאן, נשכחים ונלעגים על רקע הבלבול במושגים ציונות ויהדות".

זה גימל

האיש, האמביציה, הדעות

והטיעון שלך בעניין חוק וביטחון.

„מי שניסה כל הזמן להגיד: אין סתירה בין חוק לביטחון, או אין התנגשות בין חוק וביטחון – התעלם מהבעיה וניסה להדחיק אותה.

„צריך לדאוג למניעת קיום הסתירה. עם זאת, אי אפשר להתכחש למצב, כפי שתיארה אותו השופטת בן־פורת. עובדה שהיה ארגון, שנזקק לדרכי עבודה שלא בהתאם לחוק, שחלקן נידונו בציבור: ועל חלקן ועדת לנדוי חוותה את דעתה.

„הניסיון להתמודד עם הסתירה, יותר נכון, לומר עם ההתנגשות, צריך להיות מדיסציפלינה שונה לחלוטין. ואני רואה כאן שני קווים עיקריים. הקו האחד, זה הקו שבו אנחנו פעלנו, ופעלנו בו מגיבוי הממונה הישיר עלינו, תוך הנחה והבנה ולפעמים אמירה מפורשת, שגם לממונה הישיר עלינו יש גיבוי מהממונה הישיר עליו, עד לצמרת העליונה ביותר.

„וכאן צריכות להישאל מספר שאלות שחלקן פילוסופיות, חלקן פורמאליות יבשות: באיזו דרך עם רוצה לבחור? בדרך הישנה, זו החשאית. או בדרך גלויה, חקיקה גלויה המתייחסת לכל הפעילות הבטחונית. אנחנו, השב״כ, עבדנו תקופות ארוכות מאוד בדרך שהצבעתי עליה בהתחלה.

„אני לא איש שירות של עצמי. אני איש שירות שלך, של אשתך, של השכנים שלך ושל נהג המונית שלוקח אותך וכן הלאה. אני חשבתי שאני עושה את העבודה המלוכלכת הזאת בשביל שאתה ואחרים, כולל אלו שתקפו אותנו בצורה הכי נבזית, יוכלו לחיות בנחת ובשקט את דבריהם. או, להתהלך בשלוות במסדרונות הכנסת ולשתות מקפה המזנון עם חיוך על הפנים, ביודעם שיש מצב רגוע, אין שום בעיות, שום דבר לא צץ על פני השטח.

„ואם הם, העם, הכנסת, מחליטים שלא זה מה שהם רוצים, אז הם צריכים פשוט להחליט החלטה אחרת: חקיקה.

„כלומר, תגידו לעצמכם: אנחנו לא רוצים קבוצת אנשים נבחרת שעושה עבורנו את העבודה המלוכלכת, או הולכת עבורנו בביובים. אנחנו רוצים שהכל יהיה מסודר.

„אני חשבתי, לאורך השנים, שהדרך בה אנחנו פעלנו נכונה. הרגשתי, בפירוש, כשראיתי את הדיסציפלינה הקיימת בארגון שלי, בהנחה שיש לה גיבוי, שזה הפיתרון הנכון לעם שלנו – לעומת הפיתרון הקיצוני ההפוך, האמור להסדיר את הכל בחקיקה מוכרת.

„כלומר, לא רק שקיבלתי את מה שקיבלתי כהוראה 'כזה ראה וקדש', וגר איתה, אלא קיבלתי את זה מתוך הבנה והזדהות. האמנתי שזו דרך נכונה לבצע את הדברים. וזאת אולי גם תשובה לשאלה שלך: אז למה לא קמת ובעטת בזה, או למה לא קמת והלכת? לא הלכתי, כי האמנתי שהדרך נכונה.

„מי שלא היה מסוגל להבין או להזדהות עם זה, היה צריך ללכת. אבל, אני רוצה לבשר לך משהו: כל חברי למטה השירות ללא יוצא מן הכלל, אמרו לאחר פירסום פרשת אוטובוס 300, כי לוא היו נדרשים למלא את התפקיד (ועדת זורע) שאני מילאתי, היו עושים זאת. בפועל, ששה אנשים במעמדי אכן היו מעורבים בפרשה, מילאו הוראות של ראש השירות. אני מניח שזה מבהיר באופן חד את רמת ההזדהות שהיתה לאנשינו עם משימות מסוג זה.■

תפנית רומנטיקנית

התגייסת לשירות, בן 22. איזו אופציות אחרות היו לך בגיל 22?

„לפרחתי? באופציות [illegible] ומלחמת ששת הימים עשתה לי אישית תפנית. אולי, באירוניה, תפנית רומנטיקנית. סברתי שבתקופה הזאת ובמשימות שעמדו בפני מדינת ישראל לא עת האדם לאוהלו. ואז החלטתי לחפש דרך לתת ביטוי [illegible] במשימות החדשות שנוספו בעקבות אותה מלחמה והפסקתי את לימודי באוניברסיטה בכלכלה ופילוסופיה מתוך רצון [illegible] ללכת לשירות הביטחון.

„גנוסר שם לב [illegible] [illegible]

„אני מזוהה כחלק מהמערכת הכוהנית של אריק שרון? אם אני מזוהה אז אני מזוהה"

„אני פשוט הייתי חלק מהנורמה. חידדתי את הנורמה? הדגשתי אותה? בשום פנים ואופן לא. אני מצאתי נורמה קיימת"

„חשבתי שאני מנקה את תעלות הביוב, ושאין דרך אחרת לנקות את תעלות הביוב האלה. זה בדיוק מה שחשבתי. לא ראינו אלטרנטיבה אחרת"

„עזבתי מרצוני המוחלט, מעולם לא נתבקשתי לעזוב – נהפוך הוא: התבקשתי שלא לעזוב – מסכת האירועים אפשרה לי להעריך, שאני לא אהיה בראש הארגון"

אריק שרון. הוא החליק את גנוסר למכון הייצוא. יש כימיה. משם גנוסר יחתור קדימה

זורע, ועדת־זורע. גנוסר הלך לוועדה כממלא שליחות טבעית ומובנת של השירות

שלום חנוך ישיר בעצרת המונים למען החוקה

יחד איתו יופיעו בכיכר מלכי ישראל: חיים משה, אריאל זילבר, שלמה גרוניך, קורין אלאל ולהקת צופי תל־אביב־יפו • טדי קולק, צ׳יץ, ראשי ערים, תנועות נוער ומועצות פועלים מכל רחבי הארץ יבואו גם הם, כדי לתבוע כינונה של חוקה למדינת ישראל • חוקה שתגן על זכויות האזרחים ותקבע שיטת בחירות ישירה לכנסת ולראשות הממשלה •

16.1.88
מוצ"ש, שעה 19.30
בכיכר מלכי ישראל
עצרת המונים למען

חוקה לישראל

בהשתתפות:

שלום חנוך
שלמה גרוניך
קורין אלאל
טדי קולק
שלמה להט (צ׳יץ׳)
פרוספר אזרן
אלי הללי
מאשה לובלסקי
גדעון בן־ישראל
פרופ׳ אוריאל רייכמן
חיים משה
אריאל זילבר
להקת צופי ת"א

כולם מסכימים שהשלטון בישראל מסולג, לא מסוגל לנווט את המדינה כיאות. הציבור לא מרגיש עצמו מיוצג על ידי חברי הכנסת בהעדר בחירות ישירות. יש צורך להגן על ערכי היסוד של המדינה. רבים מקוננים על המצב. הגיעה העת לפעול. יש צורך בחוקה. חוקה שתיצור יציבות ותבטיח זכויותינו.

המצב הקיים נובע משיטת המשטר בישראל. שיטה זו אינה גזירה, היא פרי עיצוב פוליטי.

ניתן לשנות אותה. למרות הסכמה רחבה בצורך לערוך בדק בית ולחוקק את החוקים שישנו את המצב, אין הדבר מתבצע. לחלק מהפוליטיקאים גם מהשמאל וגם מהימין, נוח המצב הקיים. במקום לפנות לאזרח, הם מעדיפים להיבחר ע״י מרכז המפלגה. הם חוששים מאובדן מקומם בכנסת. הם אינם מעוניינים להעביר כוח לאזרחים באמצעות חקיקת חוק זכויות האדם.

הגיע הזמן שכולנו נחשוב על טובת המדינה. יש הכרח לקיים את ההתחייבות הכלולה בהכרזת העצמאות ולכונן חוקה שתעצב, כדברי נשיא המדינה, את המאחד והמיחד אותנו כעם.

זו הדרך לעצור את ההידרדרות.

הכוח הוא בידי האזרחים. השתתפות רבתי בעצרת שתערך במוצ״ש 16.1.88, בכיכר מלכי ישראל, תיצור הד רב. חברי הכנסת לא יוכלו להתעלם מכך, במיוחד לא בשנת בחירות. במצב של תיקו בין המפלגות הגדולות, כשכל מנדט הוא בעל חשיבות, וכל קול קובע.

המבחן של מוצ״ש 16.1.88 הוא מבחן של כל אחד מאיתנו. אם נבוא, תהיה לכך השפעה גדולה. המאמץ הנדרש הוא קטן — לבוא לעצרת, במקום להתלונן ו״לקטר״ על המצב הקיים יש לעשות מעשה.

אם לא תבוא לעצרת, אל תתלונן מאוחר יותר על כך שהשיטה הקואלציונית ממשיכה ושההידרדרות בערכי היסוד אינה נבלמת.

מוצ״ש 16.1.88 עשוי להיות תאריך שיסמן מפנה. בוא לפני שיהיה מאוחר.

אלה הצעדים לכינון חוקה:

1. בוא לעצרת ב־16.1.88 בכיכר מלכי ישראל בת״א.
2. הצטרף לתביעה לחוקק מיד את החוקים הבאים:
(א) חוק יסוד זכויות האדם. (שהכנסת דנה בו עתה).
(ב) שינוי שיטת הבחירות, באופן שלפחות מחצית מחברי הכנסת יבחרו במישרין באזורי בחירה.
(ג) בחירות ישירות לראשות הממשלה.
3. כינון חוקה עם פיקוח של בית המשפט העליון.

ארועי החוקה בצפון הארץ

במהלך חודש ינואר יתקיימו, בנוסף לעצרת בתל־אביב, ארועים נוספים בצפון הארץ:

ב־11 בינואר — יום החוקה בקרית שמונה ובגליל בחסות ראש העיר מר פרוספר אזרן ובהשתתפות פרופסור אוריאל רייכמן יו״ר תנועה הציבורית למען החוקה.

ב־12 בינואר — יום החוקה בטבריה ועמק הירדן, בחסות ראש עירית טבריה, יגאל ביבי ובהשתתפות פרופסור [illegible].

ב־20 בינואר — בחיפה הרצאה ודיון בנושא חוקה לישראל, בהשתתפות פרופ׳ [illegible] מצוות החוקה.

בכל המפגשים יחולקו לציבור גלויות באמצעותן יפנה, אל חברי הכנסת בקריאה לכונן מיד חוקה לישראל.

בוא לפני שיהיה מאוחר

בחמ"ל של ואנונו

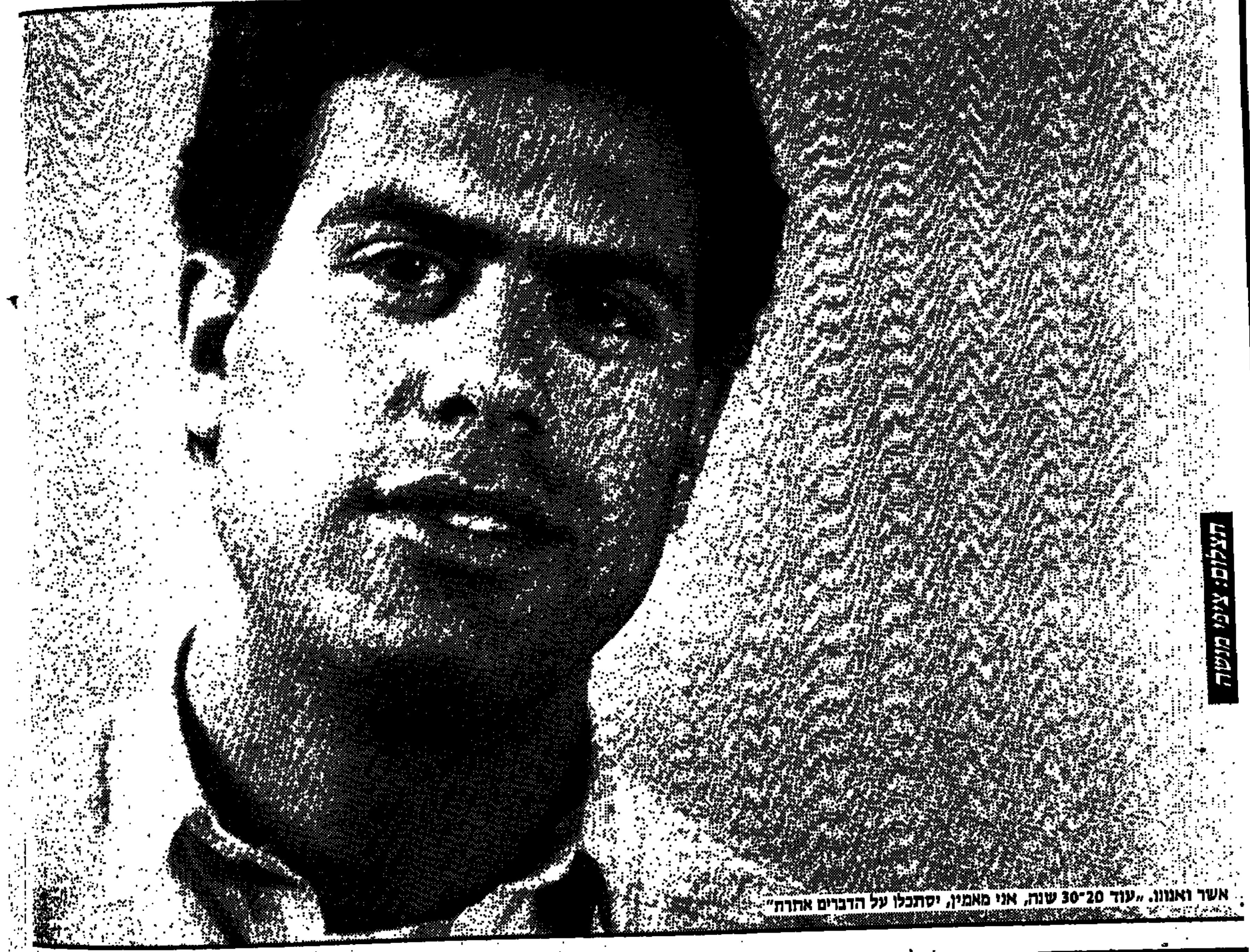
תצלום: ציפי מנשה

אשר ואנונו. „עוד 20-30 שנה, אני מאמין, יסתכלו על הדברים אחרת"

מדירה שכורה בדרום ת"א, מנהל אשר, 26, את הקרב של אחיו, מרדכי ואנונו ● כלי הנשק: אגרות תמיכה מרחבי העולם, מכתבי האח מהכלא, תכתובת עם ארגונים אנטי גרעיניים, העתקי עצומות ● המשפט התחדש השבוע

ענת טל-שיר

את המערכה המתנהלת בישראל למען מרדכי ואנונו מנהל עכשיו בחור אחר. אשר ואנונו, בן 26, אחיו הצעיר של מרדכי. טכנאי הגרעין עודנו כלוא בחדרון צר ומשפטו מתנהל עתה בירושלים. אח אחר, מאיר (31), נשא בעול עד הקיץ האחרון, אז נסע ללונדון והביא לפרסום עולמי של פרטי חטיפת מרדכי.

זה ששה חודשים שמאיר שוהה בלונדון ואינו יכול לשוב לישראל, בעקבות צו מעצר שהוצא נגדו. לונדון היא עיר הבסיס שלו, ממנה הוא טס בין ערי אירופה וארה"ב: ז'נבה, פאריז, שטוקהולם, וושינגטון, ניו-יורק. מרצה בכנסים, משתתף בקונגרסים, נואם, משוחח עם עיתונאים, מחתים עצומות, עושה לובינג. מאיר ואנונו פועל בחו"ל בשני ערוצים: זכויות האדם שנשללו ממרדכי מיום שנחטף בלונדון, תנאי כליאתו היום; והאיום הגרעיני.

מפקד החמ"ל המקומי היום הוא, אם כן, אשר ואנונו, הבן השישי במשפחה בת 11 ילדים. החמ"ל ממוקם בדירה שכורה בשכונת שפירא בדרום תל-אביב. אשר שכר אותה לפני חודשים אחדים, והוא מתגורר בה. שכר-הדירה אינו עולה על 100 דולר בחודש. גם ג'ודי זימט מתגוררת בדירה זו, בזמן שהותה בארץ.

הוא עצמו – בג'ינס, בחולצה משובצת, בנעליים גבוהות ובמעיל רוח – נושא דרך קבע תרמיל אפור. תרמיל שלעולם מפוצץ מניירת בעניין מרדכי. אגרות תמיכה מכל פינה בעולם, מכתבים שמרדכי כותב לו מהכלא, תכתובת עם ארגונים אנטי גרעיניים, גזרי עיתונים העוסקים בפרשה, תצלומים, העתקי עצומות ומה לא.

כך מסתובב אשר ואנונו בתל-אביב. גבוה, שחרחר, דומה רק במקצת לשני אחיו הגדולים. מי שחולף על פניו ברחוב, לא יוכל לשער שהעלם הזה נושא על גבו מאבק ממושך וסבוך, בעל השלכות בינלאומיות. הקרב על טיהור שמו של מרדכי, הקרב על האטום, על חופש הביטוי, על הסרת כתם ה'בוגד' מאחיו, עוד לפני שנשפט. השבוע אמר: „קשה לי. אני לא יכול להרים את העסק הזה לבד".

■■■

נראה, כאילו: בגר בטרם עת. בחורים בני גילו עדיין עסוקים בחיפוש עצמם, מתפנקים בתהיות, במציאת כיוון בחיים. לומדים, מטיילים בעולם, מתראים עם נערות. מאז הבקיעה לאוויר העולם פרשת ואנונו, איבד אשר את הנאיביות ואת האמון בבני אדם. נעשה ספקן, מחפש את הנחבא בין השורות. אם פרקליט תל-אביבי בעל שם אומר לו שלוש פעמים 'מצטער, אני עסוק' – יבין שהוא מתכוון לומר 'אין לי ראש אליך'.

לכאורה, גם איבד שנה מחייו. לא למד, לא עבד, לא עשה כסף, לא השקיע בעצמו. אבל הוא אומר שהיתה זו שנה מעשירה, שנה של אובדן וזכיה גם יחד. אובדן חומן, התום והנעורים. זכיה בהתנסות בלתי רגילה. היום הוא יותר מחושל, חסין, נבון, אפילו ערמומי. פחות פגיע, מבין בתקשורת מקומית ועולמית, נכנס ויוצא אצל פוליטיקאים. זה לא הפראייר עם הכיפה הסרוגה משכונה ד' בבאר שבע, שהיה 'קונה' כל מה שמכרו לו.

כאחיו הגדולים, נולד אשר במאראקש. בן שלוש היה כשהוריו באו ממרוקו למעברה בבאר שבע. כאחיו הגדולים, הוא נושא עימו זכרונות צורבים של נטישת מולדת וקליטה מחוספסת ומרובת מכאובים בארץ חדשה, וזכר עוני, תסכול, קיפוח. מוטיב 'המהגרים המרוקאים' יחזור שוב ושוב במאמרים ובסרטי הטלוויזיה שנעשו על הפרשה. כמו מאיר ומוטי, התחנך במוסדות דתיים וכמותם התפקר בבחרותו.

בגיל צבא, היה פטור משירות צבאי. לאחר שסיים סמינר למורים, לימד שנה ומחצה ברימונה ילדים בני 9-10, בעלי רקע משפחתי קשה ומצב כלכלי נחות. ואנונו אומר, שהתעקש על הצד החברתי: לביישן נתן תפקיד ראשי בהצגה, את הרכרוכי מינה לראש קבוצת הכדורגל ואת החלש הכניס לוועד הכיתה.

בן 21, נטש את ההוראה, התנדב לצבא והסיר את הכיפה. „רציתי להוכיח לעצמי שאני יכול לעמוד בזה. המרים, הטרטורים, המסעות המפרכים מחזקים את תחושת הגבריות. אמא שלי טוענת, שהלכתי לצבא רק כדי להוריד את הכיפה.

„כשלימדתי, הייתי מלא ספקות ושאלות. הייתי במסגרת דתית ולא יצא לי להתנסות מה קורה מעבר לגדר. רציתי להציץ במקומות האסורים. לא כפרתי, וגם עתה אני לא כופר. יש לי אמונה בדת היהודית, אבל אני לא מקיים מצוות".

■■■

בראשית 86', השתחרר אשר ואנונו מהצבא ונסע לטיול באירופה. טייל בשוויץ, בגרמניה, בצרפת, בבלגיה, בהולנד כשבעה חודשים. היתה לו חברה הולנדית, שהכיר בישראל שנתיים קודם לכן. טיילו והתקיימו ממכירת פוסטרים ברחובות אמסטרדם. אשר התאהב בהולנדית, מאיר קשור לצעירה אמריקנית מבוסטון ומרדכי מבקש לשאת את ג'ודי זימט האמריקנית. הם אומרים, שיותר קל להם ליקשר קשרים עם נשים לא ישראליות.

בקיץ 86', שבועיים לפני ראש השנה, צלצל אשר הביתה מאמסטרדם. גינט, אחותו (29), אמרה לו: קרה משהו נורא עם מוטי, הוא פירסם על האטום בעיתון אנגלי ויש בארץ רעש גדול. אשר, ינואר 88': „ידעתי שעבד בכור האטומי. אמרתי לעצמי, ביג דיל, בטח עוד איזה עיתונאי זר הודיע לעולם שיש לישראל נשק גרעיני, כמו שקורה אחת לכמה שנים. לא ייחסתי לזה חשיבות גדולה. זו היתה הטעות האיומה שלי".

אחרי שיחת הטלפון עם באר שבע, נסע אשר ואנונו עם חברים למערב ברלין. נכנס לחנות עיתונים ומגזינים. היה שם 'ידיעות אחרונות' של יום ששי. בעמוד הראשון ראה את תצלומו של מרדכי. ליבו הלם בחוזקה, הוא מספר. הוא ניסה להיראות שאנן ולחבר ישראלי שעמד מטר ממנו, לא אמר דבר.

„שבועיים לא נרדמתי בלילות", כך אשר, „ואז החלטתי לשוב לארץ. מצאתי משפחה במצב קשה, בית שעיתונאים וצלמים צרים עליו, אבא שבור, אמא בוכיה, אחים ואחיות אובדי עצות".

משפחת ואנונו היתה שרויה בהלם. התקשורת, זרה ומקומית, אכלה את המשפחה בלי מלח. מאמרי שטנה החלו להתפרסם על מרגל האטום, הפושע והבוגד. אהרון דולב מ'מעריב' שרטט דיוקן שלו: „מתלמיד ישיבה למתנצר, מנץ כהניסטי לפלשתינאי קנאי, אידאליסט שרץ אחרי כסף, ביישן קיצוני עם נשים, שהלך לדגמן בעירום". מורה שלו אמר לעיתונאים, שמרדכי היה תמהוני ומתוסכל; נערה אחת טענה שהוא הומוסקסואל; בעיתונים כתבו: אימפוטנט, אקסהיביציוניסט, מגלומן, מעורער בנפשו, בודד, פוטר מכל מקום עבודה ועוד נתונים שהתיימרו להסביר את האישיות הנפתלת ואת המעשה המוזר.

■■■

כזה היה המצב כשאשר ואנונו שב ארצה. הוא אומר, שניסה אז רק „להעלות את המוראל", כי חוץ מזה לא ידע מה עושים.

כעבור שבועות אחדים, הגיע מאיר מבוסטון, שם התגורר בשנים האחרונות, התעשת מהר ותפס פיקוד. „זה מובן", מסביר אשר, „מאיר איש העולם הגדול, סמכותי, מבוגר יותר, בוגר לימודי משפטים, מתנסח בבהירות, דובר אנגלית רהוטה".

התחיל שלב חדש באסטרטגיה הואנונית. חדלים להתגונן, להתנצל, להסביר, להצניע, להדוף. מתחילים לתקוף. מזרימים לתקשורת אינפורמציה בעלת גוון אנושי, מחזקים את הקשר בין המחלוקת העולמית סביב הנשק הגרעיני, לבין אחיהם. מסיטים את תשומת הלב מ-75 אלף הדולר שהיה אמור לקבל תמורת המידע שמסר ל'סאנדיי טיימס' הלונדוני.

נולד משולש שווה-צלעות של שלושת בני ואנונו: מרדכי הבסיס, המנווט את המאבק מתאו בכלא. מאיר ואשר נשענים על מרדכי, שואבים ממנו כוח, עושים את העבודה בשטח. שניהם נחשפים, גם מפני שהיו היחידים שיכלו לנהל מאבק תקשורתי ופוליטי, גם כדי להשאיר בצל את בני המשפחה האחרים. יש שם אבא ואמא סבירים, אחיות מבוהלות, נכדים שעולבים בהם בגן ובשכונה.

העומס נפל, איפוא, על שני הצעירים הרווקים, שעזבו את באר שבע ובאו לחרוש את תל-אביב ואת ירושלים. קרוב לפוליטיקאים, לעיתונאים, לאנשי האקדמיה ולאישים בעלי השפעה. חיו מהחסכונות, התגוררו בדירה שכורה בבת-ים, אכלו כריכים בקיוסקים, נסעו באוטובוסים והלכו קילומטרים ברגל ממשרד למשרד. מאיר עם תיק מסמכים אדום, אשר עם התרמיל האפור. שני בחורים שחייהם האישיים נעצרו בנקודת זמן בסתיו 86'.

■■■

מאיר היה אמור להתחיל לימודים לתואר שני באוניברסיטת בוסטון, אשר היה מתוכנן להישאר שנה נוספת באירופה. לדירה בבת-ים זרמו מכתבים ומברקים מכל קצווי עולם. ארגונים נגד חימוש גרעיני תמכו וגם תרמו כסף. מאיר הדפיס מכתבי תשובה באנגלית. חמישה ימים התרוצצו בגוש דן, ובסופי השבוע נסעו הביתה לבאר שבע, לעדכן את המשפחה.

אשר: „עבדנו כמו פרטיזנים. לא ידענו

„לפי סרט הטלוויזיה האוסטרלית, ידעו כוחות הביטחון על מרדכי חודש לפני שמסר את הסיפור לעיתון. למה לא עצרו אותו? לכו, תארבו לו בקרן רחוב, תכניסו לו בוקס, תחקרו אותו. הם יכלו למנוע את העסק"

בעיני המצלמה האוסטרלית

הטלוויזיה האוסטרלית גילגלה סרט על פרשת ואנונו. אורכו 40 דקות, והוא עוסק [illegible]

[illegible]

נקודת המפנה בחייו, בשלושת פילוסופיה באוניברסיטה, הזדהה עם הערבים והפלשתינאים ונעשה שמאלני. במאי 86', הגיע לסידני שבאוסטרליה. בלילה שני אחד בסידני, ראה כנסייה שדלתותיה פתוחות ואורותיה דולקים. והמצלמה נכנסת לכנסייה. המוסיקה עצבנית כמו בגיהנום, נכנס לכנסיית סנט ג'ורג'. הכומר ג'ון מקנייט היה שם.

מקנייט: „אני זוכר את הלילה ההוא. מוטי נכנס והתבונן". כעבור חודשיים, התנצר. החלטה מרחיקת לכת לבחור שגדל בבית יהודי דתי, אקט של הפרדה בין היהדות למדינה היהודית.

אוסק גרארה, עיתונאי קולומביאני נוכל, פגש אותו, סיפר לו שהוא עיתונאי ידוע, הראה למורדקיי תצלומים שלו עם גדולי עולם. גרארה הציע את הסיפור של ואנונו ל'סאנדיי טיימס' ודרש רבע מיליון לי"ש. ב'סאנדיי טיימס' לקחו את הצילומים (כ-25 שיקופיות) לבדיקה, והתברר שאכן צולמו בדימונה.

מורדקיי שוכנע לטוס ללונדון, היה בודד, מבולבל וקרוע בנפשו. אמר ל'סאנדיי טיימס' שיפרסם את הסיפור ללא תמורה, אם לא יזכירו את שמו. הסבירו לו שהמקור צריך להיות גלוי. סוכם, שיקבל 75 אלף דולר על בלעדיות הסיפור, התצלומים והזכויות לספר. הוא דרש שמחצית מהסכום יועבר לגרארה. בסופו של דבר, איש מהם לא ראה פרוטה.

ב-11.9.86, ליוו אותו חבריו מהכנסייה לשדה התעופה בסידני. אמר שישוב בתוך שלושה שבועות.

ב-12.9.86, נחתו בלונדון ואנונו וגרארה. שני אנשי מודיעין בריטיים עקבו אחריהם. גם שירותי הביון הישראליים היו שם. [illegible] בתל-אביב. המוסד, אמר השדרן, ידע על מעשיו ועקב אחריו לפני שעזב את סידני. חמישה ימים לפני שהגיע ללונדון, שני אנשי מודיעין ישראלים היכו לאלברט אחיו בנגריה שלו וחקרו אותו. אם תקבל מכתב ממוטי, אמרו לאלברט, תצלם ותביא לנו העתק.

בלונדון היה ואנונו בחסות אנשי ה'סאנדיי טיימס'. 3 שבועות העבירו אותו ממלון למלון תחת שמות בדויים. היה לחוץ, פחד שעוקבים אחריו. מורדקיי השיב על שאלות תחקירני העיתון ומומחי גרעין.

21.9.86. ה'סאנדיי טיימס' ביקש את תגובת שגרירות ישראל בלונדון לסיפור וצילום של בניין הכנסת. ממשלת ישראל כבר ידעה.

מורדקיי פגש בלסטר סקוור אשה, בלונדית כתלתלת. התחיל לדבר איתה. לא חשד בה, כי הוא יצר את הקשר עימה. סינדי הציגה עצמה כסוכנת תמרוקים אמריקנית. בינתיים גרארה ניסה למכור את התצלומים גם ל'סאנדיי מירור', ושם פירסמו שמו ותמונתו של מורדקיי ואנונו. הוא נעשה מאוד עצבני, עבר למלון 'מאונטבטן' בקובנט גרדן, תחת השם פורסטר. בלילה צלצל לכנסייה בסידני.

30.9.86. שיחת טלפון אחרונה ל'סאנדיי טיימס'. בבוקר נסע לשדה התעופה הית'רו.

6 שבועות לא ידעו אם הוא חי או מת, עד להודעת מזכיר ממשלת ישראל ב-10.11.86. בינתיים פורסם סיפורו ב'סאנדיי טיימס'. הוא הוחזק בכלא שקמה באשקלון. בדצמבר 86', הצמיד ידו לחלון וסיפר לעולם שנחטף ברומא.

סינדי ומורדקיי נחתו ברומא. אמרה שלאחותה דירה בעיר. ביציאה משדה התעופה, נכנסו למונית. מורדקיי חשב לתומו, שזוהי מונית רגילה. לסינדי היה מפתח לדירה. כשנכנסו, שני גברים זינקו עליו, קשרו אותו לרצפה, סינדי סיממה אותו בזריקה. הוא הגיע לישראל ב-9.10.86, באוניית קרגו 'תפוז', כבול בכבלים.

ישראל, אומר השדרן על רקע צילומי חיילים וחיילות בכותל, מדינה שנושאת זכר השואה, 6 מלחמות, אנשים חשים מאויימים ורוצים הגנה. באירופה יודעים שיש נשק גרעיני, היכן הוא מיוצר, כמה ואיך. בישראל הדמוקרטית, זה עדיין סוד.

הוכחתי, כתב ואנונו, שלפחות עדיין יש כוח גם מול הממסד.

מרדכי ואנונו על רקע הכור בדימונה. תצלום מתוך סרט הטלוויזיה האוסטרלי. בוגד בינלאומי או תרומה לאנושות

„מאיר סיים משפטים, למרדכי יש בי.אי. בגיאוגרפיה ובפילוסופיה, אני בוגר סמינר למורים. בהתחלה צויירה המשפחה כנחשלת. היום אני מקווה שרואים אותנו באור אחר"

למי לפנות. פעלנו כמיטב הבנתנו ובהעדר ניסיון, עשינו גם הרבה טעויות".

אחת לשבוע, נסעו אל מרדכי בכלא אשקלון, לביקור של חצי שעה. הכינו מראש שאלות ומבעד לרשת המתכת שאלו אותו מה בדיוק קרה באוסטרליה, איך הגיע לעיתון הלונדוני, איך נחטף, מהם תנאי כליאתו וכו'. הוא השיב באריכות, הם רשמו תקצירים.

בקיץ '87, אחרי סכסוך ממושך עם פרקליטם אמנון זכרוני, העבירו האחים ואנונו את התיק לעו"ד אביגדור פלדמן. באוגוסט האחרון, נסע מאיר ללונדון. כשישוב ארצה, אם בכלל, שערוריה לא קטנה תקדם את פניו. עלתה במוחו האפשרות, ששירותי הביטחון הישראליים ינסו לחטוף גם אותו. לפי שעה, הוא גר בבית חברים ופעילותו (טיסות והוצאות) ממומנת על-ידי ארגוני שלום, ארגונים אנטי גרעיניים וגופים הפועלים למען זכויות האדם. מרדכי, כזכור, קיבל את 'פרס הקיום הנכון', שפירושו גם 25 אלף דולר. ההמחאה טרם הגיעה.

■■■

הזמן, נראה, פעל לטובת מרדכי ואנונו: השתנתה הגישה כלפיו, אנשים ברחוב מיתנו את התבטאויותיהם, ההיסטריה שככה. עם זאת, גם אלה שהביעו תמיכה במאבקם של מאיר ואשר, דאגו להסתייג, בפומבי, לא רצו שמשהו מהסקאנדל ידבק גם בהם.

אשר משתדל לא להחמיץ שום ביקור אצל מרדכי. בעת הביקור, נוכחים גם סוהר בכיר (כר"ב מנהל בית הסוהר) ואיש ביטחון, שאוזנם כרויה לכל מלה. מבקרים גם האחים והאחיות האחרים, בעלי המשפחות, אלה שטרדות היומיום מרחיקות אותם שנות אור מהדיון המהותי בשאלת האטום. אמא מזל מגיעה אחת לחודשיים. בריאותה נתרופפה מאד, לחץ הדם עלה ואחרי כל ביקור היא לא חדלה להתייפח.

אשר ומרדכי תכליתיים בביקורים. לא מבזבזים זמן על זוטות. אשר: „הוא אומר לי לעשות כל מיני דברים, להשיג לו מסמכים. אני מדבר עם עו"ד פלדמן כל שבוע, מנסה להבין איפה אנחנו עומדים. בפעם האחרונה, מרדכי ביקש שאשיג לו את ספר סיום הפקולטה לגיאוגרפיה, שנכתב לפני 4 שנים. כתבו עליו שם, שהוא אדם שלוחם למען שלום ועמל ללא ליאות למען שוויון וצדק. התרוצצתי הרבה, איתרתי את הספר".

■■■

מרדכי, לפי אשר, ממשיך להסתגף. אלברט, הבכור לבית ואנונו, הביא לו ספרים, מרדכי לא רצה לקבלם. אשר קנה לו רמקולים לווקמן, מרדכי אמר לו: מה אתה קונה לי דברים כאלה. העביר את הרמקולים למנהל הכלא, שיחזיר אותם לאשר. אחרי הכל, שב ואמר לאשר, אני בכלא.

הוא כותב הרבה מכתבים וממספר אותם לעצמו. כותב יומן, מאזין למוסיקה קלאסית, 24 שעות בתא. גם על הטיול היומי בחצר הכלא, ויתר. הוא לא ישחק לפי הכללים 'שלהם', ואם הם מקיפים את החצר באריג יוטה לפני שמוציאים אותו, אז הוא מעדיף להינמק בתאו.

ראיתי כמה ממכתביו אצל אשר. כתובים כמו קומוניקטים לעיתונות. הוא כותב על הצדק, על האטום, האנושות, הבגידה. אשר: „בעצם, אין לו מה לספר. אין לו מצבור חדש של חוויות, וכל יום דומה ליום שעבר. נדמה לי שהוא כותב על העניין שוב ושוב, כי זה מחזק אותו ונותן לנו כלי נוסף במאבק ההסברתי".

– אשר, מה לדעתך ההישג הממשי במאבק שלך ושל מאיר?

„שהעסק לא נקבר. שהמשפט לא מתנהל באיזה מרתף אפל, הרחק מעין הציבור בארץ ובעולם".

– מה אומרים החברים שלך?

„הם לא מדברים על העניין בנוכחותי. חוששים להביך אותי. אלה חברים לבילוי, אין בנמצא חברי נפש".

– קורה שאתה מתנצל על היותך אחיו?

„לעולם לא. אתמול שלחתי חבילה למאיר בלונדון. הביט בי הפקיד בדואר ושאל: אתה ואנונו מפרשת ואנונו? אמרתי: אני אח שלו. אני לא מתבייש בזה. אני גא שאחי עשה מה שחשב שצריך לעשות, ושהוא שלם עם עצמו".

– היית עושה במקומו?

„לא. אני לא איש מלחמות ציבוריות. למה, לעזאזל, אני צריך לשבור את הראש שלי למען העם כדי שהעם אחר-כך יירק עליי".

– מה למדת על עיתונאים?

„פעם, באה לארץ עיתונאית אחת מניו-יורק, חשבה שמצאה ילד מסגר. אמרה לי: תסדר לי ראיון בלעדי עם מרדכי, ואני אעשה סיפור ענק על הפרשה, אעביר את זה ל'ניו יורק טיימס', ארכיץ כתבה סופר-אוהדת. לפני שנה, הייתי אוכל את הסיפור שלה. היום, תמרנתי אותה כך, שתרד ממני. היא חזרה לאמריקה בידיים ריקות".

■■■

– למה אתה מייחס את החוסן הנפשי שלך, את ההתמדה, המסירות?

„ליסודות איתנים מהבית. היום אני מבין איזו השקעה השקיעו בנו ההורים. לא יצאו מאיתנו פושעים, בטלנים, קלפנים או שתיינים. מאיר סיים משפטים, למרדכי יש בי.אי בגיאוגרפיה ובפילוסופיה, אני בוגר סמינר למורים, שלוש אחיות הן מורות, אלברט הבכור נגר חרוץ ומצליח. בהתחלה צויירה המשפחה שלנו כנחשלת. היום אני מקווה שרואים אותנו באור אחר".

– אם מרדכי היה אונס קטינה, גם אז הייתם מתייצבים מאחוריו?

„הייתי מביא לו לכלא חולצה ומכנסיים, ומשאיר אותו לאכול את מה שבישל".

– מי הפקיר אותו?

„אנשים מהאוניברסיטה, שהכירו אותו כפעיל למען שלום. איש מהם לא פצה פה. אני מאוכזב גם מכמה אנשי ציבור שהבטיחו ולא קיימו. עיתונאי ידוע אמר לנו: אם ואנונו היה חי בתקופת הכנסיה, היו מכריזים עליו כקדוש. שאלנו אותו: תחתום על עצומה? שאל מי עוד חתם – והתחמק".

– ההמולה הזו מתחילה לשאת חן בעיניך?

„תעזבו אותי בשקט. הלוואי שהייתי אנונימי".

אשר (מימין) ומאיר ואנונו יוצאים מבית-המשפט בירושלים. השבוע אמר אשר: „קשה לי. אני לא יכול להרים את העסק הזה לבד"

– על מי אתה הכי כועס?

„על שירותי הביטחון הישראלים. לפי סרט הטלוויזיה האוסטרלית, הם ידעו על מרדכי חודש לפני שמסר את הסיפור לעיתון. למה לא עצרו אותו? ראבאק, לכו, תארבו לו בקרן רחוב, תכניסו לו בוקס, תחקרו אותו. הם יכלו למנוע את העסק ולא מנעו. אם לא מנעו, סימן שזה לא כל כך חשוב".

– דומה שיותר מכל, ההתנצרות של מרדכי פוגעת בתדמיתו, מחבלת במאבק שלכם.

„רק בארץ זה דופק אותו. אשה אחת מבאר-שבע אמרה לי פעם: לא איכפת לי האטום, אבל זה שהתנצר, זה בלתי נסלח. אני טוען שזה עניין אישי של הבנאדם. שפינוזה וגוסטב מאהלר לא נטשו את היהדות?"

– מה תספר לילדך על דוד מרדכי?

„שהאמת והצדק יושבים בצד ומחכים שיבואו ויגאלו אותם. אני מאמין, שעוד 20-30 שנה, יסתכלו על הדברים אחרת".

הימים חולפים, החורף יגיע לשיאו. המשפט יסתיים כנראה בתוך מספר שבועות. השערות על ראשו של מרדכי ואנונו הולכות ומתמעטות ומאפירות. כשהכל יגמר, מאיר ישוב לבוסטון, אשר יתחיל ללמוד באוניברסיטה, יחפש עבודה כתחקירן, גורי וימט תחזור לארה"ב. דני (18), הצעיר באחים, יתגייס ויתנדב ליחידה קרבית. ההורים, שלמה ומזל, יוותרו לבדם בבית בבאר שבע, יורקנו בצערם. ■

„ההישג הממשי במאבק שלי ושל מאיר? שהעסק לא נקבר. שהמשפט לא מתנהל באיזה מרתף אפל, הרחק מעין הציבור בארץ ובעולם"

מדיח כלים חינם

לכל הרוכש מטבח יוקרתי של מוביליה

mobilia המטבח האמריקאי האמיתי

חינם מדיח כלים אירופאי בילט-אין נשלף עם השכלול המבוקש ביותר - פתח עליון למניעת נזילות

הזדרזו!! המבצע ל-50 הרוכשים הראשונים.

רק ב"רים", תשלובת הריהוט הגדולה בישראל, תמצאו את המטבח היוקרתי באיכות אמריקאית מדגם מוביליה ותקבלו מתנה נהדרת מדיח כלים אירופאי חינם. המדיח משתלב בצורה מושלמת במטבח מוביליה, ונותן לך את הפינוק האמיתי. מטבח מושלם.

בנוסף, תקבלו ייעוץ בתכנון, ייצור בהשגחת מכון התקנים, הרכבה והתאמה עד לפרט האחרון, שרות ואחריות ל-5 שנים. ואת זה אף נגר לא יצליח לחקות.

המבצע לפי תקנון הנמצא בחנויות.

אספקה לפסח

חנויות רים: ■ ירושלים: כורש 7 • שלומציון המלכה 18 • חנות המפעל, אזור התעשיה בגבעת שאול [illegible] יהודה 108 • הרצל 102 • הרצל 32 • בוגרשוב 72 ■ חיפה: הרצל 67 • [illegible] אתא ■ באר-שבע: דרך חברון 4 ליד נעלי גלי • הרצל 58 ■ אילת: [illegible] צה"ל 29 ■ חדרה: הרברט סמואל 52 ■ כפר-סבא: ויצמן 66 • [illegible] 720 ■ נתניה: שער העמק 1 • "מפי" אזור התעשיה [illegible] "רים", בר כוכבא 23 ■ צפת: [illegible] ירושלים 18 ■ [illegible] אושריאן ■ רחובות: אחד העם 2 ■ רמלה: הרצל [illegible] 20, פינת היובל.

רים
תשלובת הריהוט הגדולה בישראל

בחצי שנה האחרונה, כמעט שלא שמעו על ריטה. בעיצומן של החזרות על „גבירתי הנאווה", נשברה. עכשיו, היא יוצאת בתקליט חדש • ריטה על ההצלחה ומחירה, על היחסים עם המשפחה, עם רמי קליינשטיין, על מיניות ושמרנות

תצלומים:
מיכל היימן

לאן נעלמה ריטה

איציק יושע

כמו לסופות הוריקן, גם לה שם קצר, ריטה. בפברואר 86', על בימת הקדם אירוויזיון בתיאטרון ירושלים, פרצה הסערה. קשה להאמין שעד אותו ליל לה, היא היתה שחרחורת אלמונית מצפון תל־אביב. תוך שבועות אחדים, תפח תיק קטעי העיתונות שדיווחו על תנועותיה, למימרים שנשמרו עד אז רק לכוכבות מעטות. חברי כנסת לעסו אותה במזנון; נערות בילו שעות בחדר המדרגות של דירתה הקטנה בתל־אביב; כשג'ורג' בוש הגיע לארוחת ערב בכנסת, ארבעה חודשים אחרי ליל הז'קט הצהוב, הזמינו אותה להופיע. היא היתה בכל מקום, בכל סלון, מרצונה ושלא.

ההיסטריה הפכה במהירות לחשיפת יתר, כמעט לשריפה מהירה. אחרי הסופרלטיבים (אחת, ברורה, אמנית בקנה־מידה עולמי), החלו טפטופי הארס: היא וולגארית, היא צורחת, היא עולה על העצבים. תגובות שבאו לא רק ממי שהרגישו מאויימים על ידה.

ריטה ומנהליה הגיבו במהירות: השלימו התחייבויות קודמות והורידו בבת אחת פרופיל. אפילו עבודה על תקליט באירופה עם מפיקים מהשורה הראשונה – נדחתה. שמות? גרג וולש, שהפיק לטינה טרנר; ג'ק ווייט שהפיק את ג'ניפר ראש; סטיב לילייווייט שהפיק לג'ואן אמטרדינג, גם מארק קנופלר, מנהיג ה„דייר סטרייטס", שמע והתלהב. חברת התקליטים שמייצגת את ריטה באירופה, שריינה חצי מיליון דולר לפרוייקט.

עכשיו, אחרי חודשים ארוכים של שקט גדול, היא חוזרת. עוד מעט, שיר ראשון מהתקליט החדש, „ימי התום", ברדיו.

■ ■ ■

– כל כך הרבה תגובות, כל כך קוטביות. איך הרגשת?

„הבנתי שלעולם לא אוכל לקלוע לטעמם של כולם. רק וולגארית? שמעתי גם גועל נפש, אידיוטית. ביום אחד יכולתי לשמוע עשרים תגובות שונות, מכל מיני סוגים. היום אני יודעת שאני, ריטה, זה שק של ביקורות, לטוב ולרע".

– בכל זאת, יש משהו נעים בלהיות שנויה במחלוקת?

„בשרתי ביום העצמאות בטלוויזיה את 'היו לילות', עם הצעיפים, אפילו אנשים קרובים לי לא סבלו את זה, אבל היו גם כאלה שהתרגשו. אבא של רמי, פרופסור קר ומחושב, ישב ובכה. אז אני מתבלבלת. שעות אני חושבת מה הדבר הזה בי שמעורר כל כך הרבה רגשות מנוגדים: אין לי תשובות".

– מפחיד אותך?

„מפחיד היה יותר אילו לא התייחסו בכלל. התגובות החוקות הן אולי המחיר שאני משלמת על הפריצה הגדולה, על הזעזוע שאולי גרמתי, זה כנראה גורלו של כל מי שפורץ איזו שיגרה. אתה יודע מה זה לשמוע שאני פריחה? תוך יום הפכתי למשהו שאפשר לומר עליו הכל, לכתוב הכל, מבלי שאני יכולה לעצור ולהגיד – תקשיבו לי. אחרי כך, אחרי הרבה סבל, הבנתי שאין מה להסביר.

„אחרי הז'קט כנפל, מה לא אמרו עלי? אני, עם השמרנות שלי, אחת מההור העתיק, אשה של איש אחד – מופקרת. ולכל אחד יש זכות לחשוב כך, כי נבנתי לו לסלון. וזה מפחיד.

„אחרי החודשים של הקדם־אירוויזיון, היו רגעים שחשבתי להפסיק את הכל. לנסוע לחו"ל, למקום שאף אחד לא מכיר אותי. בתקופת החזרות על 'גבירתי הנאווה' היה שיא ההיסטריה סביבי. לא יכולתי לצאת לרחוב. הרגשתי כמו מפלצת מוזרה. לא יכולתי לשאת את המבטים עלי 24 שעות ביממה. אלה היו ימים איומים. בלילות, מאוחר, הייתי מבקשת מרמי, כמו ציפור פצועה, שייקח אותי לטיול. היינו נכנסים לבמבוק ונוסעים שעות, בלי כיוון, רק כדי להיות לבד, בלי כל ההמולה מסביבי".

■ ■ ■

בעיצומן של החזרות על גבירתי הנאווה, תחת העיניים הבוחנות של העיתונות, הרדיו הטלוויזיה, הקהל – לא עמדה לריטה הכוחות. היא נשברה. החזרות הופסקו. בהפקה גבוהה הפסד יוקרה, עוברת לפני ביטול. הוזעק רופא, ריטה מררה בבכי. ההפקה ניסו לשמור את העניין בסוד בתקווה שתתאושש במהירות. ריטה נלקחה מאולם החזרות כשעל פניה כתות לשירי חברת הליטון. חברת התקליטים המייצגת אותה, החייב בברכו התעניינות היו קשים עליה, לא היה לה רגע לעצמה. אפילו לאכול לא מצאה זמן. התחיל, החזרות המאומצות, ההרירה העמוקה לחיית דבריעי אותה.

ערב קודם, בכנסת, בארוחת הערב לכבוד ג'ורג' בוש, שרה את 'רוקסן', שיר אהבה נאיבי, לזוגה. פגשתי אותה למחרת, שעות אחדות לפני שנשברה. הערתי לה בהיות על הבחירה. ההערה, הסתבר, היתה שלא במקומה. ריטה לא יכלה לעמוד באפשרות שתופיע כותרת: 'ריטה שרה לג'ורג' בוש שיר אהבה לזוגה'. צוות ההפקה, בניסיון להציל את העסק, ביקש ממני לבוא ולהרגיע אותה. עניין השיר לא פורסם.

– את יכולה לשחזר את רגעי השבירה?

„בתוך כל ההתנפלות עלי, כשצעקים נכנסו לי לתוך הפה, באת עם ההערה על רוקסן. הייתי אז אחרי ארבעה חודשים של היסטריה סביבי, שלא עשתה סימנים שהיא עוברת להסתיים. כששאלת אותי על השיר, לא יכולתי יותר. חשבתי: האנשים האלה, בכנסת, מזמינים אותי לאירוע יוקרתי, ואני באה ופוגעת בהם. הרגשתי כמו הילד שרצה להתפלל ביום הקדוש, יום כיפור, ומה שיצא לו זאת שריקה, וכל המתפללים רצו לעשות בו לינץ'. לא יכולתי לעמוד גם באחריות הזאת".

– רמי לא היה בסביבה. כתוצאה, לא הועסק אותו.

„הוא היה סוגר אחרי העבודה על התקליט שלי ולקראת התקליט שלו. הוא היה מתוק. אמרתי לו קח את הרגליים וסע לחופשה, אני אהיה לבד. הוא היה מותק גם מהעבודה וגם לעבור עם אשתו את התקופה הזו בצורה

תוך יום הפכתי למשהו שאפשר לומר עליו הכל, לכתוב הכל, מבלי שאני יכולה לעצור ולהגיד – תקשיבו לי. אחר כך, אחרי הרבה סבל, הבנתי שאין מה להסביר

בעולם עוברים למזרוני בריאות אורטופדיים
ללא קפיצים
חדש

האם ב־1988 היית קונה מזרון עם קפיצים?

לא במקרה בשנים האחרונות גוברת בעולם הנטיה לעבור למזרוני בריאות אורטופדיים ללא קפיצים. יותר ויותר אנשים הסובלים מבעיות גב מודעים היום לקשר בין בריאות הגב למזרון. גם הרופאים מסכימים כי שינה לא נכונה מעוררת ומחריפה בעיות גב, ולכן הם ממליצים תמיד על מזרון אורטופדי כצעד ראשון להקלה. לא במקרה מאז שהופיע המזרון האמריקאי הראשון בשיטת ה־SLAT-O-PEDIC, ללא קפיצים, הוא זוכה להצלחה ולביקוש גובר והולך.

פולירון אורטופדי בשיטת SLAT-O-PEDIC שהקפיצה את יצרני מזרוני הקפיצים.

כך היה ותמיד יהיה – מוצר חדש מחליף מוצר ישן. פולירון אורטופדי המיוצר בשיטת SLAT-O-PEDIC (U.S. PAT 310042) על פי ידע אמריקאי, הוא המילה האחרונה בתחום מזרוני הבריאות. זוהי הבשורה של 1988 בתחום המזרונים בישראל. לא עוד קפיצים המוכנסים

למזרון ריק (במזרוני הקפיצים יש, כידוע, בעיקר אויר) אלא פסים אלסטיים הנמצאים בין שתי שכבות של ספוג פוליאוריתן מעולה. המבנה המשולב פותר את בעיית היציבה הנכונה של הגוף בזמן השינה. הפסים פועלים ונעים באורח נפרד זה מזה בזוויות שונות והמבנה מתאים עצמו לקוי הגוף ותומך בו בכל חלקיו.

תמיכה מלאה בכל נקודה בגוף בלי אף קפיץ שיכול להתקלקל.

פטנט אמריקאי - U.S. PAT 3110042

פולירון אורטופדי מתוכנן באופן אנטומי אורטופדי המאפשר תנוחה נכונה וניטחה. עמוד השדרה נותר גמיש. העצמות, השרירים, המפרקים וקצות העצבים משוחררים מלחץ

וממתח. בשל גמישות הספוג הקושר את הפסים זה לזה, הגוף נתמך באופן האידיאלי ביותר ובצורתו הטבעית. אין במזרון חלקי מתכת העלולים לחגית מתוכו, אין בו קטעים אשר נחלשים פתאום ויוצרים שקעים, ומשקלו הנמוך יחסית מאפשר להפכו ולהשתמש בו בקלות.

כשמחליפים לפולירון אורטופדי כבר לא צריך יותר להחליף מזרון.

במזרוני פולירון אורטופדי אין כמעט דבר שיכול להתקלקל או לאבד איכות עם השנים (אגב, לכל

מזרון ניתנת אוטומטית אחריות ל־10 השנים הראשונות). השימוש הממושך במזרון הוכיח כי מלבד תרומתו להקלה בבעיות הגב הוא גם מצטיין בנוחיות מקסימלית ובעמידות לאורך זמן.

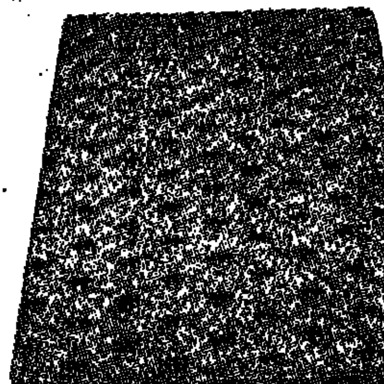

כל מזרון פולירון אורטופדי מגיע אליך כשהוא מצופה בציפוי מיוחד בעל 3 שכבות: 1. בד עליון בעיצוב מקורי. 2. סיבים סינטטיים הנהוגים בשמיכות חורף. 3. בד כותנה. אפשר להתחיל את השנה בשינה טובה.

נקודות מכירה:

חנות המפעל: קבוץ זיקים ד.נ. חוף אשקלון 79140. תל אביב: מחסן פולירון, רח' רעננה 2, ע"י בית רומנו. תל אביב: המשביר המרכזי, רח' יגאל אלון 76. תל אביב: אחים שם, רח' פלורנטין 48. תל אביב: "דימורי", רהיטי תרבות הבית, רח' ארלוזורוב 53. תל אביב: רהיטי "שמרת הזורע", דיזנגוף סנטר, רח' המלך ג'ורג' 67. תל אביב: רהיטי צבר־שאולי, רח' הרצל 44. פתח־תקוה: "ערמון ושות'", רח' סלור 21. אור יהודה: "יהודיתי", רח' הווחים 9 (מול הרמפה), אזור התעשיה. נתניה: "אלמורי", רח' המסגר 1, אזור התעשיה הישן. הרצליה: "אלמורי", רח' המנופים, (מול מוסך סוברו), אזור התעשיה. קרית גת: "דורי", רח' הזית 41/1 (מול הבנק הבינלאומי). חיפה: מ. וידר ושות', רח' שיבת ציון 40. קרית ביאליק: מ. וידר ושות', רח' יוסף הלוי 7, אזור התעשיה. קרית מוצקין: רהיטי גרוסמן זאב, שדרות ויצמן 42. קרית ביאליק: רהיטי אושרת, רח' קרן היסוד 77. טבריה: רהיטי תן־קובי שמעון, רח' הגליל. עפולה: רהיטי טולה, רח' הבנים 20. עכו: רהיטי לזמן, רח' בן עמי 144. נהריה: רהיטי שושי, רח' הגעתון 2. חיפה: ציקפוסט, רהיטי זהב בעיים, רח' שלמה בן יוסף 3. צפת: סבא יוסף, רהיטי תו, רח' הפלמ"ח 83.

המפעל: קיבוץ זיקים טל' 051-21421/2

מרכז מכירות ראשי: תל־אביב טל' 03-655586

השינה האידיאלית

פולירון
אורטופדי

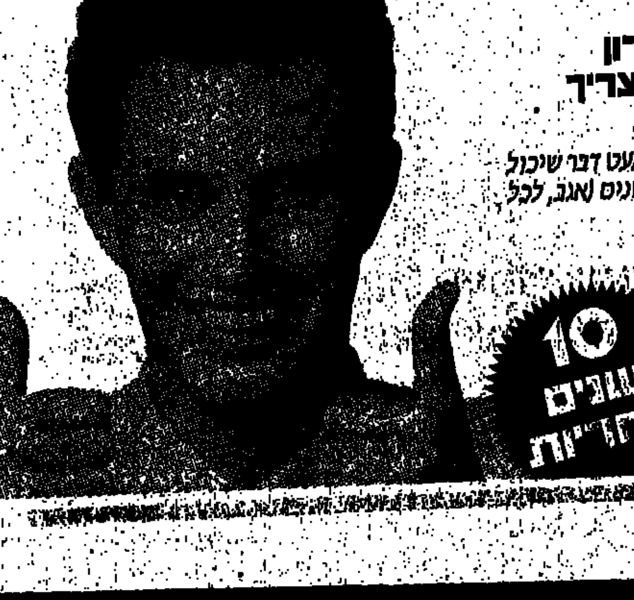

מחיר היכרות לתקופה מוגבלת. רק **375 ש"ח** למזרון בגודל 1.60 מ' X 1.90 מ'

10 שנים אחריות

וקשה בחייה. אסרתי על כולם לקרוא לו. אחר כך, הוא כמובן כעס עלי".

■■■

– איך השפיעה החשיפה הגדולה על היחסים שלך עם רמי, עם המשפחה?

"משהו השתבש. בכל ערב שבת אנחנו מתכנסים לארוחה משפחתית. בסוף הארוחה, תמיד אני רוחצת כלים. יום אחד, כשקמתי לכיור, פתאום אמרו לי לא לא, את לא צריכה. תפסתי את כולם לשיחה ואמרתי להם: מחוץ לקירות האלה יכול לקרות הכל, פה אני הבת שלכם, אתם תצעקו עלי, תכעסו עלי כמו תמיד, וכמו תמיד אני גם ארחץ כלים. הסברתי להם שמשהו, לטובת כולנו, חייב להישאר נורמלי.

"החלק היותר קשה היתה הרכילות. מה לא אמרו עלינו? שרמי ואני על סף גירושין, שאנחנו הולכים מכות בבית, שרהיטים מתנפצים אצלנו. כמו תמיד, רמי היה הרגוע ואני הייתי בפאניקה. עד לאן הרוע יכול להגיע? רמי אמר לי את הדברים הכי בנאליים, והם כנראה הדברים האמיתיים: את הרכוש של כולם, את מפורסמת – זה המחיר".

– חרדת ליחסים שלכם?

"בוודאי. זכרתי את הסיפורים על גירושים של אמנים. הייתי קטנה, חסרת ניסיון ופחדתי פחד מוות. הרגשתי שמחכים לנו בפינה. היום, עם יד על הלב, יכולים לדבר כמה שרוצים, לא מזיז לנו".

■■■

– לתקליט החדש קוראים "ימי התום". יש לכך משמעות?

"בשנתיים האלה ניסיתי בכל הכוח, ואל תשאל איך, לא לתת לעצמי להיסחף בטירוף. הרגשתי כמו בלב ים, וגל גדול מתנפל עלי. יכולתי לתת לגל לסחוף אותי ולהגיע לחוף, ושם – או לנחות ברכות או להתנפץ.

מה לא אמרו עלי? אני, עם השמרנות שלי, אחת מהדור העתיק, אשה של איש אחד – מופקרת. ולכל אחד יש זכות לחשוב כך, כי נכנסתי לו לסלון

בתקופת החזרות על 'גברתי הנאווה' הרגשתי כמו מפלצת מוזרה. לא יכולתי לשאת את המבטים עלי 24 שעות ביממה. בלילה, מאוחר, הייתי מבקשת מרמי, כמו ציפור פצועה, שייקח אותי לטייל

הייתי קטנה, חסרת ניסיון ופחדתי פחד מוות. הרגשתי שמחכים לנו בפינה. היום, עם יד על הלב, יכולים לדבר כמה שרוצים, לא מזיז לנו

האפשרות שאתנפץ נראתה לי יותר סבירה, החלטתי לסתום את האף, לצלול, ולתת לגל לעבור מעלי.

"זה לא היה קל. ההצעות המשיכו לזרום. מחו"ל, מבמאי קולנוע. קיבלתי הצעות לשחק בכל התפקידים שחשקה נפשי אי פעם. הרגשתי כמו ילדה שהכניסו לחנות צעצועים הכי ענקית בעולם ואומרים לה קחי, אבל משהו בלב אומר לה לא.

"חצי השנה של התרחקות מהטלוויזיה, מהעיתונים, הרגיעה את ההיסטריה. היום אני הולכת למכולת, אנשים מכירים אותי, אבל כבר אין את הפנאטיות שהיתה סביבי. השרירים בפנים שלי נרגעו.

"בכלל, השנתיים האחרונות בשבילי היו שנתיים של השתחררות מתמימות. שנים של מעבר, בדרך להיות אשה. יש בי המון מהילדה, למרות שיש בי אולי משהו זקן בנשמה, משהו שהתבגר נורא מהר. אבל זה לא חדש בשבילי. גם כשהייתי ילדה, כשהילדים שיחקו, הייתי מסתכלת עליהם ואומרת לעצמי, נו טוב, הם ילדים. והייתי בגילם".

– את מתארת חריגות.

"תמיד הייתי חריגה. כבר כשהייתי ילדה, מי שרצה להתייעץ, לשפוך את הלב – היה בא אלי. הייתי בת שמונה, ואיכשהו, זה היה טבעי. עכשיו אני יודעת שלקחתי אחריות על מצבים שלא הייתי חייבת.

"בפרס הייתי תלמידה טובה, מאלה שישבו בשורה הראשונה. תמיד הייתי המובסר, התורן, חביבת המורה. היתה בכיתה ילדה שאף פעם לא הכינה שיעורים. מי שלא הכין שיעורים, היה עומד לפני הכיתה, מושיט את הידיים וחוטף מכות עם סרגל. לא יכולתי לסבול את המחזה. כל יום היא היתה חוטפת. יום אחד נתתי לה את המחברות שלי. המורה תפסה את שתינו. לפני שהיא קראה לנו, ניגשתי לפני הכיתה, הגשתי את שתי הידיים עם גב היד למעלה, המקום בו כואב יותר – מחכה למכות. בגלל שהמורה אהבה אותי, המכות היו סמליות.

"תמיד נתתי תחושה של אדם מבוגר. יכול להיות שבילבלתי את המבוגרים. הייתי הילדה הטובה שלא עושה צרות".

■■■

– ואז, כשהיית בת שמונה, ניתקו אותך ועליתם לישראל.

"השנה הראשונה היתה איומה. בפרס היה לי שיער חלק. איך שהגענו לארץ, לא יודעת איך, אולי ממזג האוויר, השיער התקרזל לי, השתגעתי. העברית נשמעה לי כמו הולנדית. בפרס נורא אהבתי בננות, אבל הן היו נורא יקרות. הדודים שם סיפרו לי, שבישראל בכל גינה צומחות בננות, ואנשים מתרחצים במיץ תפוזים, וכולם אומרים שלום לכולם, גם למי שלא מכירים. כדי שארגיש יותר טוב, אמא שלי רצה לקנות לי בננות, להמתיק את המעבר.

"ואז, הגעתי לבית הספר ברמת השרון. לא ידעתי מלה עברית. בהפסקות, הילדים היו מתגודדים סביבי וצועקים פרסית! פרסית! בהתחלה חשבתי שהם מברכים אותי. לקח לי זמן להבין שזאת התעללות. כשהבנתי, הייתי בהלם. כעסתי על עצמי איך הייתי תמימה. כל מה שידעתי להגיד זה 'לך הביתה'. כשהיו מתנכלים לי, הייתי צועקת לך הביתה! לך הביתה! כל כך מגוחכת וחסרת אונים.

"יום אחד חזרתי הביתה, נשכבתי על הגב, עם הרגליים על הדלת, בועטת בכל הכוח וצורחת קחו אותי חזרה לפרס. אתה יודע מה זה מהתלמידה הכי טובה להיות פתאום אפס?

"במבט לאחור, היו גם דברים משעשעים. להרבה מילים בעברית יש משמעות גסה בפרסית. למשל, שנים לא יכולתי להגיד אני רוצה כוס מים, כי זה אבר מין של אשה בפרסית. או כשמישהו אמר תשעני על הקיר, הייתי נחרדת: קיר זה אבר מין של זכר, גם קור. אתה יודע איך הרגשתי כשמישהו בחורף היה אומר איזה קור? או היתה ילדה שקוראים לה ענת. לא האמנתי. ענת בפרסית זה 'הצואה שלך'. או המילה 'תורידי', שפירושה שילשלת... אחר כך השתלבתי".

– והמשכת להיות הילדה הטובה.

"כן. כשכל הילדים ביקשו ללכת לישון סביב המדורות בל"ג בעומר, אפילו לא העזתי לבקש. תמיד הייתי זאת ששמה את הגבולות. אני יודעת שהורי רוו ממני נחת, אבל אולי זה היה על חשבון הילדות שלי. אולי זה היה קורבן, אבל התפרקתי כשהייתי שרה לבד, רוקדת עד עייפות".

– מין עולם סגור, מבודד?

"במשך שנים אבי חלה בכל מיני מחלות. שנים אני מסתובבת עם תחושה של למה אני לא יכולה לעשות משהו".

– זה לא תפקיד של ילדה.

"אין כאן היגיון. אולי לא היה מי שייקח את התפקיד. רק עכשיו אני מגיעה למסקנה הזאת. אבל זה לא משנה. כשהשתחררתי מהצבא, החלטתי שאני יוצאת לעזור לו. הוא מתפרנס, עד היום, ממכירת חגורות וסרקיות בין שני רחובות. הסחורה היתה מונחת על שני חבלים. בקור, בחום, בכל מזג אוויר. חצי שנה הגעתי איתו יום יום לעבודה, וזה לא היה נעים להיות שם. לסבול את ההטרדות, כבחורה.

"ואז, התחלנו לדבר על תקליט, ועל לימודים בבית צבי. אכלתי את עצמי. איך אלך ללמוד, שלוש שנים לעשות רק בשביל עצמי. רמי והמשפחה שלי ישבו עלי ואמרו לי את לא יכולה לעשות יותר ממה שעשית. גם הוא לחץ עלי, תלכי, תלמדי, זה טוב. ולא יכולתי להשתחרר מהאחריות.

■■■

"גם כשהגעתי לבית צבי, זה המשיך לרדוף אותי. יום אחד עשינו תרגילי הרפייה. כולנו נשכבנו על הריצפה, עצמתי את העיניים יחד עם כולם. פתאום שנאתי את עצמי. אמרתי חתיכת חזירה. את כאן ואבא שלך שם, בגשם. יצאתי מהחדר ובכיתי. אף אחד לא הבין למה".

– את מי שיתפת ברגעים האלה?

"אף אחד. קיבלתי מאמא שלי תכונה נורא יפה, תמיד מחייכת. הכל בסדר, תמיד פנים צוחקות, שאף אחד לא יראה שבפנים כואב נורא. בכיתה ו' שאלה אותי חברה: 'בכית פעם בחיים שלך?' שיקרתי ואמרתי שכמעט שלא. אבל ככה הייתי בחברה. מי צריך לדעת? ולמי בעצם איכפת?"

– די קשה לשמור על חזות מאושרת כשבפנים את נאכלת.

"המזל הכי גדול שלי הוא, שיש סביבי אנשים שאני אוהבת ואוהבים אותי באמת. האחיות שלי, כל אחת מוכנה לתת את נשמתה בשבילי, כמו הורי, ואני בשבילם. לרמי היה קשה שנים, קשה היה לו להיכנס למשפחה שלנו".

– אם זה כל כך פשוט, למה זה מסובך?

"אני מדמיינת לפעמים מצבים בהם אני מקריבה את עצמי בשבילם. זה פשוט? לפעמים, מרוב רצון לעזור, אני יודעת שאזיק. חלום חיי היה לקנות לאבא שלי חנות. עכשיו, כשזה אפשרי לי מבחינה כספית, פתאום אני מבינה שזה לא פשוט. כמה שהמקום נורא בעיני, האיש הזה, שאני כל כך אוהבת, קשור אליו, לשני החבלים האלה. לנתק אותו משם זה אולי להועיל, במושגים שלי – אבל אולי זה אומר לנתק אותו מהמהות שלו. יש לו קליינטים שבאים במיוחד מירושלים לקנות חגורה, וזה עושה אותו מאושר. אם אקנה לו חנות, הוא לא ירגיש שהוא בנה במו ידיו. וזה אוכל אותי, כי זאת לא הסביבה הטבעית שלו.

"יש לו המון כבוד, אצילות נפש. בפרס הוא היה מורה מקצועי גדול. הוא שומר עד היום על תמונות עם הקיסרית פארה דיבה, עם ברז'נייב. אני מעריצה אותו, שמכל כך מעט הוא פירנס אותנו כל כך בכבוד.

"גם אמא שלי אשה לא חלשה. כשהיה קשה, היא היתה משלבת את שתי הידיים בתנועה פרסית כזאת, שלא יהיה עצוב. מצחיק כמה שהם מנוגדים, ומכל אחד לקחתי משהו. יש בי את החיות של אמא שלי ואת הכאב של אבי. אולי בגלל זה אין לי אמצע בחיים. אני קשורה אליהם קשר חזק. תמיד אני רוצה לתת להם יותר ממה שאפשר. רמי אומר שזה לא נורמלי, כי מעולם לא היה בי כעס אליהם, תמיד היתה בי הכנה. אף פעם לא תבעתי מהם כסף. הייתי עושה בייבי סיטינג, רק כדי לא להכביד".

– כי אסור לבקש?

"גם כשהיו נותנים לי בכוח, הייתי מחביאה בצד, רק שלא ייעלבו. לא יכולתי להיות אדישה מול המאמצים שלהם לגדל אותנו בכבוד".

– זה מה שהרגשת או מה שאמרו לך?

"אף פעם לא התחשבנו איתי. אני מסתכלת גם על אמא שלי. אשה יפהפיה, עם קול הכי יפה בעולם, ובכל זאת לא הלכה להיות זמרת, למרות שאתה רואה שמשהו בה בוער לצאת החוצה. שהיא לא תהיה זמרת, זה כמו לא לתת לי לשיר. והיא ישבה וגידלה אותנו מתוך החלטה. היו לה משברים סביב ההקרבה הזאת. ואני ראיתי את הקורבן הזה, הרגשתי אותו, חייתי בצילו. בגלל שידעתי מה זה הרצון לשיר, מה זאת התשוקה הזאת".

– איך את מחלקת איתם את ההצלחה שלך?

"כשאני שרה, זה בשבילם. אני פורעת חשבון".

– מרגישה שאת הגעת ואמך לא?

"אתה שואל משהו קשה, על אם ובת. הרבה פעמים אמהות רוות נחת מהצלחה של הילדים. כן, יש בי רצון לפצות אותה על השנים שהקריבה. כשהבאתי את הורי ל'סיבה למסיבה', רציתי שאמי תשיר שם. זה היה חלק קטן מאוד מהתשלום. עוד לא גמרתי לשלם לה".

■■■

– את חוזרת לקהל אחרי חצי שנה, עם איזו הרגשה?

"אחת הסיבות שבגללה עשינו את ההפסקה, היתה שהרגשנו שתשומת הלב עוברת מהעיקר אל הטפל, פתאום, היה חשוב יותר איך אני מתלבשת מאשר איך אני שרה".

בצבא, בבית צבי, תמיד השגתי הכל בצורה נקיה. לא הייתי צריכה להתחנף או לשכב עם מישהו כדי לקבל תפקיד. יש לי את הגבולות שלי, מעבר לזה – לא מוכנה

הוא היה חוזר מחזרות על המופע של גידי גוב ויושב בלילה על הפסנתר כדי להלחין לתקליט שלי. זה לא חיים. אני רוצה אותו יותר כבעל

– בגלל זה את פחות מקפידה על הופעה כשאת יוצאת לבלות?

"אני מרגישה שאני פחות חייבת להיראות נוצצת, פחות להדגיש את החיצוניות. מין ביטחון פנימי. בכלל, המושג 'כוכב' זר לי. בחלומות שלי, כילדה, לא ראיתי קהל מוחא לי כפיים. ראיתי רק את עצמי שרה לפני אנשים, חייבת את המגע איתם. בלי זה, אני לא רואה את עצמי".

– אפשר להיות אריק איינשטיין, רק [illegible].

"זה יכול לקרות לי רק אם אתאכזב קשות מאנשים סביבי, מעצמי. אולי אז אעזוב הכל, גם הקלטות. זה יכול לקרות אם אלך לוותר על העיקרון ועל הערכים שלי. בצבא, בבית צבי, תמיד השגתי הכל בצורה נקיה. לא הייתי צריכה להתחנף או לשכב עם מישהו כדי לקבל תפקיד. יש לי את הגבולות שלי, מעבר לזה – לא מוכנה. כמו שאני לא מאמינה בעירום, אפילו יציעו לי את התפקיד הכי גדול בעולם. בשבילי, מה לעשות, זה דבר קדוש, פרטי ואינטימי".

– זה לא מה שלמדת בבית צבי.

"שם לא הייתי צריכה להוריד חולצה כדי לעשות תרגיל טוב. היו כאלה שעירום עזר להם, וזה יפה, הכי יפה – אבל לא לי. אני לא נפתחת יותר כשהחזה שלי חשוף. אשה יכולה להיות סקסית גם בלי להתפשט".

■■■

– את סקסית?

"לא יכולה לראות את עצמי מבחוץ. אומרים לי שאני מעבירה הרבה מין, אבל אני לא יודעת אם מי שאומר לי את זה צודק. לפני שהגעתי לבית צבי, הייתי מין סוס פראי, לא מודעת לזה שאני מקרינה. היום אני יודעת שהקרנתי מיניות, למרות שבאופיי אני שמרנית. אני יודעת שיש כאן ניגודים חזקים, אבל זאת אני. הנשיקה הראשונה שלי היתה בגיל 17 וחצי, אבל היה לי אותו גוף כבר בגיל 11. העברתי נשיות בלי שידעתי. בבית צבי למדתי להכיר בזה".

– היום את נאה בגוף שלך?

"לא. אני מרגישה שאני מחניקה את הנשיות שלי. אתה יכול לראות את זה בבגדים שאני לובשת: רחבים, גדולים. כשהייתי בצבא ושרתי לפני חיילים, התחלתי פתאום לשמוע 'איזה טוסיק', 'איזה ציצים'. לאט לאט נסגרתי. הייתי יושבת על כיסא, כמה שפחות להתנועע. מי שזוכר אותי ממועדון 'כנפיים', יודע ששם הייתי יושבת על כיסא וגם עוצמת עיניים, כאילו אומרת אל תסתכלו, רק תקשיבו. כשבאתי לטלוויזיה בפעם הראשונה לשיר את 'בגידה', רציתי לשבת על כיסא, מאותה סיבה. קשה לי לדבר על הגוף שלי. אולי זה החינוך".

– בהופעות, המעטות אמנם, דווקא הקרנת יצריות, מיניות.

"אולי אני לא שולטת בזה שאני מקרינה, אולי לא נותנת לעצמי מספיק דין וחשבון. לא מחמיא לי שאומרים לי שזה מה שאני מקרינה. יותר אשמח לשמוע שאני מעבירה חום, רגש. אבל כנראה שאין מה לעשות נגד החלקים שכנראה חזקים בי".

■■■

– אחרי התקליט הזה, אני מבין, לא תעבדי כמה שנים עם רמי. חידוש.

"זאת החלטה משותפת שלי ושל רמי. אני פרי עמלו של רמי. חלק גדול ממני הוא תוצאה של העבודה שלו. זה גרם לו להקדיש פחות מדי לעצמו, וכאן האהבה אשמה. הבנו שאם לא ניפרד, מקצועית, הוא לא יוכל להתפתח בעצמו. הוא היה חוזר מחזרות על המופע של גידי גוב ויושב בלילה על הפסנתר כדי להלחין לתקליט שלי. זה לא חיים. אני רוצה אותו. אפילו שזה בשבילי, יותר כבעל".

– הרגשתם איום על הנישואין בגלל הצמידות הזאת?

"עוד לא. אני חושבת שאנחנו מפסיקים בזמן, לפני שמשהו ייפגע".

– איך עברת איתו את חוסר ההצלחה המסחרי של המופע שלו?

"קודם כל אני רוצה לצעוק, שכולם יידעו, שזה היה מופע מעולה. רמי הוא אחד הפרפורמרים הגדולים שאני מכירה, לפחות בארץ. הייתי הרוסה מחוסר הפרגון. זה פגע בו, אבל הוא כל כך חזק, שלקח מזה את הדברים הטובים. אסור לשכוח שהוא היה רק אחרי תקליט אחד. במופע שלו שמעתי שצועקים ריטה! ריטה! רציתי להיקבר באדמה. היה שם הרבה רוע. הרגשתי שמנסים ליצור בכוח מתח בינינו. אבל בחנוכה, כשהופעתי בחיפה, צעקו לי רמי! רמי! אז אנחנו מתאזנים..."

– ועכשיו, בסוף, הסבתא שואלת, מתי משפחת קליינשטיין תתרחב?

"שאלה של סבתא? תשובה של סבתא: בעזרת השם לפני גיל שלושים. לפני זה אני רוצה חצי שנה בהודו, לגור בכפר, ללמוד מוסיקה הודית, ריקודים הודיים. ואחר כך, קליינשטיין קטן". ■

אני חיה מיום ליום

'ימי התום' הוא בעצם התקליט הרביעי של ריטה. אחרי התקליט באנגלית היה גם שלישי, שבמהלך העבודה על הנוכחי – נגנז. שיר אחד ממנו, 'היעלמות אסורה', הספקנו לראות במופע יום העצמאות האחרון בטלוויזיה. ריטה לא אהבה את החומר. הרגישה שהיא מתחרה בעצמה ובהיסטוריה. לא היה לה רצון או כוונה לחזור על התקליט הראשון.

היא התחילה הכל מהתחלה. אספה סביבה צוות כותבים מעולה, כשעל הניהול האמנותי מנצח יעקב גלעד ("שהוא ממש מתנה"). שירים של חנוך לוין, אברהם חלפי, צרויה להב, יהונתן גפן, עלי מוהר, מירי פייגנבאום, אהוד בנאי וריטה עצמה. הלחנים כולם של רמי קליינשטיין להוציא אחד, שכתב יהודה פוליקר.

"אם התקליט הראשון היה אוסף ספונטני ולחוץ, פה לא נתנו למקריות לשלוט", מסבירה ריטה. "אני גאה ברוני בראון, המנהל שלי, שנתן לי את כל הזמן הדרוש. והיה דרוש. אם בתקליט הראשון שלטה הבומבסטיות, שהיתה נכונה לאז, הפעם הרגשים הופנו יותר פנימה. אם אני צריכה לתאר אותו במושגים של טלוויזיה, יש כאן 'זום אין'. גם השירה שלי שונה ולטקסטים הקדשנו הרבה מאוד מחשבה ורגש".

השיר הראשון, החל מהשבוע הבא באוויר, יהיה של חנוך לוין, "אני חיה לי מיום ליום":

אני חיה לי מיום ליום
מפזרת את ימי לרוח
אנשים מתרוצצים סביבי
גם אני רוצה קצת לנוח
אומרים שהאדמה שלנו
מסתובבת סביב צירה
איפה הציר שלי?
להסתובב זה דבר נורא

לא כל כך יפה
ולא בת שש עשרה
אבל יודעת משהו
על העולם הזה
ואם הוא רציני
ואם הוא רק רוצה
תמורת מלה אחת
אתן כל כך הרבה

פה ושם הופיע גבר
כמו בתחנת רכבת עוברת
מי שרצה בי בערב
חזר בו עם עלות השחר
אומרים שהשמש שלנו
בוערת כבר מיליון שנה
כמה יכול לבעור אדם
ובסך הכל בשביל מה.

פעם גאון תמיד גאון

סאניו – האיינשטיין של יפן, בהמצאה שהדהימה את העולם וגם את יפן!

סאניו הוא שם נרדף בעולם לטכנולוגיה גאונית, חדשנית ומקורית בכל תחומי האלקטרוניקה.
קשה להיות מנהיג בעולם בו חדשנות ויוזמה הפכו למושג יומיומי והדרישה לדמיון ולמקוריות היא מוכנת מאליה.

סאניו עושה זאת בהצלחה, כי ההמצאות הגאוניות של סאניו נובעות מהשאיפה לפשט תהליכים ולשפר עוד יותר את האיכות.

סאניו V.H.S סופר־דיגיטלי וידאו גאוני – היחידי המסוגל להציג על המרקע 9 תחנות או תמונות שונות

★ הצגת 9 תחנות שונות בו זמנית.
★ תמונה מרכזית בשידור ישיר ומסביבה – 8 תמונות עוקבות־מוקפאות של אותה תמונה מרכזית.
★ מאגר זיכרון לאיתור קטעים מתוכנתים מראש, עד 100 קטעים.

★ קלוז אפ – הגדלת התמונה המרכזית פי 4, 9 או 16 והגדלה של אחת מפינות המרקע פי 4.
★ אפקטים מיוחדים: תמונת פסיפס וסולאריזציה.
★ הילוך איטי דיגיטלי באיכות מקצועית.
★ תיכנות דרך השלט של 6 תוכניות עד ל־12 חודש.
★ הקלטה באיכות גבוהה במיוחד.

תכונות ייחודיות נוספות:
★ הקפאת תמונה משידור חי בטלויזיה.
★ P.I.P – תמונה בתוך תמונה – אפשרות לראות 2 תחנות בו זמנית, כאשר התחנה הנוספת מוקטנת באחת מפינות המרקע.

סאניו P.I.P טלויזיה גאונית היחידה המציגה על המרקע תמונה בתוך תמונה

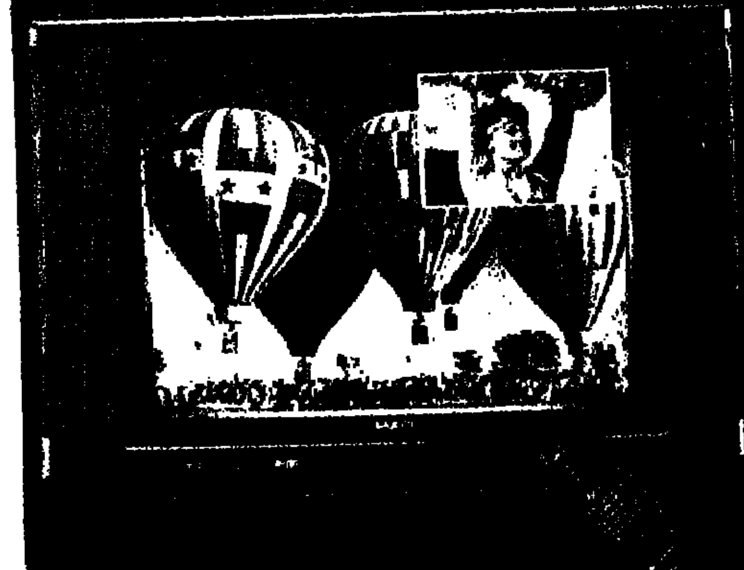

★ P.I.P – תמונה בתוך תמונה. שידור רגיל על המרקע ובמקביל (באחת מפינות המרקע) ניתן לראות שידור מתחנה אחרת או מוידאו (אפשר להחליף בין התמונות).
★ קליטה ושידור סטריאופוני 2 · 15 WATT.
★ F.S.T – מסך שטוח ומרובע בגדלים 25" או 28".
★ 3 שיטות שידור – SECAM, PAL 4.43 NTSC
★ 120 ערוצים.
★ שקע „21 פינים" לחיבור ישיר לוידאו או למחשב.

סאניו SURROUND SOUND – מערכת סטריאו גאונית בשיטת צליל הקפי מורחב

מערכת משוכללת ההופכת את החדר לאולם קונצרטים.
240 WATT נטו המחולקים ל־4 ערוצים הנשלטים כל אחד בנפרד ע"י „אודיו ספקטרום אנלייזר", עם השהייה בין רמקול לרמקול לקבלת צליל הקפי מושלם.
★ מגבר – הספק 240W נטו. אחוז עיוותים – 0.03% L.C.D – תצוגת „ספקטרום אנלייזר".
★ אקולייזר – 14 תחומים.
★ טיונר – 3 גלים, סורק אוטומטי ו־24 תחנות קבועות.
★ טייפ דק כפול עם הקלטה מהירה בין טייפ לטייפ.
★ פטיפון אוטומטי מלא.
★ רמקולים משובחים 3WAY.

ירושלים, הלל 1; ת"א, פרישמן 50; מפרץ חיפה, ההסתדרות 203; באר־שבע, רמב"ם 21

SANYO
האיינשטיין של יפן

הקרב על „דובק"
המושביצים באים

מארק ודוד מושביץ בעצם מחוץ לעלית. בדובק מתנהל קרב בין בעלי המניות. המושביצים מנסים להכניס רגל, ואחרי כן את כל הגוף. הם מתגעגעים למעמד ולכוח שהיה להם בעלית • זרח גהל, האיש החזק בדובק, ודוד מושביץ: לקראת הסיבוב המכריע

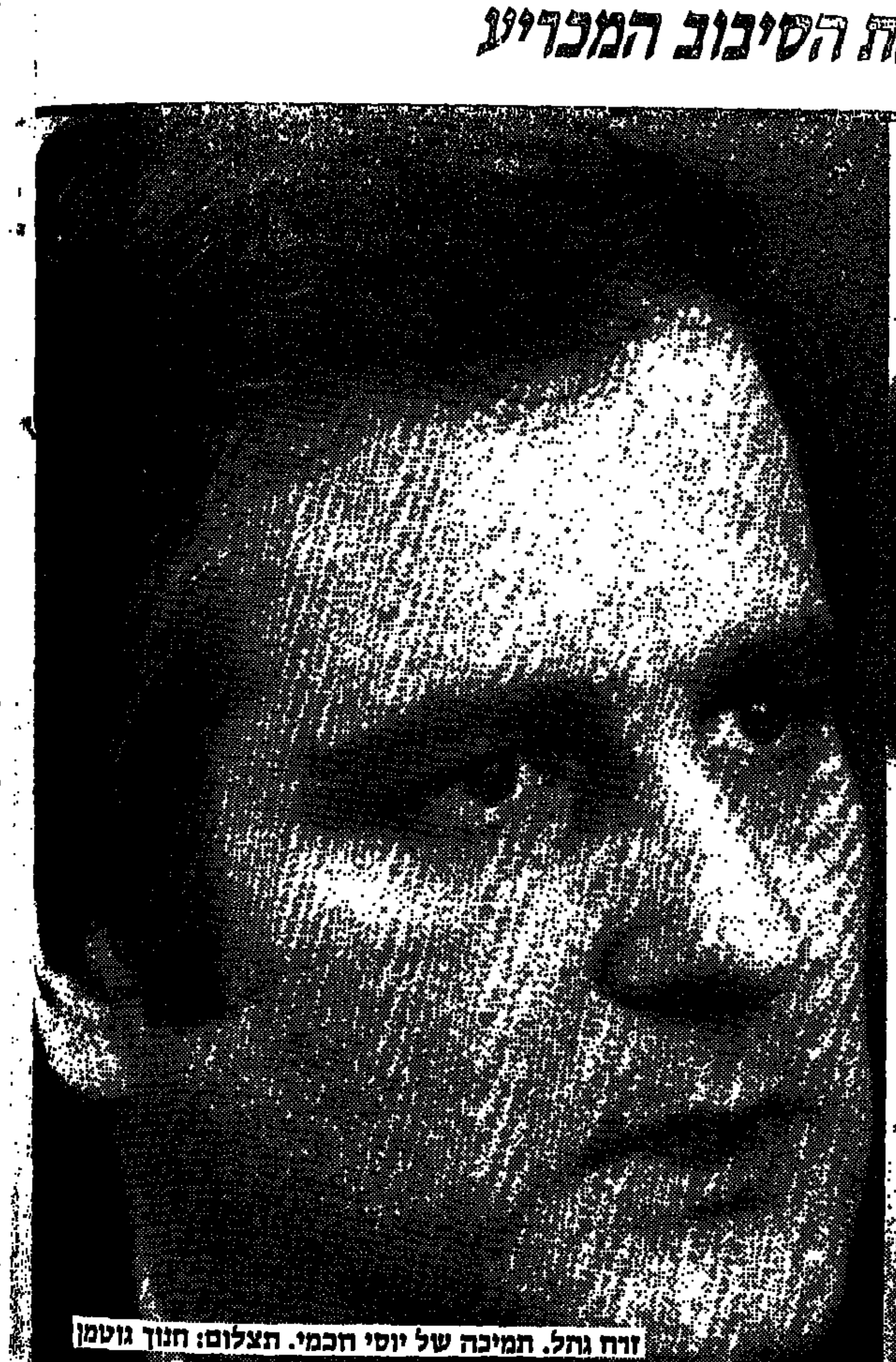

זרח גהל. תמיכה של יוסי חכמי. תצלום: חנוך גוטמן

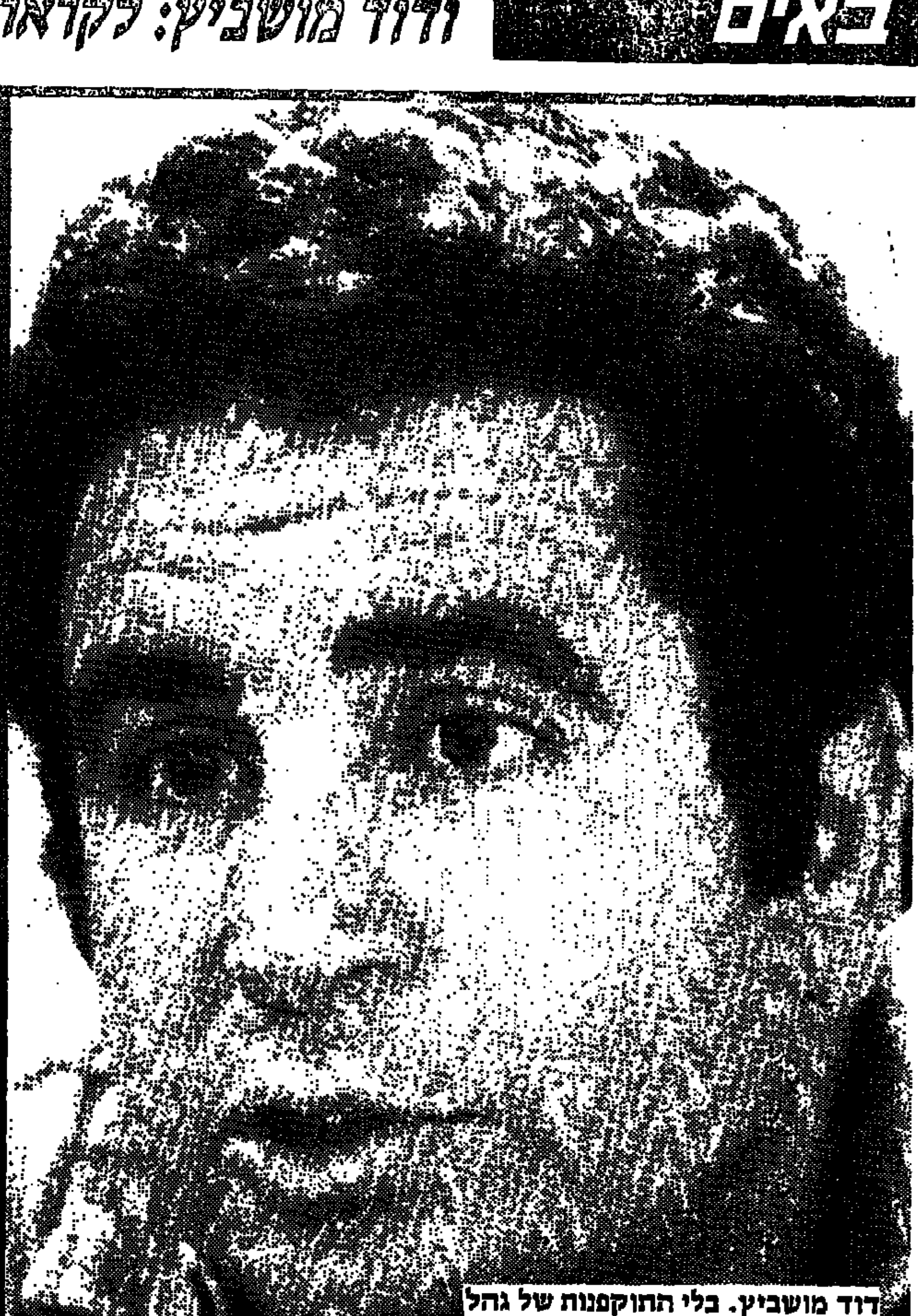

דוד מושביץ. בלי התוקפנות של גהל

מושביץ נגד גהל

לאה אתגר

ב שנה וחצי האחרונות, דובק כמעט כל שבוע בחדשות: מאבקי כוח, קטטות בין יורשים, חשדות בדבר כספים שהוברחו לחו"ל, חשבונות מנופחים, מניות שמחליפות ידיים. באחד מערבי שבת, זכינו אף לראות את מנכ"ל דובק זולל טבק בפני המצלמות. ואם לא די בסיפורי המליונרים, גם לפועלים צר בעניין: פתאום 800 פועלים, שהתלוננו בעבר על משכורות רעב, מדברים על גיוס מיליוני דולרים, שיהפכו אותם לבעלי מניות.

מאחורי הסיפורים הללו, מתחוללת דרמה אישית ועסקית גדולה, שהיתה יכולה לספק כמה וכמה פרקים דשנים לסדרה טלוויזיונית בנוסח דיינסטי.

(סצינה ראשונה, תמונה ראשונה: זורח גהל, מנכ"ל דובק, ירש מאביו חברה מונופוליסטית לייצור סיגריות. בדירוג 10 החברות הגדולות, שערך העיתון הכלכלי „גלובס", דורגה דובק במקום ה־8, עם מחזור כספי של 180 מליון דולר לשנה.

במפעל מיושן, בבניינים שלא הושקע בחידושם משך שנים, מייצרת החברה מליארדי סיגריות. אבל, המאזנים של דובק, אלה המאזנים שעם ישראל שותף בהם בכ־9 אחוזים בשל היות דובק חברה ציבורית – הראו בשנים טובות רק רווחים מזעריים: 2.5 מיליון דולר ב־86; הפסדים בכחצי מיליון דולר בשנים רעות כמו 1987.

בשאלה איפה הרווח, עוסקים כיום רבים: גהל, הטוען שהוא מוכר סיגריות בזול ומפסיד; המשטרה, החושדת שגהל הבריח כספים לחו"ל, אבל עד היום לא הגישה נגדו כתב אישום; המכס, החושד שגהל מנפח ורושם מחירים כוזבים; קרובי משפחה רחוקים של גהל החיים בחו"ל, החושדים שגהל רושם בספרים מחירי טבק מנופחים.

■■■

סצינה שניה, מקום אחר: מפעל עלית שברמת גן. במפעל יושבים אב ובנו, מארק ודוד מושביץ. מארק, עד לפני כמה שנים „מיסטר עלית", מבעלי מפעל המגלגל כ־170 מליון דולר לשנה, יושב ראש התאחדות התעשיינים, ידידם של שרים וראשי ממשלות, האיש מספר 1 בתעשיית המדינה.

לפני שנים, פקדה אותו טרגדיה אישית: בנו בכורו, רני, נהרג כשהטיס את מטוסו הפרטי. מושביץ קרא לבנו השני, דוד, שסיים אז לימודי משפטים, והכניס אותו לעסק. תפקיד ראשון: סגן מנכ"ל השיווק. אחר כך, קודם למנכ"ל. בתחילה, מנכ"ל משותף עם אבי פילוסוף, אז חתנו של אבא פרמוצ'נקו, מבעלי עלית. אחר כך, מנכ"ל יחיד.

עתידו של דוד נראה מובטח. הוא, כאביו, נכנס לפעילות ציבורית: יושב ראש אגף המזון, חבר בהתאחדות התעשיינים, ועוד.

■■■

המציאות חזקה מכל תסריט: דוד פרדמן, יבואן סוכר המייצג חברת 'קומודיטיז' בריטית, החל קונה חבילות מניות של עלית.

משפחות מושביץ ופרמוצ'נקו היו ערות לכך, אך לא התייחסו לעניין בכובד הראש הראוי. „היתה הזנחה", יגיד אחר כך מארק מושביץ, „לא חזינו נכונה את ההתפתחויות", יגיד בנו.

השותפים לא מנעו מפרדמן לקנות מניות, אחדים מהם אף הזדרזו למכור לפרדמן את מניותיהם במחיר גבוה, ולצאת מהעסק.

המושביצים מצאו עצמם כמעט בחוץ. במשך שנים, עלית היתה צמודה למושביץ, ולהיפך. תוך שנתיים, מאז חדירתו המאסיבית של פדרמן, מארק מושביץ נותר עם משרד סמלי, מזכירה ותואר: חבר מועצת מנהלים. כמעט שאינו מגיע למפעל: בהתאחדות התעשיינים, המרכזנית אינה מכירה את שמו. כמעט נעלם.

■■■

דוד, בנו, נדחק אט אט מעמדת המנכ"ל. מינו אותו ליושב ראש מועצת המנהלים המתכנסת אחת לחודש. את משרדו פינה לטובת מנכ"ל שכיר חדש: מאיר שני, האיש של דוד פרדמן.

על פי מבנה עלית, המנכ"ל הוא האיש שמקבל את ההחלטות היום־יומיות. מועצת מנהלים היא יותר עניין של כבוד. פחות עבודה ממשית, יותר עניינים עקרוניים.

שלא כאביו, היורה חיצים וברקים, מקרין דוד מושביץ נינוחות. ג'נטלמן נעים, עגלגל־מה, שליו למראה. לא איש שעולה על בריקדות. כשהיה צריך לפנות את משרדו ולעבור לקצה המסדרון, לא עשה עניינים.

למשרדו החדש נכנס כמעט בלי סמכויות. אף על פי כן, הופיע יום יום למשרד. אי אפשר להגיד שהיה לו קל: אחרי החגיגה השנתית של עלית, כתבו בעיתונים שדוד מושביץ כיכב כמישנה ליד דוד פרדמן. הוא הגיב בכעס, אחר כך נרגע. כלפי חוץ, כמו השלים עם המצב. הוא מבין משהו בתקשורת. היה שותף להקמת העיתונים „מוניטין" ו„כספים". הורדה כאוהד של „שלום עכשיו".

בן 41, גיל אופטימאלי בעולם העסקים. במציאות – מנהל אימפריה לשעבר. דוד מושביץ רואה מול עיניו דוגמה חיה לתנודות המעמד בעולם העסקים. את אביו, מארק. דוד חש על בשרו, ועל תדמיתו, את כל ההפרשים בין ראש־עלית למי שהיה ראש־עלית.

לבני מושביץ נותרו בעלית רק 8 אחוזים; לקבוצת פרדמן – 30. דוד מושביץ משחק טניס כל יום שישי, מתפנה לקרוא ספרים, לשחק שח, לטייל בחו"ל, להשתעשע עם בתו בת העשרה חודשים. לכאורה, פנסיה מוקדמת. ביחד עם אביו, הם מעשירי ישראל. צלקות עלית ודנות ניכרות בתדמית שלהם, לא בחשבון הבנק שלהם.

■■■

מארק ודוד מושביץ חיפשו עסקים חדשים. חיכו להזדמנות, שתשיב להם את הכוח וההשפעה שאבדו בעלית.

את ההזדמנות ראה מארק מושביץ בדובק. מפעל מונופוליסטי, שבעליו נעצר, ושוחרר ממעצר, ונחשד בעבירות של דיווחים כוזבים והברחות כספים. מפעל ששותפיו בחו"ל – משפחות פוליקנסקי מדרום אפריקה ושנור מאמריקה – מתעוררות מתרדמה של שנים ושואלות איפה, לעזאזל, הרווחים ומה באמת מתרחש בעסק.

עם ידידו משנים, דוד יגלום, איש עסקים שמרכזו בלונדון וגיסה של רעיה יגלום (מיליונרית, ויצ"ו), רכש מושביץ מ„לאומי פיא" את חבילת המניות שלה בדובק. 12 אחוזים ב־4.7 מליון דולר.

התוכנית של מושביץ: להתאחד עם בעלי מניות אחרים, למנות את דוד מושביץ למנכ"ל – וכניהול נכון להפוך את דובק למכרה זהב.

■■■

בשלב ראשון, התקשרו עם גיורא אקרשטיין, איש המרצפות והבטון. אקרשטיין, משופע בממון, רכש בלי כל קשר למושביץ, כ־5 אחוזים מהמניות. גם הוא ראה את הפוטנציאל העצום שבדובק.

דוד מושביץ וגיורא אקרשטיין ביחסי ידידות. עולם העסקים הישראלי קטן, בסך הכל. אנשים נפגשים בתכיפות, החיכוך גבוה, מעגלים נפתחים ונסגרים ונפתחים בתכיפות. דוד וגיורא נפגשים לעתים, גרים באותה שכונה. השלישיה, יגלום ומושביץ ואקרשטיין, כרתה ברית. עם 17 אחוזים, האמינו שהם בדרך להנהלת דובק.

לא כל כך מהר. גהל מבוצר טוב. לזורח גהל אומנם רק 18 אחוזים בדובק, אבל לחברה מסתורית, הרשומה בוואדוז תחת השם „טראווין" – 15 אחוזים. למרבה הפלא, „טראווין", המיוצגת על ידי עורך־דין שוויצרי, תומכת אוטומטית בגהל.

עורך הדין המייצג את החברה המסתורית, הוא במקרה או שלא במקרה, עורך הדין של שוקי נחמן, האיש דרכו קנה גהל את הטבק למפעל. על פי החשד, במחירים מנופחים. עולם קטן.

■■■

מאז החלו החקירות בפרשת גהל, „נעלם" שוקי נחמן בחו"ל. גם אביו הישיש של זורח, מרטין גהל, העדיף להשכיר את חווילתו בהרצליה פיתוח ולעבור לחו"ל, מחשש שייחקר.

3 אחוזים נוספים בבעלות יוסי חכמי מהפניקס, גם הוא תומך בגהל.

בשמחה הזאת עוד כמה שחקני משנה: נחום וסקוביץ, ואחותו אילנה זינגל, החשים עצמם מרומים, לאחר שמכרו את חלקם שירשו בדובק למשקיע זר בלתי מזוהה, שעל פי חשדם הוא זורח גהל, באמצעות חברת „טראווין".

ואם לא די באלה, נכנס לתמונה גם דוד שאשא, יושב ראש ועד העובדים של דובק, הטוען שבכיסו הבטחות מאנשי עסקים שגייסו עבורו 5 מליון דולר, כדי שגם לעובדים תהיה חבילת מניות.

שאשא, אף על פי שלא קנה מניות, הופיע לאסיפות בעלי המניות והודיע שלא יתן 'לנשל' את גהל מכהונתו.

■■■

העניינים נכנסו להילוך גבוה. לדובק מונה דירקטוריון חדש, כשכל אחד מהדירקטורים החדשים משמש כלב שמירה לאינטרסים של שולחיו: עו"ד שמואל טוכמינץ והשופט שילה מונו מטעם יורשי קבוצת פוליקנסקי (דרום אפריקה) שלהם כ־18 אחוזים. עו"ד קדש מונה מטעם משפחת שנור (18 אחוזים), משפחה אמריקנית ענפה ועתירת נכסים ועסקים, ביניהם עסקי טבק, שהעמידה במקביל גם גדוד של עורכי דין אמריקניים. עודד ארז מונה כ'כלב השמירה' של האינטרסים של הציבור (כ־9 אחוזים, בשל היות דובק חברה ציבורית). ויצחק ברמן, לשעבר יו"ר הכנסת ושר, מונה לשומר המוסר של כולם.

■■■

כשנכנסו כל שומרי האינטרסים לתמונה, החל זרם הפרסומים: „גהל שריין לעצמו תנאי פרישה מופלגים. אם יעזוב את תפקידו שלא ברצונו, יקבל פיצויים והטבות בכ־2 מליון דולר. שכרו החודשי בחברה המפסידה הוא כ־15 אלף דולר לחודש"... „אין הוא מוכן להביא לאישור מועצת המנהלים רכישות טבק בחו"ל. הוא ממשיך להתנהג כאילו אינו חייב דין וחשבון לאיש"... „משלם סכומים פנטסטיים ליועצים ולעורכי דין: 304 אלף שקלים לעו"ד אמנון גולדנברג, שהגן עליו בעת החקירה שלו"... „לעורך דין אחר, הנחשב ליועץ המשפטי הפנימי של דובק, משלמים 10 אלפים שקלים לחודש. ואילו חיים גהל, אחיו של זורח קיבל בשנת 86 דמי יעוץ וייצוג בסך 59,400 שקלים". *

או, לדוגמה, העדויות של עו"ד טוכמינץ: „בדקתי, למשל, את עבודתם של שני יועצים לדובק בשם דוידס ופרג'י, ומצאתי שהם הגישו דוחות של רבע עמוד בנוסח 'דובק היא חברה נחמדה' או 'נסענו בעולם וראינו כריכות פרי של לונדון שיש סיגריות'. היועצים הללו עולים לדובק כעשרת אלפים דולר כל חודש".

■■■

על רקע כל זאת, מיותר אולי לציין, שמארק ודוד מושביץ הבינו שדובק לא בדיוק מונחת בכיסם. אחרי רכישת המניות, הם עוד היו אופטימיים. עורכי הדין של פוליקנסקי ושנור התקשרו אליהם, הציעו שיעשו יד אחת כדי להיפטר מגהל.

כאן התברר עניין הפיצויים של גהל. כזכור, 2 מיליון דולר. בעוד הם חוככים בדעתם מה לעשות, בא גהל בהצעה למושביצים: נמנה את מארק מושביץ ליושב ראש וגהל ימשיך לנהל – או, לחילופין, ימנו את דוד מושביץ למנכ"ל דובק, וגהל יהפוך ליושב ראש.

מארק מושביץ, שועל ותיק, אמר שההצעות פחות או יותר נראות לו, אבל באופן אישי בא לגהל בדרישה הבאה: „אתה אולי לא חייב הסברים לאנשי החוק, אבל אם אתה רוצה אותנו כשותפים, אתה צריך לשכנע אותנו שאתה ללא רבב". גהל סירב.

מארק מושביץ עם 'הגיבנת' של „דנות", חשש להיכנס ל'גיבנת' של גהל. מה היא 'הגיבנת' של דנות. דנות היתה חברה, שהוקמה על ידי אילי־הון מקומיים, במנהיגות מושביץ. דנות הבטיחה את השמיים: השקעות בתעשיה, פיתוח. בפועל, דנות עשתה מעט מאוד למשק הישראלי. דנות הסתבכה בחלק מהשקעותיה. יצאה לבורסה, והתדרדרה להיות עוד פלופ ישראלי, היוצא לבורסה כדי להונות מן הציבור. עסקי דנות נתונים לחקירה ומזה רב. לעיתים, חקירה נמרצת ורעשנית. לאחרונה, רדומה, ואולי בכלל הסתיימה.

■■■

הדראמה, אם כן, ניטשת בין „הילד של עלית" (דוד מושביץ), ל„ילד של דובק" (גהל). לכאורה, יש ביניהם הרבה מן המשותף: ילדי שמנת, אותו גיל, גרים באותה שכונה, נשואים, אבות לילדים. שניהם ירשו אימפריות מההורים, עברו תהליך של הפיכת חברות פרטיות לחברות ציבוריות, שהנפיקו מניות לציבור.

שניהם עברו תרגילי מניות שסיכנו את עתידם כבעלי תעשיה גדולה. שניהם מגלגלים מחזורים שנתיים דומים. לשניהם הורים חזקים, שהקימו מפעלים, והיום נותנים את הטון, גם את הכסף, מאחורי הקלעים. שניהם ילידי הארץ, בנים להורים מזרח אירופאיים שזכו להטבות ימי ספיר, כולל זכויות מונופולין.

השוני ביניהם הוא אולי יותר מאשר עניין של סגנון: זורח גהל מצטייר כמנכ"ל ש'שם פס'. הוא נעצר, נחקר, ישב במעצר חמישה כוכבים עם לב חולה. הוא פוצץ אסיפות בעלי מניות בסיוע ועד העובדים. הוא התראיין וטען שכל ההאשמות נגדו הן עורבא פרח. הוא מאיים כל שני וחמישי להפסיק לייצר סיגריות, אם משרד המסחר והתעשיה לא יאשר לו העלאת מחירים. הוא מצפצף על התקשורת.

דוד מושביץ טיפוס מנומס, ג'נטלמן, לא שולף ציפורניים. הגדיר זאת אחד ממקורביו: „המול של פרדמן, שהשתלט על עלית היה, שמולו ניצב דוד מושביץ העדין. לוא היה מולו גהל המתוחכם, ספק אם התרגיל היה עובר".

■■■

תרגילים במניות בדובק כל יום והתפתחויות חדשות. עורכי הדין של קבוצת פוליקנסקי את שנור (ביחד כ־36 אחוזים), מוכנים למכור ב־5.6 מיליון דולר את מניותיהם. הרבה יותר זול ממה ששילמו מושביץ, יגלום ואקרשטיין עבור מה שקנו לא מכבר. עם קצת מזל רע, המניות של השלישיה הזאת עלולות להפוך לניירות מפסידות בלי שיניים.

כדי להוסיף שמן למדורה, לחשיבה שחיים גהל, אחיו של זורח, מנהל מגעים שקטים עם משפחת שנור האמריקנית, מבקש לכרות עימם ברית של שתיקה. בטונו של רבה, הם ידי שרידי משפחה רחוקים. אם הברית הזאת תקום עוד נגידים, יצטרכו המושביצים לחפש להם עסקים חדשים. ■

המושביצים גייסו לצידם את גיורא אקרמן • זרח גהל הציע עסקה • המשקיעים הסודיים של הוועד

שמועות, שמועות

בדובק, שמועות הינה התעשיה המשגשגת ביותר. רכילות, השמצות, דברים שנזרקים לחלל מבלי הוכחות. מה שכן, הן מלמדות על דור קהיליית העסקים החדשה. הלשונות הרעות אומרות, שפועלי דובק תומכים בגהל משום שראש הוועד, שאשא, נוסע במכונית פז'ו חדישה על חשבון דובק. השמועות אומרות שלחברי הוועד בונוסים והטבות, נסיעות לחו"ל. יש מי שמוכן לספר שעדנה גהל, רעייתו של זורח, מופיעה במפעל עם מעטפות חתומות בהן שיקים למקורבים.

על הרכילויות מגיב שאשא: „הצחקת אותי. אני בן אדם של כבוד, אותי לא קונים במעטפות. המפעל נתן לי מכונית פז'ו 504 ישנה, תופעה מקובלת אצל ראשי ועד עובדים גם במפעלים אחרים. המשכורת שלי כ־1200 שקלים לחודש, ואני הרי מייצג כאלף משפחות, אז הרכב דרוש לי לעבודה".

מאחורי גבו של יוסי חכמי, הנמצא גם הוא בחקירה, צוחקים המקורבים על הברית שעשה עם גהל: „הלך הזרזיר אצל העורב".

יש מי שזוכרים למארק מושביץ את פרשת „דנות" ומעירים ברשעות: „מאיפה נולדו לו מליוני דולרים אישיים כדי לרכוש מניות בדובק?" או „מה שהוא לא איבד בעלית, הוא יאבד בדובק".

להוזיל או לייקר?

עד היום, לא הגיעו שלטונות המכס והמס להסכמה כמה צריך היה דובק לשלם עבור טבק בחו"ל, ומשרד התעשיה לא הגיע להסכמה בכמה אחוזים היה זורח גהל צריך להוזיל את מחיר הסיגריות במקום לדרוש את ייקורם.

רואה חשבון, סער רסולי, שבדק את מחיר הסיגריות ב־1985 עבור משרד התעשיה, המליץ להוזיל את מחיר הסיגריות בשלושה אחוזים.

רואה חשבון, דוד גולדנברג, שבדק את מחיר הסיגריות בספטמבר '86, לבקשת משרד התעשיה, המליץ להוזיל את הסיגריות ב־25 אחוזים.

יורם בליזובסקי, מנכ"ל משרד התעשיה, החליט להוזיל כ־15 אחוזים.

דובק, מצידה, ביקשה לייקר את מחיר הסיגריות ב־14 אחוזים.

מסקנה פרטית: גם לרואי החשבון מטעם הממשלה קשה להבין מה קורה בדובק.

אסיפת בעלי מניות

יום ראשון השבוע, 11 בבוקר. פועלי דובק כבר לא עובדים מיום חמישי. צובאים על המשרדים בלילינבלום 33 בתל אביב, ממתינים לבעלי המניות. פועלות קשות יום, פועלים שמשתכרים כ־800 שקלים לחודש. לא בדיוק מבינים מי קנה כמה מניות ולמה.

מושביץ לא בא. הוא יודע שמהאסיפה הזאת לא ייצא שום דבר. אקרשטיין מופיע עם עורכי הדין שלו ושל מושביץ. הפועלים לא מזהים אותו, וחושבים שהוא מושביץ. כמו על־פי אות צועקים הפועלים: „עלית הביתה, לא רוצים את עלית". למה לא יודעים. זאת ההוראה. אחר כך דוחפים את השומרים שבשער, נכנסים לאולם האסיפה.

העולם צר מלהכיל את כולם. צועקים, מוחאים כפיים, נוהמה שנשמעת למרחוק. יצחק ברמן מופיע במעיל, עו"ד יוסי גרוס בא. נכנסת עוד גבירה הדורה, יורשת בעלת מניות. כמה עיתונאים שראוי מבעוד מועד להירשם כבעלי מניות.

עובדי דובק לקראת אסיפת בעלי המניות, השבוע

גורבצ'וב

הכתם שם, סימן הלידה על הראש, היד המושטת, דמות חייכנית בהמון. „הסמלים המסחריים" של המנהיג הסובייטי הפכו כה מוכרים ב־11 החודשים האחרונים, עד שהם מאפילים על זכרון קודמיו. עכשיו אתה נזכר בהם כבדמויות מעורפלות. מאובנות פנים, שניצבות בקררות על מאוזוליאום לנין. יתכן, כי הישגו הברור ביותר של גורבצ'וב הוא, שהצליח להמציא מחדש את המנהיגות הסובייטית. כמעט כל דבר הקשור לרוסיה, נראה עכשיו פחות מסתורי, פחות מאיים. יותר פתוח.

כאשר ביקר באחד הכפרים והתושבים התלוננו באוזניו על מחסור בסוכר, יצא במתקפה. „אתם יודעים למה אין סוכר", אמר. „בגלל שמכשלי השיכר הבלתי חוקיים אגרו את כל הסוכר. זה מה שגורם למחסור ואתם בוודאי מבינים שהגיע הזמן לשים קץ לזה". לשון פשוטה וחזון מקיף. דמות עממית. ברוסיה, לא שמעו דברים בסגנון דומה מאז ימי חרושצ'וב.

השבועון „טיים", שבחר בגורבצ'וב כאיש השנה, ביצע תחקיר חסר תקדים אודות האיש. כתבי ה„טיים" בבריה"מ ובארצות אחרות, ריאיינו עשרות מידידי המנהיג הסובייטי ומעמיתיו, שהכירו אותו בשלבים שונים של הקאריירה שלו.

קשה לענות בבירור על השאלה „מיהו גורבצ'וב". מדיניות ה„גלזנוסט", הפתיחות המפורסמת, לא חלה עדיין על חיי האיש שהמציא אותה. סיבה אחת היא – הסתייגותו הבולטת מפולחן האישיות. הוא שומר בקנאות על חייו הפרטיים מפני עיניה הבולשות של התקשורת.

הכפופים לו משדרים על אותו הגל. פקיד סובייטי בכיר הזכיר לא מזמן לקבוצת מבקרים זרים, כי הכיר את גורבצ'וב בתקופת האוניברסיטה. „איזה מן איש היה באותם ימים?", שאל מבקר אחד. הפקיד שתק לרגע, הירהר והשיב בחיוך: „אינני זוכר".

■■■

גורבצ'וב נולד ב־2 במארס, 1931, בכפר פריבולנויה. זהו יישוב חקלאי בן 3000 תושבים בדרום הרפובליקה הרוסית, מרחק 124 קילומטרים מן העיר סטאברופול. קוטג' הלבנים החד קומתי עדיין ניצב שם: מטבח קטן, שלושה חדרים, גינה.

רוסיה היתה שרויה בתקופה של טרור ושפיכות דמים. סטאלין ניסה להכריח את האיכרים הרוסיים לחיות בחוות קולקטיביות. המתנגדים הוגלו, או נורו. איכרים העדיפו להרוג את בהמות הבית שלהם, מאשר להניח לקולקטיבים להחרימן. הממשלה הפקיעה חיטה מן החוות. מיליונים גוועו ברעב.

הגורבצ'ובים היו בצד המנצח. סבו של מיכאיל סייע בארגון חווה קולקטיבית של יצרני לחם. בנו סרגיי, אביו של מיכאיל, היה נהג קומביין.

כשהיה מיכאיל בן 11, פלשו הנאצים לבריה"מ. השם „גורבצ'וב" מופיע שבע פעמים על האנדרטה לחללי מלחמת העולם השניה בפריבולנויה. לא ברור באילו קרובי משפחתו מדובר. אביו, סרגיי, לחם בחזית משך ארבע שנים.

בראיון לטלוויזיה הסובייטית, סיפרה אמו של גורבצ'וב, מריה פנטלייבנה, כי משך תקופה מסויימת במלחמה, לא יכול היה גורבצ'וב ללכת לבית הספר, משום שלא היו לו נעליים. בעלה סרגיי הורה לה במכתב מן החזית למכור את מה שיכלה, על מנת לממן לבנם זוג נעליים, משום ש„מישה חייב ללכת לבית הספר".

■■■

גורבצ'וב עבד קשה, מגיל צעיר. כילד קטן, התלווה ככל הנראה לאביו בעבודתו בשדות. בגיל 14 כבר נהג לבדו בקומביין, לאחר שעות הלימודים ובחופשות הקיץ. בקיץ התנהלה העבודה בחום בלתי נסבל. בחורף היה כל כך קר בשדה, שגורבצ'וב נאלץ להתעטף בקש, על מנת שלא לקפוא.

הוא שרד בתנאים הללו. ב־1949, זכה ב„מסדר הדגל האדום של העבודה". הפרס היה כבוד נדיר עבור נער בן 18, והיקנה לו את הזכות ללמוד באוניברסיטת מוסקבה. היו עוד מרכיבים בתעודת הכשרות של גורבצ'וב ללימודים גבוהים. משפחתו היתה ממוצא איכרי. סבו וסבתו היו חברי מפלגה. וגורבצ'וב עצמו סיים את לימודיו בתיכון בהצטיינות.

■■■

בסתיו 1950, הגיע למוסקבה והחל את לימודיו. כבר אז גילה סקרנות אינטלקטואלית בטווח רחב של נושאים.

פולחן האישיות הסטאליניסטי היה אז בשיאו. הכפרי הכן והצעיר לא היה מחוסן מפני ההערצה ל„גאון הגדול ביותר בכל התקופות ובכל העמים".

„כמו כולם באותה תקופה, גם הוא היה סטאליניסט", אומר זדנק מלינר, צ'כי שלמד עם גורבצ'וב באוניברסיטה, ונעשה לאחר מכן לפקיד מפלגה בכיר במולדתו.

אך בגורבצ'וב ניכר כבר אז קו ריאליסטי חזק. פעם, צפה עם מלינר בסרט תעמולה בשם „הקוזקים מקובאן", שהציג איכרים מאושרים יושבים ליד שולחנות עמוסים לעייפה באוכל. „זה בכלל לא ככה", רטן גורבצ'וב, שזכר את הרעב במחוז מולדתו.

יחסו של גורבצ'וב כלפי לנין היה ונשאר להרשות לעצמם אפילו תה. במקום תה, שתו „תה סטודנטים", שיקוי של מים חמים וסוכר.

הבילוי האהוב היה לצפות בסרטים זרים שנתפסו על ידי הצבא האדום מידי הכוחות הגרמניים. סרטי „טרזן" של ג'וני וייסמילר היו הפופולאריים ביותר. אחרי כל הקרנה, הסטודנטים היו ממלאים המעון בשאגות ג'ונגל פראיות.

במערבולת חיים זו, מצא גורבצ'וב איכשהו זמן ופרטיות לרומנטיקה. סטודנטים וסטודנטיות חיו באותן קומות במעון, אך בחדרים נפרדים. גורבצ'וב ושותפיו לחדר, הרכיבו לוח זמנים מסובך, שהיקצה לכל אחד מהם שעה של פרטיות בשבוע, על מנת לארח בחורה. שעות ההתייחדות הללו צויינו

גורבצ'וב מעולם לא עסק במשפטים. כבר בתקופת לימודיו באוניברסיטת מוסקבה, התחיל לעסוק בפוליטיקה. עוד לפני שעזב את כפר הולדתו, הצטרף לקומסומול, תנועת נוער לאורחים בגילאי 14־28. החברות בקומסומול היתה חובה לכל מי שרצה להצטרף למפלגה.

גורבצ'וב מונה לארגן את פעילויות הקומסומול בבית הספר למשפטים של אוניברסיטת מוסקבה. ב־1952, בגיל 21, התקבל לשורות המפלגה. הוא נשלח לפעילות תעמולתית באיזור פועלים מוסקבאי. בין השאר, היה ממונה על ריכוז תלונותיהם של התושבים.

אלו שהכירו אותו כפעיל מפלגה צעיר מלעסוק ברדיפות אישיות.

■■■

ב־1955, החלה ההפשרה הסובייטית הגדולה שלאחר מות סטלין. גורבצ'וב ואשתו שבו לאיזור סטאברופול, שם נשארו במשך 23 השנים הבאות. לפי נז'נסקי, הפסיד גורבצ'וב בבחירות על מישרה במנגנון הקומסומול. בן כיתתו זכה במישרה ולגורבצ'וב לא נותרה ברירה אלא לשוב לפרובינציה.

לא הרבה ידוע על תקופת סטאברופול. גורבצ'וב שימש בסידרת תפקידים זוטרים, עד שב־1962, בגיל 31, מונה לתפקיד בכיר יותר, שאיפשר לו להחליט על קידומם של חברי מפלגה מקומיים. ב־1970, בגיל 41, מונה

גורבצ'וב איבד את הסבלנות למשרה הפרובינציאלית. מלינר, ידידו בן האוניברסיטה, שבא לבקרו ב־1967, שמע אותו מתלונן על התערבותה המוגזמת של מוסקבה בעניינים המקומיים.

מלינר סיפר לו על הרפורמות שדובצ'יק הנהיג בצ'כוסלובקיה של אותה תקופה. גורבצ'וב הגיב באנחה. „אולי בצ'כוסלובקיה יש אפשרויות כאלה, משום ששם התנאים שונים". שני הידידים שוחחו ושתו משך כל אותו אחר הצהריים. כששבו לדירתו של גורבצ'וב, ראיסה רתחה.

■■■

עדיין לא ברור לגמרי כיצד החל גורבצ'וב לטפס בדרגות עד שהגיע למשרה הרמה.

גורבצ'וב ושותפיו לחדר הרכיבו לוח זמנים מסובך, שאיפשר לכל אחד מהם שעה של פרטיות בשבוע, לארח בחורה

חיוך מקסים, שיני ברזל

מיכאיל גורבצ'וב נבחר לאיש השנה של ה„טיים". לראשונה נחשפים פרטים בלתי ידועים על ילדותו, על נעוריו ועל משפחתו ● בתחקיר חסר תקדים, ליקטו כתבי ה„טיים" את סיפורו האישי מחברים וממקורבים בבריה"מ ובמערב

מיכאיל גורבצ'וב. פרוח מסתורי, פחות מאיים. מימין: בשער של „הטיים", כ„איש השנה". צייר של אמן עממי רוסי

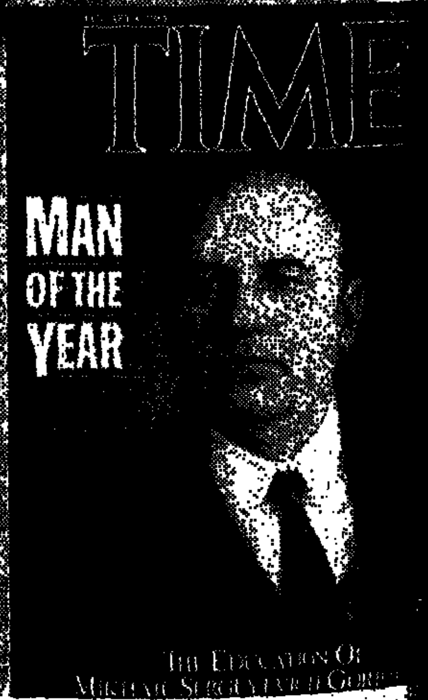

1935. בגיל 4, בכפר פריבולנויה. מיליונים גוועו ברעב

1954. מיכאיל וראיסה, רק עתה נישאו

בזמן המלחמה, לא הלך גורבצ'וב לבית הספר, משום שלא היו לו נעליים. „מכרי מה שתוכלי וקני לו נעליים", כתב אביו מהחזית לאמו, „מישה חייב ללכת לבית־הספר"

„תחילה רציתי להתקבל לפקולטה לפיסיקה", סיפר מאוחר יותר בראיון, „אהבתי מתמטיקה, אבל גם היסטוריה וספרות". גורבצ'וב לא עמד בדרישות הכניסה למקצועות המדעיים. הוא פנה למשפטים.

הבחירה היתה יוצאת דופן. בתקופה הסטאליניסטית, לימודי החוק לא היו יוקרתיים במיוחד. משימתו של עורך הדין באותם ימים, היתה למצוא עבור המדינה תירוץ משפטי למחיצת אורייניה.

כסטודנט למשפטים נחשף גורבצ'וב לטווח רעיונות רחב יותר, ממה שהציעו לו לימודי המדע המדוייק. כמו סטודנטים סובייטיים אחרים, אומן היטב במרקסיזם־לניניזם, והולעט בפרטי פרטים אודות חייו של סטאלין. למד גם את תולדות הרעיון הפוליטי ואת עבודותיהם של תומאס אקווינס, רוסו, הובס, לוק ומאקיאבלי.

מורכב. פרידריק נז'נסקי, חבר אחד לספסל הלימודים, שחי כיום מחוץ לגבולות רוסיה, נזכר כי גורבצ'וב נתפס במיוחד לדוקטרינה הלניניסטית שהטיפה: „צעד אחד קדימה, שניים אחורה". כלומר, צריך לדעת כיצד לתמרן ולסגת לפעמים, תוך כדי הליכה לקראת המטרה.

מחוץ לאולמי ההרצאות, חי גורבצ'וב בעוני. משך שלוש השנים הראשונות ללימודיו התגורר במעון הסטודנטים הידוע „סטרומינקה" – לשעבר קסרקטין מן המאה ה־18. למעלה מ־10,000 סטודנטים נארזו בחדריו בקבוצות של שמונה. היה מטבח וחדר רחצה בכל קומה, אך לא אמבטיה. פעמיים בחודש, גורבצ'וב ושותפיו לחדר היו הולכים לבית מרחץ ציבורי.

את חפציהם האישיים איכסנו במזוודות, מתחת המיטה. רבים משוכני המעון לא יכלו

בדיסקרטיות על לוח המודעות, כ„שעות הניקוי".

אחת הבחורות שגרו בקומה של גורבצ'וב היתה ראיסה מקסימובנה, טיטורנקו, סטודנטית מבריקה ופופולארית לפילוסופיה. היא היתה צעירה ממנו בשנה. מלינר נזכר שגורבצ'וב נאלץ לעמוד בתחרות קשה על תשומת ליבה, אך בסופו של דבר החליטו השניים לצאת קבוע.

הם נישאו ב־1954. את המאורע חגגו בצנעה, בחברת 30 סטודנטים אחרים, בפינת חדר האוכל. אחר כך הלכו לחדרו של גורבצ'וב, לליל הכלולות. שותפיו של גורבצ'וב מצאו לעצמם מקומות לינה אחרים באותו לילה. למחרת, שבו אל החדר וראיסה שבה לחדרה. בני הזוג חיו בנפרד משך מספר חודשים, עד שעברו למגורי הסטודנטים הנשואים במעון אחר.

מסכימים, כי אמונתו בשיטה בלטה על רקע הקריירסטים הציניים מסביב. היו לו אמנם הסתייגויות מקו השעה הסטליניסטי, אך כאשר נהג להגן על הזרם הסטליניסטי במפלגה, עשה זאת מתוך שיכנוע עצמי ברור.

לב יורוביץ, שסיים את לימודיו שנתיים לפני גורבצ'וב, נזכר כי לאידיאולוג הצעיר יצא שם של אדם שכדאי להיזהר ממנו. היתה לכך סיבה נז'נסקי טוען שגורבצ'וב מעל על מנת לגרש מן הקומסומול סטודנטים שהוריהם נשאו אות קלון פוליטי בלשונו. יתכן, כי פעל גם לגירושם מן האוניברסיטה.

מישל טאטו, קרימינולוג צרפתי מפורסם ומחברה של ביוגרפיה של גורבצ'וב שתראה אור בקרוב, משוכנע כי גורבצ'וב הצטרף לדיסקרטיזציה האנטישמית של סטאלין מעט לפני מות הדיקטטור ב־1953. מלינר אינו מכחיש זאת, אך מדגיש, כי גורבצ'וב נמנע

לתפקיד המזכיר הכללי של האיזור. תפקיד זה מקביל למושלו של איזור בגודל דרום קרוליינה, ארצות הברית, ובו אוכלוסיה של 2.4 מיליון איש.

גורבצ'וב גילה עניין ער בעיתונות, ולדימיר מקסימוב, סופר הגר בפאריז, עמד [illegible] בתוך כתב עיתון ה„קומסומול" בסטאברופול. הוא נזכר, כי המזכיר הצעיר נהג לערוך קרובות לקפוץ למערכת, לשיחה. „הוא היה מתיישב, היינו פותחים בקבוק יין ולמרות המערכת האנטי־אלכוהוליסטית שהוא מנהל [illegible] גורבצ'וב עצמו נהנה מה ושם כוסית, והיינו מדברים על פוליטיקה".

[illegible] אהב לבלות עם אנשים מן השורה. [illegible] בקר היה צועד [illegible] ברחובות סטאברופול [illegible] עד [illegible] עימו [illegible] אפשר לארוחת [illegible]

אפילו ב־1978, היה שמו בלתי מוכר כמעט אל מחוץ למחוז סטאברופול. ההשערה הסבירה ביותר היא, שהצליח למשוך אליו מספר ידידים רבי השפעה.

הראשון שבהם, היה מיכאיל סוסלוב, בוס המפלגה הקודם בסטאברופול. הוא [illegible] לגורבצ'וב [illegible] [illegible] גורבצ'וב חש את מקום סוסלוב [illegible] [illegible] הכלכלית של הממשל הסובייטי. קולאקוב [illegible] כי כן הסמכה [illegible] [illegible]

גם [illegible] עזרה לגורבצ'וב. ישנם [illegible] שחושבים, כי אם גורבצ'וב היה בוס [illegible] למשל [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] בלבה [illegible] [illegible] סטאברופול, נתן [illegible] [illegible] [illegible] של בכירי המפלגה [illegible]

למעיינות המרפא המשמים במינרלנייה וודי, ובקיסלובודסק.

הם כנאו מארח יוצא דופן. ביותר, אומר ההיסטוריון הסובייטי רוי מדבדב „מוכיר מפלגה מקומי, אינטליגנטי וחביב, היה מציאה נדירה. [illegible] [illegible] ארבה או מארגן לעצמו כל מיני הוללויות, בניה, [illegible] עם „[illegible]", זה היה נחשב להתנהגות נורמלית".

אבל גורבצ'וב לא [illegible] והוא היה מארח [illegible] [illegible] שלא ניתן לשורה. [illegible] מקסימוב סיפר, כי גורבצ'וב הדריך [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

"14 שנות מחקר
באוניברסיטת קיימברידג'
שינו את חיי תוך 14 יום"

"למען האמת בהתחלה כששמעתי על קיימברידג' היו לי ספקות. כבר ניסיתי הרבה דיאטות בחיי והתאכזבתי.
בכל זאת העניין המדעי מאחורי קיימברידג' קסם לי. 14 שנות מחקר השקיעה אוניברסיטת קיימברידג' בדיאטה המפורסמת שתוצאותיה הניבו מוצרים משביעים המכילים את כל אבות המזון, המינרלים, והויטמינים החיוניים לגוף, במינימום קלוריות.
בתחילת הדרך שלי עם קיימברידג' המליץ לי היועץ שלי על 3 ארוחות קיימברידג' בלבד ליום. ההכנה היתה קלה ופשוטה - שגעון, רק מוסיפים 2 כוסות מים (חמים או קרים) או חלב דל שומן לתוכן המילקשייקים והמרקים, מערבלים בבלנדר למספר שניות והארוחה מוכנה.
בהדרגה החלפתי את המים בחלב דל שומן בהתאם לצורך והמשכתי לרדת במשקל.
עכשיו אחרי שנשרו ממני הקילוגרמים שהפריעו לי ביותר, אני משלבת את מוצרי קיימברידג' עם ארוחה יומית מתוך מגוון תפריטים רחב שקיבלתי מקיימברידג' ...ממשיכה לרדת במשקל ומרגישה מצויין.
קיימברידג' הפכה להיות הבסיס התזונתי שלי.
גם שיטת השיווק מיוחדת ולשם שינוי... רצינית.
לכל משתמש יש יועץ אישי צמוד (ממנו מקבלים את המוצרים והתפריטים), המלווה אותו במהלך כל תהליך ההרזיה. היועץ מתאים לכל אחד באופן אישי תכנית הרזיה ספציפית לפי הצורך.
אגב בזמן האחרון קראתי בעיתון כי בעקבות מחקר שנערך בארץ על קימברידג', רופאים רבים הפכו לחסידים נלהבים של השיטה ומשתמשים בה בהצלחה."

את מוצרי קיימברידג' ניתן להשיג בסדרת טעמים מגוונת. מילקשייקים בטעמים: שוקולד, וניל, בננה, תות ואפרסק.
מרקים בטעמים: פטריות, מיניסטרוני, אספרגוס, עוף ובקר.
14 שנה פותחה דיאטת קיימברידג', חבל לבזבז כל רגע נוסף, פני עוד היום ליועץ קיימברידג' הקרוב אליך.

רשימת מרכזים:
- נהריה והגליל המערבי - עמירי צבי, דרך הארבעה 14, עכו - 04-910212
- צפת, אצבע הגליל - אדל גולד, שכ' הרימונים 6, צפת, 06-972922
- עמק יזרעאל - רותי יצחקי, מושב נהלל - 06-566390
- חיפה והקריות - ענת קם, שבטי ישראל 12, קרית חיים, 04-727662
- השרון - אתי אלמה, מונטיפיורי 22, רעננה, 052-445861
- ת"א - ישראל בהרל, המלך ג'ורג' 107, 03-222820, 5440493
- גוש דן - ציפי יהודה, יהוד, 5365527, 03-350776
- ראשל"צ-רחובות, ורדה קבל, הנשילד 74 נ' ראשל"צ, 03-948777
- ירושלים - עמית ששון, הפלמ"ח 42, ירושלים, 02-830731, 660444
- חולון - בת-ים - יוסי שי ונילי ארבל, שד' העצמאות 67 בת ים, 5461525, 03-873020
- אשדוד-אשקלון - גיטה ברנס, רב גרונר 1612/1 אשדוד, 08-864515
- באר-שבע - גילן לליב רח' הזית 7, עומר, 057-690706

להפחית במשקל להוסיף בריאות

Cambridge

מדפלן יועצי בריאות בע"מ, בן יהודה 119 ת"א מרכז מידע ארצי טל. 03-227084
מוצרי קיימברידג' משווקים ע"י רופאים, דיאטנים ויועצים שעברו הכשרה בחברה

מכליו, זרק אותו ממשרדו בצעקות וציווה עליו שלא יראה שם את פניו לעולם.

■■■

שמו הטוב של גורבצ'וב נשא חן בעיניהם של שני אורחים חשובים במעיינות המרפא, מיכאיל סוסלוב, אידיאולוג המפלגה הראשי, וראש הק.ג.ב, יורי אנדרופוב. שניהם היו אנשים קשוחים, שנגעלו מן השחיתות של תקופת ברז'נייב.

קולאקוב מת ב־1978, והתפנתה מישרת שר חקלאות. ברז'נייב, שכנראה פעל על פי המלצתם של סוסלוב ואנדרופוב, בחר באדם שפגש זמן מה לפני כן: גורבצ'וב.

הפגישה נערכה ב־19 לספטמבר 1978. הרכבת של ברז'נייב חנתה לזמן קצר בתחנת הרכבת הקטנה של מינרלנייה וודי. היה זה רגע יוצא דופן בהיסטוריה הסובייטית. ארבעה אנשים ששימשו מאז כמזכירים כלליים, התכנסו יחדיו: ברז'נייב, אנדרופוב שהגיע מן המעיין הסמוך, צ'רניינקו, שהיה עוזרו הראשי של ברז'נייב, וגורבצ'וב.

פחות מחודש לאחר הפגישה, נשלף גורבצ'וב מסטאברופול, והפך, בגיל 47, לחבר בכיר בהנהגה הרוסית. הוא דורג כמספר 20 בצמרת השלטון. משם קפץ למקום הראשון תוך שבע שנים.

תהליך עלייתו אינו מובן לגמרי, כרגע. ברור, כי גורבצ'וב לא הצליח בזכות החקלאות. יבולי החיטה ירדו באותה תקופה לשפל חסר תקדים. בעוד החקלאות הסובייטית מידרדרת, המשיכה הקאריירה הגורבצ'ובית לטפס אל על.

■■■

שנה לאחר השיבה למוסקבה, הוגשה מועמדותו לפוליטביורו. בשנה שלאחר מכן, בגיל 49, הפך לחבר מלא. הוא היה צעיר בשמונה שנים מחבר הפולטבירו הצעיר ביותר שם, וב־21 שנים, צעיר יותר מחבר הפוליטביורו הממוצע.

הכישלון החקלאי לא פגע בקאריירה הפוליטית של גורבצ'וב, משום שהנהגת הקרמלין של ימי ברז'נייב האחרונים נזקקה נואשות לדם חדש. ברז'נייב מת ב־1982. אנדרופוב נכנס לתפקיד. מייד החל לטפח את גורבצ'וב, והפך אותו למוציא לפועל הראשי במסע הטיהורים שלו.

ב־1984, אחרי מות אנדרופוב ממחלת כליות, גורבצ'וב היה היחידי שניגש לאלמנתו טאטיאָנה בשעת הלוויה, וניחם אותה בפומבי. אך אנדרופוב כבר מינה יורש אחר, את צ'רניינקו. גורבצ'וב הסכים, אפילו הסכים לשאת את נאום ההגשה למועמדות. כנראה ידע כי תורו קרב. משך שנת שלטונו של צ'רניינקו החולה, בן ה־72, היה זה גורבצ'וב שניהל למעשה את המדינה.

למרות העליה המסחררת, לגורבצ'וב היו גם יריבים פוליטיים. גריגורי רומנוב, בוס המפלגה הקשוח של איזור לנינגראד, נחשב פעם למתחרהו העיקרי של גורבצ'וב. בשלב מסויים ויתר רומנוב על התפקיד, אך לא על התחרות.

בישיבת הפוליטבירו הראשונה, שנערכה לאחר מות צ'רניינקו, ניסה רומנוב תרגיל שנועד להכשיל את גורבצ'וב, הוא הציע את מועמדותו של בוס המפלגה המוסקבאי ויקטור גרישין, למזכיר כללי. לפי גירסאות מסויימות, ראש הק.ג.ב, ויקטור צ'בריקוב, רמז בישיבה, כי בסוכנות שלו כבר הצטברו מספר תיקים בנוגע לשחיתות במנגנון המוסקבאי, ושהרוחות הללו עלולים להיות מביכים

> **הוא היה בשלטון רק חודש, וכבר שעט באיזור התעשייה הפרולטארי של מוסקבה, ביקר בסופרמרקטים, פיטפט עם פועלים בבתי החרושת, דיבר על טכניקות מחשבים עם מורים ועל שכר עבודה עם אחיות**

1987. הבת אירינה ובעלה אנטולי. הסודיות אופפת גם אותם

הם נישאו ב־1954. את המאורע חגגו בצנעה, בפינת חדר האוכל. אחר כך הלכו לחדרו של גורבצ'וב, לליל הכלולות. למחרת, שב כל אחד לחדרו

עם הוריו, מריה פנטלייבנה וסרגיי גורבצ'וב. כילד התלווה אל אביו בשדות

שנות החמישים המוקדמות. גורבצ'וב בפקולטה למשפטים. [illegible]

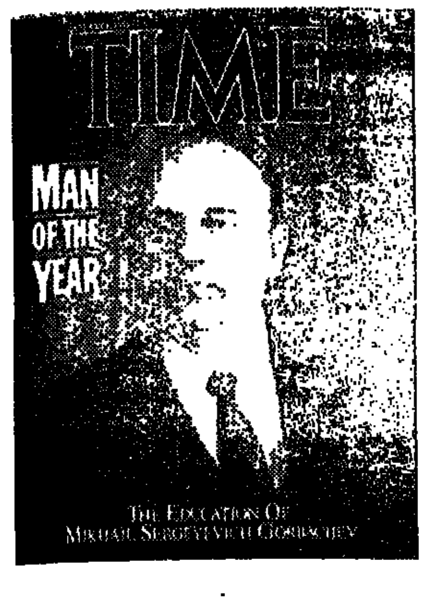

לסגרישין (צ'בריקוב היה אז מועמד לחברות בפוליטביורו, ומאז הפך לחבר מלא).

אנדריי גרומיקו, שר החוץ דאז, הכריע את הכף, בנאום שהציג את מועמדותו של גורבצ'וב. במשך הנאום טבע גרומיקו את האמירה המפורסמת: "לאיש הזה יש חיוך נחמד, אבל שיניים מברזל". הוא כנראה התכוון לכך, ש"גורבצ'וב עוד לא עשה הרבה, אבל הוא הטוב ביותר שיש לנו".

■■■

גורבצ'וב היה בשלטון רק חודש, וכבר שעט באיזור התעשייה הפרולטארי של מוסקבה, ביקר בסופרמרקטים, פיטפט עם פועלים בבית החרושת ליקאצ'ב, דיבר על טכניקות מחשבים עם מורים ועל שכר עבודה עם אחיות. מאז, הספיק לטייל בכל רחבי בריה"מ, ממורמנסק שבצפון, ועד לקאמצ'אטקה שליד האוקיאנוס השקט. בכמה מטיולים אלו, הפגין הסתייגות, מרושעת כמעט, מנאומים טקסיים.

כשנכנס לאולם החווה החקלאית "סטארג'יקובסקי", ליד מוסקבה, כדי לשוחח עם מגדלי בקר, התיישב על שולחן הנשיאות במקום מאחוריו. לקראת ביקורו בחווה חקלאית אחרת, בנו המארחים גרם מדרגות מיוחד, כדי שיוכל לרדת בנוחות מן הכביש הראשי לשדות. גורבצ'וב יצא מן הלימוזינה וניפנף בביטול לעבר המתקן. הוא עשה את דרכו במורד המידרון התלול, כשהוא לבוש בחליפת עסקים מגוהצת, בעוד בני פמלייתו המופתעים רצים אחריו.

גורבצ'וב מחזיק דירה במרכז מוסקבה, אך בדרך כלל הוא מתגורר באחד מפרברייה המערביים, באיזור שמור היטב ובו בתים חד משפחתיים. הוא מוסע למרכז העיר מידי יום בשעה תשע בבוקר, בשיירה בת ארבע לימוזינות. אחת מהן מיועדת לו, שתיים לעוזריו, ורכב אחד, בעל וילונות כהים ואנטנות מיועד, על פי השמועות, לציוד ההצפנה הדרוש לשיגורם של טילים גרעיניים.

משרדו העיקרי נמצא בקומה החמישית של מטה המפלגה הקומוניסטית, במרחק כמה מאות מטרים מן הקרמלין. יש לו גם משרד בבניין שמאחורי מאוזוליאום לנין וחומת הקרמלין, המשמש בעיקר לקבלת אורחים. בדרך כלל הוא שב הביתה בשש אחר הצהריים.

משמרות מתוגברים של משטרת התנועה מוצבים לאורך שדרות קוטוזובסקי, כדי לפנות את המסלולים העיקריים עבור ארבע הלימוזינות. לפעמים נשאר גורבצ'וב בעיר מאוחר יותר, לרגל טקסים ממלכתיים, או, כפי שקורה לעיתים קרובות, כאשר ישובת הפוליטבירו של יום חמישי, מתארכת עד הערב. לוח הזמנים שלו אינו עמוס מדי, אך משנשאל בראיון מה הוא עושה בזמנו הפנוי, השיב "אין לי כזה דבר". ידוע, עם זאת, כי אשתו והוא חובבי תיאטרון מושבעים.

לגורבצ'ובים בת, אירינה, 28, היא רופאה ונשואה לרופא אחר. לזוג שני ילדים. מידת הסודיות בה הגורבצ'ובים עוטפים את חייהם האישיים, ניכרת, מכל מה שלא ידוע אודותיהם: שם הנישואין של אירינה, שם הנכדה, גילה, או מינו ושמו של הנכד השני.

גורבצ'וב שומר על קשר עם כפר הולדתו וחוזר לבקר את אמו הישישה לפחות פעם בשנה. בנסיעה אחת לפריבולנייה, ב־1982, כשכבר היה חבר בפוליטבירו, שוחח עם איכרים זקנים, שהתלוננו על קיצבת הזיקנה הנמוכה שהם מקבלים, 36 רובלים לחודש (49.30 דולר). "אני יודע שגם אמי מקבלת 36 רובלים לחודש, אבל היא מחזיקה תרנגולות ופרה. מדוע שלא תעשו כמותה?" השיב להם. למרות זאת, כאשר שב למוסקבה, הוא העלה את הקיצבאות. ■

■ ע"פ הסכם מיוחד עם "הטיים" מגאזין

יותם ראובני

חודש מאי 87' היה חם. כבר להות ראשונה של הקיץ הארוך. שיחה בחולון. הוריה של טלי מ., מכורה לסמים, גוללו את סיפורה. איך גבר כלא אותה והתעלל בה. כיבה סיגריות על ידיה. רצה שתשכב עם גברים שהביא לה. לתשלום חוב, לחידוש אספקת הסם. שבלעדיה אין חיים. לא נכון שהסם אורב לחלשים ולתמימים.

פירסמתי אז ב„7 ימים" את המקרה של טלי מ. היא עברה את כל מוסדות הגמילה האפשריים בארץ. ביקשה שיופעל נגדה צו על תנאי כדי להיכנס לכלא, כי שם, חשבה, לא תצליח להגיע לסמים. כל התיקוות התברו – גם בכלא השיגה סמים. ההורים, שלא פעם חשבו כי הם לא יכולים לשאת בזה יותר, לא ויתרו. בסוף הכתבה, היא נשארה בכלא.

בארץ, לפי המישטרה, 200 אלף צרכני סמים, בשלב כזה או אחר של התמכרות. כולל תלמידי יסודי, תיכון, חיילים. 40 מיליון מנות הרואין. 30 אלף איש משתמשים כרוניים. סוחרי הסמים מגיעים עכשיו גם לחטיבות הביניים.

התמכרות מוגדרת כמצב שבו אין שליטה על הסם. היא באה אחרי תקופה שבה נדמה כי יש שליטה כזאת, שאפשר להפסיק בכל רגע. הטיול על קו האפשרות הזה, מתי אפשר יהיה להפסיק, עלול להסתיים בצורה קטלנית.

אביה של טלי מ. נואש בשלב מוקדם למדי מכל מה שהמימסד הרפואי בארץ יכול להציע בתחום הטיפול בנפגעי הסמים. אין מספיק מיטות בבתי החולים הפסיכיאטריים, ובכל אופן אין שם טיפול ייחודי לבעיה. הכלא, כמובן, אינו אלא תחנת מעבר, רחיית עימות. האב יצר קשרים עם משפחות של נפגעי סמים בארץ ובעולם, וכך הגיע אל הפטריארך.

■■■

לוסיאן אנגלמאייר, משורר, ייסד בינואר 72' את „מרכז החיים" הראשון שלו ליד העיר טולוז בצרפת. הפטריארך, השם שהודבק לו, הפך לשמו הרשמי של „המוסד" שלו. שום קשר לדת. כיום, יש לארגון 250 מרכזים כאלה. בכל מרכז – מ־50 עד 200 נגמלים. תקופת השהות בכל מרכז תלויה בשלבי הגמילה של כל אחד. אנגלמאייר מציע חיים, שיבה אל החיים.

„הנוער צריך למצוא את המימד האמיתי שלו, את הכבוד, כולל האושר שבעשיית דבר מה מועיל, ביחד עם הידיעה כי אין שום קסם בבלתי מועיל, בהרסני. הנוער אינגו זקוק לאידאולוגיה חדשה", כתב אנגלמאייר ב־1982, „משום שיש מסוממים בימין וגם בשמאל".

■■■

כאשר מטופל חדש מגיע למרכז, מצמידים אליו שני נגמלים, שמלווים אותו בשלבים הראשונים, הפיזיים. בימים הראשונים, כדי להרגיע את מצוקת הגוף,

צילום: [illegible] מושה

פרנסואה אנגלמאייר, ז'אן איב ודניאל באבאס, שליחי הפטריארך לארץ הקודש

הפטריארך יוציא אותם מהסמים

לוסיאן אנגלמאייר, 'הפטריארך'

12 ישראלים שוהים כיום במרכזי הגמילה „מרכז החיים" בצרפת. לוסיין אנגלמאייר, „הפטריארך", פיתח דרך מהפכנית לגמילה מסמים. נציגיו מבקשים לפתוח מרכז גם בארץ

עושים אמבטיות, טיולים, מגיחים לאוויר הכפרי לרענן את הראש. אין טיפול. במרכזים האלה, העיקר מושם על דוגמה אישית. הנגמל החדש רואה את ההישגים של חבריו. הם באים מאותו מקום, מהתחתית, ממצב של איבוד שליטה על החיים.

שיגרת החיים במרכזים האלה, היא הטיפול. אנשים חוזרים אל ערכים קינמליים, כסף תמורת עבודה, למשל, לא כסף קל. יש מרכזים מיוחדים לבני נוער, נערכות בדיקות רפואיות מתמידות, לאיתור ולמניעת מחלות קשורות לסמים.

אנגלמאייר מצליח להגיע לתוצאות, וזה העיקר. המרכזים שלו פרושים על פני צרפת, נורבגיה, גרמניה, ספרד, בלגיה, שוויץ ואיטליה.

במרכזים אחרים בצרפת, נמצאים כיום שנים עשר ישראלים, בהם טלי מ. אביה, ביחד עם הורים נוספים, פועל עכשיו להקמת מרכז של הפטריארך בארץ. לפי המסורת של „מרכזי החיים", בכל מקום כזה מגובש שבט של נגמלים, אשר יכול להעניק את הידע לנגמלים חדשים. 12 הישראלים יסיימו את הטיפול ויחזרו ארצה כדי להקים כאן את השבט המקומי.

■■■

השבוע, ביקרו בישראל שלושה נציגים של הפטריארך, אחד מהם, פרנסואה אנגלמאייר, בנו של המייסד, מאז ילדותו הוא מוקף מסוממים ונגמלים, והוא עצמו מעולם לא נגע בסם.

„אם אבא שלי הוא גיבור בעיניי? כן, אפשר לומר. מה אגיד לו אחרי הביקור בארץ? לעשות כל מה שאפשר כדי להקים כאן מרכז".

שני החברים האחרים במשלחת, דניאל באבאס וז'אן איב, מסוממים שנגמלו, עובדים עתה בהנהלה המרכזית של הארגון.

באבאס, למשל, בסמים מגיל 8, מאהסיי הסיקסטאות, כל הסימנים לחיים שיגמרו מהר, יגמרו רע. בגיל 16 הורשע על סחר סמים. בכלא הקטינים התחיל לקרוא חומר על גמילה, כאשר המתיק עונשו, בזכות התנהגות טובה, התנאי היה, שילך לקצין מבחן או לגמילה. הוא בחר באנגלמאייר. במקרה של דניאל, ההצלחה מרשימה. כיום, 23, הוא מטפל בעיקר במסוממים קטנים.

„אם יש כיום מישהו בגילי בכלא בישראל", הוא אומר, „והוא מחפש דרך לצאת מהסבך הזה, חשוב שיזכור כי קודם כל זה אפשרי. עובדה, אני יצאתי. ומאות אנשים בני גילנו יצאו מזה. צריך לחפש כל דרך שיכולה לעזור לאדם להיגמל. אני מקווה, שבקרוב יהיה כאן מרכז שלנו, ומה שעבד בשבילי בוודאי יעבוד גם בשביל אחרים".

■■■

ז'אן איב, המטפל בצד הכלכלי של הקמת המרכז החדש, מרגיש כי הארגון אינו זקוק ואינו מבקש שום סיוע כספי. מקורות המימון של הארגון מבוססים על תרומות של אנשים פרטיים והכנסות ממכירת חפצים המשופצים על ידי הנגמלים. כמו כן, המשפחות משתתפות בסכום סמלי, שנועד לכסות את הוצאות הכלכלה. אם משפחה אינה מסוגלת לעמוד בתשלום – ניתן לה פטור. אם הנגמל נשלח למרכז על ידי בית משפט, המדינה מכסה את הוצאות שהותו.

בעת הביקור הזה, לא נעשה ניסיון ליצור קשר של ממש עם המוסדות המטפלים בשיטות קונבנציונאליות. אולי משום הידיעה כי עלולה להיווצר התנגדות. במקומות אחרים בעולם, אומר איב, היתה התנגדות מצד מוסדות. אבל ההורים והמסוממים עצמם מגיעים אל המרכזים, שומעים על ההצלחה.

ובעיקר תיקווה, מלת המפתח. ודינאמיקה. לפתח מערכת יחסים שלמה עם נגמל חדש, להוציא אותו מן הבדידות. כל „מרכז חיים" של אנגלמאייר הוא בעצם מעגל סגור שבו מתבצע גירוש שדים מודרני.

■■■

כאשר לוסיאן אנגלמאייר ואשתו רנה החליטו לעבור לקלה־בואר, ליד טולוז, הם רצו לנהל „חיים אחרים", לצאת מן המסגרת הכפויה של זוג מצליח בעסקים. לעזור, רצו, כדברי אנגלמאייר, „להקים מערכת יחסים אותנטית עם בני נוער, מתוך כבוד לאישיותם". פואמה פרנונית.

מקרב הצעירים, המסוממים היו בעיניהם הקורבנות הפאתטיים ביותר של המאה ה־20. התמכרות לסמים באה, אחרי הכל, כמו צעקה לעזרה. החברה, העסוקה בענייניה, מגיבה על הצעקה הזאת בהצעות של טיפול בבית חולים או בכלא. בני הזוג החליטו להציע את עצמם. „השיטה", הכוללת את האמבטיות ואת הריאטה המיוחדת להקלת החסר הגופני שבא אחרי הפסקת הסמים, התפתחה לאחר מכן.

■■■

באבאס ואיב, שכל חייהם סובבים עכשיו סביב הגמילה של האחרים, אינם מוטרדים מן האפשרות שהחליפו את ההתמכרות לסם בהתמכרות לגמילה. „נגד האש צריך לפעול רק באש", אומר איב. „נגע הסמים מתפשט במהירות ענקית". כטור גיאומטרי, אומר אביה של טלי, הנוכח בשיחה. „על כן, כל דבר שנעשה בתחום הזה, לא יכול להיות גדול מדי. זו מלחמה".

ואולי מרוב התייחסות לעניין הסמים, לטיפולים, למניעה, לדיכוי או לחלוקת תחליפי סם למכורים, כבר אין כוח לשמוע על המלחמה הזו. אין כוח לשמוע על מלחמות של זרים. כאשר זה אצלך בבית, זה פתאום הדבר היחיד, כמעט, שישנו בעולם.

והנרקומנים של ישראל, מספר אביה של טלי, נחשבו במרכזים של הפטריארך למקרים קשים ביותר. „לא ראיתי הצלחה כזאת של גמילה בשום מקום בארץ. יש אנשים שהגיעו רק לפני חודש, וכבר עוזרים לאלה שבאו אחריהם".

התחזית של אנגלמאייר מפחידה. עשרה אחוז מכורים לסמים בכל אוכלוסיה. הגיאוגרפיה איננה מחסום. טיב המשטר יכול להכביד על הזמינות של הסמים, אבל הניסיון מוכיח כי הגידול בצריכת הסמים, שווה כמעט בכל מקום בעולם.

„לפי אנגלמאייר, צריך לשים דגש על דינאמיקה. פירוש הדבר, שהנרקומנים לא זו שהם נגמלים, אלא שהם הופכים לנלחמים בנגע הסמים. 12 הישראלים שבצרפת, יגיעו ארצה ויעבירו את הידע שלהם לאחרים. כל אחד מהם יעביר את זה לעשרה, לעשרים איש. כך מספר הנלחמים בסם יגדל בטור הנדסי".

אשר להקמת המרכז בארץ, הארגון לא צריך, כאמור, שום סיוע כספי, אבל שלושת הנציגים מבקשים שלא יפריעו להם. הם ידאגו להביא לכאן אנשים בעלי ניסיון. גם לפני סיום הטיפול של הישראלים השוהים בצרפת. השפה לא תהיה בעיה, כפי שלא היתה בהקמת מרכז בנורבגיה.

■■■

מה, אני שואל את באבאס, יכול לעבור את חומת אי האמון של נרקומן, כלפי כל מה שבא „מבחוץ"?

„העובדה שאין אצלנו שום מטפלים. כולם סבלו אותו סבל, התנסו באותם דברים בדיוק. יש לנו ניסיון, אלפי אנשים נגמלו בשיטה הזו, כולל אני. וזה מה שמבטיח לנו שנרקומנים אכן ירצו לבוא אלינו. אנחנו לא נמכור להם דיבורים. נמאס להם מדיבורים, נמאס להם ממטפלים".

אביה של טלי נזכר בימים הגרועים ביותר, כאשר הוא ואשתו כמעט הרימו ידיים. הבת גנבה, שיקרה, הפרה כל הבטחה שנתנה להם, שנתנה לעצמה. אז הם באמת חשבו כי אין מוצא.

„עכשיו אני יכול להגיד, שבהתחלה לא האמנתי לדברים ששמעתי על הפטריארך. בכלל, לא האמנתי שאפשר באמת להיגמל. אבל הלא ראיתי במו עיני. ראיתי איך שזה קורה. יש לי אכזבה מרה וכואבת מכל מה שקשור לטיפול הקונבנציונאלי בנפגעי סמים, בייחוד בית החולים ובמידה רבה בית הסוהר. בתי, למשל, הייתה בבית חולים, וכאשר קיבלה תרופות, זרקה אותן. לא עודדתי אותה, אבל שמחתי שהיא נהגה כך".

בצרפת, הארגון זוכה לשיתוף פעולה מצד המשטרה. בתי משפט לנוער שולחים עברייני סמים למרכזים של הפטריארך. „אבל צריך לזכור כי אחרי הנשק, הסמים הם העסק הגדול ביותר בעולם", אומר איב.

„אי אפשר להילחם בסמים לבד", אומר אביה של טלי, „ואם בארץ יהיה מרכז של הפטריארך, יש לי סיבה להאמין כי היא לא תחזור לזה יותר. התחלתי בזה כדי לעזור לבתי, אבל אני יודע כי מדובר בבעיה גדולה מאוד ואני מקווה שזה יעזור גם למשפחות אחרות. מדובר בארץ על גידול משמעותי ביותר בצריכת סמים, וכל סבר שאפשר להעמיד כנגד זה, הוא טוב".

ובאבאס, שאילמלא הארגון היה חי חיים קצרים ואלימים, שקועים בעומק השחור של הבדידות ושל המגלומניה המגונה לכל מסומם, מובן להיות ממש בגוש סגור כזה. ■

במיקלט ציבורי בת"א

אין להם מקום אחר, והם ניסו כבר כמעט הכל. אחרי המוסדות, הטיפולים, היסורים, נותר רק המקום הזה, מקלט ציבורי בצפון תל־אביב. „חשבנו שאתה חבר חדש", אמרו לי כשנכנסתי, „משהו בין החשיש לספירים או לאדרולן. באמת אתה נראה חיוור".

30 איש יושבים סביב שולחן גדול. רשות הדיבור, כמו סיגריה עם נאפאס שהחבר'ה מגלגלים מיד ליד, עוברת מאחד לשני לפי סדר הישיבה. אבל אין כאן נאפאס, וגם לא כל סם אחר. הכללים אוסרים על כך במפורש.

כל אחד שמקבל את זכות הדיבור, מציג את עצמו, והקבוצה עונה לו במקהלה. „שמי רפי ואני נרקומן", אומר בחור אחד, וכל הקבוצה עונה לו: „אהלן רפי". ואז הוא יספר: היה לי יום טוב היום, אני נקי. אז היה לי יום לא כל כך טוב. בשש וחצי בערב היתה לי באסה כזאת...

■■■

שלוש וחצי שנים פועלת בישראל הקבוצה של 'נרקומנים אנונימיים' (נא. איי). שני חברים הביאו את התוכנית מארצות הברית, שם היא פועלת כבר שנים אחדות. העקרונות הועתקו מן התוכנית הוותיקה יותר של 'אלכוהוליסטים אנונימיים'.

האנונימיות היא אחד הכללים המוצקים ביותר של הקבוצה. מובן, אם כן, שכל השמות בכתבה זאת, פרט לשמי, בדויים.

אין זאת קבוצה סגורה, כל אחד יכול להצטרף. אין מנהיגים, אין אנשי מקצוע, לא משלמים דמי חבר, לא מקבלים סיוע כספי.

■■■

מתוך חוברת של הקבוצה: „אנו אנשים שנמצאים בין ציפורניה של מחלה מתמשכת ומתפתחת, שסופה תמיד בתי סוהר, מוסדות ומוות... זוהי תוכנית של היכנעות מוחלטת מכל סוגי הסמים. הדרישה היחידה היא הרצון להפסיק להשתמש.

את החיים שלי. ואני אמרתי לה: אני יודע. ואחר כך התחילו צעקות והרגשתי שאני רוצה לגמור את הכל, אבל ברגע האחרון עצרתי".

ומישהו אחר אומר מה פתאום אתם מדברים פה על גמילה, אין דבר כזה, אני יודע שאני תמיד מכור, ואל תדברו איתי על אחוזות מצורעים.

בסיום הפגישה כולם מצטרפים למעגל, מחבקים איש את רעהו, מרקלמים ביחד את 'תפילת השלווה'. יש בזה משהו מרגש.

לאחר מכן יצאתי עם שלושה נרקומנים, חנה, יוסי ומשה, לבית קפה סמוך. משה בן 32, ישב שנתיים בבית סוהר, סמים, גניבות, תקיפת שוטרים. תשע שנים הוא משתמש בסמים, „כל הסוגים כל המינים, כולל זריקות במשך שנתיים". חודשיים בתוכנית.

משה: „הגעתי לבית סוהר בגלל הסמים. בפשע אתה צריך להיות קשוח. בעולם שהייתי בו, אם היית מביע רגש למישהו, היו מסתלבטים עליך, לוקחים אותך בתור בנאדם סתם, אחד כמו בחורה. כלא שווה כלום. אבל כאן, בקבוצה, אני יכול להגיד למישהו אני אוהב אותך, והוא לא ינצל את זה לרעה.

„פתאום, אני רואה סרט בטלוויזיה ונהיה עצוב, בא לי לבכות. פתאום אני מזדהה עם כאב של אחרים. פתאום אני מגלה שאני בנאדם רגיש לאללה, בנאדם עדין. שמותר לאהוב ולתת אהבה".

■■■

חנה: „אני בת 30. בגיל צעיר מסתובבת עם אנשים שלוקחים סמים. בגיל 15 זה היה אל.אס.די., בגיל 24 עד 28 הרואין.

„תמיד הרגשתי משיכה חזקה לאנשים שנמצאים מחוץ לכללים של החברה. תמיד הייתי מודעת לצד חשוך באופי שלי.

„לא חיפשתי רק את הסטול הפיזי של הסם. זה היה קשור באנשים מסוימים, באווירה מסוימת. אהבתי את הפולחן של

„נרקומנים אנונימיים", תוכנית לגמילה קבוצתית מסמים – בישראל. יבוא מארה"ב

„מרביתנו הנענו להכרה, שבהתמכרותנו אנו לאט לאט מתאבדים, אבל ההתמכרות היא אוייב כה ערמומי, עד שאיבדנו את הכוח לעשות משהו בקשר לזה... רבים מאיתנו מצאו עצמם בבתי סוהר, או חיפשו עזרה בתרופות, דת ופסיכיאטריה. אף אחת משיטות הללו לא היתה יעילה עבורנו...

„אחרי שבאנו לנא.איי, הגענו להכרת שאנו אנשים חולים. אנו סובלים ממחלה שאין לה תרופה ידועה. אך ניתן לעצור אותה בנקודה מסוימת. ואז ההתרפאות [illegible]

[illegible]

הזריקות. כאילו כשם חיפשתי משמעות. לא יכולתי בשום אופן לתאר לעצמי לבה אני חיה.

„ובהתחלה הסם ענה על הרבה דרישות. השתמשתי ביחד עם חבר, וזה יצר קירבה. נתן לי הרגשה שמשהו מיוחד ומעניין קורה בחיים שלי, נתן לי עניין לימים.

„אני שנתיים בתוכנית. שנה וחצי נקיה".

■■■

יוסי: „כשבאתי, ראיתי אנשים [illegible]

7 ימים שבעה ימים ידיעות אחרונות

עכשיו אפשר לבקר ברובע ההרודיאני בירושלים העתיקה: שכונת יוקרה של סוחרים אמידים, כוהנים גדולים וחברי סנהדרין. בית המקדש תפקד כרבנות ראשית, כנסת ובורסה • הלגריונרים הרומאים הפתיעו אותם באמצע החגיגה

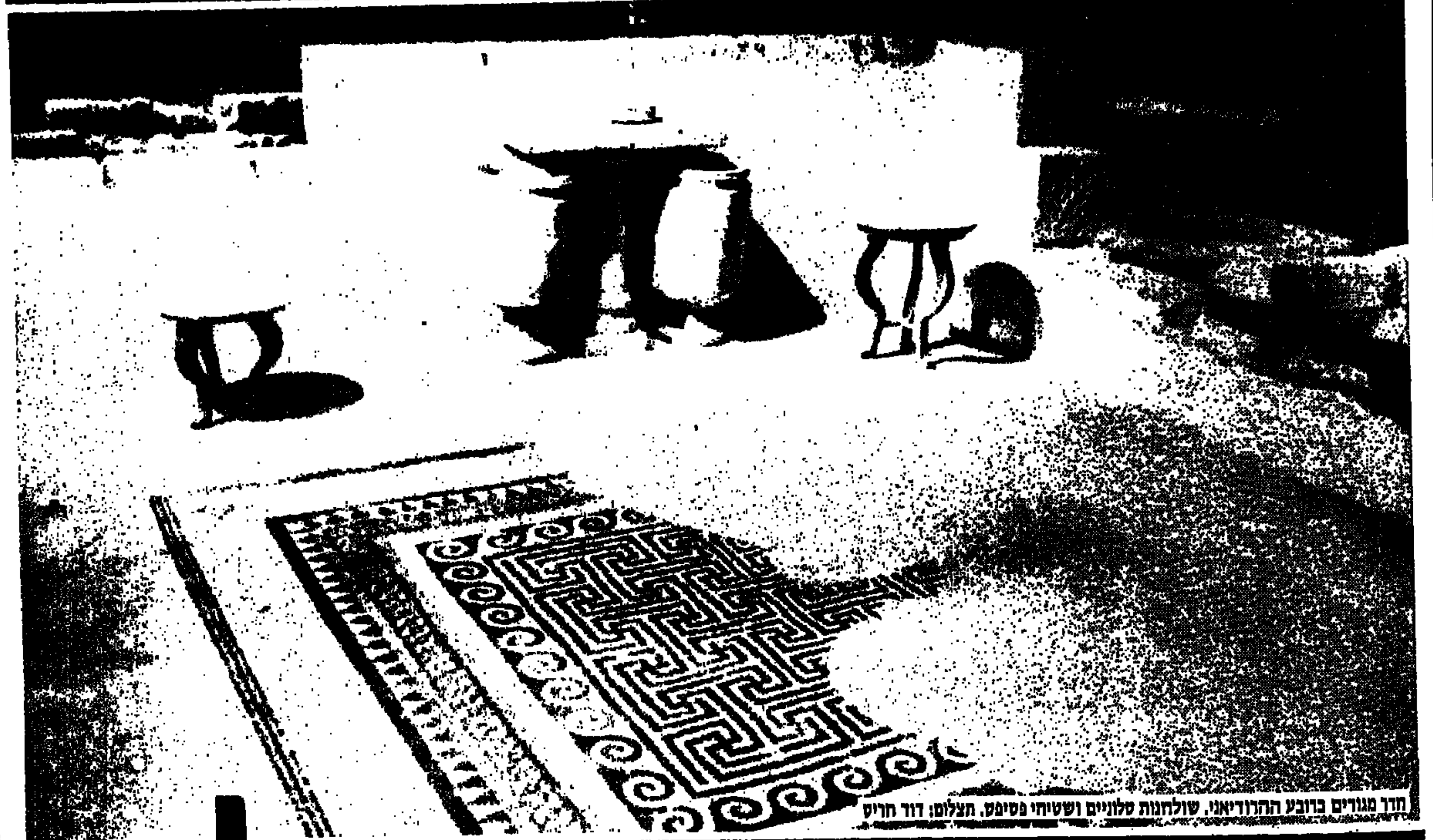
חדר מגורים ברובע ההרודיאני. שולחנות סלוניים ושטיחי פסיפס. תצלום: דוד חריס

סינדרום ירושלים

דבי הירשמן

הם היו שליטיה של מדינה זעירה במזרח התיכון, שהתקיימה בחסדיה של מעצמה גדולה. הם ניהלו אורח חיים ראוותני, על חשבון משלמי המיסים. השליטים ניצלו את הכיבוש כדי להתעשר ומימנו את הקמתם של מרכזים דתיים ותורניים, בתרומות של יהודי הגולה. ממרומי משכנם השקיפו על בעיות הביטחון, הפער החברתי והאבטלה ועסקו בתככים מפלגתיים ובעסקים צדדיים. בשעה שהיו טרודים בפיזור הצהרות היסטוריות ובטקסים ממלכתיים, נטלו קבוצות משיחיות את החוק לידיהן, וגרמו למלחמת אחים ולחורבן.

לא. זאת לא תחזית למה שעלול להתרחש בישראל בעקבות האירועים האחרונים. שרידי ההרפתקאה המדינית של תקופת בית שני ואורח החיים של שליטיה, שוחזרו באחרונה על ידי פרופ' נחמן אביגד [illegible] ריטמייאר, בחפירות "הרובע ההרודיאני" בעיר העתיקה. לפני מספר שבועות נפתח האתר, ששוקם בחסות "החברה לשיקום ופיתוח הרובע היהודי", לקהל הרחב.

■■■

"הרובע ההרודיאני" נקרא על שמו של המלך הורדוס, מגדולי הבונים של ירושלים. שאיפתו של הורדוס, שירושלים תשווה לערים הלניסטיות נודעות התבטאה בסגנון הבניה, בתיאטרון ובאיצטדיון שבנה מחוץ לעיר כדי למנוע את התנגדות הדתיים. מתברר, שלפרנסי העיר המודרניים יש עוד מה ללמוד מהורדוס.

"הרובע ההרודיאני" נמצא באיזור הסמוך למדרגות היורדות אל הכותל. כיום יש שם ישיבות ודירות מוכרות. בעבר היתה הגבעה, הצופה לנוף המרהיב של נחל קדרון והר הבית, הקרקע היקרה ביותר בירושלים הקדומה: שכונת יוקרה של סוחרים אמידים, כוהנים וחברי הסנהדרין, שרצו להתגורר ליד המקדש, ששימש באותם ימים כרבנות ראשית, כנסת ובורסה.

מתוך וילותיהם המפוארות, המעוטרות ציורי קיר ורצפות פסיפס, יכלו הפונקציונרים להשקיף על הנעשה במקדש. עשן הקורבנות, שנמשכו לשם בשל ריח הקורבנות. זו היתה תעשיה שהניבה לרבנים רווחים נאים.

בחצרות הפנימיות המרווחות, הסתובבו דמויות תלמודיות ידועות ודיונו על דיונים והלכה. ברחובותיה הצרים של "העיר העליונה", כפי שכינו תושביו את הרובע, במכירו [illegible] השלם העתיק. [illegible]

קולות אלה היו נוראי חלק, בשגרת הרובע, ששכניו כוהנים גדולים ומשפחותיהם שלטו, למעשה, כמו בימי הצדיקים הרומיים. הם תמכו משורות חשובות במקדש והשתמשו לרעתו במעמדם הרם. בספרות התלמודית השתמר מזמן על מעשי השחיתות של גדולי הכהונה הזאת, המפתיים במילים "שום כהנים גדולים ובניהם [illegible]

שחזור אחד שווה מאלף מילים

ישיבת הכותל היא ירושלים של מעלה, תרתי משמע. הישיבה היחידה בעולם שעומדת באוויר. כאשר נבנה הרובע היהודי החדש, התגלו באיזור שרידי הרובע מימי הבית השני. החופר, פרופ' נחמן אביגד, ידע כבר אז, לדבריו, ש"תיירים יעמדו כאן בתור".

לכן דרש שהישיבה תיבנה שלושה מטרים מעל לשרידים הארכיאולוגים, כדי לאפשר את שחזורם. התביעה נענתה, המוסד התורני נבנה על עמודים גבוהים, והאגדות מספרות שהפרופסור התמקח על כל עמוד כדי שהללו לא יפריעו לאתר התיירות שראה בחזונו.

שנים רבות חיפש לפרוייקט "אבא עשיר". לפני כשנתיים נחלצו לעזרתו "החברה לשיקום ופתוח הרובע היהודי" והנדבנים מוריס ויואן וואהל.

השחזור החל על לוח השרטוט של ליין ריטמאייר, הולנדי המתגורר בישראל, שכשרונותיו כמשחזר נתגלו בחפירות הכותל. ליין מצייר תוכניות מושלמות על פי השרידים והמקורות ההיסטוריים. הוא והארכיאולוג הלל גבע, חסכו את דוד סימון [illegible], וגמיל אבו טהמי הבנאי, לבעלי מלאכה הרודיאנים.

הבניה בטכניקות ובחומרים קדומים יצרה קשיים. כשאזלו [illegible] אבני הבניה המקוריות, יצאו חברי הצוות לחפש אבנים דומות בגדה המערבית. לאחר שרוח באריכות אבנים שרופות מאתרים ארכיאולוגים, רכשו לבסוף, במחיר גבוה ביותר, אבנים מסותתות מאחד מבתיו הישנים של הכפר צור באהר.

[illegible] לאתר, ממוסגי אגף העתיקות, חלק מהכלים ושרידי הרהיטים שהוצגו [illegible].

"צריך להיזהר מקיטש, לא רצינו ליפות לאתר וגם לא מוזיאון, אלא תחושה של אורח חיים" אומר ליין. "שחזור אחד שווה אלף מילים".

את המבנה המקורי [illegible] הראל, מעצבת פנים, [illegible] את קירות [illegible] המוצע.

ציפורה שרוני ואמא רוסיה

40 שנה ברק"ח. במציאות הישראלית – 40 שנה בשוליים ● חלום על שלום עולמי, תהלוכות עם דגלים אדומים, „קום התנער עם מזה רעב", אמונה ללא סייג בסטלין שמש העמים ● „אני במקום הנכון. האחרים התרחקו ממנו"

אריאלה רינגל־הופמן

לפני מאה שנים, ציפורה שרוני היתה הולכת לאפריקה. יוצאת בשליחות כת מיסיונרית זו או אחרת, מלבישה את הילדים שם בפיג'מות. שרוני, היום, אומרת שזה רק בראש שלי, שהחיפושים שלי אחרי רומנטיקה מולידים אסוציאציות מהסוג הזה. נכון, היא אומרת, לוא היתה חיה בתקופת העבדות, הייתי מוצאת אותה בצבא הצפון; לפני חמישים שנה – בבריגדות שיצאו לספרד. בכל מקום, נלחמת נגד עוול, נגד דיכוי.

שרוני, חברת רק"ח, שמונה שנים בראש הסיעה בהסתדרות המורים. 40 שנה בשוליים, במציאות ישראלית הפועלת עליה כמו צנטריפוגה, שעם הזמן מהירות הסיבובים בה הולכת וגדלה. אחרי 40 שנה במקום שבו היא עומדת, היא אשה שמובנת לנשים מניקרגואה, מצ'ילה, מאל־סלוואדור. אבל, לא לשכנה ממול, לזו שגרה קומה אחת למטה.

בולדה בוורשה, גדלה בתל־אביב, למדה בסמינר הקיבוצים, נישאה, עברו לחיפה. שלושה ילדים. 28 שנים בהוראה, עשתה דוקטורט בתיאוריה ובתכנון חינוכי. במערכת החינוך הישראלית, נשים עם רקורד שווה לה הגיעו לתפקידי ניהול ופיקוח. היא לא, וכשנמאס לה ללמד, הלכה להיות עסקנית פוליטית במשרה מלאה, לייצג את הסיעה שלה, חד"ש, בהסתדרות המורים.

ביום ראשון, השבוע, נכנסה באיחור של כמה דקות לישיבת המרכז בהסתדרות המורים. מישהו עצר אותה לרגע בדרך. „ציפורה", אמר יצחק וולבר, מזכיר הארגון, שכבר דיבר אל המקרופון, „תמצאי לך מקום, למרות שאין לכם מקום". „יש מקום", אמרה שרוני, „וגם לאנשים כמוך". „תתני לי את הכיסא שלך?" שאל. „תבוא, נדבר", ענתה. „לא רוצה דיבורים", אמר. „כן", אמרה, „אתה כמו כל אנשי המערך; לא דיבורים, רק כסאות".

הנוכחים צחקו. בהמשך הישיבה, הזכיר וולבר בתי־מורה חדשים המוקמים בארץ, בין השאר, הזכיר תוכניות להקים בית־מורה בנצרת. „כמו באום־אל פאחם", צעקה לו שרוני, מהפינה שלה, „אבן הפינה כבר תקועה שם כמה שנים". „לפחות", ענתה לה מישהי מספסלי המערך, „יש לכם אבן פינה". „אני אתן לך אותה", אמרה שרוני, „אתן לך אפילו אבן נוספת". „או־הו", אמרו בספסלי הליכוד, „שרוני כבר התחילה".

■■■

כשפרצה מלחמת העולם השניה, היתה בת שש. בעיצומה של המלחמה, התעוררה בוקר אחד ומצאה שאמא שלה הלבינה. על השולחן היה מונח מכתב שהגיע מגטו ורשה. המכתב האחרון שהגיע משם. אמא שלה אמרה, שמפולין כבר אף אחד לא ייצא חי, שהיא איבדה את כל משפחתה. מכתב אחרון מגטו רווי יאוש.

בימים של המלחמה, במרכז השולחן הגדול, עמד הרדיו. המשפחה היתה מתקבצת סביבו, שומעת את הקריין הרוסי ממוסקבה. שפה רכה, מתנגנת, שהרבה שנים אחר־כך שרוני תחזור ותשמע אותה בוועידות נוער קומוניסטי, נשים דמוקרטיות. מקשיבים בשקט לרדיו מוסקבה, וכשסטלין דיבר, אסור היה להוציא הגה, להזיז כיסא.

בבית דיברו על המצור בסטלינגרד, על החייל הסובייטי, על הכוחות שרומל ייאלץ לשלוח לחזית המזרחית. שם, במרחבים המפוייחים של ברית המועצות, ייחתך גורל העולם, בעזרת הצבא האדום שכנפיו הרחבות מגוננות גם עלינו.

■■■

ההורים שלי, אומרת שרוני, מעולם לא היו חברי מפלגה. לא במפלגה הקומוניסטית, לא במפלגות אחרות. הגיעו לארץ בראשית שנות ה־30, התיישבו בתל־אביב. אבא שלה עבד כנגר במחנה הבריטי סרפנד, היום צריפין. אמא שלה, שהיתה אחות, עבדה בעיקר כתופרת. אמא שלה היתה אומרת לו, שאם יפתח עסק עצמאי, עוד ירחם וישלם למי שיקנה אצלו רהיטים. מה שהיה, לפי שרוני, לא רחוק כל כך מהאמת.

ב־33', נסעה אמה לוורשה, למשפחה שלה, ללדת אותה. נשארה שם עם התינוקת שנה וחצי וחזרה לארץ.

בשנות ה־30 המוקדמות, הגיעה המפלגה הקומוניסטית הארץ־ישראלית לשיא כוחה; לעוצמה שמעולם לא חזרה אליה שוב. 10 אחוז בבחירות לוועידת ההסתדרות. דיברו על חברה חדשה. דוד בן־גוריון אמר אז, שהפועל היהודי, יחד עם הפאלח הערבי, יילחמו למען אותה חברה, שוויונית, צודקת, אנטי קפיטליסטית. אבא של ציפורה שרוני, מבלי להיות קומוניסט מוצהר, האמין בדברים.

שרוני: „אני זוכרת מוכר תפוזים ערבי שהיה מגיע לרחוב שלנו, זוכרת את אבא שלי מתייחס אליו בחום רב. זוכרת את המשפחה נוסעת לבקר חברים בבת־ים, מגיעים ברגל ליפו, לכיכר השעון, ושם עולים על דליג'אנס שהוביל אותנו לבת־ים. חוצים את יפו, פחות או יותר באותו מסלול שלפני שבועיים נחסם על ידי ערביי יפו". בדרך, אבא שלה אמר שבארץ הזו חיים שני עמים, שלשניהם זכויות צודקות על האדמה.

■■■

מדינת ישראל קמה כשהיתה בת 15. סמוך מאוד להכרזה על הקמת המדינה, התקיימה אסיפה גדולה של אחד במאי. פועלים בחולצות כחולות, לבנות, אינטלגנציה בחליפות חומות, עמדו ברחבה הגדולה שלפני קולנוע מוגרבי, שמעו את אסתר וילנסקה, אז כבר פעילה בתנועה הקומוניסטית, מדברת על שתי מדינות, על דו־קיום בשלום, על אחינו הערבים. אחר־כך, עלו בתהלוכה לבית ברנר. היו שם דגלים אדומים, ודגלי כחול לבן ושרו 'קום התנער עם עבדים ומזה רעב'.

פחות או יותר באותם ימים, הלכה למחנות העולים. וזמן קצר אחר כך הצטרפה לבנק"י – ברית הנוער הקומוניסטי הישראלי.

■■■

שרוני: „בימים של המלחמה, הכל היה תלוי בצבא הרוסי. רומל כבר היה באל־עלמיין, ההרגשה היתה, שאם החזית המזרחית תתמוטט, כל האפיזודה היהודית בארץ ישראל תתנפץ. הישועה צריכה היתה לבוא מהגבול הרוסי. ברית המועצות לא היתה המדינה היחידה שנלחמה בנאצים, אבל ברית המועצות היתה המדינה שהקיזה את דמה במאבק הזה.

„הסכם מולוטוב־ריבנטרופ? רוסיה היתה זקוקה לזמן כדי להכין את עצמה למלחמה. מחנות הכפיה שצמחו בזמן המלחמה? היהודים והפולנים שמצאו את עצמם במחנות? העם הרוסי היה בחזית, מישהו צריך היה לחצוב את הסלע מהר, לכרות את העצים למען מסילות רכבת, להעביר פחם.

„בן אח של אבא שלי ניצל, כי הרוסים פתחו את שעריהם ונתנו ליהודים להיכנס. מי עוד פתח את שעריו? כל אירופה סגרה אותם, גם ארצות הברית.

„ההורים שלי היו פעילים בליגה [...] שפעלה לפתיחת החזית השנייה, להקדמת הפלישה של בנות הברית לנורמנדיה".

■■■

ב־49', כאמור, הצטרפה לבנק"י. מגיעים לבנק"י מי שהחלום של שלום עולמי מהלך עליו קסם. מי שמאמין בצדק סוציאלי, בהישענות על מעצמה שמיגרה את הרשע [...] בוי ורודינו – למען הקרב על המולדת; [...] סטלינה – למען סטלין, אמרו אז. [...] זה גם בתנועת השומר הצעיר, ואולי בתנועות העולים, אבל בנק"י היתה הבן הבכור, מחוברת ישירות לאמא רוסיה.

כל זה עד 51'. עד מלחמת קוריאה, משפטי סלנסקי, משפטי הרופאים, התהליך הכואב של ההתפכחות, שהביא ליציאה לא מעט אנשים טובים מהמערכת.

שרוני, בתוך התנועה, מפיצה את עיתון התנועה, משתתפת באסיפות הרחוב, מוצאת עצמה תולה כרוזים בגנות הממשל הבנ[...] חלק מהכרזות תלו באמצעות מה שנקרא [...] זפקה; חבל מחובר לוו או לאבן, שצריך היה להעיף אותו ביד מכוונת אל אחד מעמודי החשמל.

מחוייבות אישית על פי מודל התנועה הקומוניסטית, כל אחד נושא את המשא על גבו, כאילו עליו לסיים את המלאכה.

בין החברים היו גם יייבי, דוד אבידן, גבריאל מוקד. לאירועים חגיגיים באו בחולצות לבנות ובעניבות אדומות, ילדים עד גיל 14, שנקראו „בני עמל", לבשו עניבות תכלת עם פס אדום. היו ערבי שירה, שיחות, הרצאות, שאליהן הגיעו מנהיגי המפלגה: שמואל מיקוניס, מאיר וילנר, וולנסקה.

כשיצאה שרוני להדריך, הקבוצה הראשונה שארגנה באה משכונת שפירא. בפעולות היו קוראים סיפורים מתוך „הדגל האדום", קובץ סיפורים ושירים ממלחמת ספרד, של גורקי, מאוהל הדוד תום, בבית קראו את „הגווארדיה הצעירה", „איך חושלה הפלדה", „אנשי פנפילוב".

פעם יצאו לטיול בגליל, היו אמורים לסיים אותו בנצרת, במפגש עם צעירי המפלגה במקום. באותם ימים, נצרת היתה תחת ממשל צבאי והצבא חסם את הכניסה, המשאיות של בנק"י לא הורשו להיכנס. צד אחר של המחסום עמדו חניכי בנק"י מתל־אביב, ומצידו השני החניכים מנצרת. שרו „אוונטי פופולו", „להבה, עלי להבה". „על בריקדות: קומו עלו נא צבא עמלים, דגל אדום אדום נישא במרום, כי בא היום נשמיד הבורגנים, כי בא נסיר את הכבלים". אחר כך, צעקו יסקוט אל־חכים אל אסכרי – ינוטל הממשל הצבאי, וחזרו הביתה.

בטיולים שבאו אחר־כך למדו את הלקח. המשאיות היו חונות רחוק והחברה היו נכנסים לעיר בקבוצות קטנות.

כ־6000 בני נוער היו מאוגדים אז במסגרת תנועת הנוער הקומוניסטית. בגיל 18־19, ב־7 בנובמבר או באחד במאי, היו מתקיימים טקסי הקבלה למפלגת האם.

מי שזוכר אותה מאז, זוכר ילדה רזה, גרומה, צהובת שיער. שקטה, אמרו לי, יחסית לשאר. מאוד רצינית, מיושבת בדעתה.

■■■

כבר אז, אני שואלת, כאב העולם על הכתפיים שלך?

„הרגשתי שצריך להילחם. להיאבק, כי אפשר לבנות פה עולם אחר, וביחד. לפני ההצבעה על החלטת האו"ם להקים שתי מדינות בפלשתין, אורגן פה מבצע של שליחת גלויות לאומות המאוחדות. צוייר עליהן גדר תיל, „כלניות" בריטית, ולמטה היה כתוב לביטול המנדט הבריטי, לעצמאות לאומית לשני העמים. הנוער, בשתי שפות שונות, אמר אז אותם דברים: רוצים לחיות ביחד.

„התפיסה שאנחנו עם לבדו ישכון, שכל העולם נגדנו, היא מעוותת. איך זה יילך, הייתי חושבת, כשאנחנו כל הזמן נגד כולם. שני עמים חיים פה, המלחמה ביניהם לא רק שלא תוביל לשום מקום, היא תפגע בנו. עם החרב, אמר נפוליאון, אפשר לעשות הכל, חוץ מלשבת עליה. ואנחנו צריכים לשבת, עד מתי אפשר להילחם.

„הייתי בת 15 כשהמדינה קמה. אני זוכרת את השמחה העצומה, את התחושה שעכשיו הכל יכול לקרות, שנקים פה חברה צודקת, שוויונית, ערכית. שעבודה תהיה ערך, עם כבוד. לא שם של מפלגה. דיברו על זה בבית, בבית הספר, בכל מקום.

„שאלת אותי על געגועים? אלו הגעגועים. לאותה אמונה שהיתה אז, בגיל 15, שהכל אפשרי. אחד הדברים שהרשימו אותי בביקור האחרון בבריה"מ היה המנהג של זוגות, לפני או מיד אחרי טקס הנישואין, לצאת ולהניח פרח על קבר החייל האלמוני. אומה שיודעת כמה כבד היה מחיר הניצחון".

■■■

„אדיר כהן, מאוניברסיטת תל־אביב", אומרת שרוני, „הוציא ספר שנקרא 'פנים מכוערות במראה'. מדובר שם על הסטריאוטיפים של הערבים כפי שהם מופיעים בספרות שלנו. אפילו אצל אליעזר שמואלי, בסיפורי ארץ ישראל היפים שלו, הערבי הוא תמיד רועה צאן, הולך אחרי העדר, החבר הכי טוב שלו זה הגמל. והתיאורים שלו על הסעודות באוהל, איך כולם דוחפים את היד לקדרות.

„תראי, אומרים לי, איך הדרוזים ברמת הגולן, משתלטים על האדמות ונוטעים תפוחים. מה יש, אני שואלת, האדמות האלו הן של הסבתא של אותם מתיישבים ברמה?

„או שאומרים לי, תראי איזה וילות יפות יש לערבים. מה יש, אני שואלת את מי שאומר לי, אתה בנית להן אותן? הערבים לא בסדר, מסרבים להישאר באוהל, עם הכלב והגמל כמו בסיפורים של שמואלי.

„עשינו להם, אומרים פה. גם הבריטים סללו כבישים בהודו, הכניסו לשם טכנולוגיה מתקדמת, אבל ההודים לא רצו אותם, לא רצו את הטכנולוגיה שלהם. רצו להחליט לבד מתי ואיפה לסלול כביש.

„במאה ה־20, אנשים לא מוכנים להסכין עם משטר כיבוש. מה שקרה בשבועות האחרונים בשטחים זו התקוממות אזרחית, ולא חשוב מי אירגן אותה, ואיזה שמות השלטון בוחר לתת לה. חשוב שיצאו ילדים, נשים, גברים לרחובות. ואותם הילדים שיידו אבנים, מה הפלא שזה מה שעשו. מה ייעשו, ילחמו בטנקים? אין להם. אבל יש להם אח, או אבא בבית 'סוהר', אם מוכה, מכים אותם, משפילים אותם, רומסים אותם.

„אם הכיבוש יימשך, המצב יילך ויחמיר. אני לא נביא, אבל למדתי משהו מספרי ההיסטוריה. יש תהליכים שלא ניתן לעצור אותם. אי אפשר להחזיק אנשים, שנים, ללא פרספקטיבה.

„למה שנאמין לערבים, אומרים ברחוב היהודי, נעשה הסכם שלום ואולי מחר יתקעו לנו סכין בגב. אין ערבויות, מלבד ערבויות בינלאומיות, אני אומרת. נעשו הסכמים אחרי מלחמות של מאה השנים".

■■■

כשסיימה את התיכון, הלכה שרוני לסמינר הקיבוצים. למדה הוראת מדעי הטבע בתקופה שסמינר הקיבוצים ישב בצריף ופרופסור מנדלזון היה מורה לביולוגיה. במחזור שלה למדו גם דני פטר, רחל איתן. כשסיימה ללמוד, נישאה ועברה לחיפה. לימדה ילדי עולים מעיראק ומרומניה.

ב־70', יצאה לצ'כוסלובקיה, לעשות תואר שני בחינוך. למדה באוניברסיטת קארל בפראג, האוניברסיטה הראשונה באירופה, על שם המלך קארל הגדול. כשסיימה חזרה לארץ. אחר־כך, במשך קרוב לחמש שנים, שוב באותה אוניברסיטה, עשתה תואר שלישי. הנושא: התפתחות החינוך בישראל מ־48'. הנחת היסוד: המגמה בחינוך יותר ויותר לאומנית. למדה בארץ ונסעה לבחינות בפראג.

שרוני: „התייחסתי במחקר שלי לחלוקת שעות הלימוד. כמה שעות חשבון, כמה שעות תנ"ך ותורה שבעל־פה. סטריאוטיפים במקראות ישראל. לימוד היסטוריה כללית מנקודת מבט יהודית – טוב ליהודים, רע ליהודים".

כשסיימה תואר שני, חזרה ללמד בתיכון חוגים בחיפה. אז תיכון אליטיסטי, ליברלי, שחלק גדול מסגל המחנכים בו היו אנשי תנועת העבודה. התמזגות התיכון, מאוחר יותר, עם עירוני א', הביא לשינוי בתפיסה החינוכית והביא אותה, בסופו של דבר להחליט שנגמר לה הסוס. „הייתי פחות ופחות שלמה עם מה שאני עושה. לא לזה התכוונתי כשבחרתי להיות מורה".

■■■

ב־80', לקראת הבחירות בהסתדרות המורים, התגייסה לפעילות נמרצת במסגרת הסיעה. יצאה לפנסיה מוקדמת והפסיקה ללמד. כשנכנסה לפעילות, קיבלה הסיעה פחות משני אחוזים בבחירות להסתדרות. היום, יש להם 4.2 אחוזים.

בישיבה האחרונה של מרכז הסתדרות המורים, וולבר מספר בדיחה: „חזן מגיע לניהול התפילות בימים הנוראים. לפני שהוא מתחיל, הוא מבקש מהרב שיתן לו אלף דולר. הרב נותן והחזן שם אותם בכיס מעילו. כשנגמר החג, הוא מחזיר לרב את הכסף. הרב תמה, לשם מה היית צריך את האלף דולר במשך השישי שבת. כשיש לך אלף דולר בכיס, ענה החזן והצביע על החזה, הקול יוצא לך צלול יותר".

„יכול להיות שזו הסיבה שהקול שלנו כבר לא צלול", צועק חבר סיעת חד"ש. וולבר מתרגז. „מה יש לך לכעוס", אומרת שרוני, „עם המשכורות שהמורים מקבלים, הקול שלהם באמת לא יכול להישמע טוב".

■■■

כשמדובר בעמדות פוליטיות, שרוני אומרת מה שאומרים ברק"ח. מי ששמע מה שאומר שם אחד החברים, כאילו שמע את כולם. מיומנים היטב, מוכנים עם התשובות. מה שאני שואלת את שרוני, 'הרחוב הישראלי' כבר שאל אותה. מה שהיא אומרת לי, כבר אמרה בעשרות מקומות אחרים. על מדינת ישראל המשרתת את האינטרסים של ארה"ב, על מדיניות הכיבוש, הדיכוי בשטחים, על הנכונות בצד השני להכיר במדינת ישראל, על אטימות השלטון.

יש שאלה אחת, היא אומרת, שתמיד שואלים אותי כשאני מופיעה בכנסים בחו"ל, ולא שאלת אותי: איך זה שבמדינת ישראל לא מבינים מה שאנחנו אומרים. אנחנו, הכוונה לחברי המפלגה הקומוניסטית.

במפגשים בבריה"מ, באתונה, בגרמניה הדמוקרטית, בצ'כיה או בכל מקום אחר, יש יותר אנשים שמבינים את השפה שבה היא מדברת מאשר בתל־אביב, בחיפה, בירושלים.

■■■

„אני לא מרגישה שאני בשוליים. אף חבר שלנו לא מרגיש כך. אנחנו פעילים בכל מקומות העבודה שלנו, אנחנו לא מתחפשים לג'וקים, אנחנו נלחמים למען הרעיון.

„לא יכולתי להיות מנהלת, לא סגנית מנהל, לא מרכזת שכבה, אפילו לא מרכזת מקצועית, בכל מקום אני קומוניסטית. פעמיים פיטרו אותי מעבודה, פעמיים היו חייבים לקבל אותי חזרה. בהפגנות צועקים אחרי בוגדת, עוכרת ישראל. כשהפגנו נגד הוצאת הילדים הפצועים מלבנון במהלך המלחמה, צעקו לי ילדינו נהרגים שם ואת דואגת לילדי הערבים. אבל אני דואגת לילדים כולם.

„קל לשבת בערב שבת עם החברים ולקטר בסלון על ההקצנה ברחוב, על הכפיה הדתית, על הידרדרות אושיות הדמוקרטיה. קשה להילחם נגד כל אלה. קשה להילחם ולהיות מוכן לשלם את המחיר. אבל לי אין שמיים אחרים מעל ראשי. אני אוהבת את השמיים התכולים שנפרשים מעלי במעט כל השנה במדינה הזו. כשהייתי בפראג, עיר קשה וקודרת, מכוסה ערפילים, התגעגעתי להירות של הארץ שלנו. כשמצאתי שם שדה פרחים שדומים לסביונים, שמחתי נורא. גם לפגוש זיתים בבולגריה, לגלות עצים שדומים לברושים שלנו.

„אוהבת להיות קדוש מעונה? לא. אני לא רואה את עצמי כאדם שמקריב קורבן. אני שלמה עם מה שאני עושה. את במקום הלא נכון, אומרים לי. אבל אני במקום הנכון, האחרים התרחקו ממנו.

„אני מאמינה לקונצנזוס? יש מקומות בעולם שנשים עוברות עינויים מחרידים, מאבדות ילדים, בעל, את חייהן, משום שהן מחוץ לקונצנזוס ואינן מוותרות. העולם יכול להיות טוב יותר, וצריך להאבק שכך יהיה, ואם אדם לא מאמין שהוא מסוגל לתרום, ולא פועל לשנות דברים, חייו חסרי משמעות.

„זה לא 'כאב העולם'. לא רק. יש לי שלושה ילדים ונכד. ואני נועצת עצה, עצור, כשאני רואה עולם שהולך לקראת אסון, וצר לי שאני, ומי שצועק איתי, כל כך מעטים ושקולנו לא נשמע. אובד ברעש הקולות האחרים". ■

צלום: גדי דגון

„גם הבריטים סללו כבישים בהודו, הכניסו לשם טכנולוגיה מתקדמת, אבל ההודים לא רצו אותם. רצו להחליט לבד מתי ואיפה לסלול כביש"

אפילו אצל אליעזר שמואלי, בסיפורי ארץ־ישראל היפים שלו, הערבי הוא תמיד רועה צאן, הולך אחרי העדר, החבר הכי טוב שלו זה הגמל

לאירועים חגיגיים בבנק"י באו בחולצות לבנות ובעניבות אדומות. ילדים עד גיל 14, „בני עמל". בין החברים היו גם יייבי, דוד אבידן, גבריאל מוקד

לסופר־ביפר שכלולים מדהימים שאין לאחרים קרא, השווה ותיווכח בעצמך.

תכונה	מקלטים אחרים	מקלט סופר־ביפר
קיבול סימני אותיות או כתיב (תווים).	עד 500 תווים.	עד 1,984 תווים, פי 4 יותר.
שיטות אגירת הודעות וגישה להודעות ספציפיות.	אחת בהמשך לשניה ויש לחפש קדימה ואחורה, תוך שימוש ב־3 לחצנים, כשרוצים למצוא הודעה מסוימת.	בתוך 16 "תיבות" נפרדות, ממוספרות ומוצגות ע"ג המסך. גישה ישירה לכל הודעה, לפי ממספרה, באמצעות לחצן אחד.
"נעילת" הודעות למניעת מחיקתן ע"י הודעות חדשות.	אין אפשרות של "נעילת" הודעות.	ניתן "לנעול" עד 8 הודעות, החשובות למשתמש.
שירות קבלת הודעות כתובות והודעות מדוברות.	אין אפשרות לקבל את שני השירותים במקלט אחד.	יש.* בסופר־ביפר אתה מקבל הודעות כתובות ומדוברות באותו מקלט.
תאורת מסך.	אין.	קיימת ומאפשרת קריאת הודעות בתנאי תאורה קשים.
התרעה שקטה באמצעות רטט.	אין.	יש.* חיוני למקומות רועשים ולמקומות בהם נדרש שקט. פתרון לכבדי שמיעה.
בקרה מפני מחיקה בלתי רצונית של ההודעות.	אין.	יש. בעת כיבוי המקלט או תוך כדי שימוש בלחצן המחיקה חייב המשתמש "לאשר" את המחיקה.
הדפסת הודעות.	אין.	יש.* ניתן להדפיס את ההודעה במדפסת. (בשלב זה באנגלית בלבד).
התצוגה על מסך המקלט.	עד 16 תווים בשורה אחת.	עד 32 תווים ב־2 שורות. הבנת הנקרא טובה יותר.
רגישות המקלט (כושר הקליטה).	8 מיקרוולט למטר.	7 מיקרוולט למטר. רגיש יותר ולכן טווח הקליטה טוב יותר.
הכיתוב של מקשי הבקרה וההוראות התפעוליות.	סימון גרפי או באנגלית בלבד.	סימון גרפי וכיתוב ברור בעברית.
כמות כתובות, או מקורות שיגור הודעות למקלט.	4, עם זיהוי מקור ההודעה למקלט.	15, עם זיהוי מקור ההודעה למקלט (בכל שכמות הכתובות רבה יותר ניתן לקבל יותר סוגי מידע והודעות ממספר רב יותר של מקורות מידע).
מערכת גיבוי ממוחשבת במקלט.	אין.	יש.* מתקנת שיבושים מקריים בהודעות כתובות, מבלי להקטין את הקיבול.
סימון הודעה שכבר נקראה.	סימון סטטי	סימון מהבהב לתזכורת, עד לקריאת ההודעה.

* אופציונלי.

סופר־ביפר משיג את כולם

מוטורולה וביפר־פייג' קול מציגים:

סופר־ביפר

הביפר המשוכלל ביותר בעולם

כותב, זוכר, מדפיס, רוטט, מאותת, מצפצף, מדבר

מוטורולה ענק התקשורת העולמי, בשיתוף עם ביפר־פייג' קול חברת הביפרים המובילה ביותר בישראל, מביאים לך [illegible] בעולם.

סופר־ביפר מעביר לך הודעות בדרך בה נוח לך לקבל אותן

מוטורולה

הורוסקופ
מאת
האסטרולוג אילן פקר

לשבוע המתחיל ב־8.1.88 והמסתיים ב־14.1.88

גדי (23.12–20.1)
ענייני רכוש וכספים מקבלים דגש. השיפור בתחום זה הופך למשמעותי, היחסים עם קרובי משפחה מתהדקים ומשתפרים והתמיכה המשפחתית בכם מרימה לכם את המורל. עם זאת, בתחום הקריירה השאלות נותרו פתוחות וחוסר הבהירות עדיין קיים. מאחורי הקלעים מנסים לפגוע ביתרונות שהשגתם ובאינטרסים שלכם אך הערכות מתאימה עשוייה לסכל נטייה זו.

דלי (21.1–19.2)
על אף אי השקט וההיסוסים הפוקדים אתכם לאחרונה, זה הזמן לצאת מהשיגרה ולקבל את החיים ביותר אופטימיות. הפופולריות שלכם בשיאה והדגשים הרומנטיים חזקים במיוחד. קרובי משפחה באים לעזרתכם וידידים חוזרים ומוכיחים מחדש את נאמנותם. דאגות בתחום הבריאות מקבלות מימד גדול מהרגיל עקב פחדים בלתי מוצדקים. מוטב בימים אלה לצאת לחופשה ולהמנע ממאמץ. מידע חשוב מגיע אליכם במפתיע ומעלה לכם את המורל.

דגים (20.2–20.3)
חיי החברה הופכים לסוערים אך גם מתישים אתכם מאוד. אתם נוטים לקחת פסק זמן בקשר לפעילות מקצועית או אחרת אך תחושת האחריות שלכם מונעת מכם מלבצע זאת. השאיפה להוכיח את עצמכם חזקה מן הרגיל ומשרה מתח על הסובבים אתכם. עם זאת קיימים סימנים על נסיונות לגזול מכם הישגים ועליכם לעמוד על המשמר. זה הזמן לשקול שינויים בתפקיד או במקצוע. בתחום הכספי חל שיפור גדול אף כי טרם נמצא פתרון מלא לבעיותיכם בנושא זה.

טלה (21.3–20.4)
ענייני קריירה תופסים את רוב זמנכם וכוחותיכם דווקא בשעה שגובר הרצון להשתחרר מאחריות. רעיונות חדשים או שינויים בהשקפה מאפשרים לכם טיפול יעיל יותר במצבים בלתי צפויים או בלתי ניתנים לפתרון בדרך המקובלת. האינטואיציה שלכם חזקה מן הרגיל ומנחה אתכם בכיוון הנכון אף אם הסובבים אתכם מתנגדים או מסרבים לשתף פעולה. ידידות מן העבר מתחדשת ומוסיפה לבטחונכם העצמי. תוכניות לנסיעה מקבלות תנופה וכך גם בתחום השתלמות מקצועית או לימודים.

שור (21.4–20.5)
תהליכים המתרחשים מאחורי הקלעים פועלים לטובתכם ומאפשרים לכם בהדרגה לחזק את בטחונכם העצמי. הצלחה בתחום המקצועי מאפשרת לכם להעמיד תנאים לעתיד לגבי כל שינוי בתפקיד או במקום העבודה. קשרים עם בעלי סמכות ועמדות כח יאפשרו לכם לקדם את האינטרסים בתחומים אלה. קרובי משפחה מצפים לעזרתכם דווקא בעת שאתם אמורים להפנות את עיקר הכוחות והזמן לשינויים בתחום העבודה או היצירה. מצבכם הבריאותי דורש תשומת לב מיידית ומומלץ להתפנות ללא דיחוי לבדיקות רפואיות במקרה של תלונה.

תאומים (21.5–22.6)
מצב הרוח המדוכדך הנלווה אליכם לאחרונה דורש מכם הרבה משמעת עצמית וסבלנות על מנת להשתלט עליו ולחזור למצב רוח אופטימי. ידידים באים לעזרתכם ותומכים בכם ומאפשרים לכם לעבור את התקופה הקרובה עם תקווה בלב. מומלצים שינויים באופן העבודה או שיטת העבודה על מנת להקל על הלחץ בתחום זה. ענייני כספים דורשים זהירות וגישה מאופקת. מכתב חשוב נמצא בדרך ואמור להביא לכם מידע חשוב שציפיתם לו מזה זמן.

סרטן (23.6–23.7)
העומס בעבודה גוזל מכם את רוב הכוחות והזמן, אולם ההישגים בתחום זה גדולים ואתם זוכים להערכה רבה. בתחום הבריאות אתם נדרשים להקפיד על תזונה מאוזנת ופעילות ספורטיבית. בעיות בתחום זה דורשות ביקורת רפואית והקפדה על טיפול מתאים. הזנחה בנושא זה עלולה לעלות לכם ביוקר רב. שותפויות עסקיות או מקצועיות עשויות לקדם לכם את האינטרסים בתחום זה ולשפר את המצב הפיננסי.

אריה (24.7–23.8)
מפגשים מסעירים ובלתי שגרתיים משפרים לכם את מצב הרוח. הרגשות הרומנטיים גואים ומתחזקים ואף גורמים לכם להסחף ולאבד שליטה. דאגות לבני משפחה צעירים ממשיכות להתיש אתכם ולגזול מזמנכם. הטיפול בענייני עבודה או מקצוע דורש התארגנות בשיטה חדשה יותר עצמאית ויותר יעילה. זה הזמן לבדוק מחדש את ההשקעות הפיננסיות שלכם אשר ושתקו במהלך השנה האחרונה. יציאה לחופשה קצרה או נסיעה למרחקים מומלצת בכל מקרה.

בתולה (24.8–22.9)
שינויים שנערכו לאחרונה במקום העבודה או במהלך העסקים מעיקים עליכם ותובעים מכם יותר כוחות ויותר תשומת לב. דווקא כאשר משתלטת עליכם עייפות נפשית או פיזית. שינוי בתפקיד או במקום העבודה הופך לאקטואלי. בתחום הפיננסי המצב משתפר ואתם שוקלים מכירה או רכישה של נכסים. זה הזמן להתפנות לשינויים בסגנון המגורים או בשיפוץ הבית או לרכוש מכוניות. צפויה התפתחות של קשר רומנטי במקום העבודה.

מאזניים (23.9–23.10)
ענייני משפחה או הבית תופסים את עיקר תשומת לבכם. עם זאת, הכישורים היצירתיים מקבלים תנופה חזקה ואתם מצליחים לקבל בתחום זה את כל המחמאות. יציאה לחופשה או לנסיעה ארוכה תאפשר לכם לאגור כוחות ולשפר את מצב רוחכם. בתחום הרומנטי אתם צפויים לסערה גדולה של רגשות ולמפגשים מרתקים ובלתי שגרתיים. הפופולריות שלכם צוברת תאוצה חזקה. שותפויות מקצועיות או עסקיות עשויות להניב פירות.

עקרב (24.10–22.11)
נסיעות וביקורים גוזלים חלק גדול מזמנכם. בני משפחה אינם מוצאים את הדרך להתקרב אליכם ואתם חשים בדידות נפשית. זה הזמן לצאת לחופשה או לחפש דרך להנפש מהלחץ העובר עליכם לאחרונה. בתחום הכספי אתם עומדים להכנס להוצאות גבוהות מן הרגיל העלולות להשאיר חור בתקציב ולהעמיד אתכם במצב קשה. עם זאת, באם תנקטו בזהירות מתאימה, קיימת אפשרות למכירה או קנייה מוצלחת ולעלייה ברווחים.

קשת (23.11–22.12)
מצב הרוח השפוף המלווה אתכם מזה זמן משתנה בהדרגה והמורל עולה. אתם חשים כי האנרגיה והכוחות הנפשיים חוזרים אליכם בתנופה ודורשים מוצא וביטוי. הכישורים היצירתיים חוזרים בעוצמה רבה, וכך גם הרצון לפעול ולהזיז עניינים אשר לא חל בהם עד כה כל שינוי. בתחום הכספי הקשיים טרם חלפו ועליכם לשמור עדיין על הידוק חגורה. במישור הרומנטי הרגשות סוערים במיוחד. הזהרו מנטייה להימורים.

התצוגה מתחלפת
האיכות נשארת
ואתה מרויח!

עד 50% הנחה
אפשרות ל-12 תשלומים
בכרטיסי אשראי ובצ'קים

מערכות ישיבה במגוון סגנונות.
מערכות ישיבה מעור ביבוא בלעדי.
מזנוני עץ צבועים בעיצובים מלהיבים.
פינות אוכל איטלקיות בצבע.
חדרי שינה מהודרים.
חדרי ילדים ופריטים איטלקיים
משלימים בעיצוב מרהיב
והכל במבחר סגנונות
צבעים ומחירים.

פתוח בשבת
מ-10 בבוקר
עד 9 בלילה
וכל יום
מ-8 בבוקר
עד 8 בלילה

רהיטי מאיר בנ"מ
מפעל ואולם תצוגה ראשי: אליהו איתן 3, (קומה ב') אזור התעשיה החדש ראשל"צ (בית גירון) טל. 9612778, 9610799-03.

סולידוכס
אנטיקוטין
משחה עם שיניים המסירה כתמי עישון

הניקוטין בסיגריות מותיר על השיניים כתמים שאינם ניתנים להסרה במשחת שיניים רגילה.
יצהר שמחה לבשר על משחת שיניים חדשנית מסדרת סולידוכס שפותחה במיוחד להסרת כתמי עישון - סולידוכס אנטיקוטין.
סולידוכס אנטיקוטין מכילה POVIDONE - חומר ניקוי עדין החודר לכתמי הניקוטין ומסיר אותם מן השיניים.
צחצוח עיקבי בסולידוכס אנטיקוטין יותיר את השיניים לבנות ומבהיקות.
כמו כל משחת שיניים סולידוכס גם סולידוכס אנטיקוטין מועשרת בפלואור למניעת עששת ובעלת טעם מרענן הנשאר לאורך זמן.

יצהר זה נהדר

אומרים ישנה ארץ

חלק מה"גת"

קבר השייח מושרף (מקום תצפית)

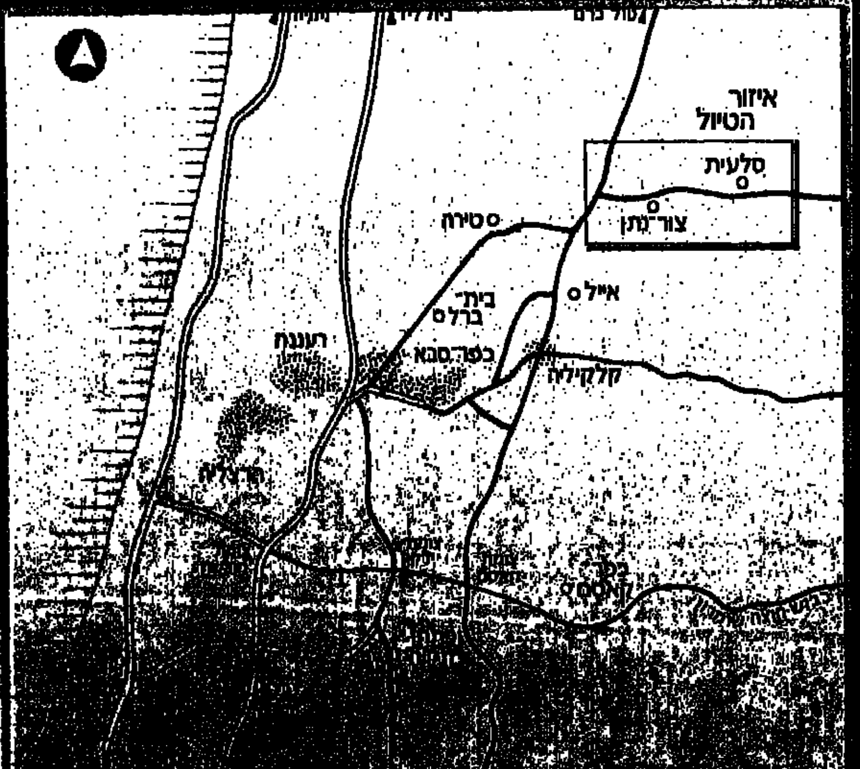

מסלול טיול
סלעית וצור נתן

סינדרום ירושלים

(המשך מעמ' 39)

ועבדיהם חובטים את העם במקלות" (פסחים נ"ז ע"א).

פרופ' אביגד סבור, שחלק נכבד מתושבי הרובע "לא בחלו בשום אמצעים בהפקת טובות הנאה ממעמדם", ובהצלחה בלתי מבוטלת כנראה, כפי שאפשר ללמוד משרידי חווילותיהם.

■■■

ייחודו של ה"הרובע ההרודיאני" הוא בבתי המגורים המפוארים. מספר בתים השתמרו, ומרשים במיוחד בית ששטחו למעלה מ־600 מ"ר, וזכה לכינוי "בית המידות". בקוטג'ים המפוארים היו שתי קומות, מרתף וכמה מפלסים, כמקובל אצל הישראלים מימים ימימה, כנראה. בחדרים רבים היו פסיפסים, הראשונים מסוגם בארץ, ממיטב תירושי האופנה ההלניסטית־רומית.

החקיינים המקומיים נאלצו להסתפק בדגמים גאומטריים ובציורים של צמחים, מפני שנזהרו ביותר באיסור התורה לעשיית פסל ותמונה. הגדילו לעשות דיירי "בית המידות" האלגנטי, שקישטו את קירותיהם ב"פרסקו", ציורי קיר יקרים, ובאריחי טיח בדוגמת פאנלים רחבים. בפומפיי קראו לטפטים האלה "סטוקו", ושם הם יצאו מהאופנה מאתיים שנה קודם לכן, דבר שלא היה ידוע כנראה למתעשרים הפרובנציאלים.

בטרקלינים התגלו שולחנות אבן מעוטרים. על שולחנות "סלוניים" אלה, היחידים מסוגם שהתגלו בארץ, הגישו כיבוד לסועדים, שהסבו על ספות מרופדות עור. הפוטלים הקדומים לא השתמרו, אך הסרוויסים, כלי אבן מסוגננים, וכלי זכוכית מתוצרת אמן הזכוכית הצידוני הנודע אניון, מעידים על ממונם של בעלי הבית וטוב טעמם. הכפות היחידות שנמצאו בבתים היו כפות תמרוקים.

■■■

במקום סכו"ם השתמשו בפת לחם. המזון בסעודות החגיגיות – ירקות, דגים ונתחי כבש משובחים מבשר הקורבנות, היו ללא ספק גלאט כשר. אחרי האוכל נהגו לשחק בקוביות, לדבר על עסקי הקטורת ולחם הפנים, על מירוץ הסוסים האחרון בהיפודרום ועל הצגות העונה בתיאטרון. אולי כבר אז היו סערות סביב צנזורה. המינויים הקבועים של בעלי הבית, דיסקיות עשויות שנהב הנושאות את המספר 14, נמצאו באחד הבתים. אם האורחים היו מתארחים בנשף, אי אפשר להאשים אותם. השעון היחיד שהתגלה היה שעון שמש מיטלטל עשוי אבן.

מתקני הרחצה והטהרה המרובים בבתי ה"רובע ההרודיאני", מעוררים חשד שתושביהם היו היפוכונדרים ללא תקנה, או לפחות בילו חלק ניכר מזמנם באמבט. מרתפיהם של כל הבתים היו חדרי אמבטיה ענקיים.

חוץ מזה היו, כמובן, המקוואות הרבים, 60 במספר, לטבילה פולחנית, טהרה.

"לצרכי העסקים שלהם בהר הבית היו הכהנים שגרו כאן טובלים במקווה בכל יום, מה שבטוח", אומר הארכיאולוג רוני רייך, מחופרי הרובע ומומחה לענייני מקוואות. לא רק פונקציות בתוך הר הבית ואספקת מוצרים למקדש, אלא גם חלק מטובות ההנאה ששמרו לעצמן משפחות הכהונה, חייבו חיים בטהרה. יהודים באותה תקופה, לדברי רייך, הפכו את הטהרה לשיגעון אופנתי.

עובדה זו מסבירה את ריבוי מתקני הטהרה גם בבתיהם של סוחרים ומדינאים. רייך משער שהמספר הגדול של מקוואות בכל בית, נובע מריבוי הנפשות בבית האב, "אולי היתה נהוגה הירכיה כלשהי, כמו שירותים למנהל ולעובדים בימינו". לדעתו, לא מדובר בהפרדה בין גברים לנשים. המומחה מחווה את דעתו, לפיה מקוואות הכהנים הגדולים, לא היו זוכים לאישור הרבנות בימינו: חלק מהם אי אפשר לטבול את כל הגוף בבת אחת. "אמבטיות לרוב ובתי־כסא אין", מודה רוני רייך.

■■■

רוב תושבי ירושלים לא התגוררו ברובע האמידים ש"בעיר העליונה", אלא בשכונות הפועלים והמעמד הבינוני ש"בעיר התחתונה". ההיסטוריון יוסף בן מתתיהו מעריך את מספרם בכמיליון נפש.

שלוש פעמים בשנה, בימי העליה לרגל, נהרו לירושלים רבבות אנשים מכל קצווי הארץ, ביניהם אלפי מחוסרי עבודה, איכרים שסבלו מנטל המיסים, סוחרים שקועים בחובות וכלי־קודש זוטרים שמעשרותיהם ניגזלו על ידי הכוהנים הגדולים.

מנחם שטרן, חוקר ימי הבית השני, קובע שהמרד הגדול לא היה רק מלחמה ברומאים אלא גם מהפכה חברתית בשליטים היהודים. אלה והרוב הרומם נגררו למרד, בעקבות קבוצות קיצוניות שסבלו מהזיות משיחיות. יוונים כאגריפס, שניסו להטיף למדיניות שפויה, נחשבו תבוסתנים ועוכרי ישראל.

ה"עיר העליונה" ששכנה על הגבעה שמול הר הבית, המשיכה בהתנגדות עקשנית לאחר שנכבשה ה"עיר התחתונה". בח' באלול שנת 70, כחודש אחרי שריפת המקדש, הסתערו לגיונות הרומאים על רובע האמידים, העלו באש את החווילות המרווחות והיכו את התושבים בחרב.

עקבות הדליקה הענקית, ההרס וההרג ניכרים בכל בתי הרובע, במיוחד ב"בית השרוף", מעונו של הכהן בר־קתרוס, בעל המונופול על ייצור הבושם למקדש. שרידי חיי המותרות והפאר מכוסים בפיח ואפר, עדות לחורבן פתאומי לכאורה. תושבי "בית המידות", למשל, עסקו לפי העדויות הארכיאולוגיות ב"רמונט" של אולם הקבלה כאשר פרצו הלגיונרים ושמו קץ מהיר לחיי התפנוקים.

ליין ריטמייאר, המשחזר, אומר שלצורך שיקום הרובע למבקרים נעזר הצוות, בראשות פרופ' אביגד, בשחזורים של מבנים דומים בפומפי – "הרובע ההרודיאני" – ימי פומפי האחרונים של בית שני. ■

ארמון החשמונאים?

הארכיאולוג מאיר בן־דב סבור ש"בית המידות" המפואר ב"רובע ההרודיאני" אינו אלא ארמון החשמונאים. ההיסטוריון יוסף בן־מתתיהו, בספרו "מלחמת היהודים ברומאים", מזכיר שני מבנים ציבוריים ברובע האמידים בירושלים, ארמון הורדוס וארמון החשמונאים.

שרידי ארמונו של הורדוס נמצאים באיזור הקישלה שליד שער יפו, ואילו ארמון החשמונאים לא התגלה מעולם. בן־מתתיהו מספר על המלך אגריפס, שצפה מגג ארמון החשמונאים בהקרבת הקורבנות במקדש, תקרית שגרמה לכוהנים להגביה את אבני החומה המערבית כדי למנוע הצצות.

בן־דב סבור, שמיקומו של "בית המידות" מול הכותל המערבי, הבניה המפוארת וחפצי המותרות מלמדים על היותו למעשה ארמון החשמונאים.

תעודת בגרות כבר אינה מספיקה. צריך בגרות טובה עם ציונים גבוהים.

לא כל התלמידים בביה"ס "אביב" באים כדי להשיג בגרות אקסטרנית. חלקם באים ל"אביב" להשלים בחינות במקצועות חסרים. רבים באים במטרה לשפר את ציוני התיכון שלהם. גם תלמידי שמיניות לומדים ב"אביב" כהכנה לבחינות האינטרניות. "יש בתי ספר אקסטרניים שמלמדים אותך לעבור בגרות. ב"אביב" מלמדים אותך להצליח בבגרות. בגלל זה אנחנו כאן", אומרים תלמידי ביה"ס "אביב".

במקומות העבודה הטובים במשק ובמוסדות להשכלה גבוהה, סתם תעודת "בגרות" אינה מספקת תמיד. הדרישה היא לרמת ציונים גבוהה. לתעודת בגרות טובה. היום הדרישה מבתי הספר האקסטרניים היא לרמת הוראה גבוהה והכנה מדוקדקת לבחינות הבגרות. התלמידים רוצים ציונים טובים ומוכנים גם לעבוד קשה בשיעורים.

המכללה למינהל

בית הספר "אביב" הוקם ע"י הגימנסיה העברית "הרצליה" וע"י המכללה למינהל. יוקרתם של שני המוסדות, הניסיון המקצועי והצוות המעולה איפשרו הקמה של בית ספר ברמה גבוהה ביותר, המעניק לתלמידיו ידע מבוסס. במשך שנות קיומו, סיימו את "אביב" בהצלחה מרשימה הרוב המכריע של התלמידים שלמדו בו.

צוות מעולה. כיתות קטנות. יעוץ אישי.

ב"אביב" מקפידים על כך ששעות הלימוד יהיו אפקטיביות (במילים אחרות - תמורה מלאה לכסף). מול התלמיד עומד צוות מורים, מן הטובים במורי התיכון בישראל. הלימודים מתקיימים בכיתות המרווחות של בנין הגמנסיה "הרצליה", כאשר בכל כיתה לומדים לא יותר מ־32 תלמידים.

הגימנסיה העברית "הרצליה"

תוכנית הלימודים נבחנה בהקפדה רבה ע"י צוות מומחים, בראשותו של ד"ר כרמי יוגב (יו"ר "אביב" ומנהל הגמנסיה "הרצליה").
אחד מן החידושים החשובים ביותר שהנהיג ביה"ס "אביב" הוא ענין הייעוץ הניתן ללא תשלום ע"י מנהל ביה"ס אישית לכל נרשם. הייעוץ מסייע לתלמיד בתכנון מקצועות הלימוד ומערכת הלימודים, כך שהתלמיד יוכל להפיק את המיטב מן הלימודים.
במקביל פותחה ב"אביב" שיטת מעקב הישגים המאפשרת להעניק לכל תלמיד יחס אישי וטיפול מקצועי טוב יותר.

ייחודו של בי"ס "אביב"
יחודו של בי"ס "אביב" הוא ביכולתו להעניק לימוד ברמה גבוהה במקצועות הבעייתיים והחשובים: כימיה, פיסיקה, ביולוגיה (משולבים בלימודי מעבדות), מתמטיקה מורחבת, אנגלית (ברמות 3, 4 ו־5 יח"ל) ובכל מקצועות הבגרות, חובה ובחירה.
ב"אביב" מקדישים מאמץ מיוחד בתלמידים אשר מסיבות אובייקטיביות מתקשים להתמודד עם חומר הלימודים, בעזרת מערכת של שעורי עזר ותגבור במקצועות החשובים.
ב"אביב" פשוט רוצים שתצליחו ותגיעו להישגים שיכבדו את השם והמוניטין של ביה"ס.
חדש ב"אביב":
קורסי הכנה מיוחדים לבחינות פסיכומטריות.

אביב
מוסד להשכלה בלימודי ערב
מיסודן של הגמנסיה העברית "הרצליה" והמכללה למינהל

בנין הגמנסיה "הרצליה". ז'בוטינסקי 106 תל־אביב 03־263111
שעות ההרשמה והייעוץ ימים א'־ה' 9.00־14.00 ו־16.00־20.00
ביום ו' 9.00־13.00

איפה כל המורים הטובים? באנקורי.

והמורים הטובים יודעים ללמד את מה שצריך.

אין חוכמות, עכשיו אתה יודע שני דברים:
1. המורים הטובים הם באנקורי.
2. באנקורי מלמדים אותך את מה שצריך.
המורים הטובים מעבירים באנקורי שעורי בוקר וערב לבגרות ולך יש ממי ללמוד.

ראה מה אתה צריך
- קורסי בוקר וערב למבוגרים בכל מקצועות הבגרות למועד קיץ הקרוב.
- קורסים מיוחדים במתמטיקה ע"י המורה יואל גבע.
- קורסים ברמות שונות באנגלית (למתקשים ולמתקדמים)
- קורסים חצי שנתיים למתמטיקה ופיסיקה 4-5 יח' לימוד.
- קורסים מיוחדים לביולוגיה, כימיה, סוציולוגיה ותולדות האמנות.

25% הנחה לחיילים וחיילים משוחררים

מכאן יוצאים עם בגרות
אנקורי — בפיקוח משרד החינוך והתרבות
• קורסי הכנה לבחינות פסיכומטריות ע"י HIGH Q
[illegible]

אנגלית מדוברת
למה ב"ספיקינג" כדאי יותר? ■ טל: 03־900595/6

תוכל ללמוד אנגלית באלף ואחת דרכים. קשה לבחור. אם תגיע לאחת מההדגמות האישיות של "ספיקינג", תחסוך הרבה כסף ומאמץ מיותר. מיטב המורים ידגימו לפניך, חינם וללא התחייבות, את אחת הדרכים הטובות ביותר ללימוד אנגלית. "ספיקינג". אנגלית שוטפת. בבטחון, בחופשיות ו... בהנאה.

קורסי ערב
פעמיים בשבוע במשך 3 חודשים.
* בפיתוח קורסי בוקר.
■ הדגמות אישיות חינם ללא התחייבות בשעות 18.30, 18.45, 19.00 בסניפים הבאים:
בית ציוני אמריקה: אבן־גבירול 26 ת"א. ביום א' 10.1 וביום ד' 14.1.
מלון פאלאס (ת"א): הירקון 277, ת"א. ביום ב' 11.1 וביום ד' 13.1.
[illegible]

אנגלית בוקר יום ו'
מסלול בוקר מיוחד
■ הדגמות אישיות ביום ו' 15.1.88 בשעות 10.30־11.30.
■ מלון פאלאס (ת"א) הירקון 277, תל־אביב.

אנגלית טומי־אינטנסיבית
[illegible]

ספיקינג
המילה האחרונה באנגלית
הדגמות אישיות חינם

מכון שי נפתחים קורסי בוקר וערב:
הכנה לבחינות פסיכומטריות
הנהלת חשבונות
אנגלית הכנה לאוניברסיטה
יועצי מס | כתבנות | תמלילנות
לימוד בהתכתבות
[illegible]

קבר שייח', מיבנה מבוצר, מיתקנים חקלאיים קדומים, צמחייה טבעית עשירה ומעיין בוואדי – במקום בו השרון „נושק" להרי שומרון.

המסלול

מצומת רעננה ניכנס לרחוב הראשי של כפר־סבא (רח' וייצמן, כביש 55). ניסע לאורכו ונצא מכפר־סבא מזרחה, ליד איזור התעשייה המזרחי של העיר. בהמשך הכביש, אחרי נוה ימין, נבחין מימין במיבנה בעל כיפה לבנה, מוקף חומה, ועליו שלט: „קבר בנימין". זהו אתר המקודש ליהודים ולמוסלמים גם יחד.

נמשיך בנסיעה וכעבור 200 מ' נגיע לצומת, בו ניפנה שמאלה, לעבר קיבוץ אייל (כביש 5504). ניסע בכביש זה עד לצומת הנמצא מול קיבוץ אייל. ניפנה בו שמאלה (צפונה), בכביש 444, שהוא כביש האורך המזרחי של השרון. בכביש זה ניסע עד למיסעף ימינה, אל שלוחת ההר שעליה מצויים היישובים צור נתן וסלעית.

כבר בתחילת הכביש המטפס מזרחה, במעלה השלוחה, נראה מימין גבעה ובה מערה גדולה מאוד. ליד עמוד החשמל השלישי מימין נעצור, וניגש אל מאחוריו. כאן נמצאת גת גדולה, חצובה בסלע. זוהי גת מתקופת התלמוד, אחת מעשרות(!) הפזורות ברחבי השלוחה. היא כוללת מישטח גדול, בו דרכו את הענבים, בור עמוק לאיסוף התירוש ומישטח עליון, אליו הניחו את הענבים לפני שנדרכו.

נחזור לרכב וניסע הלאה מזרחה. לאחר כקילומטר וחצי נבחין משמאל, בראש הגבעה, בקבר שייח' בעל כיפה. צבוע ירוק, אם ברשותנו שני כלי רכב, נשאיר כאן אחד מהם, כדי שיחזירנו אחר כך לרכב השני שנשאיר בסלעית. אם ברשותנו רכב אחד, נמשיך לנסוע הלאה.

נעבור על פני הכניסה למושב צור נתן. צור נתן, מושב שיתופי שנוסד כהיאחזות נחל ב־1966 ואוזרח לאחר מלחמת ששת הימים. שמו הוא שילוב של שם התורם האמריקאי נתן סימון והכפר הערבי הסמוך צור. מימין נראה כאן בתי מגורים חדשים, בין עצי הזית. בצמוד לכביש, גם־כן מימין, מצוי פיתחה של מערת קבורה, שעל הדופן שלה מצויירת הכתובת גד 37. מערה זו טיפוסית לאיזור צור נתן. היא כוללת חצר פתוחה (כיום – מתחת לכביש) ואולם, בו מצויים כוכי קבורה. תיקרת הכניסה לאולם היא מקומרת. בצידה גומחה, שכאשר רצו להיכנס למערה, גילגלו לתוכה את אבן הגולל, שכיסתה על הפתח.

במערה זו התגלה נר חרס שומרוני, אחד מהרבה דומים, המצביעים על כך שאוכלוסיה שומרונית היתה כאן בתקופה הרומית־ביזנטית.

אחרי הביקור במערה נמשיך בדרכנו ונגיע למזלג כבישים.

הכביש הפונה שמאלה – בו ניסע – מוליך אל סלעית, יישוב קהילתי שהוקם מעבר לקו הירוק כהיאחזות נח"ל בשנת 1978, ואוזרח ב־1980.

בכניסה לישוב, בשולי איזור התעשייה, נפנה בכביש הראשון ימינה. אם השארנו רכב שני בצור נתן, נחנה את הרכב שלנו כאן.

אנו נמצאים בתחילתו של נחל סלעית, הנמשך מכאן מערבה. נרד לאורכו, כשאנו עוברים בין מטעי זיתים, מבלי לפגוע בחלקות המעובדות. בשולי המטעים נבחין בגדרות אבן ובמגדלי שדה בנויים מאבנים גדולות. אלה שימשו את החקלאים ללינה ולאחסנה.

מצוקי הוואדי עשירים בצימחייה טבעית רבה. ליד האפיק פזורים בורות מים, וביניהם – בור ששימש לשריפת סיד.

לאחר שנעבור פחות מקילומטר נגיע לעיקול שמאלה (דרומה) של הוואדי. בעיקול ניצבת אבן־גבול מבטון. כאן עבר בזמננו הגבול, הוא הקו הירוק.

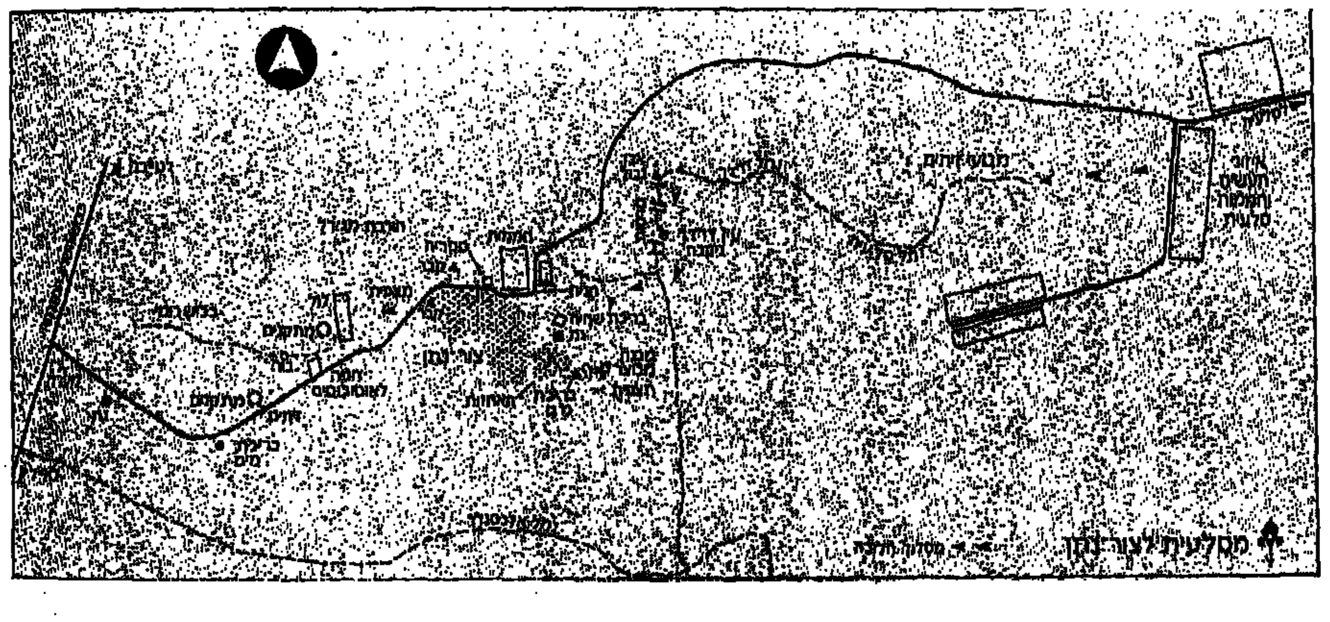

במורד הוואדי נראה על גדתו השמאלית (המזרחית) עץ בודד. נטפס אליו ולידו נמצא מעיין־ניקבה, הנקרא עין דרדר (בערבית: עין מודרדרה). כמו במעיינות רבים אחרים בהרי יהודה וירושלים, היתה כאן בוודאי נביעה קטנה, ותושבי האיזור חצבו ניקבה, לתוך שיכבת הסלע הנושאת את המים, כדי להגדיל את תפוקת המעיין, כדי להגדיל את השטח המושקה במימיו. הניקבה חצובה בתחתית הדופן הצפונית של בור גדול ועמוק. בדופן המזרחית של הבור חצובים חדרים אחדים, שעדיין לא נחקרו. הירידה לבור מסוכנת ועדיף להסתפק בתצפית מלמעלה.

סביב הבור נגלה תעלות ומיתקנים עתיקים חצובים בסלע, וכן שקתות ודליים, בהם שואבים הרועים מים לצאנם. אם נתבונן היטב בערוץ נגלה לרחבו טרסות בנויות, המעידות שבימי קדם היה עמק הנחל מעובד. התעלה שניבנתה כאן נועדה להטות מי שיטפונות מן השטח המעובד, כדי למנוע סחף קרקע מהטרסות.

נחצה את האפיק ונטפס מערבה, בוואדי קטן, היורד ממושב צור נתן. בראש הגבעה הגבוהה שמשמאל למושב ולוואדי מצויים שרידי מיבנה גדול, לשם מועדות פנינו. זוהי חורבת דרדר (בערבית: מודרדרה). הגבעה שבראשה נמצאת החורבה מתוחמת ממזרח בוואדי שבו הלכנו קודם, ומדרום בנחל אלכסנדר. על פי החרסים שנלקטו כאן היה המקום מיושב בתקופות הפרסית־הלניסטית, הרומית־ביזנטית, הצלבנית, הממלוכית והעות'מאנית. השרידים הנראים כיום בשטח שייכים למיבנה מבצר, שהוקם בשלהי ימי הביניים, או בתקופה העות'מאנית. מיבנה זה היה קשור, כנראה, למערכת הדרכים באיזור. שכן הרחק מכאן, ממערב לשלוחה ובקירבת כביש השרון המזרחי, עברה „דרך הים" – הדרך הבינלאומית החשובה של העולם העתיק, שקישרה בין מצרים וסוריה. דרך חשובה אחרת היא דרך הרוחב שעברה לאורך השלוחה של סלעית וצור נתן וקישרה את הרי שומרון עם חוף הים התיכון.

מהמיבנה המבוצר השתמר רק האגף הצפוני ובו שני אולמות ושני מגדלים בקצותיו. [illegible] האחרונה באולמות חשכה בקטעים מצומצמים קירות ורצפות.

בחצר המיבנה מצוי פיתחו של בור מים. סביב החצר מצויות משוכות צבר ועמדות של צה"ל מלפני מלחמת ששת הימים.

ניפנה דרומה, אל הצבויים, וניצפה מכאן דרומה. מתחתנו נראה את יובלו הדרומי ביותר של נחל אלכסנדר, הנשפך לים ליד מיכמורת. מדרונו לנחל בולטים בתיו הרבים של יישוב חדש. זהו כוכב יאיר, יישוב קהילתי שהוקם ב־1981 והקרוי על שם מפקד הלח"י, יאיר שטרן. מזרחיו [illegible] רכס ההר. מצויים הכפרים הערביים פלמה, כפר ג'מל (ויוסף שלוש. מנכבדי היהודים ביפו התגורר כאן כאשר גורשו יהודי יפו בידי הטורקים במלחמת העולם הראשונה), כפר זיבד וכפר עבוש. למעלה, על הרכס, נראה את הכפר ג'יוס, ששמו כשם המשפחה הגדולה ששלטה באיזור במאה הי"ט.

מן המיבנה המבוצר נרד לעבר צור נתן. נחלוף על פני פינת החי, ולאחריה נראה מימין יסודות של מיבנה קטן, ששיטחו 5x5 מטר, ולידו עץ חרוב עתיק, שנשרף לפני שנים אחדות. בחפירות הוברר שהמיבנה הוא קבר שייח' מלפני כ־300 שנה. התגלו בו נרות חרס שהובאו כמינחה על־ידי פוקדי הקבר. בין המיבנה לבין הגדר של בריכת השחיה נמצאת גת גדולה.

במורד הגבעה, משמאל, ניצבים בתי המחנה הראשון של ההיאחזות. ביניהם מוצבים חלקיו של בית בד עתיק.

נמשיך בכביש ימינה, ונעקוף את המושב מצפון. מימין, ליד הספרייה מצויים שרידים אחדים שהתגלו באיזור: אבן עגולה עוקית, ששימשה בסיס לבורג של גת עתיקה, חלקים של סרקופג (ארון קבורה מאבן) שומרוני, אבן גולל של קבר ומישקולות של בית־בד.

בהמשך הכביש, מערבה, נגיע שנית לקבר השייח' שקירותיו צבועים ירוק, על הגבעה מצפון לכביש. הקבר נקרא שייח' מושרף. משמעות המילה הערבית מושרף היא מקום תצפית, וכשמו אכן הוא. אך לפי גירסה אחרת נגזר השם מהמילה „שריף", המעידה על אצילותו של הקבור כאן.

הצצה מבעד לפתח מבהירה, שהקבר עדיין משמש מקום עליה לרגל: יש כאן ציון־קבר לבן, מכוסה בפרוכת ירוקה, עטיה קטן וכלי ניקוי. המקום שמור ומטופח, ומן הראוי להשאירו כך. עולי הרגל המגיעים לכאן הם לרוב חולים, עיוורים ונשים עקרות, המבקשים רפואה לצרותיהם. מסביב לבניין בורות מים (והירותו) ושרידי מיבנים קדומים.

מכאן צפונה השתרע היישוב הקדום חירבת מג'דל, שתושביו עיבדו את השדות והמטעים במידרונות הגבעה. חרסים שמצאו כאן מעידים כי יישוב קטן התקיים פה בתקופות [illegible] הפרסית, ההלניסטית, הרומית, הביזנטית והערבית. בתקופה הצלבנית הוקם כאן מגדל, שכלל גם בור מים גדול, ושרידיו מצויים בתוך המבנה שמצפון. השרידים במקום [illegible] בין השאר [illegible] של תעשיית [illegible] מהתקופה הרומית־ביזנטית, המעידים שהתושבים עסקו גם במלאכה זאת.

מקבר השייח' נשקף נוף יפה מאוד. במערב נראה מכאן מישור החוף מהר הכרמל וארובות תחנת הכוח של חדרה בצפון, דרך גוש דן וארובת תחנת רידינג במערב, עד ארובות תחנת הכוח של אשדוד בדרום – ממש תצפית אקולוגית! מצפון וממערב נראים כפרי המשולש הגדולים – טירה, טייבה וקלנסאווה, ושיכוני הפרדסים של גוש תל מונד, שבמרכזו ניצבות אנטנות גבוהות.

נמשיך לנסוע מקבר השייח' מערבה, ליד הלולים הגדולים של המושב, שמימין לכביש. נשאיר את הרכב לידם ונתקדם צפונה. במקביל להם, בינם לבין מגרש החניה של האוטובוסים. ליד הלולים נראה ריכוזי סלעים חשופים ובהם מיתקנים עתיקים: בית בד, גת, קבר ובור מים. המיתקנים האלה מתגלים בקבוצות, במרחקים של 100־300 מ' זו מזו. נראה שהשטח חולק בין המשפחות שחיו ביישוב, וכל איכר חצב בשולי חלקתו את המיתקנים הנחוצים לו. בתי הבד והגתות הרבים מעידים, שבתקופת המישנה והתלמוד גידלו כאן זיתים וגפנים רבים והפיקו מהם שמן ויין.

נעקוף את מגרש החניה של האוטובוסים מצפון, ונמצא את עצמנו על דרך עפר הנמשכת מערבה, תוך שהיא עוקפת מצפון את הגבעה שממערב לנו. זהו התוואי של כביש רומי עתיק, שחיבר את העיר סבסטיה בשומרון עם עיר הנמל אפולוניה, בחוף הרצליה. במקום אחד לאורך התוואי נערכה בו חפירת־תתך, כדי ללמוד את מיבנהו. בהמשך הדרך חצוב בור מים לצד הכביש.

מדרום, מעבר לכביש, מצוי מטע זיתים של ערביי טייבה, המעיד שלא השתנה הרבה בחקלאות של איזור צור־נתן, מימי קדם עד ימינו אנו.

□ עידית הרצוג
(סקר ארכיאולוגי וייעוץ מדעי)
יואל שרביט
ואיתן אילון

ידיעות אחרונות
החברה להגנת הטבע

עורכת: דפנה מרון

עבור בצהוב
את הבחינה הפסיכומטרית

- קורס HIGH Q הינו הקורס ברמה הגבוהה ביותר מסוגו בישראל (למעלה מ-90 שעות).
- נמשכת ההרשמה למועדי פברואר ואפריל.
- מהדורה חדשה מעודכנת לשנת 88' של הספר הצהוב כולל הפרק החדש של תרשימי זרימה - עכשיו בחנויות.

HIGH Q
הכנה לבחינה הפסיכומטרית

רח' טרומפלדור 30 תל-אביב טלפון: 204990, 03-285288.

ראובן•ספריר

שפות והשכלה תיכונית | למד ו...

צרפתית

התחלת הקורסים ב-3 לינואר 88
קורסים לכל הרמות ולכל הגילאים
מבוגרים, נוער, ילדים וגן ילדים (3-6)
בוקר, צהרים, אחה"צ או ערב
להרשמה לפנות לטל:

1. לקורסים המתקיימים במכון הצרפתי הירקון 111 - החל מה-13.12.87
03-249666, 236470
2. צפון ת"א: 03-5462615
הרשמה בגמנסיה הרצליה
ביום ב' 11-1-88 מ-16:00-19:00
3. רחובות: 03-614951
4. גבעתיים, קיראון, פתח תקוה
כפר סבא, רעננה, הרצליה
וראשל"צ 03-9326888
5. חולון בת-ים ואזור:
טל: 03-886840
6. אשדוד: 03-886840, 085-52721
7. נתניה וחדרה: 053-334767, 616766
8. רמת השרון: 052-546121

אוניברסיטת תל-אביב

משרד העבודה והרווחה | המכון הממשלתי
משרד החינוך והתרבות | להכשרה בטכנולוגיה

בית הספר להנדסאים
ע"ש יוסף ורבקה מאירהוף
החטיבה העל תיכונית

החלה ההרשמה
לכיתות קדם הנדסאים
לימודי־יום

הלימודים יחלו ב־7.2.88

פרטים והרשמה במזכירות בית הספר להנדסאים, רח' האוניברסיטה 30, רמת-אביב, בכל ימות השבוע בין השעות 09.00 – 12.00, טלפון 417364 ,420021.

25 להנדסאים

קריאה מהנה
בשבועון „לאשה"

ספרי חמד מציעים

בריטניקה לנוער

אנציקלופדיה
ב-17 כרכים
האנציקלופדיה לנוער
המומלצת ביותר

אף אחד לא מנסה להתחרות בה.
אף אחד לא מעז לחקות אותה.
אף אחד לא מצליח להגיע לרמתה.

במבצע 6 תשלומים חודשיים של 75 ש"ח כל תשלום (ס"ה 450 ש"ח)
ניתן להזמין טלפונית או למלא את הספח הרצ"ב וכן דרך כרטיס אשראי
טלפון: 299483, 03-282031 וכן 24 שעות 03-743152

לכב' ספרי חמד, רח' מרכז בעלי מלאכה 20 ת"א
מצ"ב 6 שקים ע"ס 75 ש"ח כ"א למקודת ספרי חמד עבור בריטניקה לנוער, 17 כרכים
שם משפחה ______ שם פרטי ______
כתובת ______ טלפון ______

שרוטל
מכונים להשתלמויות והכשרה לעבודה

קורס מזכירות משולבת !!!

ניתן להרשם לכל קורס בנפרד !!!

תכנית הלימודים כוללת:

- כתבנות עברית ואנגלית
- עיבוד תמלילים
- קלדנות מסופים
- מזכירות סוג 2 + 1
- טיפוח החן
- התנהגות ונימוסים
- כיצד נגשים לראיון עבודה
- שיטה בלעדית

מועד תחילת הקורס 12.1.88

חכנה לבחינות של משרד העבודה למסיימות - עזרה במציאת עבודה
ת"א רוטשילד 27 03-622921/2

- מספר מקומות מוגבל
קורסי בוקר או ערב
כפ"ס רוטשילד 43 052-444342

תיכון ברק
בפיקוח משרד החינוך

נפתחות כיתות בוקר וערב
לנוער ולמבוגרים
אחריות להצלחתך בבחינות

בגרות

בוא להתייעץ עם מנהל
בעל־נסיון של 25 שנה.
אוטובוסים: כל קווי דן ואגד
העוברים בדרך פתח־תקוה

ת"א, שד' יהודית 30 מול הקריה
(כניסה משד' החשמונאים 6) טל: 339017
יעוץ והרשמה כל יום: 10.00–12.00
ובימים ראשון ורביעי 17.00–19.00

הלוח הכללי של **ידיעות אחרונות**
למה לסחוב עניין? פרסם – וסגור עניין!
הלוח הכללי הטלפון לא מפסיק לצלצל

להצליח בבגרות

בפיקוח משרד החינוך והתרבות

בחירת בית־ספר היא החלטה חשובה ביותר. לפני שאתה מחליט – שאל את חבריך, למד מנסיונם של אחרים!
נמשכת ההרשמה לכיתות בוקר וערב למועד יוני 1988 לכל מקצועות הבגרות, כולל: מתמטיקה מורחבת, פיזיקה מורחבת בחינות פסיכומטריות.
פתיחת כיתות לפיזיקה מורחבת (כולל מעבדה): 7.2.88

מספר עובדות על האולפן לבגרות בהנהלת המהנדס א. לחמן: 1. 80% מתלמידינו עברו בהצלחה את בחינות הבגרות במתמטיקה במועד יוני 1986. 27% קבלו ציונים 9 ו־10 במתמטיקה; 2. לימוד עד להצלחה בבחינה ללא תשלום נוסף, או החזר שכר לימוד במקרה של כשלון שני; 3. שעורי עזר לתלמידים מתקשים ללא תשלום נוסף, 4. בסקרי דעת קהל של חברת "קלע" בשנת 1986 ובשנת 1987 ברציפות; נבחר האולפן לבגרות כבי"ס האקסטרני הטוב ביותר בישראל; 5. לכן, זהו ביה"ס האקסטרני למבוגרים הגדול ביותר בישראל, אך בעל הכיתות הקטנות ביותר) הנך מוזמן להתייעצות בלתי מחייבת.

אליהו חבזה: "מ-6 בתיכון ל-10 באולפן לבגרות בפיזיקה 5 יחידות".

ההרשמה:
תל אביב: רח' דרך חופה 81 (בנין תיכון חדש חדר 7), טל' 5461106, 03-9460618.
ירושלים: רח' המלך ג'ורג' 16 טל' 222375, 02-222340.
חיפה: רח' יל"ג 3 (בית לוגה נשום), טל' 667411, 04-641040.
באר-שבע: רח' העצמאות 40, טל' 73146, 057-71690. מיזוג אויר.
ראש-העין: פרוייקט שיקום חשכונות, טל' 03-9369459.

ג.ד. (בתמונה): "מ-3 בתיכון ל-10 באולפן לבגרות במתמטיקה 3 יחידות".

%25 הנחה לנרשמים השבוע

האולפן לבגרות

בי"ס ערב לבגרות הגדול ביותר בישראל. בהנהלת המהנדס **א. לחמן** מחבר הספרים

ערב טוב, הבגרות בדרך.

המסגרת הבטוחה

עדיין לא מאוחר להצליח בבחינות הבגרות.

תל-אביב: רח' תל-חי 2 (ע"י כיכר דיזנגוף) טל' 288121
הרצליה רח' העצמאות 59 טל' 062-541262
רחובות רח' הרצנזון 25 טל' 08-451787

המסגרת הבטוחה ביותר לבגרות
תיכון רון

נוסד ב-1956

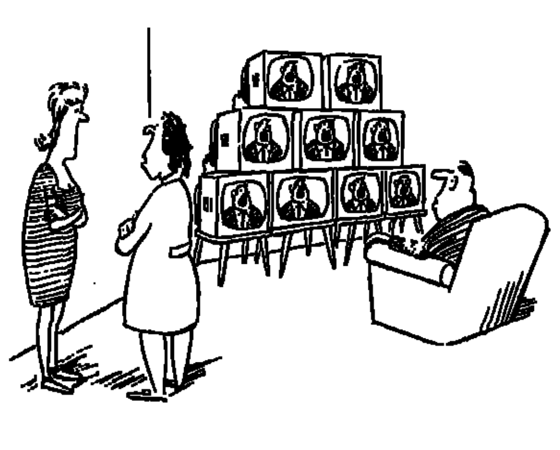

„בעלי משוט משתגע על מקהלות"

„בסדר, ניקח אותך לתוכנית. אבל מי ישלם על הבנזין?"

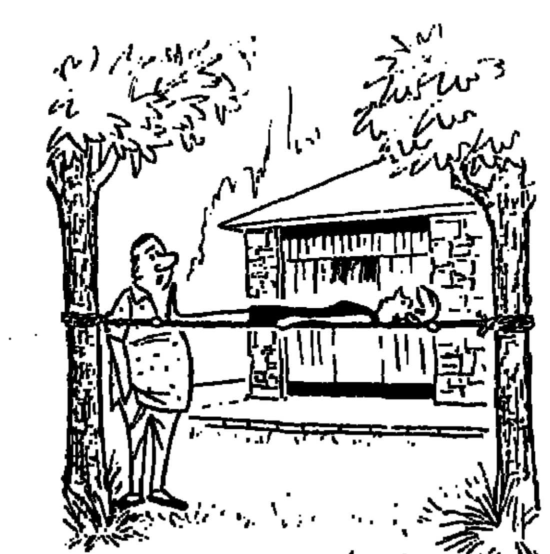

„את לא חושבת שרזית מספיקה?"

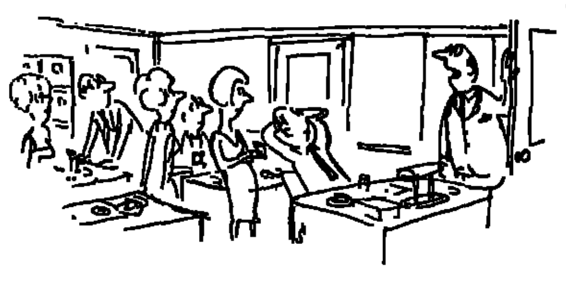

„בסדר. אכלתם, שתיתם... מה דעתכם על הפסקת עבודה?"

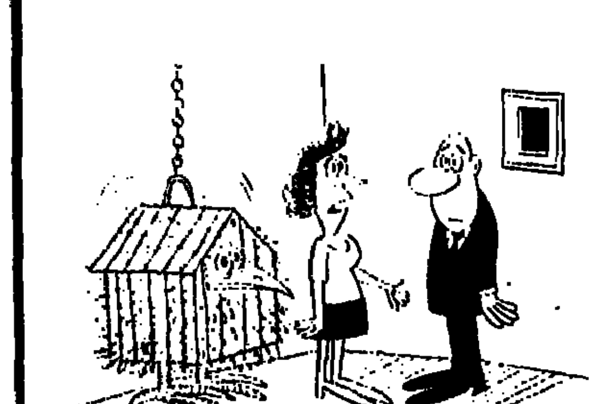

„אולי נתתי לו יותר מדי ויטמינים?"

„אם אני משלם לך לפי שורה, זה לא אומר שאתה צריך לברבר"

ריהוט איכותי מ־פי.וי.סי.

20% הנחה*

מדפים ועמודים מחוררים

לבית, למשרד, למוסדות, לתעשיה, למעבדות, לארכיונים ולספריות.

חדש

ארון מתחת לכיור

ארון מפלסטיק, סחיר טוב קם ושיבות של חדר אמבטיה או מטבח.

ארונות נעליים

שקונים מחר !
ארון נעלים חזק, קל לניקוי ומתאים לכל פינה בלתי מנוצלת בבית, מנעליים במקום.

דלתות מתקפלות

דלתות לפי מידה
מצויינות גם לחפרדה בין חדרים ומתאימות למקומות שאין מקום לפתיחת דלת רגילה.

ארונות שרות

בסוגים ובגדלים שונים

ארון שרות חכם ארון שמכיל הרבה יותר ממה שנראה שהוא יכול להכיל

ארון כביסה

במידות ובסוגים שונים

תנויות המפעל

- ירושלים בן שטח 1
- תל־אביב יהודה הלוי 59 - פתוח במוצ"ש
- חיפה הרצל 52 - פתוח במוצ"ש
- אשקלון במפעל באזור התעשיה - פתוח במוצ"ש
- באר־שבע רמב"ם 1
- נתניה הנוטע 10 - פתוח במוצ"ש
- רחובות אחד העם 22
- רמת־גן הרצל 72

סוכנויות המפעל

- אילת ישקון שופינג מרכז טאר 3
- בני־ברק יחזקאל מלסטיק רבי עקיבא 43
- בת־ים ... 23 פתוח במוצ"ש
- הרצליה ... 18 פתוח במוצ"ש
- חולון ... 12 פתוח במוצ"ש
- ירושלים יהודה 58
- כפר סבא ... 94
- פתח תקוה ... 66
- פתח תקוה ... פתוח במוצ"ש
- קרית ... 16
- ראשון לציון ... 66
- רמלה ... 13
- תל־אביב ...

אמבין

ברידג' מאת רחל שמיר

נופשון חנוכה בטבריה

הנופשון המאורגן על ידי סניף תל-אביב של ההתאגדות הישראלית לברידג' החל ב-19 בדצמבר, אולם אנחנו הגענו למחרת. כרגיל מלון פלאזה היה מאורס, או נכון יותר ברידג'יסטים ובני אדם משונים) ומשפחותיהם. את האורחים הנופשים קשה היה לזהות כי כל מה ששמעו אוזני היה קשור בנושא הברידג'.

ב-16 וב-17 בדצמבר, מי שלא הצטופף משעה 8.10 בערב באולם שבקומת הבריכה. לא היה שייך. את הבלתי שייכים אפשר היה לחלק לשלוש קבוצות: א) אורחים יוצאי דופן שאינם מתייכים לעולם הברידג', ב) בני משפחה של הברידג'יסטים שאינם מסוגלים לברידג' ג) שחקני ברידג' שאינם מעוניים להשתתף בתחרויות ומשחקים ברידג' חברתי (RUBBER BRIDGE) בחדר סגור לבאר או לכל ניקוש אפשרי אחר.

בזה אחת החלוקות במיבחני הזוגות בנופשון:

צפון
♠ Q J 10 8 5 3
5
9 8 6
♣ K 7 5

מערב
♠ K 2
Q 10 9
K 5
♣ J 10 9 8 6 4

מזרח
♠ A 9 4
K 7 4 3 2
Q 4 3 2
♣ 2

דרום
♠ 7 6
A J 8 6
A J 10 7
♣ A Q 3

ההכרזות ברוב השולחנות:

דרום	מערב	צפון	מזרח
1 בלי שליט	פאס	2 ספייד	פאס
פאס	פאס		

היה ומזרח הוביל בקלאב – זה קרה כפי הנראה ברוב המקרים – צפון ביצע שלושה ספייד בהפסדי שני ספיידים, דיאמונד אחד ותתוך קלאב.
לעומת זאת ליד שולחן אחד התנהלו ההכרזות אחרת:

דרום	מערב	צפון	מזרח
1 בלי שליט	פאס	4 הארטי*	פאס
4 ספייד	פאס	פאס	פאס

* העברה לספייד (TEXAS CONVENTION)

גם במקרה זה היציאה היתה בקלאב. הכרוז זכה בידו באלוף ושיחק ספייד. מערב זכה בכלך ספייד והפסיד בספייד. מזרח זכה באלוף ספייד ומצא את ההחזר הבבסיל. הוא שיחק דיאמונד שכרונו מיבחוו היה לבאר למערב. אולם מערב לא הבין שעליו להחזיר בקלאב ושיחק הארט בתקווה שהאלוף בידי מזרח, וכך בוצע החוזה, כי הכרוז הפסיד רק שלוש לקיחות: שני ספיידים ודיאמונד אחד.
„אילו רק החזרת קלאב", אמר מזרח למערב, אך לפחות בזה מצא סוכה.
„מצטער", ענה מערב, „חיפשתי את הדרך היחידה שנראתה לי להכשלת החוזה. אילו רק היה בידיך האלוף הארט."
כן רבותי, אילו כי אז.

שחמט מאת אורי צחור

גם הגדולים שוגים

„כל 23 המשחקים הראשונים בדו קרב בסביליה חסרי ערך. רק במשחק ה-24 והאחרון הצלחתי להתעלות", אמר גארי קספארוב, בראיון ל„פראבדה", בשבוע שעבר. עוד טוען קספארוב, שלפעמים שכח שהוא מתמודד בדו קרב על אליפות העולם. באשר לתוכניותיו ב-1988, אמר אלוף העולם, שהוא מתכונן לשחק בשני טורנירים גדולים על גביע העולם. כן הוא מתכונן להשתתף בגמר אליפות ברית המועצות, באוגוסט.

במשחק ה-24, בסביליה, הפגין קספארוב משחק מעולה, אך בנסותו לנצל את דוחק הזמן של יריבו, לא דייק ואיפשר לירידו להיחלץ. קארפוב שגה והחמיץ את הזדמנות ההצלה שניתנה לו. רב האמן ארוארד גופלר, שנוכח במשחק, התרגש והגיב בזעם „סקנדל" (שערוריה). עוד אמר גופלר „השחמט הפך לספורט. באשר לחיפושים אחר המסע הנכון, אין לזה כבר הרבה קשר".

תגובה חריפה מאוד, אך גם גופלר יודע, שבדו קרבות על אליפות העולם אין המתמודדים מגיעים לרוב לשיאם. מובא להלן המצב בו הוכרע גורל הקרב. כן נראה לכם עוד משגים גסים של שניים מבכירי השחמטאים בעולם (אחד בסוף המדור), בתחרות שנערכה בנובמבר האחרון בבלגרד.

לבן: קספארוב

שחור: קארפוב

המשחק ה-24 בדו-קרב

סביליה 1987

תור הלבן

לעיל, המצב לאחר המסע ה-32 של השאר. לקארפוב נותר מעט מאוד זמן (קצת יותר מדקה) להשלמת שמונת מסעיו הבאים. לכן שיחק קספארוב במהירות. אגב, קספארוב ניסה „פאטנט זה" מספר פעמים בדו קרב אך נכשל, הפעם עלה הדבר בידו. כאן בא 33. מהד1!? (נכון 33. מהכ5! עם סיכויים מצויינים לנצחון. הפעם לא יועיל 33...פגצ? בשל 34. מהה8+ מח7; 35. פו7!, והשחור בצרות. לא יועיל 33...פר6: בשל 34. מהג6, ועל 33...מו8: בא 34. פג6, מהא8; 35. מהר3! והשחור אבוד. על 33...פה7: בא המשך כמו במשחק) קארפוב המשיך 34...פה7?? ולאחר 35. מהד8+ מח7: 36. פו7!, נקלע למצב רחוק שגרר את הפסדו לאחר 64 מסעים. אילו היה ממשיך 33...פג5! היה משיג עמדה שקולה. לאחר 34. מהד8+ מח7; 35. מה:ג6?! מהא1+ 36. מו2, בא 36...מה:ה5; ולשחור רגלי יותר. יתכן שקארפוב חשש מאפשרויות כמו 35. פג6, או רדו, אך מתברר שהשחור יכול להחלץ בשלום.

לבן: א. בלייאבסקי
שחור: פ. ניקוליץ'

בלגראד 1987

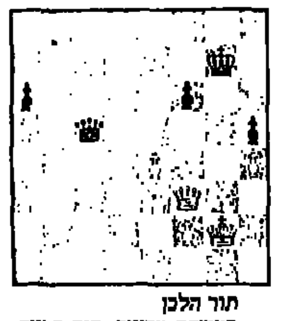

תור הלבן

במשחק מרוייק, היה הסיום, לעיל, מסתיים בתיקו. אך ראו מה קרה.

המשחק נמשך: 65. הג, מהה7?! (לאחר 65...ו:ה5! 66. ה:ח5, מהא5; המצב שקול לחלוטין. אבל ניקוליץ' לא העריך כראוי את המסע הבא של יריבו. הוא הביא בחשבון: 66. מהב7+ מח6; 67. מהא6, מהה4+ 68. מו1, מהח4; 69. מהב5, מהה1: 70. א6, ח4; 71. א7?! מהו3+ והשחור הוא זה שזוכה)

66. מהו3+!! (ניקוליץ' התעלם מ„מסע טפשי" זה) 66...מה:ו3+ 67. מ:ו3, והלבן זוכה על אף השיוויון החומרי. פשוט, המלך הלבן מגיע למקומות הרצויים ולא ניתן למנוע זאת) 67. מהה5, ה:ה5; 68. מו3, מח7; 69. מה4, מה6; 70. מ3, מו6; 71. 41! והשחור נכנע, שכן במרוץ להכתרה הלבן מנצח.

הצעירים הצטיינו

משחקי הפסטיבל, על שם א. פלרקליין, שנערכו בחנוכה בראשון לציון, עמדו בסימן הצטיינותם של השחמטאים הצעירים ואלופת העולם בשחמט בהתכתבות לובה קריסטול. בתחרות הראשית, בה השתתפו 66 מתחרים סיימו יוני שמר בן ה-18 מתל אביב ולובה קריסטול במקום ראשון/שני במשותף – 6 מ 7 כל אחד. יוני דורג ראשון בשל איכות נקודות עדיפה. אחריהם: הנערים אורי וייסבוך מכפר סבא, דן זולר ואריק ליס מראשון לציון 5.5 נקודות כל אחד. הם הקדימו, בין השאר, את האמנים אורי זק ומיכאל רוזנטל ואת האמן יצחק ויינגר (בעלה של לובה קריסטול), סגן אלוף ישראל בשחמט. בארועי הפסטיבל השתתפו למעלה מ 400 שחמטאים.

בתחרות לנערים ניצח ערן סטפק בן ה-15. אביו, האמן ירעאל סטפק ניצח בתחרות הבזק. ערן היה שותף גם לניהול התחרות הראשית יחד עם האמן זליג צ'סקוב. ניצח על אירגון הפסטיבל: שמואל (דוגו) פרידמן.

התחבולה שהוחמצה

לבן: היארטרסון

שחור: פופוביץ
בלגראד 1987

תור הלבן

במצב הנתון לעיל ניכר בבירור יתרונו של היוגוסלבי פופוביץ. אך להיארטרסון, האיסלנדי שהעפיל לדו קרבות המועמדים, היתה הזדמנות להינצל מהפסד. כיצד? התשובה בסוף המדור במהופך. קודם נראה כיצד שגה האיסלנדי והפסיד.

המשחק נמשך: 76. מהא7?! מהה16? 77. מהב7, מהר1+ ...הלבן נכנע בשל ההמשך הצפוי 78. מו2, מ:ח6; 79. א7, מהה2+ 80. מו1, רד4+ 81. מח1, מהו1+ ומט במסע הבא.

פיתרון

[illegible]

על בולים ובולאים מאת שלמה שמגר

מבצע קולומבוס

חמש מאות שנה לגילוי אמריקה יצויינו, אמנם, רק ב-1992, אך ודויים מקדימים ומאוד. ספרד היא בעלת השמחה הראשית לגבי מיבצע ההיסטורי של קולומבוס. כבר שימחה את לבנו בסידרת של שש בולים בנושא זה, שבארבע השנים הקרובות בוודאי יצוצה עד תום על-ידי כל ארצות תבל.

הסידרה הספרדית מציגה את האישים הבאים הקשורים בתולדות העולם החדש: אמריגו וספוצ'י, האישלקי של שמו נקראת היבשת, המערכית פרדיננד ואיזבלה, המלכים הקתוליים שתמכו בקולומבוס, הכומר הפרנציסקני חואן פרס; חואן דה לה קוסה, שצייר את המפה הראשונה של העולם החדש, האחים פינסון, שליוו את הגלאי הנודע, קולומבוס בכבודו ובעצמו, כאשר רק ההתחלה [illegible]

צוללות – שלא מתוך מוצאי [illegible]

פטריות בים הקאריבי

סידרה מעניינת של פטריות מוצגת באיי נויס שבים הקאריבי. אנו מבשרים על כך בתגובה לשדא שכתב לנו אחרי הודעתנו האחרונה על הופעת בולי פטריות והשפיע מעניינת, מובהקות לתלותן, על אשר ... בהם נבחה מבוהקים ... אנו מתנצלים על הטעויות שנבעו מתוספת ... [illegible]

תמציא צוללות

סוף הסדרה בכל את המשחק של ... [illegible]

ביכורות ממורקמות

ביכורות מורקמות של אישליה ... [illegible]

פיאצה סן-קארלו בטורינו ופיאצה דיי סיניורי בוורונה.

100 שנה להתאחדות הצילום

בארגנטינה הופיע בול למלאות 100 שנה להתאחדות הבולאים הארצית, 50 לכתבי-העת הבולאי „פוסטאס ארגנטינאס" ולזוכר שידור הרדיו הראשונים מבואנוס-איירס.

100 שנות ידיעות

סוכנות הידיעות של פינלנד חוגגת השנה את 100 שנות קיומה ולציון התאריך הוצא בול ... [illegible]

ארבעה עכבישים

סידרה מעניינת של ארבעה עכבישים הונפקה בטראנסקיי ... [illegible]

מטבעות ומדליות מאת חיים לנגלבן

טבע ישראלי נדיר

לאוהבים ולחובבי הטבע, הכינה החברה הממשלתית למדליות ולמטבעות הפתעה מעניינת מאוד; החי והצומח בכפיפה אחת.

בימים אלה מונפקת מדליה ממלכתית, בה מוטבעים נמר ושושן. המדליה מוטבעת בזהב ובכסף. פני המדליה: מראים נמר-טורף גדול. מזונו כירוע, שפנים ויעלים. הוא פעיל בעיקר בלילה, ביום הוא נח בנקיקים מוצלים. האדם צד אותו בעבר וכיום נותרו בארץ כ-50 נמרים, בעיקר במדבר יהודה ובנגב. נכלל בין חיות בר מוגנות. בצד זה של המדליה: נמר בתנועה והפסוק בעברית ובאנגלית „עז כנמר" (אבות ה'). ואילו גב המדליה מראה שושן צחור – פרח בר מוגן אף הוא, נדיר מאוד, פרחיו צחורים, ריחניים וגדולים מאוד, פורח בחודשים מאי–יוני. בית גידולו בחורש ובמצוקים. בצד זה של המדליה – שושן צחור בפריחה והפסוק בעברית ובאנגלית „כשושנה בין החוחים" (שיר השירים). היקף המדליה מחורץ. את פניה מלא עם החברה להגנת הטבע. כאמור, זוהי המדליה השלישית בסדרת החי והצומח. קדמו למדליה זו בהטבעה בסדרת הטבע – איילת אהבים והנשר והצבאים.

המדליות הוכנו לשיווק בתוך עטיפות שונים. כאשר המדליה מזהב היא בקוטר 13 מ"מ, משקלה 1.7 גרם זהב בטוהר 21.6 קאראט; ואילו המדליה מכסף היא בקוטר 19 מ"מ, משקלה 3 גרם בטוהר 935/000. העיליונים בחוץ הם: „צמח", „רענן", „חבצלת", „מתוקן" ואילו המדליות מכסף משובצות בתוך הערליונים „שונה" ו„מוסף".

המדליה עיצב יוסי בסן וגב – לילי ... המכלטים נעשו בידי תולדי דגן והוטבעה בבית המפעל של הכס.

שילוב זה של חי וצומח, של עץ ועדנה – נקבע מתוך הידעות לחובבי טבע ביוזמת הצלם משה גייולה, הפועל רבות להנצחת הטבע.

העיליון שהינו השלישי בסדרה הטבע של החברה הממשלתית למדליות ולמטבעות, ... [illegible]

בירון קדבון למטבעות

לקוראים שותעניינו בקשר לסמינריון בנומיסמטי של ... [illegible]

תשבץ ערפי-תשמע

דייב אביין

מטופר 213

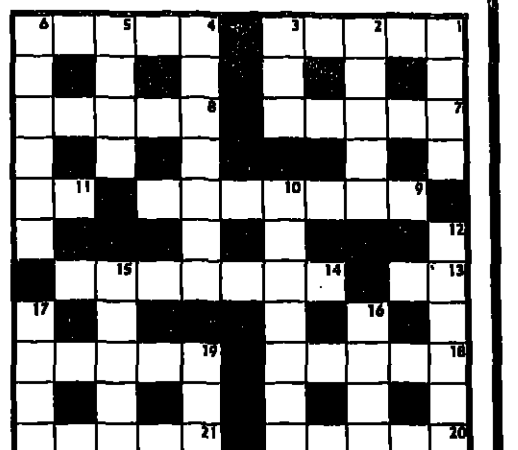

מאוזן:
1. ראו „7 אופקי"
4. בהתפרצויותיו תיסל פרפר (3,2)
7. עם „1 אופקי" כדורסלנית למשל, אינה משועבדת לחוקי הפיסיקה (5,5)
8. מכה בראש (מ) (5)
9. תמורו תצא מהמים האלה (7)
11. מה אפשר לקבל מאושה אמריקאית? (2)
13. יהלום בסו"ר (2)
14. אחרי שזרקו את הסופר נעשה שקט (מ) (2,5) (עפ"י אילן גולדהירש)
18. כדי לא להישאר רעב בלע אבן (מ) (5)
19. כל המשפחה של חנה – בחנות (5)
20. ממן לא עשיר, אבל מעורר תשומת לב (5)
21. יש בעיה: הוא האכיל עוף (5)

מאונך:
1. את מתבקשת לחוס על מי שכתב 10 במקום 9.9 (4)
2. צרצר עתונאי (5)
3. שבע בומשקה זו רק הנחה (3)
4. הלול שלך – עבדו עליו (4,3)
5. צבעו וחטפו על הראש (מ) (4) (עפ"י אילן גולדהירש)
6. „מהשוטר היא מצפה למגע ישיר" (6)
10. סיניות לא מפרגנות (3,4)
12. המאפיה הגדולה בעולם? (3,3)
15. המידה המתאימה לשיר (5) (עפ"י אילן גולדהירש)
16. שר עשיר בכסף זר (4)
17. קצת על העקם (4)
19. במחוזו עדיין יש חרדה (3)

בין הפותרים יוגרל סך 25 ש"ח.
את הפתרונות יש לשלוח לפי הכתובת: תשבץ תרתי משמע „ידיעות אחרונות" ת.ד. 9177, מיקוד 61091 ת"א.

„כתב" ציורים

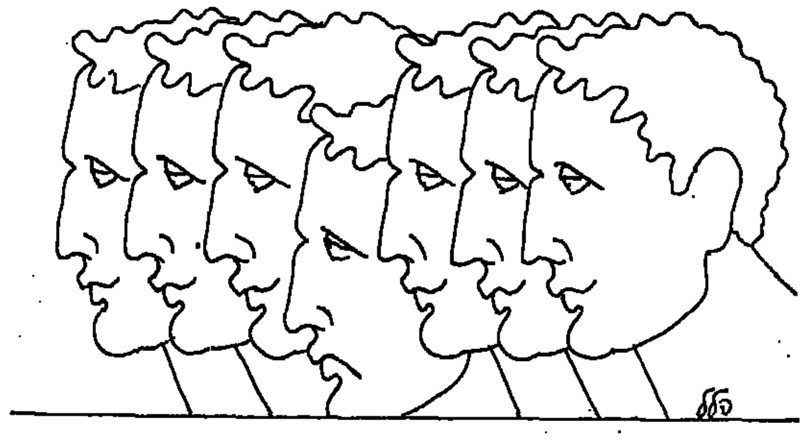

מאחורי הציור שלפניך עומד מושג, פתגם או צרוף מלים, שאותו עליך לגלות. הקשר בין הציור למושג הוא קשר אסוציאטיבי. ניתן להיעזר במספר האותיות של כל מלה. קריאת הספרות היא מימין לשמאל (6, 4).

בין הפותרים יוגרל הספר כל השירים מאת נעמי שמר.

חשבון קטן

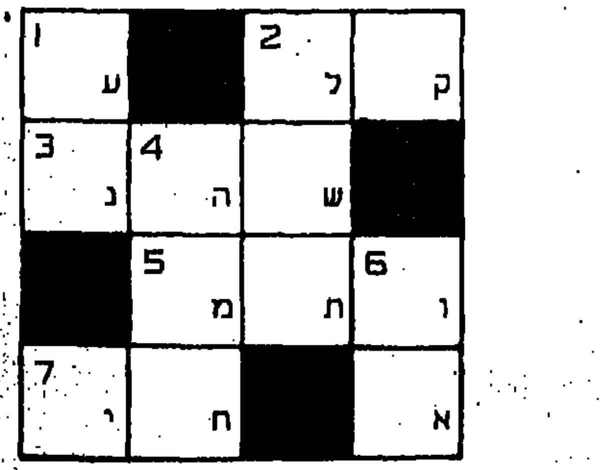

אופקי:
2. ריבוע
3. פעמיים 2 אנכי
5. פעמיים 6 אנכי
7. סכום כל הספרות בתשבץ

אנכי:
1. סכום הספרות של 6 אנכי
2. 7 אופקי ועוד 6 אנכי
4. חזקה של 2
6. פעמיים 7 אופקי

עליך למצוא את ערכה של כל אות ולהציב את האותיות המתאימות במקום הספרות לחלק. אם כן תעשה, אומרה של תלס תקבלו.

4 2 1 5 1 2 8 1 2 1 4 4 5 5 8 8 6 6 5

בין הפותרים יוגרל הספר שירי ששה ארגוב.

שעשועי פנאי

תשבץ מאת הלל הרשושנים

מספר 1454

21 פרסים יחולקו בהגרלת בין הפותרים נכונה. פרס א': הספר „ביבליונרטיה" מאת אורי צבי גרינברג; ועוד 20 פרסי ספרים שונים. המען למשלוח פתרונות: „הלל", תשבץ השבוע מס' 1454, ת.ד. 20227, ת"א (61201).

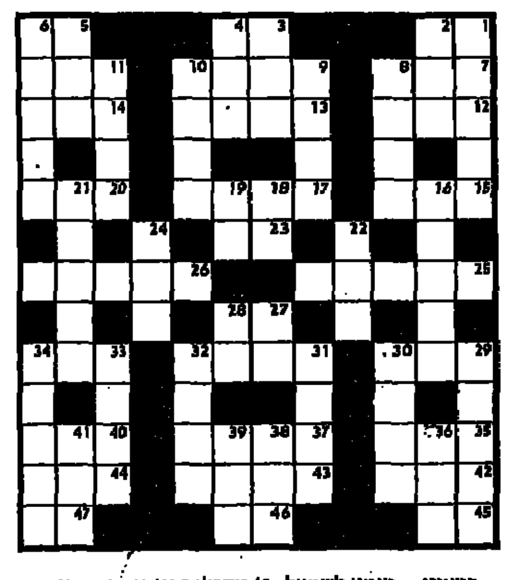

במאוזן – מימין לשמאל: 1) מקבלים אותו חינם אין כסף 3) צלוי למחצה 5) ביטוי שלילי 7) כתובת חשולה 9) מכשיר של רופאים – „סטתוסקופ" בלעז 11) ירק חריף 12) בחור 13) סמיכות רעיונות – „אסוציאציה" בלעז 14) „תרדיף" (שם נרדף) ל„גשם" 15) אחת מבנותיו של צלפחד בן חפר 17) בת איילה 20) חסר טעם 23) נקי מאוד 25) בעלה הראשון של בת-שבע 26) ביזתו של עוג מלך הבשן 27) ענף גדול 29) אבן מאבני החושן 31) כלי מיוחד למימרה או ללמד – מתחדישי חלשונאי חלל חרשושנים 33) „תרדיף" ל„התקוממות" 35) בן איילה 37) תושב הכפר לחוקי המדינה 40) קול רעש אדיר 42) אחד מחבלי ארצנו 43) בא לקלל את ישראל ונמצא מברך 44) דרגת קצונה בצה"ל 45) „תרדיף" ל„טיפה" 46) דן-שמיים 47) קרקע מורכב מחימר, חול ומחצבים – ביטוי לועזי.

במאונך – מלמעלה למטה: 1) אחד משבטי ישראל 2) אשת חבר הקיני 3) יהודי דתי לא ישתה יין כזה 4) חקלאי 5) שיכור בימי אברהם אבינו 6) מלך שנער 8) חיית-טרף בעלת-פרווה 9) קיבוץ בעמק-יזרעאל, נוסד בשנת 1923; 10) שבח, הוד 11) אחת הסדרות בתורה 16) תולעת העולקת דם לצרכי רפואה 18) זהב טהור 19) עדין 21) חרק זעיר ומזיק 22) חודש עברי 24) סף החלון 27) אליל הבבלים 28) שני עמודים 29) עיר ערבית-דרוזית בארץ 30) „תרדיף" ל„תער" 31) „תרדיף" ל„צוהר" 32) מידת שטח, באלף מ"מ 33) צמח בעל תפרחת גדולה – „ארטישוק" בלעז 34) יצירה שירית או מוסיקלית – ביטוי לועזי – 36) אחד מטעמי המקרא 38) חריץ באדמה החרושה 39) העוף הגדול ביותר 41) בן-בקר.

הפתרונות והזוכים

פתרון חידת „אותיות ומספרים" מספר 1183

		2	7	3
	×		7	6
	1	6	3	8
1	9	1	1	
2	0	7	4	8

א. שיחזור פעולות הכפל בספרות:
ב. הסיפרה „5" אינה משתתפת בחידה זו.

שמות 17 הזוכים וזוכי צה"ל בהגרלת הספרים – „אותיות ומספרים" מס. 1183
יורם ברוכיאן, ירושלים; רחל שליט, ת"א; סיונה גור, בני-ברק; שלומי חלפון, טבריה; אלון ששון, חיפה; אסתי מתיה, ת"א; רועי גולדפרב, קיבוץ מסדה; דורון רתם, רחובות; וולרי מולדבסקי, נתניה; אבי בק, ירושלים; משה סגנס, חיפה; יוסף אסרף, חצור הגלילית.

שמות 5 חיילי צה"ל, שזכו כ"א בספר, בהגרלת „אותיות ומספרים" 1182
מאיר לביא, צה"ל; יצחק רושו, צה"ל; גלעד חכם, צה"ל; נחמה צ'רנבסקי, צה"ל; חיים פיינה, צה"ל.

פתרון תשבץ השבוע מס' 1447
במאוזן – מימין לשמאל: 1) „פיקסו" 5) תזמורת 10) לביד 11) אף 13) דדמות 14) „קרבלינקמ" 15) רק 17) עז 18) קר 19) חרס 21) „גלות" 23) „שרה" 24) נתרם 25) רשלן 26) מה 27) גריד 28) זהב 29) פרתם 30) מקלף 31) סרן 32) „עמת" 35) חנן 37) „חח" 39) „דר" 41) כח 42) „אחרן הכהן" 44) רגיל 46) „חג" 47) ישועה 49) „חז חחר" 50) דרבון.
במאונך – מלמעלה למטה: 1) פלורה 2) „יב" 3) קוט 4) סדר 6) „ודקא" 7) מדה 8) רם 9) תהודה 11) „אל-על" 12) „מזו" 14) „קנו-ארבי" 18) „קורו-תפור" 20) [illegible]

„סתרדין" א) 21) גמגמן 22) תרדה 23) שלילה 31) סתירה 33) עדנה 34) מנהג 36) „גדשנה" 38) תהלה 40) נחיר 42) איה 43) נשף 45) גר 48) זו.
א) „סתרדין" – מיטיב להסתודד בכרזה עצמו – „גלובניק" בלעז – מתחדישי חלשונאי חלל הרשושנים.

שמות הזוכים בהגרלת 21 פרסי הספרים – תשבץ השבוע מס. 1447
פרס א': משה קנר, ירושלים.
מאיר חלפי ק. שמיר; יצחק נחמני, אומקים; ברוך סיטון, טבריה; נגה מור, ק. מסדה; יעל טנא, עומר; מוטי אוחיון, קרית-שמונה; רחל צנויג, ת"א; אריה בר-ייטמן, חיפה; מלכה פליישון, גבעתיים; סימה שלומאי, פרדס-חנה; יהודה אילן, ק. דפנה; גדעון שפרן, חולון; דוד שטרן, רחובות; אור פלג, חיפה; דניאל אהרוני, רעננה; אריה כהן, ראשל"צ; מרדכי בר-אריה, כפר-מנחם; משפחת רז, ק. רעים; זיו רובין, ירושלים; פרץ ודבורה, נהריה.

„היכן האח של מרגוד?" (מגליון 1243)
רונית לוי, רמת-אביב; שלו כהן, עפולה; חגי בן-ירדן, אשדוד; אסף יוגב, חיפה; שלומית הלל, מושב הזורעים; משה יוני, ראשל"צ; טכנניק ש', ת"א.

פתרון גליון 1246
● כתב ציורים: רב אמן.
● מי יוצא דופן: 2.

פתרון תשבץ תרתי משמע מס' 211

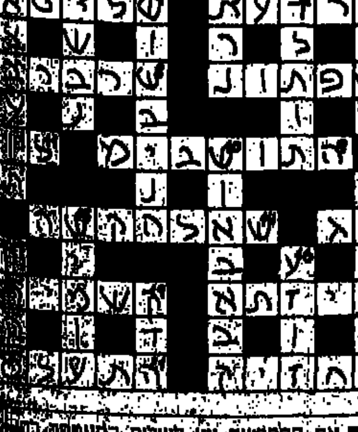

אותיות ומספרים

מספר 1187

להלן חידת „אותיות ומספרים": בפעולת החילוק שלהלן הוחלפו הספרות באותיות. יש לשחזר את פעולת החשבון, ולמצוא את הספרה שאינה משתתפת בה. ★ 12 פרסי ספרים יחולקו בהגרלת בין הפותרים נכונה ★ המען למשלוח הפתרון: „אותיות ומספרים" מס' 1187, ת.ד. 20227, ת"א.

כ ל ב | ט ו ב
ע ל | מ ה
ט ו ל
ט מ ל
ו ל

■ את הפתרונות יש לשלוח בגלויות דואר לכתובת: „7 ימים", שבועון „ידיעות אחרונות", שעל-קואי, ת.ד. 20227, ת"א, מיקוד 61201. ■ פתרונות בהגרלה רק אלה שיגיעו תוך 10 ימים מיום פרסום החידה. ■ נא ציין את שם החידה ומספר הגליון בפינת המעטפה.

הציור השבועי לילד

היכן דודון?

שני מטפסי הרים, דודון ועלי, טיפסו על אחד ההרים הגבוהים, לפתע הבחין עלי כי חברו דודון נעלם. אנא, עיזרו לו למצוא את חברו.

מדור הספרים

לומר 'לא'!

בציור הזה יושבת ילדה על ברכיו של איש לא טוב. אולי הוא בודד ורע לו, אבל הוא חורש מזימות והילדה חשה בזאת. איך תגיד ילדה קטנה ל'דוד הטוב' לא?

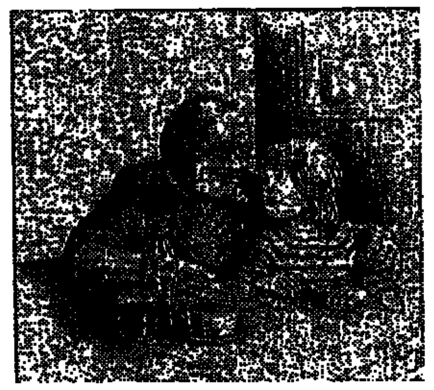

התמונה לקוחה מתוך הספר „אצלי אין סודות" מאת אורלי וכטר (הוצאת פרטא, איורים: בירגיטה קלמטירה) ונועד לעודד ילדים לומר 'לא' אם הם חשים צורך לומר זאת, ובעיקר – לא לשמור את הדבר בסוד. לעודד אותם לדבר ולספר חוויות לא נעימות שבדרך כלל לא מדברים בהן.

הסיפורים עניינים ובעצם „לא קרה שום דבר", כי הילדים מגיבים בסיפורים בדיוק כפי שהיינו רוצים שיגיבו. זהו לימוד השלילה בדרך החיוב, וזה בסדר, רק נדמה לי שלא כל הילדים יבינו מה עלול לקרות אם הילד שבסיפור ייגרר אחר המבוגר המדיח ולא ימחה. מבחינה זו הספר „צמחוני" מאד.

נדמה לי שזהו ספר ראשון מסוגו לילדים ועיקר חשיבותו היא בכך, שאחרי הקריאה בכל סיפור מתעורר הצורך לדבר בו.

המחנכים כולם, מן המטפלות בגיל הרך ועד מחנכי נוער, מתחבטים ומתלבטים בהעלאת נושאים מן הסוג של „אל תעירו ואל תעוררו".

הספר הזה עושה זאת בשבילם, ובטוב טעם.

בינה אוסק

*

שן תחת שן

שיניים בריאות ● עורכים: ד"ר בנימין פרין, פרופ' אליעזר אידלמן ● הוצאת כתר ● 134 עמודים.

לפנינו קובץ מאמרים העוסקים בתחומים שונים של רפואת השיניים, שנכתבו בידי שורה של רופאי שיניים בכירים. כותרת המישנה לספר – כיצד תשמור על בריאות הפה והשיניים של ילדיך, מבהירה את מטרת כתיבת הספר.

מדובר, למעשה, במעין מדריך שימושי, המיועד לסייע להורים בקבלת החלטות הנוגעות לטיפול בשיני ילדיו. חשיבותו של המדריך היא במידע המקיף שהוא מביא; מקיף כמעט את כל הבעיות הנפוצות בטיפול שיניים.

התפתחות השיניים והלסתות, שינוי הרגלים, שמירה על בריאות השיניים, תופעות רפואיות שונות והטיפולים המתאימים להן, התנהגות עם ילדים במרפאת שיניים, תרופות, אורטודנטיה וחבלות בשיניים.

בהנחה שהמידע הכלול בספר עבר סינון ועריכה בידי טובי רופאי השיניים בארץ, לא נותר לי אלא להתייחס לפרק העוסק ב„התנהגות עם ילדים במרפאת השיניים". זה הפרק המהווה בעיני את ההחמצה הגדולה של הספר. הוא כתוב בצורה טכנית, מעגלית, מסובכת ומשעממת. המשפטים כל־כך מסורבלים לעיתים, עד שממש קשה להבין את הנאמר.

אחרי קריאת כמה עמודים, הבנתי ש„הדרך הרצויה להכין את הילד לביקור במרפאת השיניים היא לברר אצל הרופא המיועד, בעת קביעת התור, איך לעשות זאת". אחרי זה באה סקירה ארוכה של „טכניקות סרבנות" של ילדים ושל שיטות להתגברות עליהן.

אולי אני טועה, אבל נדמה לי שפרק העוסק בנושא זה, שאינו רפואי־מדעי, מן הראוי היה שייכתב בדרך „רכה" יותר, אולי סיפורית, אולי בלווית דוגמאות. הלשון הטכנית הקרה המתייחסת לפחדיהם של ילדים, עושה כאן שירות הפוך מזה שאליו התכוונו יוזמי הספר.

למרות האמור, יש ייתרון רב לעובדה שהספר מרכז באופן מסודר, מידע מקיף ועדכני הקשור לטיפול בשיניים. אין לי ספק שהורים רבים יוכלו להיעזר בו ולהבין את מהות הטיפולים הדרושים לילדיהם. הידע וההבנה הם כידוע, הנשק היעיל ביותר נגד החרדה, וכמובן זה אין לספר הזה תחליף.

יבשם עזגד

בישול בצ'יק־צ'ק

מרק בצל

אני מאד אוהבת, במיוחד בחורף, מרק בצל. הבעיה היא שבכל פעם שאני מזמינה מרק כזה במסעדה, אני מקבלת משהו שונה ותמיד קצת מתאכזבת. הכי טעים לי זה מרק הבצל שאנחנו מכינים בעצמנו בבית שלנו, והוא עשוי כמובן בשיטת הצ'יק־צ'ק, אבל אל תספרו לצרפתים שהמציאו את המרק הזה, כי הם מאד יעלבו.

אז תשמעו כמה זה קל (והפעם אתן לכם מתכון לארבע מנות, כי אין טעם להכין מרק לפחות אנשים):

מניחים רבע חבילה מרגרינה בתוך סיר ומטגנים 4 בצלים בינוניים פרוסים לפרוסות. כשהבצל מקבל צבע שקוף, בוזקים עליו שתי כפות קמח ומערבבים מהר מהר תוך כדי הוספת שלש כוסות מים. מרתיחים את המים ומוסיפים כוס אחת יין לבן יבש. מנמיכים את האש, מוסיפים שתי כפות אבקת מרק בצל ומוסיפים לבשל עוד 5 דקות. מורידים מהאש ומגישים בתוספת קביות לחם מטגנות וגבינה מגררת. נכון קלי קלות?

דניאלה שמי

שמח ומבדח

סוחר אחד שלח מכתב אל הסיטונאי, מר שור, ואת הכתבת כתב כך: "לכבוד מר חמור, רחוב ארלוזורוב 19, תל־אביב". כיון ששם הרחוב והבית נכתבו נכון, הגיע המכתב למענו.

כעבור כמה ימים הגיע אותו הסוחר לתל־אביב ונכנס אל הסיטונאי. שאל אותו הסיטונאי:

"הגד לי, האם זה מנמס לקרא לאדם חמור...?"

השיב לו הסוחר:

"אל תכעס עלי, ידידי, זכרתי שאתה מין בהמה, ולא בכונה החלפתי שור בחמור."

מה מסתובב

זה לא זהו

אמא שלי תמיד רצתה שהבן שלה יהיה בטלוויזיה ● שירים מתוך תוכנית הטלוויזיה „זהו זהו" ● לחנים והפקה מוסיקאלית: שלמה גרוניך ● מלים: נירית ירון־גרוניך ● תקליטי סי.בי.אס.

הייתי בטוחה שהאזנה ל־13 שירי התקליט, מתוך תוכנית הטלוויזיה הפופולארית „זהו זה", תהיה חגיגה ממש כמו צפיה בתוכנית הטלוויזיה. כגודל הציפייה – גודל האכזבה מחמשת המופלאים – גידי גוב, מוני מושונוב, דב גליקמן, שלמה בר־אבא ושלמה גרוניך.

מתברר שצפיה איננה כשמיעה, כי אותם שחקנים המחוללים נפלאות על המסך הקטן, אינם עוברים את התקליט. היחיד ששומעים אותו הוא שלמה גרוניך. בהאזנה לתקליט מתחילה ועד הסוף אי־אפשר כבר להבחין בין שיר לשיר – הכל נשמע כמו שיר חלל אחד ארוך ל..שלמה גרוניך, לכשרון ההלחנה וליכולת השירה שלו.

אני אהבתי רק את „קואי־נהי־נהי־נה", בביצוע מקהלת ילדים אנונימית.

כל השאר נראה לי ממש מיותר.

שרה ארנון

יין המשמר

רבי נחמן מברסלב אומר: [illegible] מום הוא.

*

אין נשק חזק מן האדישות, [illegible] תנצחוה!

זאב ז'בוטינסקי

*

עזה כמות אהבה, קשה כשאול קנאה, רשפיה רשפי אש.

שיר השירים

מדור הצעצועים

בובה של בובות

להלביש ולהפשיט בובות? כל הילדות מוכנות לחתום על תעסוקה זו, וכל שהמלתחה של הבובה גדולה יותר – יותר טוב. „משחקי יצירה" מספקים את התעסוקה הזה בקרטון וחוטים במשחק חדש [illegible] בשם „לי בובה" המיועד לבני 3 – 7 [illegible] וכובה חביבים, עשויים קרטון. יש [illegible]

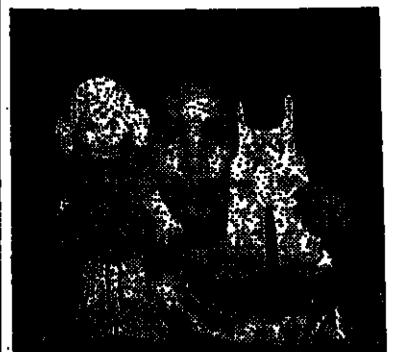

מערכות בגדים, מכף רגל ועד ראש, מגפיים ועד סיכה וכובע וכן חוטים צבעוניים הנראים ומתנהגים כמו שרוכי נעלים. [illegible] הקרטון מחוררות וכך גם בגדיה. החוטים והחורים הם המאפשרים להלביש את הבובות. נוטלים את הבגד הנבחר, משחילים חוט ומצמידים אותו בעזרת החוט אל הבובה. נוסף לשמחה שבהלבשת הבובה, יש גם תירגול נחמד בהשחלת שרוכים. זו גם הזדמנות ללטש קשירת סרט. הבובות נחמדות, המלתחה מכילה פריטי יופי המצויים בארונו של כל ילד ואחרי שהולבשה, אפשר להעמיד את הבובה על בסיס קרטון מיוחד ולשחק בה. בובה לכל דבר.

הילדות אהבו את „לי בובה", שיחקו לבדן וגם בזוגות. נחמד. גם המחיר סביר: 13.50 ש"ח נכון לדצמבר.

לילדים גדולים יותר מזומן שעשוע בשם „או אמאי" (תרגום חופשי) המיוצר על ידי הסניף הגרמני של קונצרן הצעצועים האמריקני „אם.בי", המתמחה במשחקי קופסה. זהו אתגר חשבוני, שלמרות [illegible] התמים יגזול אפילו מן המבוגרים שעות רבות.

כלי המשחק הם שבעה משושי פלסטיק כחולים ותמימים. על כל אחת מצלעות של משושה כזה מוטבעת סיפרה [illegible] מאחת עד שש ולא לפי הסדר. [illegible] המשתתף לסובב את המשושים [illegible] שבצלעות המשיקות לשני משושים [illegible] יופיעו מספרים זהים. זוהי כל החכמה [illegible] רגל אחת, אך העסק מסובך יותר [illegible] שהוא נראה. טוב לערבי חורף [illegible] ומומלץ לבני 8 ומעלה.

המחיר – 10 ש"ח, נכון לדצמבר.

שושנה [illegible]

מדור לימודים

תוך זמן קצר להפליא, תוכל ללמוד, לשמוע, לדבר, לקרוא ולכתוב אנגלית נכונה בשיטות הוראה אינדיבידואליות המותאמות במיוחד לך!

מבצע החודש! חינם
• קסטה ללימוד עצמי
• מילון עברי־אנגלי

פי 5 יותר אנגלית מכל שיטה אחרת

קורסי ערב ובוקר או שיעורים פרטיים, טיפול אישי, משקח חם, לימוד בקבוצה קטנה.

• 12 רמות לימוד (לכל גיל ורמה)
• אנגלית לבגרות • הכנה ל־TOEFEL
• קורסים למתחילים — A.B.C
(מיועד למחוסרי כל ידע קודם באנגלית. השיטה האמריקאית מבטיחה לך הזוונרות מחסום השפה והפחד "לפתוח את הפה")
• קורסים לעובדי מוסדות ומפעלים
(שכה"ל – הוצאה מוכרת ע"י שלטונות המס)

חינם — 24 שעות ביממה:
חייג/י ברגע זה לטל 03-295529, 02-221933, 03-726132, 04-669041, ותקבל/י לביתך פרוספקט והזמנה למבחן התאמה — חינם.

שיעורי עזר לתלמידים בשעות אחה"צ.

מנהלי סניפנו, יועצינו ומורינו מזמינים אותך על מנת לבחון חינם בכתב או בעל פה את רמתך באנגלית. כמו כן תוכל להשתתף בשיעור לדוגמא. כל הפונה לאחד מסניפנו בכל שעות היום או הערב יקבל ייעוץ והדרכה לבחירת המסלול האישי הטוב ביותר לשיפור רמתו באנגלית.

משרדינו פתוחים בין השעות 09.00-19.30 רצוף	תל־אביב [illegible]	תל־אביב [illegible]	רמת־גן [illegible]
ירושלים [illegible]	באר שבע [illegible]	חיפה [illegible]	ק. חיים וביאליק [illegible]
הרצליה [illegible]	כפר סבא [illegible]	פתח־תקוה [illegible]	נתניה [illegible]
רמלה [illegible]	חיים [illegible]	חלון [illegible]	קרית אונו [illegible]
ראשל"צ [illegible]	רחובות [illegible]	אשדוד [illegible]	אשקלון [illegible]

המכונים האמריקאים לשפות

הנהלת חשבונות

הרשמה לקורסים סוג 1+3;2

קורסי ערב מודרנים פעמיים בשבוע במשך 5 חודשים קורסי בוקר וערב אינטנסיביים 3 פעמים בשבוע במשך 7 שבועות השיטה המשולבת מקצרת את תקופת הלימודים לחצי, ומוזילה את שכר הלימוד בשליש
• הכנה לבחינות סיווג ממשלתיות • קבוצות לימוד קטנות
• מרצים מנוסים • לימוד אינטנסיבי
• תירגול בעבודה מעשית • השתלמות במיכון י ב מ

איך אפשר להיות מנהל חשבונות תוך מספר שבועות

במ י ל המכון הישראלי למנהל - בית הספר הגדול ביותר בארץ לה־כשרת מנהלי חשבונות לומדים מעל כ־50 נכלל לומדי המקצוע, יוסד ב־1962 והכשיר אלפי מנהלי חשבונות ויועצי מס שעמדו בהצלחה בבחינות משרד העבודה, ונציבות מס הכנסה, קיבלו סיווג ממשלתי בהנהלת חשבונות
אלפי בוגרי מ י ל נקלטו בעבודה וזכו למעמד, הערכה ומשכורות גבוהים.
לומדים המעוניינים בכך יכולים להתקבל לקורסים מזורזים של 7-8 שבועות בהם לומדים יותר שעות בשבוע מספר התלמידים בכיתה נמוך ולכן היחס והטיפול אישיים הלימודים מתקיימים בכיתות לימוד נוחות, הלימוד משולב בתרגול בעבודה מעשית מאפשר לבוגרים להקלט בעבודה עם תום לימודיהם

הנהלת חשבונות ממוחשבת

לומדי הקורסים להנהלת חשבונות עוברים הכשרה מיוחדת על גבי מחשבים ורוכשים שליטה בשימוש במחשב לצורך הנהלת חשבונות, דבר המבטיח קידום מקצועי מהיר ואפשרות השגת משרה טובה יותר מסיימי הקורס עוברים בהצלחה את בחינות משרד העבודה ומקבלים תעודות מנהל חשבונות סוג 1, 2 או 3 וזאת בנוסף לתעודות הסיום של המכון הישראלי למנהל

הסרים יותר מ־500 מנהלי חשבונות מדופלמים

קורס כתבנות או אנגלית, חינם לכל נרשם

לכבוד המכון הישראלי למינהל, ת ד 28124 (למסי 15) ת"א, 61281
אבקשכם לשלוח אלי חינם מדריך ללימוד הנהח"ש
שם וכתובת ______ טל ______

חינם 24 שעות ביממה – חייג/י ברגע זה לטל 03-295529, 03-291858, 04-665501, 02-221933, 057-73714
גם בלילות ובשבתות מסורי פרטיך, ותקבל/י לביתך פרוספקט והזמנה למבחן התאמה - חינם.

משרדינו פתוחים בין השעות 19.30-9.00 רצוף	תל־אביב בן יהודה 32 בנין אל־על חדר 510 טל 295529	נתניה הרצל 24 כיכר ציון טל 22404	חיפה [illegible] טל 665501	
ירושלים יפו 36 מול בית יואל טל 221933	באר־שבע העצמאות 69 [illegible] טל 73714	רמת גן ביאליק 47 מול אורדע טל 726132	בת־ים רוטשילד 18 פינת בלפור טל 598461	חולון סוקולוב 48 בנין הסופר טל 880889
פתח־תקוה [illegible] טל 913665	כפר סבא עמרמי 3 [illegible] טל 444206	רחובות הרצל 163 טל 453532	ראשל"צ רוטשילד 35 [illegible] טל 958401	קרית אונו [illegible] טל 716447
אשקלון הרצל 36 בית נור טל 28485	אשדוד [illegible] טל 535624	הרצליה סוקולוב 35 [illegible] טל 87682	ק. חיים וביאליק [illegible] טל 740410	רמלה הרצל 86 [illegible] טל 242386

מ.י.ל. מכון ישראלי למינהל

תמלילנות וקלדנות

הרשמה לקורסי בוקר וערב.

מדורי מודעות ה"דרושים" מוצפים מודעות בהן מחפשים מעבדות תמלילים, קלדניות ומפעילות מסוף. אם את מחפשת עבודה שאין בה אבטלה, מקצוע כן תמצאי בקלות עבודה מספקת, מכובדת ומכניסה.

אנו נכשיר אותך תוך מספר שבועות ע"ג מחשב משוכלל P.C I.B.M ללא תלות בגילת ובהשכלתך, בכל מקום בארץ ובשעות הנוחות לך כ"י מעבדת תמלילים • קלדנית מפעילת מסוף (קורס המקנה לך 2 מקצועות במקביל מעבדת תמלילים וקלדנית).

גם את יכולה להרוויח 1500 ש"ח בחודש, כתמלילנית או קלדנית

תכונה תעסוקתית למגורות, למשרדים, מוסדות ומפעלים ברחבי הארץ.

חינם - 24 שעות ביממה: חייגי ברגע זה לטל. 03-201392, 03-726132, 04-664505, 057-73714, 02-221933, גם בלילות ובשבתות מסורי פרטיך ותקבלי לבתך חוברת הסבר - חינם.

לכבי מ.י.ל. ת.ד. 28125 (למסי 500) ת"א, מיקוד 61281, נא לשלוח אלי חינם עלון הסבר.
שם וכתובת ______ טל. ______

משרדינו פתוחים בין השעות 19.30-9.00 רצוף	תל־אביב בן־יהודה 32 בנין אל־על טל. 201392	חיפה באליק 17 פינת הרצל טל. 664505	באר־שבע העצמאות 69 [illegible] טל. 73714	ירושלים יפו 36 מול בית יואל טל. 221933	
אשדוד [illegible] טל. 535624	בת־ים רוטשילד 18 פינת בלפור טל. 59461	חולון סוקולוב 48 בנין הסופר טל. 880889	אשקלון הרצל 36 בית נור טל. 28488	רמלה [illegible] טל. 242386	רחובות הרצל 163 טל. 453532
רמת־גן ביאליק 47 מול אורדע טל. 726132	הרצליה סוקולוב 3 [illegible] טל. 87682	נתניה הרצל 24 כיכר ציון טל. 22404	פתח־תקוה [illegible] טל. 913665	ראשל"צ רוטשילד 35 [illegible] טל. 958401	כפר־סבא עמרמי 3 [illegible] טל. 444206

מ.י.ל. מכון ישראלי למינהל

מנהלות משרד

נפתחים גם קורסים למזכירות בכירות

מתקבלות מועמדות רציניות בעלות 12 שנות לימוד, לאחר ראיון אישי.

מטרת הקורס הכשרת מזכירות בכירות לניהול משרדים ולפסכת

הלימודים בשעות הערב, 2-3 פעמים בשבוע, כולל הכנה לבחינות סוג 2 של משרד העבודה.

תוכנית הלימודים כוללת הכנה לבחינות סוג 2 • הנהלת חשבונות סוג 3 • אנגלית • עיבוד תמלילים והכרת המחשב • ראיון והכרת עובדים • ניהול צוות עובדים • טיפוח הגוף • התנהגות ונימוסים.

משרדינו פתוחים בין השעות 19.30-9.00 רצוף	תל אביב בן יהודה 32 בנין אל על חדר 510 טל. 291858	
חיפה בלפור 5 פינת נורדאו טל. 669041	רמת־גן ביאליק 47 מול אורדע טל. 726132	פתח־תקוה [illegible] 13 טל. 913665
כפר־סבא עמרמי 3 טל. 444206	ראשל"צ רוטשילד 35 טל. 958401	באר־שבע העצמאות 69 טל. 73714

מכון ישראלי למינהל

עיצוב פנים

נפתחים קורסי בוקר וערב בת"א, חיפה, ירושלים, באר־שבע

כולל תכנון ועיצוב ריהוט

חינם - 24 שעות ביממה חייג/י עכשיו לטל 03-291858, 04-669041, 02-221933, 057-73714

גם בלילות ובשבתות, מסור/י פרטיך ותקבל/י לביתך פרוספקט. כמו כן תוזמן/י לראיון ומבחן התאמה - חינם

מתקבלים/ות בעלי/ות כישרון ונתונים לאחר מבחן התאמה.

הקורס לעיצוב פנים מיועד לבעלי נטיה אסתטית ויצירתית המתכוונים להפוך להיות מעצבי פנים מקצועיים, לבעלי חנויות שחשוב להם למשוך קהל לחנויותיהם. לבעלי אולמות תצוגה ולכל אדם הרוצה לדעת כיצד לתכנן ליהנות מהמרחב שלו ברווחה ובנוחות מירבית.

תכנית הלימודים

שירטוט ארכיטקטוני, שירטוט לעיצוב פנים, גאומטריה תאורית, תיכנון ארכיטקטוני, הונירים ותהליכים, פרטי בנין, נגרות וריהוט, עקרונות סטטיים ותוק, צבע, תאורה, רישום טקסטיל וריפוד ועוד.

הינך מוזמנ/ת לשיחת יעוץ ומבחן התאמה חינם ללא כל התחייבות מצידך.

משרדינו פתוחים בין השעות 19.30-9.00 רצוף	תל־אביב בן יהודה 32 בנין אל־על ח. 510 טל 291858	חיפה בלפור 5 פינת נורדאו טל 669041	באר־שבע העצמאות 69 [illegible] טל 73714	ירושלים יפו 36 מול בית יואל טל 221933

מכון להכשרה מקצועית

תקשורת

מכון ישראלי למינהל — מרכז ישראלי לתקשורת המונים

קורס דו שנתי לקומוניקציה ברמה אקדמאית לעיתונאות, יחסי ציבור, דוברות, פרסום וטלויזיה בהנהלת מר נח הלפרין.

לימודי תקשורת המונים במקצוע, ברמה אקדמאית, עם סיכוי מוצלח בשטח.

פרט להרצאות והדגמות, הלימודים ילוו גם בסדנאות ופרויקטים מעשיים, הפקת סרטי וידאו, מסיבות עיתונאים, הוצאת עיתון וראיונות עם אישים מרכזיים.

לימודי בוקר או ערב בהתאם לבחירת הלומד/ת

הלימודים כוללים סמינר של 3 ימים במלון יוקרתי

תכנית הלימודים כוללת:

עתונות — מבואות בעתונות • תחקיר עיתונאי • ידיעות וכתבות • דרכים להשגת ידיעות ומידע • טיפול בנושאים רגישים • סיכטוב • תורת הראיונות • סיקור עיתונאי ועוד. **דוברות ויחסי ציבור** — מבואות • טכניקות עבודה • יעוץ תקשורת • יחסי ציבור לשטח • בניית תדמית • עיצוב תדמית לאישיות • מסיבות עתונאים • ניסוח תמונות • דובר שר • יעוץ ההחלטות הזוכר ועוד. **פרסום** — מבואות • השפעת הפרסום • סוגי מדיות • טכניקות לבניית תכנית פרסום • הרעיונות • קהל המטרה • תקציבאי • תמליליז • מעצב • סוגי הפרסום • פרסום חוצות • שיווק • הפסיכולוגיה בפרסום • מבנה קרסומות ועוד • **תקשורת אלקטרונית** — מבואות • הראיון הפסיכולוגי • הגעש • התחקרין • כתבת תחקיר • תסרט תיעודי • חדשות • התפתיסה החדשותית • הטראיון הטראיון • קריינות • כתב חוץ • כתבת שטח • כתבת אולפן • עבודת בוידאו • שידור חי • "ביצועי" אולפן ועוד •

תל־אביב בן־יהודה 32 בית אל־על ח. 510 טל: 291858, 295529, 201392
חיפה בלפור 5 פינת נורדאו טל: 04-669041
תמנית לימודים מפורטת והרשמה בין השעות 9.00-19.30 רצוף

יעוץ מס

המקצוע המבוקש היום

הרשמה לקורסי בוקר וערב

לקראת תעודת הסמכה מטעם נציבות מס הכנסה
• קורסים רגילים למחוסרי ידע • קורסים מזורזים למנהלי חשבונות

דרישות ליועצי מס בארץ

ההתפתחות והמוטה של הכלכלה והמסחר, וחוקי המס החדשים גורמים לדרישה גדלה והולכת ליועצי מס כל עצמאי זקוק ליועץ מס או לרואה חשבון על מנת למלא אחרי הוראות השלטונות.

יועצי המס זוכים למעמד ולשכר מכובד בדומה לרואי החשבון. ובנוסף יועצי המס לשמור מועדי והכנסתם בע הצבורות במשק.

אפשרויות תעסוקה מגוונות

חלק מיועצי המס עובדים במקצוע כעצמאים אחרים מעדיפים לעבוד בשכירים קיימות גם אפשרויות להעסקה חלקית

מטרת הקורס

להכשיר תוך תקופה קצרה יועצי מס לקראת בחינות הסמכה ממשלתיות ולהקנות להם ידע וסגון שיוכלו להתחיל בעבודתם מיד עם תום הקורס.

חינם 24 שעות ביממה חייג/י ברגע זה לטלפון 03-291858, 03-295529, 057-73714, 02-221933, 04-665501 גם בלילות ובשבתות מסור/י פרטיך ותקבל/י לביתך לוועצית מס - חינם.

לכב' המכון הישראלי למינהל ת ד 28124 ת"א 61281 (מסי 50) אבקשכם לשלוח אלי חינם מדריך ללימוד יעוץ מס

שם וכתובת ______ טל. ______

משרדינו פתוחים בין השעות 9.00-19.30 רצוף

תל־אביב [illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ירושלים [illegible]	חיפה [illegible]	באר־שבע [illegible]

מכון ישראלי למינהל

גרפיקה

הרשמה לקורסי בוקר וערב בת"א

הקורס לגרפיקה ועיצוב מיועד לבעלי נטיה למקצוע ונתונים כמו טכניקות וסדר, נטיה אסתטית, כריאטיביות וכד'.

יתקבלו רק בעלי נטיה וכישרון מתאים לאחר מבחן פסיכוטכני לבוגרים. תמיכה למקומות עבודה - בתאום להרשמה.

לכ': המדרשה לגרפיקה ולציור ת.ד. 36239 ת"א מיקוד 61361 נא לשלוח לי פרוספקט על קורסי גרפיקה.
שם וכתובת ______ טל' ______

משרדנו פתוח כל יום בין השעות 19.30-9.00 רצוף
ת"א בן־יהודה 32 בית אל־על ח. 510 טל. 295529

חינם 24 שעות ביממה חייג כבר ברגע זה לטלפון: 03-295529 או 03-291858 גם בלילות ובשבתות מסור את שמך ותוזמן לראיון ומבחן התאמה חינם.

למד/י גרפיקה וציור בבית בזמנך הפנוי

לקבלת פרוספקט חינם ומבחן התאמת כשרון גרפיקה ללא כל התחייבות מצידך
טלפן/ני 24 שעות ביממה 03-868410

לכב' המכונים האמריקאים - שם וכתובת
ת ד 28124 ת"א מיקוד 61281 (למסי 77) טל ______

המכונים האמריקאים להשכלה

המכונים
המכונים האמריקאים לשפות
המכון הישראלי למינהל
המכון להכשרה מקצועית
28 שנות נסיון 250,000 בוגרים